

ISKOLÁINK — NEVELŐINK

A BARANYA MEGYEI ÉS A PÉCS VÁROSI TANÁCS
VÉGREHAJTÓBIZOTTSÁGAI OKTATÁSI OSZTÁLYAINAK

TÁJÉKOZTATÓJA

PÉCS, 1955. JÚLIUS—OKTÓBER

ISKOLÁINK — NEVELŐINK

A BARANYA MEGYEI ÉS A PÉCS VÁROSI TANÁCS
VÉGREHAJTÓBIZOTTSÁGAI OKTATÁSI OSZTÁLYAINAK

TÁJÉKOZTATÓJA

PÉCS, 1955. JÚLIUS — OKTÓBER

Minden a nevelőktől függ!

Pártunk Központi Vezetőségének a közoktatás helyzetéről és feladatairól szóló határozata hosszú időre szabja meg feladatainkat. A megvalósításhoz a márciusi határozat világos utat mutat számunkra.

Kérdés, hogy állunk a feladatok megvalósításával, mi a biztosíték arra, hogy a fent megjelölt két határozatban foglalt célnak közép- és általános iskoláink meg tudnak felelni?

Ha megvizsgáljuk iskoláink tárgyi feltételeinek biztosítottóságát és az oktató-nevelő munka társadalmi vonatkozásait, akkor azt mondhatjuk, hogy mindakettő biztató képet mutat.

Vajon nem ezt bizonyítja-e az a tény, hogy ma megyénk általános iskoláiban Péccsel együtt több mint kétszer annyi nevelő (2030) tanítja korszerűbb, jobban felszerelt iskolákban gyermekeinket, mint a felszabadulás előtt. Vajon nem arról tanúskodnak-e felszabadulás óta épült villányi, sellyei, sásdi, kisbesztercei és a többi iskolák és tanítólakások, a munkás-paraszt származású tanulók mulasztásának, lemorzsolódásának csökkenése, a szakosított felső tagozatok, a körzeti iskolák számának emelkedése, helyzetének stabilizálódása, a növekvő társadalmi megsegítés, a pedagógusok erkölcsi és anyagi megbecsülése, mely nem kis mértékben jutott a szeptemberi fizetésemeléssel kifejezésre?

Az oktató-nevelő munka tartalmi fejlődéséről tanúskodnak azok az eredmények, melyek közép- és általános iskolát végzett fiataljaink tárgyi tudásában, viselkedésében egyaránt fellelhetők. Erről tanúskodnak a hazafias nevelés terén elért eredményeink is.

Az, hogy megyénk közoktatása az elkövetkező években eléri-e a kívánt fejlődést, az *elsősorban a nevelőktől függ.*

Tőlünk, tanítóktól és tanároktól, elsősorban a vezetőktől, az igazgatóktól függ, hogy az ifjú nemzedék mennyire lesz dolgozó, hazáját szerető, öntudatos és képzett. A kérdés az: alkalmas-e a mai káderhelyzet a feladat megoldására. Véleményünk szerint alkalmas. Igen szép számmal tudunk felsorolni olyan pedagógusokat, akik szakmailag jó, politikai szempontból pedig szilárd, szocialista nevelők.

Biztosíték az eredményes munkához az is, hogy a vezető réteg többsége megfelelő szakmai képzettséggel, forró hazaszeretettel, nagy felelősségérzettel, segíteni akarással és mélységes bizalommal szolgálja a népi demokráciánk közoktatási politikáját.

Persze ez korántsem jelenti azt, hogy megyénk közoktatásának káderhelyzetében nincsenek bajok és problémák.

Március előtti káderpolitikánk egyik fő hibája az eszmei-politikai nevelés gyengesége volt.

Ebből táplálkozott a közömbösség pedagógusaink körében a napi politikai kérdések iránt. Ezért gyengült a munkás-paraszt származású tanítók, tanárok befolyása az egyes tantestületekben. Ezért válhattak hangadókká helyenként olyan „nevelők”, akik korábban a háttérben, csendben meghúzódtak. Ezért volt egyeseknek minden rossz, ami új, ezért nem vették, vagy nem akarták egyesek észrevenni a változásban a fejlődést, azért tartották nyíltan feleslegesnek egyesek a marxizmus-leninizmus tanulását, ezért élénkülhettek fel a nacionalista, sovinszta, irredenta nézetek, stb.

Komoly hiba volt, hogy az egyes nevelők elbírálásánál, minősítésénél, értékelésénél s különösen a velük való foglalkozásnál egyoldalúan csak a szakmai fejlődést és felkészültséget vettük figyelembe. Nem segítettük eléggé a nevelőket rendezetlen világnézeti (pl. vallás, osztályharc, stb.) problémáik megoldásában. Egyesek tudatában él sajnos még mindig az a vélemény, hogy lehet valaki jó pedagógus anélkül, hogy világnézete a marxizmus-leninizmus irányába fejlődne, pedig az ilyen pedagógus nem tudja szakismeretét megfelelően a népi demokrácia érdekében felhasználni. Sok értekezleten elhangzott már, hogy „nem hiszünk abban, hogy marxizmus-leninizmus szellemében dialektikus materialista világnézetben nevelhet az iskolában az, aki az iskolán kívül vallásos nézeteket vall”. Végre meg kell mondani, hogy alkalmatlanná válik a nevelőmunkára, aki szakmailag gyenge, de az is, aki nem tudja, vagy nem akarja az ifjúságot szocialista szellemben nevelni.

Hogy eredményeinket továbbfejleszthessük, ahhoz jó tervet kell kidolgozni, megfelelő célkitűzéssel, erősíteni politikai, szakmai szempontból az iskolák nevelőtestületeit.

Ezt természetesen nem leváltások, hanem elsősorban a szakmai és ideológiai nevelés útján kell megvalósítani. Ezért van nagy jelentősége a pedagógusok marxista-leninista továbbképzésének. Biztosítani kell, hogy az ideológiai továbbképzés szervezett és nem szervezett formáinak egyaránt a közoktatási munkában a jelentőségének megfelelő súlya legyen. Kapcsolódjanak be nevelőink a pártoktatásba. Küldjük nevelőinket tanfolyamokra és pártiskolákra.

Hassanak oda igazgatóink, oktatási osztályaink, hogy minél több tisztamultú, becsületes munkás-paraszt, értelmiségi és egyéb származású tanító nyerje párttaggá való felvételét. Beszélgessenek el tanulmányi felügyelőink, igazgatóink, párttitkáraink és szakszervezeti funkcionáriusaink ilyen pedagógusokkal, segítsék őket, tekintsék a velük való foglalkozást szívügyüknek. Harcoljanak azért, hogy minél több igazgató, tanár és tanító, oktatási apparátusban dolgozó kerüljön pártiskolára. Ne legyen a tantestületnek olyan tagja, aki csak a szakmájának specialistája, de ugyanakkor társadalmi élet egyéb problémája nem érdekli.

Törődjünk az eddigieknél lényegesen többet a kádermunkával.

Vigyázzunk arra, hogy se a márciusi határozat előtti időkre jellemző jobboldali opportunisták hibák, se baloldali szektáns túlzások ne torzíthassák el munkánkat. Csak így fogjuk tudni megvalósítani pártunk márciusi határozatából előttünk álló célkitűzéseinket, mindenekelőtt az ifjúság erkölcsi, politikai nevelésének fejlesztését, mely közoktatásunk jelenlegi szakaszának legfőbb feladata.

Papp Imre

Nem csak mesterség . . .

Nem vagyok pedagógus és nincs szándékomban, hogy úgynevezett szakcikkét írjak. De tisztelem, végtelenül sokra becsülöm a nevelőket, azokat, akik egész életüket, minden gondolatukat gyermekeink nevelésére, tanítására áldozzák. Ezek a pedagógusok, ezek a hivatástudattól átfűtött emberek afféle csapeki kertészek, akiknek minden gondjuk, minden álmuk kertecskéjük körül forog, ezek azok a pedagógusok, akik nemcsak hangoztatják, hanem meg is valósítják a sztálini szavakat:

„Olyan gondosan és figyelmesen kell tenyészteni az embert, mint ahogyan a kertész gondozza kedvenc gyümölcsfáit.“

Sok-sok ilyen jó kertészt ismertem meg, miközben az iskolákat jártam. Úgy tola-kodnak a nevek az agyamban, hogy nagy fáradságba kerül, kit is említsek elsőnek közülük . . . Talán Vass bácsit, aki élete ifjúságát, férfikorának delét, idős korának bölcsességét arra áldozta, hogy az ormánypusztai gyermekeket okosítsa . . . Vagy De-bitzky István, aki festőművész ugyan, pedagógus-festőművész, de van anynyi ideje, hogy iskoláját mind szebbé, barátságosabbá, otthonosabbá varázsolja . . . És eszembe jut Mohos József mohácsi tanító. Ha nincs az iskolában, akkor a délszláv kultúrotthonban vagy a Pedagógiai főiskolán található. Tudja, hogy a pedagógusnak nemcsak a gyermekek között van tennivalója, hanem a felnőttek körében is — és ezt csak úgy teheti, ha ő maga is állandóan, szakadatlanul tanul . . . Fekete Miklós, a Nagy Lajos gimnázium igazgatója is ezek között a pedagógusok között van. Szinte látom, ahogy minden reggel maga fogadja diákjait az iskola kapujában és talán ő az utolsó, aki becsukja maga mögött az esti órákban ezt a kaput. És milyen hosszú lenne ez a névsor, ha folytatnám! Kezdvé a falusi nevelőkön, akik otthagyták a várost, hogy kultúrálttá tegyék a 60—70 házból álló falvak népét, folytatva a mindig tanuló idős embereken, akik mindig kevésnek érzik tudásincstüket, egészen a munkaidőt nem tekintő városi tanárokig, akik nemcsak az iskolában, hanem a szülői házban is ott vannak a gyermekek, tanítványaik mellett, figyelemmel követik életútjukat nemcsak addig, míg elhagyják az iskolát, hanem az után is.

Igen, ezek az emberek nemcsak foglalkozásként tanítanak, hanem hivatásuknak érzik a gyermekek és felnőttek nevelését egyaránt.

Es így is van rendjén. A kertész nem nyolc órát dolgozik, hanem műveli kertjét, nyesegeti fáit, hajlíztatja a torz ágakat akkor és addig, amíg csak szükség van rá. A kertész nemcsak szép időben munkálkodik, hanem ézengéskor, felhőszakadáskor is, jégesőben és fagyban is. Védi, óvja palántáit, gyenge növénykéit, de ha szükséges, yesi, edzi is őket.

Vannak azonban olyan nevelők is, akik azt hiszik, hogy a pedagógus munkája afféle órák közé szorítható tevékenység. Vannak, akik megelégszenek a tanítással és megfelelkeznek arról, hogy ha az órarend időhöz is köti őket, a pedagógusi hivatás felette áll minden órarendnek.

Sokan panaszkodnak, hogy kevés a szabadidejük, hogy nem telik a nyolc órából családlátogatásra, egyéni foglalkozásra. Nem könnyen hihető, pedig igaz például, hogy a Mátyás király utcai Általános Iskola egyik idős pedagógusa — mikor osztálya egyik tanulójának ügyét kellett volna megbeszelnünk — arra hivatkozott és úgy tért ki a beszélgetés elől, hogy ő már délután két óra óta tanít és este hétig bizony alaposan elfáradt. Hát lehet-e fáradt egy pedagógus, ha egy fiatal sorsáról, jövőjéről, nevelésének lehetőségeiről kellene beszélnie?!

Egy másik iskola igazgatója valósággal panaszkodott, hogy közelharcot kell folytatnia a tanári karral, ha azt akarja, hogy a tízperces szünetekben a gyermekek között maradjanak. A nevelők arra hivatkoztak, hogy szükségük van erre a tíz percre, hogy annyira kimerülnek 50 perc alatt, hogy nem tartják lehetségesnek a „tízperces különórákat“. Hát vajon a gyermekeket a tízpercben nem kell nevelni? Lehetnek ilyen kieső idők a gyermekek nevelésében, amikor nem követi őket se pedagógusi, se szülői tekintet? Eszembe jut egy beszélgetés, amit Achátz Imrénével folytattam.

— A tízpercekben a gyerekek közé megyek — mondta — valósággal feloldódnak ilyenkor, körém sereglenek és én is pihenek az ilyen beszélgetések alkalmával.

Ilyenkor kötetlenül, természetes mivoltukban ismerem meg őket és ez felbecsülhetetlen jelentőségű!

Más iskolákban a családlátogatások mennek nehezen. A pedagógusok sietnek haza, ami helyes, sietnek szórakozni, ami ugyancsak helyes, de közben megfigyelnek a kertész feladatairól; arról, hogy talajában megvizsgálják: egyik fűcskájuk miért nem növekszik, erősödik, hogy otthonában utánanézzenek, egyik diákjuk miért nem tanul. Természetes, hogy a szülőnek is be kell jönnie az iskolába, de ez a kapcsolat nem lehet egyoldalú és ha valahová illik a közmondás: ha a hegy nem jön Mohammedhez, akkor Mohammed megy a hegyhez — hát ide nagyon is illik.

Nem lennék újságíró, ha a hivatástudatról beszélve, nem szólnék a sajtó és a pedagógusok kapcsolatáról.

Az utóbbi időben a megyei pártlap, a Dunántúli Napló igen sokszor foglalkozik nevelési kérdésekkel. Vitát is indít, szívesen fogad hozzászólásokat, leveleket, cikkeket. Szomorú tünet, hogy ezekhez a vitákhoz csupán egy, egyetlenegy pedagógus szolt hozzá, Tibor elvtárs, a Tanítónőképző igazgatója, senki más. Pedig a szülők érdeklődnek, írnak, vitáznak, érzik, hogy húsukról, vérükről, gyermekeikről, az ifjú nemzedékről, a jövő dolgozóiról van szó — a pedagógusok sajnálatosan nem érzik ugyanezt, pedig bizonyára nékik is lenne mondanivalójuk. Hát miért nem szólal meg egy-egy ilyen cikk elolvasásakor a hivatástudat? Meg kellene szólalnia akkor is, ha egyetértene az írottakkal, akkor is, ha nem értenek vele egyet.

Es meg kell mézni, nem szunnyad-e a hivatástudat akkor, ha a nevelő csakis az iskolai munkákkal törődik, egyébbel nem. Újpetrén hallottam a legkeserűbb panaszt, hogy a tízegyhány pedagógus közül csupán három dolgozik a falu népének művelődése érdekében, a többit nem érdekli a kulturális munka, a felvilágosító előadás, a művészeti csoportok működése. Pedig ezek a kérdések szorosan hozzátartoznak a pedagógusi munkához. Hasonlíthatatlanul könnyebb a gyermekek nevelése, ha szüleidet is velük párhuzamosan neveljük, műveljük, ha otthon — a népművelés eredményeként — segíthetik a tanulókat szüleid, ha nem kerül ellentmondásba az iskolában hallott ismeretanyag és a szülők szava.

De elég a példákban. A nevelőtestületek a maguk szűk körében bővelkednek jó és rossz példákban, tisztán látják, hol kell még segíteni, hol kell ébresztgetni a hivatástudatot. Mert, hogy sokhelyütt ébresztgetni kell a szunnyadó lángot, az bizonyos. A kérdés csak az, hogy hogyan élesszük fel, hogy magasra lobogva tüzeljen, világítson. Ezeket a módokat ugyan a szakavatott, a helyzettel ismerős szemek jobban felismerik, de egy külső szem is észrevehet talán valamit.

Véleményem szerint a kommunista nevelőkre, az iskolai pártszervezetekre hárul a munka legjava. A kommunista pedagógusoknak kell elsősorban példát mutatniok a hivatástudat terén is. Ha a kommunista pedagógusok nem kímélik idejüket, verejtéküket, tudásuk legjavát adják, akkor már félig nyert ügyünk van. Akkor már csak az hiányzik, hogy megértessék a kevésbé öntudatos tanítókkal, tanárokkal, hogy ők már nem a nemzet napszámosai, akik a kiszabott idő után letehetik a munka terhét, hanem az egész nép — felnőttek és gyermekek — nevelői. Az az anyagi megbecsülés, amit a pedagógusok élveznek, már nem napszámosi kolduskenyér. És e megbecsülés nemcsak jobb, könnyebb életet, hanem jobb, áldozatosabb munkát is von maga után.

A másik dolog a nyílt, elvi, névreszóló bírálat és önbírálat megteremtése a nevelői karon belül. Sok igazgató és tanító, tanár fél a bírálattól és fél ugyanakkor bíráltni is. Mi e félelem oka? Az, hogy a pedagógusok érzékenyek, érzékenyebbek, mint a többi ember. Nem igaz. Minden ember egyaránt érzékeny, talán egyikünk sem szereti, ha szemünkbe mondják a rosszat. De vajon segítünk-e egymáson, ha elhallgatjuk egymás hibáit? Az elhallgatott rossz újabb rosszat szül, míg a feltárt hiba, ha fájdalmas is, de kijavítható és kijavításával együtt begyógyul a bírálat által ütött seb is. Itt az ideje, hogy nevelőink ne csak módszerbeli kérdésekről vitázzanak, beszélgessenek, hanem arról is, hogy ők maguk, konkrétan egyik vagy másik mit tett és mit nem tett meg a lehető legjobb nevelés érdekében. Nagyon, nagyon sok tennivaló van még ezen a területen, még az iskolai pártszervezeteken belül is, hát még a pártönkívvüli nevelők, pártos, őszinte bírálatában!

Es végül: a hivatástudat nem engedheti, hogy a fiatalok az iskola és a szülői ház között kiessenek minden ellenőrzés, minden nevelés alól. Meg kellene teremteni a lehetőséget, hogy mind az utcán, mind a vasúti várótermekben, mind a moziban, színházban és más szórakozóhelyeken magukon érezzék a gyermekek, fiatalok a szerető, de ugyanakkor figyelő szemeket. Ezt csak úgy lehet megoldani, ha nevelőink, akik már eddig is sokat tettek a fiatalok nevelése érdekében, még többet tesznek, ha felosztják maguk között a lehetőségeket és társadalmi munkában ellenőrzik a forgalmasabb útszakaszokat, a mozibajárást, a várótermekben időző fiatalok viselkedését stb.

Nem hiszem, hogy sok újat mondtam volna ebben az írásban. Talán egynéhány dolgot nem is helyesen látok. De talán a hivatástudatról való megemlékezés felkelti az érdeklődést néhány probléma iránt, megindul e téren is a vita és mint minden vita, bizonyára ez is eredményt hozna, segítene, hogy több legyen az eredmény és kevesebb a baj, hogy gyermekeink közelebb jussanak azokhoz a tulajdonságokhoz, melyeknek birtokosait röviden így jellemzünk: szocialista típusú ember.

Garami László

A nevelőtestület marxista-leninista fejlődéséért

Az Oktatásügyi Minisztérium 155/56-os tanévnyitó utasítása a márciusi határozatból folyó feladatainknak megfelelően kimondja, hogy a múlt tanévben kitűzött feladatok változatlan érvénybentartása mellett *az új tanévben a legfőbb tennivalónk, hogy az ifjúság világnézet-politikai nevelését eredményesebbé tegyük.* A Központi Vezetőség márciusi határozatából az oktató-nevelő munkára vonatkozó feladatokat ebben a tanévben kell megvalósítanunk. Minden nevelőnek és igazgatónak tudnia kell, hogy egész munkájával, magatartásával formálja a tanulók gondolkodását, világnézetét. Fokozottabb mértékben vonatkozik ez az igazgatók munkájára, akik nemcsak a tanulók, hanem a nevelők világnézetét is formálják. A tanítási óráinkon az ismereteket úgy kell közölni, hogy a tanításunkból szilárd politikai meggyőződés és pártosság tükröződjék. Fel kell használni a tárgyak anyagában rejlő lehetőségeket az ifjúság világnézeti-politikai nevelésére. Ideológiai, politikai felkészültségünkben, politikai állásfoglalásunkban, szocialista nevelői magatartásunkban legyünk szilárdak és megingathatatlanok.

A Központi Vezetőség határozata által oktató-nevelő munkánkban feltárt jobboldali nézetek megsemmisítéséért folyó harc és az Oktatásügyi Minisztérium tanévnyitó utasításában megjelölt feladatok maradéktalan végrehajtása eredményessége nem kis mértékben *a nevelőtestület jól megszervezett ideológiai és szakmai továbbképzésétől függ.* Ezért az új tanévben egyik legfontosabb feladatunknak a nevelőtestület ideológiai-szakmai továbbképzésének biztosítását tekintem. Ebben a munkában támaszkodom a pártszervezetre és szakszervezeti bizottságra.

A pedagógusok szervezett politikai nevelésének fő formája a kétéves tanulás. Nevelőink maguk döntenek el, hogy 5 év alatt melyik két évben mit kívánnak tanulni. Iskolánk 31 nevelője közül a múlt évben 12 nevelő vett részt szervezett politikai oktatásban. Ebben a tanévben ezt a számot 20%-kal emeltük. Egyéni beszélgetéssel arra törekedtem, hogy a 20%-a olyan kartársak közül kerüljön ki, akiknek a legnagyobb szükségük van a szervezett ideológiai oktatásra. Arra is gondot fordítottam, hogy a kartársak politikai ismeretüknek megfelelő tanfolyamra jelentkezzenek. A szakszervezet járási elnökével megvizsgáltuk a szakszervezeti könyvtár tanulással kapcsolatos irodalmát. Gondoskodunk arról, hogy

a létszámnak és az oktatási formáknak megfelelő irodalom álljon a kartársak rendelkezésére.

Iskolámban a tanítási munka csak délelőtt folyik, a délutáni elfoglaltságot úgy osztom be, hogy egy szabad délutánt biztosítok hetenként a kartársak részére az ideológiai anyag tanulására, jegyzetelésére. Minden konferencia előtt a jegyzeteket átnézem. Az esetleges vitás elvi kérdések megbeszélésére hetenként egy délután a kartársak segítségére leszek, s ha szükségét látom, felkérem a városi pártbizottságot is. Ideológiailag fejlettebb kartársak segítségével 2 tanulókört szervezek a közös tanulás biztosítására. A konferencia vezetőktől azt kérem, hogy vezessenek pontos feljegyzéseket a hallgatók szerepléséről, ezzel kapcsolatos felkészültségükről. A lehetőséghez mérten, mint az iskola igazgatója, résztveszek a konferenciákon. Amikor nem tudnék ezeken résztvenni, a vezetők feljegyzésein keresztül tájékozodom a nevelőim felkészültségéről. A nevelői minősítésekbe bevezetem a konferenciával kapcsolatos észrevételeket. A félelmi értekezleten közlöm a kartársakkal az elmúlt tanítási időszak ezirányú közvetlen vagy közvetett tapasztalatait.

Az elmúlt tanévben a mi iskolánkban a pártépítésben egyhelyben topogtunk. Az én mulasztásom az, hogy nem igyekeztem nevelőim figyelmét a párt felé fordítani, nem kutattam fel a párttagságra érdemes pedagógusokat, nem hívtam fel rájuk a pártszervezetünk figyelmét. Ezen hiányosság arra késztet, hogy ebben a tanévben ezt a kérdést központi kérdésnek tekintsem. Az ideológiai oktatásban jól szereplő, sokat fejlődő és az oktató-nevelő munka terén kiváló eredményeket elérő kartársakat javasolni fogjuk tagjelölt felvételre.

A szervezett ideológiai továbbképzésben nem szereplő kartársak marxista-leninista fejlődését is biztosítani kívánom. A Pedagógus Szakszervezeti Bizottság közreműködésével rendszeressé tesszük a napi politikai kérdésekkel kapcsolatos vitákat. A viták anyaga a legidősebb politikai kérdések elvi vitája lesz. Ezen kérdések megvitatására alkalomszerűen kerül sor. Ezzel kapcsolatban megválasztunk egy felelőst. Havonta egy-egy előadást tartunk, melyen folyóiratokban megjelent világnézeti tárgyú tanulmányokat vitatunk meg.

Óralátogatásaim alkalmával fontos feladatnak tekintem a kartársak eszmei-politikai nevelését. Nagyobb gondot fordítok arra, hogy a kartársak a tanulóknál a szilárd ismeretek alapján fokozatosan alakítsák ki a tudományos, materialista világnézet alapjait, a szocialista politikai meggyőződést, és a szocialista hazaszeretetet.

Szántó Lajos

Hazafias nevelés a szigetvári diákothonban

A szigetvári várhoz fűződik történelmünk egyik legnagyobb alakjának, Zrínyi Miklósnak hadi-tevékenysége. A község még ma is őrzi a török idők néhány emlékét, köztük magát a várat is. A felszabadulás után ebben a híres várban több más intézmény mellett a helybeli gimnázium fiúdiákothona is helyet kapott. Ma diákfiúk, munkás- és parasztfiatalok tanulnak az ősi várban. Szép feladat a tanulás, a tanítás, a nevelés is, ahol Tinódi dallal, Zrínyi és harcosai példájukkal neveltek, tanítottak.

A vár kapuja mellett olvashatjuk a fekete mérványba vésett sorokat, melyek Vörösmarty látogatásának emlékét őrzik. A Szózat költője ugyanis 1821-ben a Perczel-fiúk nevelőjeként bejárta a Szigeti veszedelemnek, ennek „dicsőséges

magyar epepeiának scémáját” ugyanúgy, mint nagy költőelődje, Csokonai Vitéz Mihály 1799-ben. „A lelkes eljár hősei sírjához és a régi fénynél gyűjt új szövétneket” — hirdeti Vörösmarty gyönyörű szavaival az emléktábla.

Amikor két nagy nevelő-költőnk messziről zarándokolt el ide a dűledék várba, hogy az áldozatos hazaszeretet érzését megerősítsék lelkükben — és életük munkásságuk bizonyosság arra, hogy nem hiába zarándokoltak ide — önkénytelenül is feltesszük a kérdést: Hát mi, akik állandóan itt lakunk, mit tudunk meríteni a Zrínyiek példájából?

Mikor ideköltöztünk, nagyon elhanyagolt állapotban volt a vár. A fiúk szabadidejükből nagyon sok órát áldoztak fel a vár udvarának takarítására, az utak rendbehozására, fák, bokrok, virágok ültetésére, parkírozására. Tudták, vagy talán akkor még csak érezték, hogy a várban végzett önkéntes munkával hazánk küzdelmes múltját, nemzetünket, önmagunkat becsüljük meg. „A haza múlt kora olyan — tanítja Kölcsey — mint a szeretett atya élete, minek történeteiről ősz korában körülé tolongó gyermekeinek beszél. Hallgatják azok a harcokat, a veszélyeket, a fájdalmat, dicsőséget, s mindezek nem az atyáié már egyedül. Ő elhúny, de harcai, veszélyei, fájdalma és dicsősége gyermekeire maradnak osztályrészül. Ezek emlékezte köti össze az élőket az elnyugodottal továbbra is; és e kötelék az egymásra következő nemzetségeket szellemi kapcsolatban tartja össze. Firól-fira száll a hagyomány; s nem egy unokának keblében lángot gyűjt... S annak tudása, hogy mindnyájan véréből származtak, szíveiket egymástól elválni nem hagyja.”

Ilyen összeolvasztó, megtartó ereje van a hazai régiségnek, a nemzeti történelemnek. Ezért oly becses számunkra a szigeti vár, ezért nem sajnáljuk a rája fordított munkát.

De nemcsak a munkát vállalják szívesen tanulóink, hanem sikerült felkelteni az érdeklődésüket a vár múltja, az 1566. évi nagy ostrom és a Zrínyiek iránt. Diákokthonunk könyvtárának talán éppen a Zrínyiekkel foglalkozó könyvei a legkeresettebbek. A Zrínyi Miklós múzeumnak a várba való költöztetésénél is önkéntes munkájukkal igen nagy segítséget nyújtottak növendékeink. A Járási Tanács írásban fejezte ki munkájukért köszönetét. A múzeumnak szorgalmas látogatói és alapos ismerői. Ügyelünk azonban arra, hogy ez az érdeklődés ne csak üres, terméketlen múltbafordulás legyen, hiszen Kölcseytől tanultuk: „régikor árnya felé visszamerengni mit ér? Messze jövőddel komolyan vess össze jelenkort: Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fénye derül.”

Kezdenek arra gondolni tanulóink, hogy minden munkájuknál feltegyék a kérdést: mit használok vele a hazának? Tőlünk nem azt követeli most a haza, hogy tudjunk meghalni érte, hanem inkább tudjunk érte élni, dolgozni. Kezdi felismerni tanulóink, hogy az igazi hazaszeretet fokmérője a jelen munkájába való bekapcsolódás, hogy a tanulás hazafias kötelesség, mert nem közömbös a haza, a társadalom szempontjából, ki hogyan készül fel, milyen ismeretekkel lép majd ki az életbe vagy egy magasabb iskolába. „Az ember, ha értelme s érzelme körét gondosan nem szélesíti, keskeny s mindég keskenyebb határok közé szorul; szemei az egész tekintetétől elszoknak, s parányi birtokában, háza falai közt elszigetelve csak önmagát nézi s a legszorosabb, legegységesebb, legszentebb kapcsolatokat nem láthatja.” Így tágul ki a hazaszeretet érzése és találkozik benne a múlt, a jelen és a jövő. Valóban „sok kíváncsítik míg annak tiszta birtokába juthatunk.”

Hogyan segítjük diákotthonunkban ennek az igaz hazafiság érzésének az elsajátítását?

Gimnáziumunk a Zrínyi Miklós nevet viseli. Tudatosítjuk tanulóink előtt, hogy ez a név kötelezi őket Zrínyi nagyszerű példájának, történelmi szerepének és minden vele kapcsolatos emlékek megismerésére, megbecsülésére.

Ehhez a következő gyakorlati segítséget adjuk:

1. Diákotthonunk legszebb helyén Zrínyi szobrot állítottunk fel, amely állandóan gondozott cserépvirágok között áll. Fölötte egy örökre aktuális idézet a Szigeti veszedelemből: „Kövessed mikor kell te is nagy próbámat!”
2. Tanulócsoportjaink elnevezésére is a szigetvári történelemhez kapcsolódó neveket használtunk (Zrínyi, Tinódi, Szekcsői, Máté).
3. Faliújságunk is „Szigetvári őrszem” nevet kapta.
4. A dekoráció is kifejezésre juttatja a hely történelmi jellegét.
5. Diákotthonunk könyvtárába gyűjtjük a Szigetvárral kapcsolatos irodalmat és az érdeklődő tanulók számára a múzeum és a Körzeti Könyvtár könyveit is hozzáférhetővé tesszük.
6. A Szigeti veszedelemből közös olvasást is szoktunk tartani.
7. Összeállítottuk az 1566. évi nagy ostrom történetét és azt egy térképvázlattal együtt kifüggesztettük a diákotthon folyosójára.
8. Idegen vezetésre alkalmas tanulókat képezünk ki.
9. Gondoskodunk a várudvar tisztántartásáról, a fák, virágok gondozásáról nemcsak a diákotthon, hanem a múzeum területén is.

De a Zrínyi név arra is kötelez, hogy Zrínyi utódjaként az önfeláldozásig hű hazaszeretet nagyszerű példája nyomán a hősi helytállást a tanulásban, a közösségi életben és minden egyéb munkaterületünkön megvalósítsuk. Ennek tudatosítása leggyakrabban egyéni beszélgetések vagy az aktuális helyzetből, eseményekből adódó hivatkozások alkalmával történik. Különös gonddal fordulunk a funkciót viselő tanulóink felé. Az a megfigyelésünk ugyanis, hogy különösen a parasztszármazású fiúk hűzódznak a funkciók vállalása elől, bár a funkcióviseléshez szükséges képességekkel rendelkeznek. Meg akarjuk értetni tanulóinkkal azt, hogy akiben rátermettség van, annak kötelessége is a tisztség vállalása. Ezen a téren a költő Zrínyi a példakép, aki felelősségének teljes tudatában a nehézségek ellenére is tántoríthatatlanul vállalta feladatát: „nehéz ugyan ez a hivatal nekem — mondotta — de ha az Isten, az hazámhoz való szeretetet reám tette, íme kiáltok, íme üvöltök, hallj meg engem élő magyar!” Ő tanít bennünket arra is, hogy: „ki-ki használjon, szolgáljon hazájának amint legjobban lehet. Ne válasszon magának könnyebbséget, könnyű hivatást avagy életet, mert azzal nem használt, sőt árt hazájának.”

Tehát a Zrínyi-vár nemcsak a történelmi ismereteket gazdagítja, hanem az önfeláldozásig hű hazaszeretetet, a hősi helytállás, a tettekben magmutatkozó hazaszeretet még ma is elevenen ható példája követésre is serkent.

Molnár Imre

Az öntudatos fegyelem és osztályközösség kialakításának kezdetei

Tanév indulásakor az igazgatók felszólítására rendeztem az új elsőévesek csoportját. Figyelmemet nem kerülte el a különbség, amely a városi és falusi tanulók között szembetűnően érezhető volt. A városiak egymással élénken beszélgetve, jókedvűen sorakoztak, a falusi gyermekek csendesen, félénken mindenre feszülten figyelve álltak be a sorba. A szemmel látható két különböző magatartás már ekkor gondolkodóba ejtett, tudat alatt élt már bennem az a gondolat, hogy az osztályfőnöki munkámban ezt a felismerést okvetlenül számításba kell vennem.

A tanévnyitó ünnepség alatt a csoport mögött álltam, és figyeltem az új tanulók magatartását. Forrón sütött a nyárvégi nap, — az ünneplő ruhába öltözött falusi tanulók álltak a nap hevére, a könnyebben öltözött városi gyermekek keresték az árnyéket, a kényelmesebb helyzetet. Az egyik sápadt arcú, vékony növésű tanuló minden erejét latbavetve állt, hallgatta a számára újszerű beszédet, de végén megtántorodott, megfordult, és kivált a csoportból. Azonnal segítségére siettem, de elkéstem, mert a fiú előre bukott. Felemeltem, hátravittem, könnyítettem a ruházatán, vizet hoztam. A víz, és az árnyék hűvössége segített is rajta, csakhamar rendbejött. Megjegyeztem magamnak a fiút, mert tudtam, hogy akiben olyan akarat erő rejlik, hogy érezze a rosszullétet, majdnem az összeesésig kitart a helyén, az a kötelesség-teljesítésben is elől fog járni. Nem is csalódtam. Sokgyermekes családból származott, faluról járt be. Később sikerült részére diákokthozban helyet biztosítani. Gyenge szervezetű, de a nagy akaratával az első tanulók sorába jutott.

Másnap megtörtént az elsőéves tanulók osztálybeosztása. Először az orosz, majd a humán tagozatú osztály tanulóit válogatták ki, akik megmaradtak, azokat három osztályra osztották. Ebből a háromból kaptam egy osztályt. A szétosztás után azonnal az osztályterembe vezettem az új tanulókat.

A munkatervem csupán a nevelési elveken épült fel, melyeket igen könnyen lehet formálni, átalakítani, az osztály tanulóinak adottságaihoz. 40—45 tanulóból állt a csoportom. Származás, előképzettség, gondolkodásmód, képesség szerint, annyi egyéniség, ahány tanuló. Ahogy az osztályfőnök formálja ezt a különböző összetételű osztályt, és az egyes tanulókat, olyanok lesznek az életben is. Amilyen jellembeli alapformákat 40—45 tanuló most az első évben, olyan egyedeket ad a társadalomnak. Ahogy az osztályfőnök erős akaratú és szívós munkával egységgé forrasztja ezt a merőben különböző tulajdonságú és adottságú kis tanulócsoporthoz, úgy válnak a társadalmi közösség tagjává akkor, amikor tanulmányaik után a termelőmunkában résztvesznek. Egész, egységes, harmonikus, művelt emberek legyenek, akik a gyakorlati életre szilárd alappal készültek fel, az előttük álló problémák megoldására mindig önállóan képesek. Nagy felelősség ez, melynek súlyát minden osztályfőnöknek át kell éreznie. A hivatását az osztályfőnöknek a művészetig kell fokoznia, még akkor is, ha rádöbben időnként, hogy itt, vagy ott hibázott, vagy nem érte el nevelésének célját. Ennek a munkának elvégzéséhez legtökéletesebb hivatásteret és feltétlen lelkiismeretesség kell.

A másik fontos elv, amely munkánk irányítója volt, nevelési elv. Új korszakunk vezető eszméje a közösségi eszme, a nevelés célja, a *közösségi ember*, aki nem önmagáért, hanem a népéért él, és aki ismereteit, egyéni képességeit és szerzett előnyeit a köz érdekében használja fel. A közösségi elven felépülő társadalomban mindenki annyit ér, amennyit a köz érdekében használni tud, tehát a közösségi ember, a veleszületett képességeit és szerzett tulajdonságait és ismereteit legelső sorban arra használja fel, hogy a közösség érdekeit szolgálja vele. Ezt a célt, — a közösségi ember kialakítását, mindenkor elsőrendű vezérelvnek kell tartani, és a nevelő-oktató munka tervezésében feltétlenül érvényesíteni kell.

Negyvenhat tanuló jutott az osztályomba.

Rendűség szerint:	kitűnő	13 tanuló,	28.26%
	jeles	14 tanuló,	30.44—
	jó	18 tanuló,	39.13—,
	ism.	1 tanuló,	2.14—,

Egy tanuló szeptember közepén anyagi okokból kifolyólag otthon maradt.
Származás szerint:

Munkás:	13 tanuló	28.26%,	60.87%
paraszt:	15 tanuló	32.61%,	
értelmiségi:	5 tanuló,	10.87%,	39.13%
egyéb:	13 tanuló	28.26%	

Városi iskolából 16 tanuló jött, 30 tanuló pedig falusi osztott, részbenosztott és osztatlan iskolából.

Diákotthonban 23 tanuló kapott elhelyezést, 11 tanuló részben vonaton, részben autóbusszon vidékről járt be, 12 tanuló helybeli volt.

Ez a megosztottság nevelés szempontjából részben előnyös, részben hátrányos.

Előnyök:

1. Az általános iskolából közepes rendű tanuló nem jött. A tapasztalat azt mutatja, hogy az általános iskolai rendűség a középiskolában egy fokkal alább esik, sok esetben kettő, sőt három fokkal is. Osztályomban mindössze 11 tanuló tartotta az első negyedévben általános iskolai rendűségét, 15 tanuló egy fokkal, 12 tanuló két fokkal, hét tanuló három fokkal esett rendűségben. A városi iskolába járt tanulók inkább megtartották az általános iskolai rendűséget, mint a falusi iskolából származott tanulók. Ebből következik, hogy a faluról került tanulóknak nagyobb támogatást kell adni tanulmányaik végzéséhez.

2. A szociális megosztás arányos.

3. A diákotthonban elhelyezett tanulók nagy száma eredményesebbé teszi a nevelést. Ez az előny fokozottan érvényes a mi iskolánkban, mert ennek a diákotthonnak a vezetése kiváló, a diákotthonnak szoros kapcsolata van a tanárokkal. A diákotthoni tanulók minden ténykedése ellenőrzés és irányítás alatt áll, a nem bentlakó tanulók felügyelete, a szülői házra hárul. Ha számításba vesszük, hogy a városban lakó 12 tanuló közül 5 tanulóknak az édesanyja is dolgozik, — az ellenőrzés itt már hiányos lehetett.

Hátrányok:

1. A tanulók 65%-a falusi iskolából jött. Bár az osztály két legkiválóbb tanulója az újpetriai ált. iskolából jött, mégis elvitathatatlan, hogy a városi iskolák helyzeti előnye lényegesen nagyobb, mint a falusi iskoláké, így a városi iskolák könnyebben érnek el jó és több eredményt, mint a falusi iskolák. 27 ált. iskolából jöttek tanulóink, ebből 6 városi, 21 falusi ált. iskola.

2. Tizenegy tanuló vidékről napi bejáró. Ő nem kötelezhető délutáni munkára, mint pl. korrepetálás, szakkörök, előadások hallgatása stb. Ezek a tényezők az osztályfőnöki munkát befolyásolják, meglátásuk az osztályfőnöki munka jobb eredményét biztosítja.

Mivel tanulóimat nem ismertem, két hétig a szükséges állandó ellenőrzésen és igen kemény fegyelmezésen kívül csupán a megfigyelő szerepét töltöttem be. Nem állítom azt, hogy két hét alatt megismertem tanulóimat, de a gyakorlati együttlét, beszélgetések, szokásaik megfigyelése annyira már megismertetett a tanulókkal, hogy az osztály belső szervezését is végrehajthattam.

Első komoly feladat az ültetés rendezése. A másik az osztályvezetőség megszervezése.

A Disz titkár és bizottság megválasztása után a többi tisztségre lehetőleg önként jelentkezés alapján magam jelöltem ki a tanulókat, éspedig:

Osztályparancsnok	1 tanuló
osztályparancsnok h.	1 tanuló
sajtófelelős	2 tanuló
kultúrfelelős	2 tanuló
térképfelelős	2 tanuló
táblafelelős	2 tanuló
tankönyvfelelős	2 tanuló
tisztaságfelelős	1 tanuló
osztálynaplófelelős	2 tanuló
osztálykrónikafelelős	1 tanuló
takarékossági felelős	1 tanuló
sportfelelős	1 tanuló
tandíjfelelős	1 tanuló
szülői munkaközösségfelelős	1 tanuló

A tisztségekre lehetőleg a megválasztott Disz vezetőségi tagokból választottam, kivéve a titkárt. A felelősök a reábizott teendőket aránylag elég lelkiismeretesen látták el, féltékenyen őrködtem is afelett, hogy a tisztségekkel járó kötelességek teljesítésében lanyulás ne következzen be.

Irányításuk nemcsak az osztályfőnöki órákon történt, hanem a naponkénti ellenőrzésen. Minden nap $\frac{3}{8}$ -kor megjelentem az osztályomban, amikor a szükséges irányítást megadtam, egyben ellenőriztem a tanulókat. Sokat lát meg ilyenkor az osztályfőnök.

Harmadik feladatomnak a szilárd fegyelem megteremtését tekintetem. Osztályfőnöki munkám kezdetben nagyrészt a külső fegyelem megteremtésére irányult, de minden ilyen irányú ténykedésem végső célja a tudatos fegyelemmé való átalakítása. Ha a tanulót kezdetben kényszerítem pontosságra, rendes és tiszta öltözködéésre, határozott és nyugodt fellépésre, gondolatainak logikus felépítésére, a tanulásra, a kötelességének legapróbb részleteiben való teljesítésére, — ennek kezdetben külső kényszer hatása alatt tesz eleget, de a hosszantartó következetes rákényszerítés után megszokottá válik, belső fegyelemmé alakul, s rájön, hogy másképp nem is lenne helyes a cselekedete, — most már tudatos fegyelemmé lett.

Az első éveken tehát csak szándék lehet a tudatos fegyelem megteremtése, valósággá esetleg csak a magasabb, — harmadik, negyedik osztályban válhat.

A nevelő személyes példaadása mintegy szuggesztív hatást gyakorol a tanulókra. A tanuló lesi, bírálja a nevelőjét, tehát a nevelőnek mindig készen kell állania a tanuló sokszor legtalálhatóbb kritikájára. A nevelő mindig legyen határozott, következetes, főleg igazságos, de külső megjelenését se hanyagolja el, hiszen a fegyelmezés egyik célja a külső rend és a jó megjelenés.

A nevelő azonban ne csak a szuggesztív hatást keltse, hanem szellemi felkészültségével tudjon hatni a tanuló értelmére is.

Kényszerítő eszközöket lehetőleg ritkán használjon, a büntetést csak a legvégső esetben. A büntetés ritkán fegyelmező eszköz. Az kétségtelen, hogy a büntetés célja a javítás, nem a megtorlás, a büntetéstől való félelem, a tanulót visszatartja a fegyelmetlenkedéstől, de ott még nincs fegyelem, ahol sok a büntetés.

A fegyelmezés leghatásosabb módja a következetes rászoktatás. Sokszor elmosolyodnak, amikor a nevelő apró hibákat kifogásol, melyek a legjelentéktelenebbeknek látszanak, pedig ezek az apró kifogások a rászoktatásnak egyetlen eszköze.

Hatásos nevelő eszköz a dicséret is. Ne fukarkodjunk a dicsérettel, mert ez a tanuló önbizalmát emeli. Egyik gyenge szorgalmú tanulót megdicsértem, mert egy alkalommal matematikából jelesre felelt. Ennek hatásaképpen soha nem látott szorgalommal tanult, tanulmányi eredményét ezzel lényegesen emelte. A helyesen alkalmazott dicséret a tanuló jellembeli arculatát képes jó irányban átalakítani, igyekezetét, szorgalmát teljesen megváltoztatni.

Végül a fegyelmezés igen hatásos eszköze az alakítások egyöntetű megkövetelése. A tanár fogadása a tanteremben, a jelentésadás, a táblánál való magatartás, a felállítás igen jelentős fegyelmező eszköz. Az egységes alakítás megkövetelése az egész iskola magatartásának külső képét igen előnyösen megváltoztatná. A magam részéről az alakítást minden osztályban szigorúan megkövetelem. Ez egy tanulónak sem ártott meg. Ugy tűnik fel, hogy az osztályfőnöki teendőm a fegyelmezéssel merült ki, holott soha nem felejtettem el, hogy a fegyelmezés csupán előzetes teendő, amely lehetővé teszi a további nevelő munkát. Ezt a lehetőséget igyekeztem az év folyamán felhasználni, de tárgyilagos megállapításom szerint nem sikerült teljes mértékben. Különösen az első hónapokban, de az év folyamán is minden alkalmat felhasználtam a fegyelmezésre, mindig „rajta volt a szemem“ az osztályomom a kollégiumi élettől, az iskolai megmozdulásokon keresztül a szülői házig, főképp az osztály megszervezésével, állandó ellenőrzéssel, sok hospitálással. Meg kellett ismernem tanulóim jó és rossz tulajdonságait, képességeit, egyéni adottságait. Igyekeztem az individuális nevelési elvekből hasznosítani a közösség részére ennek előnyeit, azaz, az egyéni képességek fejlesztésével az osztályközösség érdekeit előmozdítani. Ha az egyik tanuló jó matematikai érzékét felfedeztem, a gyengébb mellé rendeltem tanulóparul. Az ügyes rajzolókkal térképeket rajzoltattam a téli szünetben. A jó előadókat a teadélutánok műsorösszeállításához vettem igénybe. A jó fogalmazók az osztálykrónika részére írták meg benyomásaikat, a fejlettebb kollektív érzésű tanulóknak tisztségeket adtam. Ezek végrehajtását minden esetben ellenőriztem. A fegyelmezés eszközei közül csupán a dorgálást alkalmaztam, az osztályomban egy tanuló sem kapott az év folyamán fegyelmi büntetést. A dicséretet azonban mint fegyelmező eszközt, többször alkalmaztam.

A nevelés a legeredményesebben az osztályfőnöki órán érvényesült. Az év folyamán 31 osztályfőnöki órát tartottam, melynek anyagát időszerűség szerint már az év elején állítottam össze az osztályfőnöki munkatervben. Ezen a munkaterven év közben három óra anyagát változtattam meg. Talán nem lesz érdektelen, ha a 31 óra anyagát részletezem:

1. óra: Osztályrendezés, ültetés, általános irányelvek a magatartáshoz.
2. óra: Az iskolai fegyelmisszabályzat ismertetése, a helyes viselkedés szabályai.
3. óra: A DISZ jelentősége, vezetőségének megválasztása.
4. óra: Az igazgató hangosbeszélőn előadást tartott az általános magatartásról.
5. óra: Könyvkiállítás megtekintése.
6. óra.: Versenyszellem kialakítása, páros versenyek ismertetése.
7. óra: Az osztálydélutánon való magatartás. (A következő napokban osztálydélután rendeztünk.)
8. óra: Az osztálydélután megbeszélése. Viselkedés az utcán.
9. óra: A Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulójának megünneplése. (November 6-án.)
10. óra: Az olvasásról. A könyvek helyes megválogatása.
11. óra: Az első negyedév eredményének értékelése.
12. óra: Az igazgató hangosbeszélőn a negyedévi eredményekről tartott előadást: Az óra második részében a nyilvános helyeken való helyes magatartással foglalkoztunk.
13. óra: Pécs felszabadulásának 10. évfordulójának megünneplése.
14. óra: A fegyelem jelentősége a közösségi életben.
15. óra: A téli szünet helyes felhasználása. (A téli szünet előtti utolsó óra.)
16. óra: A téli szünetben végzett munka felmérése.
17. óra: Mulasztások, tanuló párok, korrepetálások.
18. óra: A félévi eredmény kihirdetése, további feladatok.
19. óra: A félévi tanulmányi eredmény megbeszélése. Részletes feladatok kitűzése.
20. óra: Magatartás társaságban. Előkészítés a teadélutánra.
21. óra: MSZT jelentősége. (MSZT hónap.)
22. óra: Tanulmányi versenyről. (Ismétlés.)
23. óra: Hogyan tanuljunk.
24. óra: A fegyelmi szabályzat emlékeztető ismertetése.

25. óra: Tisztaság-félegészség. (Tisztasági hónap.)
 26. óra: Részletfeladatok kiosztása a kirándulási előkészületekhez.
 27. óra: A szép meglátása a természetben, a művészetekben, a emberi jellemben. Művészi téma megválasztása, azok helyes szemlélése.
 28. óra: A III. negyedév eredményének megbeszélése, előkészítés az évről az évről.
 29. óra: Magatartás kirándulás alatt.
 30. óra: A kirándulás megbeszélése.
 31. óra: A nyári munka megszervezése.

Ezt a tematikát nem tartom kifogástalannak. Eléggé változatos, de nincs benne határozott irány és cél. Mégsem tudtam más tematikát szerkeszteni. Nem hagyhatam számításom kívül az aktualitást, továbbá azt a tény, hogy első osztályos tanulók a középiskolai életben még tudatlanok és tapasztalatlanok, tehát a legszükségesebb irányítást meg kell adni. A második osztály tematikája már a parancsoló aktualitásokon kívül határozott célt követ, a kultúrát, művelt magatartásra való nevelést; a III. osztályban a közösségi szellem végleges kialakítását, a IV. osztályban a helyes pályaválasztásra és az életben való egyenes, nyílt, becsületes helytállásra fogom osztályomat nevelni.

Minden osztályfőnöki óra első tíz percében tanulmányi és fegyelmiértékelés volt. Az osztály külön előjegyzést, „Osztálynaplót“ vezetett, amelybe a felelőse minden osztályzatot, az osztály életében történt eseményt, rendbontókat, hiányzókat stb. bejegyzett. Ez az osztálynapló volt a tanulmányi és fegyelmi értékelés forrása. Minden elégséges és elégtelen feleletet a tanulók kötelesek voltak az „Ellenőrző könyv“-be bejegyezni, melyet az osztályfőnöki órán ellenőriztem és láttamoztam. Ezzel elértem azt, hogy a szülők mindig tájékozódtak a gyermekük gyenge, vagy rossz feleleteiről. A jeles osztályzatot is beírhatták a tanulók, melyet ellenőrzés után láttamoztam.

Az osztályfőnöki órákon beszéltük meg az „osztálykrónika“ témáit is. Az osztálykrónikában egy-egy tanuló személyes benyomását örökítette meg valamelyik fontos, de együtt átélt eseményről. Egy-két témát emlétek: „Téli szünet után“: „Gondolatok a félévi zárás után“. Ugyancsak az osztálykrónikába írták be a tanulók azokat a „kiselőadásokat“, melyeket a kirándulásunk útvonalának előzetes ismertetéséről tartottak. Ilyenek többek között: „Miskolc történelmi nevezetességei“, „A Bükk biológiája“, „A Bükk flórája“, „A Mátra geológiája“, „A Mátra flórája“, „Heves és Borsod megye népművészete“. Ezt a krónikát négy éven át vezetni fogják a tanulók, ebből tudják majd lemérni fejlődésüket.

Itt kell megemlítenem, hogy tanulóim még egy előjegyzést vezettek, — az olvasmányaikról. Egy füzetben minden tanuló kapott egy lapot. Ide havonként bejegyezték az olvasott mű szerzőjét, címét és hogy a könyvet honnan szerezték meg. (Saját, vagy melyik könyvtárból) A bejegyzés bizalom kérdése volt. Igyekeztem meggyőzni tanulóimat, hogy minden olvasott művet, — esetleg a ponyvát is, — jegyezzenek be, de többet ne, mint amit elolvastak. Ezzel részben megismertem a tanulók érdeklődési körét, részben volt alkalmunk megbeszélni egy-egy művet, amellyel a többi tanuló érdeklődését is felkelthettük a könyv iránt. Ezt az előjegyzést a következő években is vezetni fogjuk. Ezzel is alapot kaphatunk a tanulók fejlődésének megírásához.

A nevelés igen hatásos eszköze és az osztályközösség kialakításának nélkülözhetetlen módja a kirándulás rendezése. Már szeptemberben ígéretet tettem a tanulóknak, hogy május hónapban hosszabb kirándulást szervezek Észak-Magyarországra. Ennek költségeire azonnal megkezdték a tanulók a gyűjtést. Március végére az osztály 8.000 forintot gyűjtött, május elejére már 11.250 forint gyűlt össze. A tanulók lázasan dolgoztak, tanultak, mert a kirándulást tanulmányi feltételekhez kötöttem. Ezt a kirándulást végre is hajtottuk. Útirány: Aggtelek—Jósvafő—Miskolc, innen végigjártuk az egész Bükk hegységet, Eger, Gyöngyös, innen a Mátrát barangoltuk be autóbusszal. A kirándulás előkészületeit, megszervezését, lebonyolítását, előnyeit és hátrányait külön szerelném részletesen ismertetni. Most csak annyit, hogy igen tanulságosak azok a fényképekkel és képekkel illusztrált naplók, amelyeket a tanulók a kirándulásról írtak. Az a meggyőződésem, hogy a tanulóknak életük folyamán mindig igen kedves emlékük lesz ez a napló.

Kisebb kirándulásokat is tettünk. Így igen sikerült szeptemberben az egy napos földrajzi és botanikai kirándulásunk Abaligetre. Tanulmányoztuk a dolinákat, víznyelőket, a barlangot. A tanulók növényeket gyűjtöttek. Kirándultunk a Misinára, ahol a meteorológiai megfigyelőállomást ismerték meg a tanulók. Megtekintettük „Baranya Népművészete“, „Baranya tíz éve“ kiállításokat. A jó megfigyelő osztályfőnök kirándulásokon ismeri meg a tanulóit és ügyes vezetéssel az osztályközösség kialakulását lényegesen elősegítheti. A kirándulásokon eredményes nevelőhatást lehet elérni azzal, ha a nevelő mindig és mindenben együtt él a tanulóival, önmagának semmi könnyítést ne adjon, velük együtt étkezzék, aludjék, — esetleg a tornaterem padlóján is, maga vigye a hátizsákját, de mindig gondoskodik róluk, lássák a nevelő szervezési munkáját. Kétségtelen, hogy ez fárasztó, de meghozza a gyümölcsét. Ne tévesszük szem elől, hogy a jövő vezetőit neveljük, tehát tanítsuk meg őket a vezető helyes magatartására is. Ha a tanuló látja, hogy a nevelő nem veszi igénybe az éjszaka felajánlott kényelmes vendégszobát, hanem velük együtt alszik, kényelmetlenebb körülmények között is, ha látja, hogy a nevelő félórával előbb kel fel, mint ők, fogja a szükséges előkészületeket megtegye a napi programhoz, akkor majd ő is ezt fogja tenni, mert most látja, hogy ez így szükséges.

Nem nélkülözheti az osztályfőnök a családdal való kapcsolatot, melyet a családlátogatással, az osztályszülői értekezleten és a szülői munkaközösséggel tarthat fenn. Ez a kapcsolat nélkülözhetetlen, az osztályközösség kialakításához is, mivel a szülők és az iskola egybehangolása egységes szellemet teremt a tanulók között. Ha a szülők egyöntetűen az iskola módszerét követik a nevelésben, akkor ennek eredménye is egyöntetű lesz.

A Pécsen lakó tanulóim szüleit meglátogattam, általában jó benyomásokat szereztem. Az a környezet, amelyben pécsi tanulóim élnek, tartalmazza azokat a feltételeket, amelyek egy művelt, kulturált ember kialakításához igényelhetők.

Az év folyamán három osztályszülői értekezletet tartottam. Az első negyedévi, félévi, és a harmadik negyedévi zárás után. Az első szülői értekezleten a részvétel aránylag a legkisebb volt, 19 tanuló szülője jött el (helybeli tanulóim száma 12.) Ennek oka az volt, hogy október végén teadélután tartott osztályom, ahova a szülők is hivatalosak voltak, ez alkalommal 38 tanuló szülője volt benn az iskolában, akik egyben a fiúkról is érdeklődtek, és a szükséges felvilágosítást meg is kapták. A második szülői értekezleten 24, a harmadikon 29 tanuló szülője vett részt. Az első szülői értekezlet vázlatát itt ismertetem:

Témája: „Az iskola és a család.“

Tartalma:

- I. Társadalmi és családi nevelés.
- II. A család szerepe a gyermeknevelésben.
- III. A gyermeknevelés nem magánügy.
Az iskola és a család célkitűzése azonos, tehát a szülőknek ismerniük kell a nevelés célját, tartalmát és módját.
Az iskola hivatásos nevelőkkel nevel, de az alapot a neveléshez a család adja, az iskolába már valamit hoz a gyermek.
- III. Családi kötelesség az iskolai feladatokkal, teljesítésével kapcsolatosan:
  1. Egészség gondozás, öltözködés, tisztálkodás, időbeni felkelés, lefekvés, a kényeztetés káros hatása.
  2. Mintaszerű napirend. A tanulmányok elvégzésének ellenőrzése.
  3. Késést, hiányzást megakadályozni.
  4. Megadni az iskolai feladatok elvégzésének feltételeit.
  5. Lelkiismeretességre, önállóságra, pontosságra való nevelés.
  6. Előmenetel ellenőrzése, kapcsolatot tartani az iskolával.
- IV. A család szerepe a „Tanulók Szabályzata“ betartásában és végrehajtásában.
- V. A szülői tekintély fenntartása, jó példa, szigorúság, következetesség.
- VI. Esztétikai nevelés, tiszta, csinos otthon, rendre, tisztaságra való nevelés, tiszta, csinos öltözködés.

VII. Az iskola és a család közös munkájának formái:

Szakadatlan kapcsolat az iskolával a belépés napjától. Szülői értekezleten való részvétel.

A szülői értekezlet ne legyen kényszer.

Minden szülő konkrét adatot kap és adjon.

Itt ismerik meg egymást a szülők és közös problémájukat.

A szülő a nevelő előtt ne hallgasson el semmit.

Kedvezőtlen feltételeket közölni a nevelőkkel.

Irányítás a szülő és nevelő részére egyaránt.

VIII. Kérelmek a szülőkhöz:

Ellenőrizték a felkészülést, ruházatot, és hogy a tanuló idejében jöjjön iskolába.

A szülő állapítson meg napirendet gyermeke számára, és annak betartását követelje és ellenőrizze.

Az „Ellenőrző könyv“ bemutatását naponként követelje.

Tudatos, fegyelmezett munkát követeljen, — házi munkát is, de első a tanulás.

A gyermek szabadidejét szigorúan ellenőrizze.

Követelje a felnőttekkel szemben a feltétlen tiszteletet.

Megjegyzés: A tanuló az iskolában 5—6 órát tölt, a nap többi idejét a szülők körében, tehát nemcsak az iskolától kell várni a nevelést.

A második szülői értekezlet a tanulás fokozását, a fegyelem megszilárdításának lehetőségét, a kulturált magatartást célozta, a harmadik témája a kirándulásról való tájékoztatás, és az évvégi munka lelkiismeretes és pontos végrehajtásának módszerét tárta fel.

A fenti témakörön kívül a szülők kívánságait adták elő, és az egyénekenkénti tájékoztatást adtam meg.

Tanulságos volt a szülők hozzászólása. Mindenekelőtt egyöntetű volt annak elismerése, hogy a tanulókhöz a nevelők szigorúak és igényesek. Többször hangzott el kívánság, hogy a tanulók igénybevételét az iskola csökkentse, és hangolja össze az elfoglaltságot helyes és gazdaságos időbeosztással. Sok esetben indokolt volt ez a kívánság, és az orvoslás meg is történt. Így megváltoztattuk a kívánsághoz képest a szakkörök időpontját és beosztását.

Figyelemmel kísértem a szülőknél az értekezlet utáni hangulatát, és hogy az értekezleten elhangzottak gyakorlatban érvényesülnek-e. Nem hinném, hogy véletlen, de tanulóink szülei kivétel nélkül megértőknek mutatkoztak, és például az első értekezlet óta a szülői házból eredő hibák megszűntek. Így többek között nem volt késés, a hiányzás bejelentése és igazolása mindig idejében megtörtént, a hajukat rendezték, az öltözködés ellen minimális kifogás volt, anyagi kötelességüknek minden esetben a határidőre mindenki eleget tett, az ellenőrző könyvet a szülők, — egy esetet kivéve, — időben aláírták, a kapcsolatot a tanári karral fenntartották, adott esetben, ha a szülővel való megbeszélés szükségesnek látszott, kérésre a szülő azonnal felkeresett.

A Szülői Munkaközösség igen lelkesen vette ki részét a közös nevelői munkából. Az „Osztálymamák“ a legmesszebbmenő támogatást adták. Felvettem az osztályterem csinosításának kérdését, — melyhez pénz is szükséges. Ajánlottam egy osztálydélután rendezésének lehetőségét, melynek jövedelméből a díszítés megoldható. Nagy energiával láttak a szülők a teadélután megrendezéséhez. Október 28-án meg is tartottuk azt, — amelyről később részletesen beszámolok, melynek tiszta jövedelme 486.— Ft volt. Ebből a pénzből az SZ. M. igen ízlésesen, magyaros stílusban feldíszítette a tantermet. Ezen az osztálydélutánon 38 szülő vett részt. Így mindjárt az év elején alkalmam volt a vidéki szülőket is megismerni.

Az SZ. M. vezetői, az „Osztálymamák“, az első időben hetenként, majd kéthetenként jöttek tanácskozásra. A téli szünet alatt az Osztálymamák néhány tanuló segítségével az osztálytermet alaposan kitakarították, az ajtókat, ablakokat lemosták, a parkettet felsúrolták, beeresztették, felkefélétk. Megható volt az a szíves gondoskodás,

ahogy az osztályról gondoskodtak. A tiszta osztálytermet a tanulók is tisztán tartották, padjaikat dörzspapírral megtisztították, és igyekeztek ezt a rendet fenntartani. Az osztály díszítése és tisztántartása, a tanulók tisztasági és szépérzékét fejlesztette, de az osztályközösségi szellem kialakítását is hathatósan előmozdította. A tanulók büszkén mutogatták a tiszta, csinos tantermeiket az iskola többi tanulójának. A tanteremtakarítás és csinosítás később követőkre is akadt. Ezt pedig az SZM-nek köszönjük.

Mint említettem, már az év elején osztálydélutánat rendeztünk. Ez volt az első alkalom, amikor a születő közösségi szellem érvényesült, vagy monhatnám azt is, hogy eme alkalommal született meg a közösségi szellem. Egy osztálydélután valamelyik nap 3—4 órája alatt lezajlik, de előkészítése és utóhatása hetekig tart, és ez ad ennek igazi tartalmat és értéket.

Az osztálydélután rendezése feltételekhez kötött. Jótanulás, kifogástalan magatartás, jó műsor. A tanulók lelkesednek az ilyen megmozdulásokért, és egymást biztatják és ellenőrzik a feltételek teljesítésében. Ezt már az osztályközösség teszi. A jó műsor összeállítása, betanulása, az általános műveltséget fejleszti. Nem tudok egyet-érteni azokkal, akik az osztálydélutánat feleslegesnek tartják. Az előbb felsorolt előnyeik kívül nem lehet elhallgatni azt az értékét, hogy a tanulók az iskola falai között szórakoznak, igen kellemes élményeket gyűjtenek. Az iskola nemcsak a munka, a tanulás tere, hanem a szórakozás, kellemes illúzió, a romantikus élmények gyűjtésének területe is.

Nem közömbös a nevelés szempontjából ha a tanulók az iskolát megszeretik, oda kellemes élmények kötik.

Az első teadélutánra hivatalosak voltak a szülők, és néhány fiatal diáklány, tanulóim ismerősei közül. Ezen a teadélutánon két célt igyekeztem megvalósítani. Először, hogy a szülőket megismerjem, egymással megismertessem, másodsor a büfé kiadásával az osztályterem feldíszítéséhez az anyagi alapot megteremtsem. Mindkét célt elértem, de mégis a legnagyobb eredmény az volt, hogy a tanulók közelebb kerültek egymáshoz, kulturált magatartást tanultak, — amiben nagy hiányok voltak és vannak, — éppen azért, mert eddig nem volt alkalmuk azt elsajátítani.

A második osztályteát március végén rendeztük. Ez szervezésben, felkészülésben sokkal nagyobb szabású volt, mint az első. Az osztály meghívta a pécsi Óvónőképző I. osztályát. A műsor összeállítását nagy odaadással végezték a tanulók. A fiatal vendégek fogadását, ellátását, szórakoztatását nagy szeretettel készítették elő tanulóink. Mindenekelőtt elhatározták a fiúk, hogy minden vendégkislányt egy csokor hóvirággal ajándékoznak meg. Kis kartonokra rajzokat készítettek, erre kötötték szalaggal a hóvirágot. Ezt a kis figyelmet a vendégkislányok nagy örömmel fogadták. A vendégosztályfőnöknőnek ízléses, szép virágcsokorral kedveskedtek, ügyes, háromnegyedórás műsor után a fiúk a büfébe vezették vendégeiket. A szülők ugyancsak kitettek magukért. Szinte roskadozott az asztal a finomabbnál finomabb süteménytől, és a sok szendvicstől. Falatozás után megkezdődött a tánc. A fiúk igen ügyeltek arra, hogy egyetlen vendéglányka se legyen táncos nélkül. Az, hogy a vendéglánykák hogyan érezték magukat, arról osztályfőnöknőjük, Barrois Béláné tanárnő tudna beszámolni, aki nevelőművészetével ezt az osztálydélutánat nemcsak felejthetetlenné tette, hanem a nevelés érdekében erősen hasznosította. A két osztály kihívta egymást tanulmányi versenyre, amit a fiúk nyertek meg, versenyeztek hiányszünetes napokért, de ezt a lányok nyerték meg.

Május elején az óvónőképző első osztálya visszahívta az osztályt. Hangulatos, igen ügyes és lelkes műsorral fogadtak, azonkívül minden tanuló, egy, a lányok által készített igen ízléses könyvjelzőt kapott ajándékba. Öröm volt nézni a fiatal diákokat, hogyan igyekeztek egymáson túltenni kedvességén, ötletességén, vidámságon és udvariasságon. Itt ismét az osztályfőnöknő nevelőművészte érvényesült, és mindnyájunknak felejthetetlen élménye marad. Csak az tudja igazán értékelni az ilyen osztálydélutánokat, az osztályközösség kialakítása szempontjából, aki ezt végigéli. Természetesen sok támogatásra szorul ilyenkor a fiatalság, nem szabad magukra hagyni, szeretettel és megértéssel kell őket vezetni, mint ahogy ezt a leányosztály főnöknője tette.

A hiányzások alakulása az elmúlt tanévben nem pusztán a fegyelmezés eredménye volt, hanem egyik jele a kialakulóban lévő osztályközösségnek is. A tanulók igyekeztek egymásra hatni, hogy minél kevesebb legyen a hiányzás. Az egyik tanuló sürgősen szükséges mandulaműtétjét halasztgatta, hogy ne legyen magas az osztályban a hiányzások száma. Közbe kellett lépnem, és magam küldtem idejében műtetre a tanulót, hogy a tervezett kirándulás időpontjáig teljesen meggyógyuljon.

A mulasztásokat igen szigorúan ellenőriztem. Sokszor magam mentem a beteg tanulóhoz, hogy tájékoztassam a végzett tananyagról. A helyben lakók hiányzása alkalomával mindig küldtem egy-egy tanulót, aki beteg társát meglátogatta. A következő nap a beteglátogató beszámolt a látogatás eredményéről. Az osztályban 31 tanuló 954 órát mulasztott, egy tanulóra eső átlag 21.32% óra. A mulasztásmentes napok száma 72, de ha a két trachomás és egy ragályos beteg hosszabb ideig tartó mulasztását nem venném tekintetbe, akkor a mulasztásmentes napok száma 97 lenne. 14 tanuló az év folyamán egy órát sem mulasztott, ami az osztály 31.11%-a. Igazolatlan óramulasztás az osztályban e tanévben nem volt. Az osztályközösség kezdődő alakulása, tanulmányi téren is éreztette hatását. Korántsem állítom azt, hogy tanulmányi szempontból minden teendőt elvégeztünk, de eredményünk nem lebecsülendő. Az első negyedévi tanulmányi átlag 3.18, tantárgyátlag 3.67.

A félévi zárás tanulmányi átlaga 3.40, tantárgyátlag 3.67.

A háromnegyedévi zárás tanulmányi átlaga 3.27, tantárgyátlag 3.27.

Az évvégi zárás tanulmányi átlaga 3.47, tantárgyátlag 3.71.

Evvégén a tanulók rendűség szerinti megoszlása a következő:

Kitűnő	3
Jeles	3
Jó	19
Közepes	13
Elégséges	4
Elégtelen	3

A városi ált. iskolákból jött 16 tanuló közül 11, a vidékről jött 29 tanuló közül csupán 14 tanuló, azaz összesen 25 tanuló tartotta az általános iskolai rendűségét. Az első negyedévben mindössze 11 tanuló tartotta meg az általános iskolai rendűségét, ezek közül is a legnagyobb részt a városiak. Már ekkor meg kellett látni, mint azt már korábban említettem, hogy a vidékről jött tanulóknak több támogatást kell adni a tanuláshoz. Ennek eredménye meg is lett, mert év végére a vidékiek közül is 14 tanuló érte el az általános iskolai rendűséget.

Iskolai viszonylatban a 3.47 rendűségi átlag a kiválogatott A. osztályok után következő legmagasabb átlag lett, ami azt jelentette, hogy a 18. osztály közül a négy orosz tagozatú A osztály után a rendűségi átlagban az osztályom ötödik.

A tanulmányi eredmény az év elejétől fokozatosan emelkedik. A harmadik negyedévi — már szokásos csekély visszaesés kivételével — nem hinném, hogy a harmadik negyedévben a tanárok szigorúbban osztályoznának, a visszaesést a tanulók szorgalmi hanyatlásának lehet tulajdonítani.

A tavaszi napok elcsalogatják a tanulót a könyv mellől, megkezdődik a sportélet, de a félévi zárás utáni szorgalmi visszaesés is hozzájárul az eredmény csökkenéséhez. A jövőben ezt a visszaesési lehetőséget erős ellenőrzéssel és szigorral meg kell előzni.

Az osztály életének eseményeiből sohasem fogynánk ki. Le kellene írni a sportéletet, az ismeretterjesztő és kulturális előadások meghallgatását, a színház, mozi látogatását, a kollégiumi életet, azt a sok kedves és kellemes epizódot, amit az év folyamán átéltünk. Sok eredmény, sok eredménytelenség, a küszködés, fáradság, öröm, bosszúság, tervezés, rögtönzés volt az életünk. S most az év végén az aggodás — vajon az elért eredmény átmenthető-e a következő tanévre? Majd meglátjuk az 1955/56. tanévben.

Virág István

Nevelőink a falu szocialista átalakításáért

A nevelők munkájának sajátosságaiból adódik, hogy nincs az életnek olyan területe, amelyre közvetlenül vagy közvetve ne hatna a pedagógusok munkája. Különösen igaz ez a megállapítás falvainkra, hiszen a falu dolgozó népe az értelmiségi tanítótól segítséget, tanácsot, útmutatást vár kis és nagy kérdései megoldásához egyaránt, bizalommal fordul ahhoz a nevelőhöz, akinek munkája, sorsa összeforrt a falu életével. Ez a bizalom nem véletlen, mert pedagógusaink többsége munkás- és parasztszaladok gyermekei közül került ki a felszabadulás előtt is, kiszolgáltatottsága, társadalmi helyzete inkább a néppel tette rokonná, mint az „urakkal”.

A nevelő és nép összeforrottságának számos példáját idézhetnénk. Kinek fájt jobban a falusi parasztygyermek elcsesztése, a csecsemőhalandóságtól kezdve a tehetségek elkallódásáig, a falu minden nyomora, mint annak a pedagógusnak, aki látta a bajokat és maga éppúgy tehetetlen volt velük szemben, mint a falvak népe? S ki várta jobban a falu felszabadulását, mint a pedagógus, aki tudta, hogy a felszabadulástól várhatja munkája értelmének teljes kibontakozását, a dolgozók gyermekeiből nevelt új arcú munkásosztály és dolgozó parasztság, új értelmiség kialakulását.

Ezért volt nevelőink többsége harcosa a földreform megvalósításának, az államosításoknak, a munkásosztály hatalma kivívásának és megszilárdításának, a kultúrforradalomnak, s kérlelhetetlen gyűlölője mindennek, ami a dolgozó nép felemelkedésének útjában áll.

Ezért várja bizalommal falvaink dolgozó népe ma is a pedagógusoktól a segítséget, tanácsot a falut foglalkoztató nagy kérdések, elsősorban a mezőgazdaság szocialista átszervezésének megoldásához. Dolgozó parasztságunk látja és tudja, hogy pártunk szavában sohasem csalódott, hogy pártunk politikájának minden eleme a dolgozó nép felemelkedésének ügyét szolgálja, mégis szükséges, hogy meggyőzően magyarázzák, tanítsák, hirdessék pártunk politikáját nevelőink is.

Igen — vetik ellen egyesek — de a mi feladatunk az iskolában végzett munka. Minden más természetű feladat, megoldása „az iskolai munka rovására megy.”

Vajon igazuk van-e az aggodalmaskodóknak? Vajon meg lehet-e az oktató-nevelőmunka kérdéseit „csak az iskolában oldani”? Elválasztható-e az iskola ügye a falu általános felemelkedésének ügyétől?

Nézzünk meg néhány kérdést? A mulasztás falun legsűrűbben előforduló oka a tanulók dolgoztatása az egyéni parasztgazdaságokban, kistestvérére vigyáz a tanuló, míg szülei dolgoznak stb. Megoldása nyilván a nagyüzemi gazdálkodás megteremtése, mely egyrészt szükségtelenné teszi a gyermekmunka alkalmazását, megszabadítja parasztságunkat az éjt nappallá tévő munkától, megteremt a napközit, bölcsődék stb. létesítésének jobb feltételeit. Csökken a mulasztás, csökken a lemorzsolódás veszélye, könnyebb és eredményesebb lesz a pedagógus munkája. A tartalmi munka eredményességét leginkább az akadályozza, hogy „nem tanul otthon a gyerek.” A tanulás elmulasztása legtöbb esetben az előbb említett, de minden részletében nem tárgyalt kérdésből fakad. Egyes helyeken, „sok a testvér” nem jut pénz könyvre, füzetre. Hogyan oldódhat meg e probléma? Több jövedelemmel, a családi pótléknak, társadalombiztosításnak a parasztságra való kiterjesztésével. S az útja? A termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztése. Hasonlóan sorolhatnánk még a példákat. De úgy gondolom,

e néhány példa is igazolja, hogy az iskolai oktató-nevelőmunka fejlődésének ügye elválaszthatatlan a falu általános gazdasági, társadalmi és kulturális felemelkedésének ügyétől. Az iskola ügyét, az oktató- nevelőmunka ügyét szolgálja az a nevelő, aki a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésén munkálkodik, közömbösségével pedig akarva-akaratlanul a közoktatási kérdések jobb megoldását is hátráltatja.

Hogyan segítse a pedagógus a falu általános felemelkedését? Nehéz e kérdésre kimerítő választ adni. Helyesen építi faluja jövőjét az a pedagógus, aki az iskolában felhasznál minden alkalmat a termelőszövetkezeti mozgalom népszerűsítésére, aki bebizonyítja számtanórán, mennyivel olcsóbb a traktorszántás, mint a fogatos, mennyivel gazdaságosabb egyes kapások négyzetes, a gabonafélék keresztsoros vetése, aki megmutatja a vegyszeres gyomirtás lehetőségeit s egyben a parcellás gazdálkodás korlátait, aki számol a munkaegységek után járó jövedelemmel, szembeállítva az egyénileg gazdálkodók keresetével, aki hittel, meggyőződéssel szól nap mint nap, tanítási óráról tanítási órára a szocializmus építése lelkesítő távlatairól. S a többi órák, a beszélgetés, a földrajz, az irodalom, történelem stb. mind lehetőséget adnak arra, hogy az „át politikázás” veszélye nélkül foglalkozzunk a falu jövőjének kérdésével.

De a jó pedagógus szava túlhangzik az iskola falain. Megtalálja a módját annak is, hogy a szülőkkel, volt tanítványaival is elbeszélgessen a falu kérdéseiről. Legjobb pedagógusaink eddig is résztvettek a népnevelők kiképzésében, segítettek meggyőző érvekkel alátámasztani a népnevelők munkáját, s megtisztelő hivatásuk szellemében valóban a nép legjobb nevelői, az élenjáró népnevelők sorában foglalnak helyet. Az igazi lelkes nevelő nemcsak a tankötelesek, hanem az egész falu nevelője. Százával lehetne sorolni azokat a nevelőket, akik a termelőszövetkezetek szervezői, első harcosai sorában foglaltak helyet, s azóta is megtalálják a mozgalom továbbfejlesztésének legcélszerűbb módjait. Balatoni elvtárs zóki nevelő résztvett a bodai termelőszövetkezet szervezésében. Magyarországon három pedagógus is belépett a termelőszövetkezetbe. Egyházaskozáron Győrfi János elvtárs felesége tagja a termelőszövetkezetnek, maga résztvett a termelőszövetkezet megalakításában. Tárnaj Nándor az országoshírű mágocsi termelőszövetkezet párttagjait oktatja a tudományos szocializmus ismeretére. Több nevelőnk mint könyvelő segíti a termelőszövetkezet munkáját, pl. Barátúron és Gödrekeresztúron. S tegyük mindjárt azt is hozzá, hogy e pedagógusok az iskolai munkában is derekasan megállják helyüket.

Hazánk gazdasági fejlődése, dolgozó népünk életszínvonalának emelése szorosán összefügg az állampolgári kötelességek maradéktalan teljesítésével. Az a jó hazafi, aki nemcsak követelményeket támaszt hazájával szemben, hanem résztvesz az egyre növekvő igények kielégítése feltételeinek megteremtésében is. Munkásosztályunk tagjai áruként többtízezer forinttal járulnak hozzá hazánk felvirágoztatásához, dolgozó parasztságunk egy évi adója pedig egyes községekben a pedagógusok fizetésére, a tanács, iskola fenntartására, utak javítására, egészségügyi és kulturális intézményeink ellátására stb. sem elegendő. Helyes, ha erről is beszélnek pedagógusaink, s olyan hazafias érzelmű polgárokat nevelnek, akik tettekkel szolgálják népünk felemelkedésének ügyét.

A falu felemelkedése elválaszthatatlan a mezőgazdasági termelés fellendítésétől. Van-e tennivalója ebben a pedagógusoknak? Nem nyújt-e sok lehetőséget a tanítási anyag a legfejlettebb agro- és zootechnikai ismeretek terjesztésére, s a „micsurin kertek” a szemléltető meggyőzésre? Nem szükséges-e, hogy a pedagógus a téli estéket, a családlátogatásokat, a kukoricafosztást s más alkalmakat felhasználja a mezőgazdasági tudomány legújabb eredményeinek ismertetésére?

A több és jobb termés, bőségebb állati hozam nem feltétele-e az egész falu s benne a pedagógus gondtalanabb életének is?

Nem kötelessége-e a pedagógusnak, hogy széleskörű nevelőmunkájával segítse a falvak dolgozóinak világnézeti fejlődését is? Az tarthat igazán számot a nép nevelője megtisztelő címre, aki széleskörű általános műveltségét felhasználja arra, hogy segítse dolgozóinkat a természetről és a társadalom életéről való helyes nézeteik kialakításában. Az idealista világnézet, babonák, a fejlődésünket több területen akadályozó maradi gondolkodás, a helytelen politikai vélemények elleni harc iskolában és iskolánkívül egyaránt feladata a pedagógusnak. A jó nevelő minden beszélgetése, előadása, magatartása nevelőhatású ebből a szempontból is.

A jó nevelő azonban észreveszi a falu életének kérdéseit is. Azt hiszem nem tévedek, ha azt állítom, hogy lelkes falusi kultúracsoporthaink, kórusok, tánc-csoportok, színjátszó csoportok többségének élén pedagógusok állnak. S ha ezt a minden pedagógusnak nyilván tetszetős igazságot megfordítjuk, azt állapíthatjuk meg, hogy ahol nincs eleven kultúrélet, az nagyrészt a pedagógusok tehetetlenségéből vagy nemakarásából adódik. Nem igaz az, — amire az előbb említett pedagógusok zöme hivatkozik — hogy a fiatalság nem érdeklődik a „komoly” kérdések iránt. A példák seregét mondhatnánk el, hogy ahol megfelelően foglalkoznak az ifjúsággal: az eredmény nem marad el. Helyes az, ha nevelőink bekapcsolódnak a DISZ munkájának megjavításába. Legjobb nevelőink közül sokan vezetnek. Petőfi-iskolákat s más módon is segítik a DISZ munkáját. Az igazi pedagógus nem veheti le kezét tanítványairól akkor sem, ha azok már befejezték általános iskolai tanulmányaikat. Fiataltalainkban további nevelésre, támogatásra van szükségük — s ki segíthetne ebben jobban, mint a nevelő, akit szeretnek volt tanítványai, akiben bíznak, akinek tanácsait végre is hajtják. Könnyű arról beszélni, mit nem csinál, vagy mit csinál rosszul ifjúságunk, de kiváló nevelőink zöme ma már arról is beszélhet, hogy mit tett az ifjúság fejlődéséért. Szükséges, hogy a pesszimisták az ifjúság munkájának bírálatánál a mérleg másik serpenyőjébe a maga munkáját tegyék. Akkor nyilvánvalóvá válik, az ifjúság nevelésére fordított munka gazdagon gyümölcsözik, s ahol baj van az ifjúsággal, ott baj van a pedagógusok felelősségérzetével is.

A villányi járásban nem egy községben találkozunk a kijavított, kiszemelt kerítések sorozatával, másutt fasorok teszik széppé a falu utcáit, parkok, sportpályák állnak a szórakoznivalók rendelkezésére. A falu csinosításának munkájában kell, hogy a pedagógusok kezdeményező, mozgósító erők legyenek. Sajnos — nem egy olyan iskolánk van, mely esztétikai szempontból elszomorító látvány. Hiba van annak a nevelőnek munkájában, aki a maga portáját nem tudja rendben tartani. Lehet-e jobban a tanulóifjúságot, a falu ifjúságát és lakosságát jobban módszerrel a szülőföld szeretetére nevelni, mint a falu szépítéséért folyó munkával?

A feladatokat sorolni lehetne még. De azt hiszem elég, ha tömören annyit mondunk: az a jó pedagógus, aki együtt él felujával, örömei és gondjai egyek a falu dolgozó népének örömeivel és gondjaival, aki mindig tudja mit és hogyan kell tennie, s minden cselekedetével a falu népének felemelkedését szolgálja. S nem végez teljes értékű munkát az iskolában sem az a pedagógus, aki kö-zömbös, passzív a falu kis és nagy kérdéseinek megoldásával szemben.

Az elmondottakból valaki azt a következtetést vonhatná le, hogy e sőkoldalú munka szinte megoldhatatlan, elkerülhetetlenül a pedagógusok túlterheléséhez vezet. Ez a nézet nem állja meg a helyét. Kis falvainkban, ahol egy-két nevelő tanít, szinte naponként beszélgetnek a pedagógusok a falu lakóival.

Nyilván a falu, a dolgozó parasztnak, a nemzetközi helyzet, a soronlévő munka, a sajtó egyes cikkei stb. képezik a beszélgetés tárgyát. Sokszor egy párperces beszélgetés is nagy eredményeket hozhat, ha nem is mindjárt, közvetlenül az egyes dolgozók nézeteinek alakítása szempontjából. Nagyobb községekben pedig alkalom van arra, hogy az egyes pedagógusok a társadalmi élet egyes területeinek kérdéseivel foglalkozzanak, megosszák egymás között a munkát. Mondjuk meg őszintén: a túlterhelés abból adódott, legtöbb esetben, hogy legjobb pedagógusaink éjt-nappallá téve végezték iskolában és iskolánkívül munkájukat, s ugyanakkor volt jó néhány „hivatalnok-pedagógus”, aki sűrűn emlegette ugyan a hivatástudatot, főleg bérkérdésekben, a munkában azonban nem igen vezette a pedagógusaink többségére jellemző, hivatástudatból fakadó kötelességérzet. S még annyit: akik tényleg joggal emlegethették volna a „túlterhelést”, szívesen végezték sokoldalú nevelőmunkájukat, a panasz legtöbbször azok részéről hangzott el, akik azt a keveset is sokallták, amit tettek.

Biztosak vagyunk abban, hogy pártunk, kormányunk, és dolgozó népünk szilárdan építhet a pedagógusoknak arra az egyre szélesedő taborára, amely a nép igazi nevelőire jellemző lelkesedéssel és példamutatással a legelső között dolgozik falvaink felemelkedéséért.

Lemle Géza

A JUBILEUMI VERSENY TAPASZTALATAI

Hazánk felszabadulásának 10 éves évfordulója méltó megünneplésére a Megyei Tanács Oktatási Osztálya Jubileumi Versenyt indított a megye valamennyi általános iskolája és nevelője között. A verseny célja a megye közoktatásügyének, az iskolában folyó oktató-nevelő munka színvonalának minőségi megjavítása azokon a területeken, melyeket a Központi Vezetőség közoktatási határozata, valamint az 1954—55. évi tanévnyitó utasítás elénk tűzött.

A verseny következő területeken folyt:

1. Verseny az iskolai mulasztások ellen.
2. Tanulmányi verseny.
3. Jubileumi emlékünnepek rendezése.
4. Helytörténeti, monográfiák írása.
5. Igazgatók óralátogatása.
6. Patronáló mozgalom.
7. Társadalmi munka.

A versenyben a megye általános iskoláinak 98%-a bekapcsolódott, és elmondhatjuk, hogy a tapasztalt hibák ellenére jelentős mértékben elősegítette a Jubileumi Verseny megyénk közoktatásügyének fejlődését.

A versenyben első helyezést a komlói belv. ált. iskola (ig. Schmidt Edéné), a második helyezést a pécsi Egyetem utcai ált. iskola (ig. Merkle József), a harmadik helyezést a villánykövesdi ált. iskola (ig. Kasza Emilné) érte el.

Nem kívánunk részletesen foglalkozni az elért eredményekkel, elég, ha néhány kiemelkedő eredményről számolunk be. Jelentékeny szerepe volt a versenynek a *mulasztások* országosan kiemelkedő csökkentésében. (Országos átlag: 13.0 nap, megyei átlag: 8.7 nap, míg országosan az elmúlt tanévben 0.3-al, addig a megyében 1.9-el csökkent az egy tanulóra eső mulasztott napok száma.)

A *társadalmi munka* és a *patronálási mozgalom* nagymértékben fellendült a verseny során, amit az is bizonyít, hogy a társadalmi munka forint értékben meghaladta az 1,080.000 Ft-ot. A verseny eredményeképpen az iskolák 77%-a patronáló szövet

biztosított a maga számára. Emelkedett az iskolai ünnepélyek nívója, kiszélesedett iskoláinkban a hazafias nevelés, mely különösen a helytörténeti kutató munkában, népdalok, népi táncok és hagyományok szervezett gyűjtésében nyilvánult meg. A megírt 203 *helytörténeti monográfia* között akadtak olyanok, mint a mecseknádasdi és dunaszekcsői, melyek a Szabad Föld pályázatán több ezer monográfia közül a II. és III. helyezést érték el.

Különösen nagyjelentőségű volt a Jubileumi Verseny tanulmányi felmérése. Mintegy 6.500 IV. és VIII. osztályos tanuló részvételével végeztünk eredményvizsgálatot számtanból, helyesírásból és nyelvtani elemzésből.

Különös jelentőségű a tanulmányi felmérés iskoláinkban abból a szempontból, hogy mind nevelőinket, mind pedig tanulóinkat jobb munkára, tanulásra ösztönözte, másrészt alkalmat adott a nagyarányú felmérés, megfelelő általánosítások, következtetések levonására, a hibák és azok okainak felderítésére.

Az alábbiakban két szakfelügyelő és egy igazgató elvtárs véleményét, értékelését közöljük a verseny egyes területeiről:

I. A helyesírási és nyelvtani felmérés tapasztalatai

A Jubileumi Verseny egyik pontjaként helyesírási felmérést végeztünk minden általános iskola IV. és VIII. osztályában az osztályok összes tanulóinak részvételével. A következőkben ennek eredményeiről számolok be.

A felmérő szövegek a következők voltak:

IV. osztály.

„Április 4-e a legnagyobb ünnepünk. Osztályunk is örömmel készült rá. Főként tanulásban értünk el szép eredményeket, de a fegyelem is jobb a réginél. A legjobban azonban Takács Karcsi készült az évfordulóra. Félévkor még két tárgyból bukott, most pedig nincs még kettese sem. Minden osztálytársa ennek örült legjobban. De Kovács Gyuszi is büszkén ült a helyén, amikor munkáját a tanító néni a felszabadító szovjet katonák hősiességéhez hasonlította. Ő segített Karcsinak eredménye elérésében.“

Az elemző mondat:

„Karcsi tegnap megtanulta a sok leckét.“

A feladat csak mondattani elemzést kíván meg az egyes mondatrészek közelebbi meghatározása nélkül.

VIII. osztály.

„Üttörőcsapatunk egyik tagja Budapesten ünnepelte meg hazánk felszabadulásának 10. évfordulóját. Utazás előtt a megyei pajtások a pécsi állomáson gyülekeztek. ahonnan virágokkal, zászlókkal feldíszített különvonat vitte őket a fővárosba. Felejthetetlen volt már ez az utazás is. Hát még ami ezután következett! A fellobogózott pesti utcák, az óriási Sztálin tér, honvédségünk diszszemléje, a terre sereglett emberek beláthatatlan tömege, az esti tűzijáték soha el nem múló élményei valamennyi résztvevőnek. Budapesten érezhették igazán, hogy április 4-e a magyar nép legnagyobb ünnepe.“

Az elemző mondat:

„Magyarország szabadságát sok vérrel váltották meg a szovjet katonák.“

Itt már mondattani és szótani elemzést is megkívántunk az egyes kategóriák közelebbi megjelölésével.

A verseny eredményeképpen a kapott számszerű eredmények — meggyőződésem szerint — a VIII. osztályban nem tükrözik tanulóink tudását. A dolgozatok azonban — szinte teljes pontossággal — hű képet adnak, jól megmutatják azokat az eredményeket, amelyeket anyanyelvi oktatásunk eddig elért, de azokat a hibákat is, amelyek még javításra várnak.

Ha számszerű eredményeket — a dolgozatok osztályzatait — nézem, meg kell állapítanom, hogy a IV. osztály eredményei megfelelők, jók, a háromnegyedévi nyelvtani jeggyel majdnem teljesen megegyeznek, alig van köztük eltérés. Ez a megállapítás meggyezte általánosan érvényes az egyes iskolákon belül és az egyes iskolák között is. A következő eredményeket a villányi járásból közlöm: Az ivánbattyáni iskola 6 negyedikes tanulója az alábbi jegyeket kapta dolgozatára:

	$\frac{3}{4}$ évi osztályzat	Helyesírás	Elemzés
1. Kovács András	4	4	5
2. Kovács Aranka	4	4	5
3. Kovács László	3	5	5
4. László Erzsébet	4	5	5
5. Török Erzsébet	4	4	4
6. Solyom Anna	4	5	5

Az osztály átlageredménye egyike a legjobbaknak: 4,75.

Sárok község tanulóinak eredménye már nem ennyire jó, de háromnegyedévhez viszonyítva megfelelő.

Átlageredmény: $\frac{3}{4}$ évkor 3,2.

felmérés ált. eredménye 2,8.

A járás egyes iskoláinak eredményei a következőképpen alakulnak a háromnegyedévi jegyekhez képest: (A községek betűsorban következnek egymás után, a részletből nem hiányzik egy iskola sem.)

	$\frac{3}{4}$ évi osztályzat	A felmérő dolgozat eredménye
Palkonya	3,1	2,9
Peterd	3,3	2,4
Pécsdevecser	2,5	1,7
Pócsa	3,1	3,2
Újpetre	3,0	2,7
Villány	3,5	3,6
Villánykövesd	4,0	4,4
Vókány	3,2	3,8

Ezekkel az adatokkal nemcsak azt szerettem volna megmutatni, hogyan alakulnak a versenyeredmények a háromnegyedévi osztályzathoz képest, hanem ugyanakkor az alsótagozatban tanító nevelők reális osztályzatait is bizonyítják. Eltérések, ingadozások előfordulnak ugyan sok esetben, de ezek néhány tizednél alig nagyobbak. A két osztályzat között egy egész vagy ennél nagyobb különbséget csak szórványosan tapasztaltam. A felmérés számszerű eredményei alapján megállapítható, hogy nyelvtanításunk legelőbb iskola alsótagozatában eredményesen folyik.

Fokozati különbség — legalábbis lényeges különbség — nincs az osztatlan, részben osztott és osztott iskolák negyedik negyedeinek eredményei között. Összehasonlításként — az előbb már felsorolt eredményekhez viszonyítva — lássuk a következő adatokat:

Szentlőrinc eredménye	2,52
Sellye eredménye	3,43
Beremend eredménye	2,86
Szigetvár eredménye	3,1
Mohács blv. fiú eredménye	2,7
Mohács belv. leány eredménye	3,7
Mohács külváros vegyes eredménye	4,2
Komló Kenderföld eredménye	3,61
Komló Vorosilov u. eredménye	3,66
Komló belvárosi eredménye	3,96
Komló Kökönyös eredménye	3,84
Sásd eredménye	3,13

Tény, hogy ezek az iskolák a maguk néha 3,5 feletti átlagával a jók és a legjobbak között szerepelnek (néhány, esetleg a felsorolásban fel nem tüntetett — iskola kivételével), ugyanakkor azonban arányosan magas azoknak a kisiskoláknak a száma is, ahol hasonlóak vagy jobbak az eredmények.

Meg kell azonban említenem néhány olyan iskolát — valamennyit nem sorolhatom fel — ahol az átlagok a megyei átlagnál sokkal alacsonyabbak. Így: Magyar-sarlós (1,3), Tarcapuszta (1,5), Illocska (1,8), Pécsdevecser (1,7), Péterfa (1,25), Dióspuszta (1,65), Mohács-Szőlőhegy (1,4), Felsőkanda (2), Sáros (1,8), Udvard (1,5), Szür (1,6), Kisbeszterce (1,37) stb. iskolákat. A felsorolt helyeken nemcsak az a hiba, hogy az átlag nagyon alacsony, hanem az is, hogy a háromnegyedévi eredmények — viszonylag — igen magasak és a felmérés tapasztalatai szerint nem felelnek meg a követelményeknek. Lássunk néhány példát:

Illocska	3/4 évi eredménye:	3,4	versenyeredmény	1,8
Erdősmárok	3/4 évi eredménye:	3	versenyeredmény	1,1
Magyarsarlós	3/4 évi eredménye:	3,2	versenyeredmény	1,3
Péterfa	3/4 évi eredménye:	2,75	versenyeredmény	1,25

Péterfán az 5 tanuló közül mindössze egy érdemelt helyesírásból közepes (3) osztályzatot, az összes többi jegy elégtelen. Erdősmárok községben szintén egy négyes rendű, tanuló dolgozata elégséges (2), a többi osztályzat elégtelen. A gyenge eredményeket főként az elemzés jegyei eredményezték. A helyesírási hibák száma aránylag kevés, elemezni azonban a legtöbb iskolában csak közepesen tudnak tanulóink. A kettesen aluli átlaggal rendelkező iskolák közül többnek a tanulói egyáltalán nem tudták elemezni a mondatot, vagy rosszul elemezték és pedig azért, mert a mondatrész és szófaj fogalma között nem tudtak különbséget tenni. Elég gyakori, általános hiba ez még a nagyobb iskolákban is (pl. Szentlőrincen).

Sok esetben találkozunk ilyen féle megoldásokkal:

Karcsi	főnév
tegnap	határozó
megtanulta	ige
sok	jelző
leckét	tárgy

Az egyes „találatok“ száma természetesen változott s az is előfordult, hogy a „leckét“ mondatrészt alannak, határozónak, egyesek pedig állítmánynak is elemezték. A bizonytalanság oka: a nyújtott ismeretek nem elég mélyek, kevés a jól megszerzett nyelvtani gyakorlás, keveset elemeztetnek nevelőink. A jövőben ezen feltétlenül változtatni kell, s el kell jutni már a negyedik osztályba addig, hogy tanulóink különbséget tudjanak tenni szófaj és mondatrész között.

Sokkal több pozitívummal zárult a helyesírási verseny. A beérkezett lapok alapján elmondhatom, hogy a negyedikesek helyesírási készsége meggyeszerzte — nagyon sok hiányosságról nem beszélve — közepesen kielégítő, tanulóinknak van olyan biztos alapja, amelyre az ötödik osztály építhet. Ez az alap természetesen hiányos, mert csak a leglényegesebb elemeket tartalmazza, de ezek tudatosak. Így készséggé vált a tulajdon nevek helyesírása, a mondatkezdő nagy betű használata, a múlt idő és a középfok helyesírása stb. Nagyon szórványosan fordul csak elő a „Takács Karcsi“, „Kovács Gyuszi“ személyének kisbetűvel, a „legnagyobb“, „legjobb“, „jobb“ melléknévek b-vel, a „bukott“, „segített“ igék t-vel, illetőleg a „készült“, „örölt“, „ült“, igék és az „eredményeket“, „munkáját“ tárgy ragos névszók tt-vel való írása. A legtöbb iskola tanulói — de ez már nem általánosítható — helyesen használták a mondatvégi pontot és a vesszőket, s nem sokan hibázták el a „félévkor“ (félélkör), „évforduló“ (efforduló) szavak írását sem.

A dolgozatok feltűnő típus hibái a következők:

A)	nics hősijességén azonba	(nincs) (hősiességén) (azonban)
B)	Szovjet Tanító néni	(szovjet) (tanító néni)
C)	örömel ketese hősieségén felszabadított	(örömmel) (kettese) (hősiességén) (felszabadító)
D)	osztájunk hején osztájtársa	(osztályunk) (helyén) (osztálytársa)

Betűkihagyás, felcserélés, oйдás még a legjobb dolgozatokban is előfordul egy-egy esetben. Nagyon bizonytalan a szavak egybeírása — különírása, főként azokban az esetekben, ahol a tanuló nyelvézéke összetett szavakat sejtett az ejtés gyakorlata alapján (tanítónéni), de minden logika nélkül is előfordul szavak összeírása, ilyen még: „mostpedig“, „enekörült“, „félévkor“, stb. Gyakori hiba a kettőzések elmulasztása különösen a szavak és végződésük határán (hősieségén-félék). Az egészen jól tanulók kivételével minden dolgozatban előfordul. Ugyanígy egyes köznevek, melléknevek nagy betűvel való írása is („Szovjet“ stb.). Az — it képző i-jét szintén helytelenül rövidnek írta a legtöbb tanuló. Az ékezetekkel kapcsolatban egyébként sok hibát nem tapasztaltunk. Mint jelenséget említjük meg: a tanulók egy része a rövid kettős ékezeteket két pont helyett vízszintes vonallal jelölte. Az ly és j felcserélése nem volt túl gyakori.

Sokkal több a hiba a VIII. osztályosok dolgozataiban, s nem sikerült jól az elemzés sem. A számszerű eredmények igen alacsonyak, alig találtunk olyan iskolát, ahol az átlagok a 3-as fölé emelkedtek volna. A háromnegyedévi osztályzatokhoz viszonyítva igen magasak az eltérések.

A kiskassai VIII. osztály átlageredménye 1,68 a háromnegyedévi 3,9-es átlaghoz viszonyítva.

A IV. osztály átlaga ebben az iskolában ugyanakkor 3,7 a háromnegyedévi 3,1-hez képest.

A járás egyes iskoláinak átlaga:

	$\frac{3}{4}$ évi osztályzat	A felmérő dolgozat eredménye
Lippó	2,9	2,1
Peterd	3,5	1,5
Újpetre	3,8	2,2
Villány	3,1	2,6
Vókány	3,5	2,6

A felsorolásban 2 egésznél nagyobb eltérések is előfordulnak, s nemcsak az 1,5 és a 2,2 gyenge eredmény, a 3,5 és 3,8 is túl magasnak tűnik. Ha a kettőt egymás mellé állítjuk, jogosan kételkedhetünk a háromnegyedévi osztályzások realitásában, bár az eltérést egyéb okok is befolyásolták. (Ezekre később térek ki.)

A többi járásban szintén hasonló eredmények vannak. Hogy az egyes dolgozatok és iskolák átlaga milyen alacsony, jól szemlélteti a következő statisztika:

A pécsi járás eredményei:

4-es vagy ennél magasabb az átlaga — iskolának	
3,5 vagy ennél magasabb az átlaga — iskolának	
3-as vagy ennél magasabb az átlaga 2 iskolának	(4,76%)
2,5 vagy ennél magasabb az átlaga 3 iskolának	(7,14%)
2-es vagy ennél magasabb az átlaga 8 iskolának	(19,05%)
1,5 vagy ennél magasabb az átlaga 12 iskolának	(28,57%)
1,5-nél alacsonyabb az átlaga 17 iskolának	(40,48%)

A mohácsi járás eredményei:

4-es vagy ennél magasabb az átlaga — — iskolának	
3,5 vagy ennél magasabb az átlaga — — iskolának	
3-as vagy ennél magasabb az átlaga 1 iskolának	(3,33%)
2,5 vagy ennél magasabb az átlaga 4 iskolának	(13,33%)
2-es vagy ennél magasabb az átlaga 8 iskolának	(26,66%)
1,5 vagy ennél magasabb az átlaga 10 iskolának	(33,33%)
1,5-nél alacsonyabb az átlaga 7 iskolának	(23,33%)

(A felsorolásban Mohács város adatai nem szerepelnek.)

Mindkét járás statisztikája azt bizonyítja, hogy 50%-nál jóval magasabb azoknak az iskoláknak a száma, amelyek 2-es (elégéses) vagy ennél rosszabb (elégtelen) jegyet érdemltek. Még a versenyen legjobban szerepelt sellyei, sásdi járások százalékértéke sem változtatja meg nagymértékben az arányokat a 3—4-esek javára, a szigetvári járásban pedig még kedvezőtlenebb az arány.

A legalacsonyabb eredményeket az osztatlan és részben osztott iskolák érték el (bár itt is van jobb), a teljesen osztott, nagyobb iskolák átlagai valamivel magasabbak egy-egy iskola kivételével a 2 egészes átlag fölött állnak. Mohács belvárosi fiú: 2,1 Komló keleti iskola: 2,14, Sásd: 2,15, Szigetvár: 2,24, Szentlőrinc: 2,52, Villány: 2,6, Mohács belvárosi leány: 2,7, a gyengébbek, Mohács külvárosi vegyes 3,—, Komló belvárosi: 3,54, Sellye: 3,7, Komló Kenderföld: 3,74, Siklós: 3,79, a legelsőik között szerepelnek.

A jó eredmények alapja természetesen nemcsak a szaktanár, hanem a magyarra fordítható nagyobb óraszám is.

Mi az oka a számszerűleg gyenge eredményeknek?

Az egyik ok kétségkívül az, hogy tanulóink a verseny napján esőben-sárban indultak el a kisebb-nagyobb távolságra lévő körzeti iskola felé, s fáradtabban kezdtek a munkához, mint rendes körülmények között. A versennyel járó izgalom, az idegen elnök személye, a dolgozatírás szokatlansága, ünnepélyessége is kedvezőtlenül befolyásolta munkájukat. Ezek a külső körülmények azonban legfeljebb néhány tized eltérést eredményezhettek csak, mert hiszen a IV. osztály munkáját ugyanolyan mértékben befolyásolták, a dolgozatok mégis sokkal jobbak.

A gyenge átlagok magyarázatát a következőkben látom:

1. Említettem már, hogy a számszerű eredmények nem tükrözik tanulóink tudását. És pedig azért nem, mert az osztályozásnál alapulvett normatáblázat túl nagy követelményeket állított eléjük.

Nézzük csak a típushibákat!

a)	díszszemléje felobogózott Úttőrőcsapatunk	(díszszemléje) (felobogózott) (Úttőrőcsapatunk)
b)	Úttörő csapatunk külön vonat tüzi játék elnem múló elnemmúló	(Úttőrőcsapatunk) (különvonat) (tüzijáték) (el nem múló) (elnemmúló)
c)	mulló eggyik	(múló) (együk)
d)	Pécsi Magyar nép Honvédségünk	(pécsi) (magyar nép) (honvédségünk)

Leggyakrabban az összetett szavaknál követtek el hibákat tanulóink. A „díszszemléje“ szó írását pl. mintegy 90% írta helytelenül ssz-szel. Szinte csak azok a tanulók írták helyesen, akiknek a sor végén el kellett választaniok. Miért? Mert ilyenféle összetett szavunk (jeggyűrű, nagygyűlés, kulcsosomó, stb.) aránylag igen kevés van, s írásukra a gyakorlatban ritkán kerül sor. Ők megtanulták ugyan az eféle szavak írását is, de megfelelő gyakorlat híján elfelejtették. Ugyanakkor nevelőink nem szoktatták rá tanulóinkat az írásközbeni állandó elemzésre, s nyilván legtöbbször nem is gondoltak arra, hogy itt olyan összetett szót kell leírniok, amelynek két tagja ugyanazzal a kétjegyű mássalhangzóval végződik, illetőleg kezdődik. Ezzel magyarázható a „felobogózott“ szót l-lel és az „Úttőrőcsapatunk“ t-vel való — közelről sem olyan gyakori, mint az előbbi — írása.

A másik gyakori és komoly hiba az „el nem múló“ igekötős ige helytelen írása. A tanulóknak mintegy 50%-a elkövette. Az ok valószínűleg ugyanaz, mint az előbbieknél: tanulóink nem gondolkoznak írás közben. Ez pedig anyanyelvi oktatásunk hibája: nevelőink a nyelvtan tanítása közben nem fordítanak elég gondot a logikai nevelésre, a szabályokat magoltatással, súlykolással tanítják meg. Ez a szakfelügyelői tapasztalat is.

Az eddig felsorolt hibáknál helyesen járt az Oktatási Osztály, amikor azokat súlyos hibaként értékeltük. Véleményem szerint helytelen volt azonban hibának minősíteni az egybeírás-különírás olyan eseteit, amikor szóösszetételekről van szó (Úttőrőcsapatunk, különvonat, tüzijáték). Bár ezek helyesírását tisztázta az új helyesírási szabályzat, írásuk mégis bizonytalan tanulóink számára, mert minden esetben alkalmazható szabályt ezideig nem tanulhattak. A felsorolt szavak elég nagy százalékban való elhibázása viszont jó néhány százalékkal csökkentette a számszerű eredményeket — ezek szerint indokolatlanul.

A többi — szintén felsorolt — hibákat jóval kevesebb tanuló követte el. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jövőben a tulajdonnevek, köznevek, melléknevek és számszavak helyesírásának tanítását elhanyagoljuk. Ugyancsak szükség van az ékezetek pontosabb megkövetelésére is.

A mondatközi és a szóközi vesszők helytelen alkalmazása, új mondat kezdése valamely mondat közepén ismét a gondolkodásra való nevelés hiányára enged következtetni.

Mindezek ellenére s a számszerű eredményektől eltekintve meg kell állapítanunk, hogy az a kép, amelyet a helyesírási verseny alapján kaptunk, nem elkeserítő, hanem biztató, hiszen tanulóink helyesen alkalmazzák a tanult szabályok legnagyobb részét. Hasonuláshoz, összeolvadáshoz szinte nem is követtek el hibát még a gyengébbek sem. Ugyancsak készséggé vált a múlt idő, a melléknévi igenév, a fokozás, a tulajdonnevek, stb. helyesírása is.

2. A számszerűleg alacsony eredményeket az előbb említett magas követelményen kívül tanulóink gyenge elemző készsége is magyarázza. Csak igen kevés iskolában elemezték helyesen az adott, aránylag elég egyszerű mondatot. Főként a mondattani elemzés sikerült gyengén, s ez újra csak a logikai nevelés hiányának a következménye. A „Magyarország“ bírtokosjelzőt tanulóink 70—80 %-a alanynak elemezte, a „vérrel“ eszközhatározóról sokan nem tudták megállapítani, milyen mondatrész. Ugyancsak sok dolgozatban megoldás nélkül maradt a „katonák“ elemzése is. Valószínűleg azért, mert egyszer már a „Magyarország“ szót elemezték alanynak.

A szótani elemzésben a következő hibák fordultak elő: a ragos főneveket nehezen ismerték fel tanulóink (a vér- vérrel köznevet határozószónak elemezték), a „meg“ igeekötőt pedig kötőszónak. Bizonytalan volt a „szovjet“ melléknév elemzése is. Dolgozatokban gyakran főnévként fordul elő.

A felsorolt hibák természetesen nagyon leszorították az egyes osztályzatokat, s így az iskolák átlagait is. A mozsgói általános iskola tanulói pl. egyáltalán nem tudták elemezni a mondatot. 14 tanuló közül 13 kapott elégtelent, egy tanuló oldotta csak meg közepesen, a sásdi iskola 26 tanulója közül (fiúosztály) 22 tanuló kapott elégtelent.

A hibás elemzések oka elsősorban az, hogy nevelőink évközben egyáltalán nem elemeztetnek. Ez a szakfelügyelői tapasztalat és az évvégi vizsgák tanulsága is. A vizsgák ellenőrzése alkalmával többhelyütt vált nyilvánvalóvá felügyelőink számára, hogy a tanulók az elemzés módszerét sem ismerik. A mondattani elemzést pl. a mondat első szavánál kezdték néhány iskolában akkor is, ha összetett mondatot kellett elemezniök. Ilyen felkészültség mellett egyáltalán nem csodálkozhatunk a sok elégtelen osztályzaton.

Befejezésül fel szeretném hívni nevelőink figyelmét a logikai nevelés fontosságára. Nyelvtanításunk csak akkor éri el célját, ha tanulóink nemcsak gépszerűen tudják elmondani a tanult szabályokat, hanem meglátják az összefüggéseket az egyes nyelvi tények között és a szabályokat tudatosan alkalmazzák is.

Vörös József

II. A matematikai verseny tanulságai

A versenyt értékelve a tapasztalatokat a következőkben foglalom össze:

Nem tudom, helyes-e, a tanulók által mutatott eredményből a nevelők munkájára következtetni? Pedig erre a hajlandóság igen nagy bennem. Miért? — Azért, mert az eddig jónak tartott nevelők iskolái a versenyben is „kiugrottak“, megállták helyüket a gyengébbnek tartott nevelők iskolái nem igen okoztak meglepetést, végül bebizonyosodott az, hogy egy-egy nevelő csak az iskolafelügyelő számára, annak látogatásakor akar jó eredményt produkálni.

Ilyen verseny lehetővé teszi a nevelői módszerek eredményességének felmérését. Támponot ad a további ellenőrzésekre, megadja sok esetben a szempontokat, milyen irányban szükséges a segítségadás. Rádöbentett sok nevelőt, hogy nemcsak magának dolgozik, de munkája eredményét számonkéri tőle.

A versenyek önállóságra nevelik a tanulókat, mert minden segítség nélküli magukra hagyva kell a feladatokkal megküzdeniök.

Tagadhatatlan, hogy a verseny folyamán, a tanulók technikai számolókészsége igen jó irányban mutatkozott meg. Ez annak a következménye, hogy eredményes matematikatanítás folyik, csak mint a későbbiek folyamán arra kitérek nem mindig egészen helyes irányban. A tisztán numerikus feladatokat a tanulók nagy százaléka helyesen oldotta meg, különösen az alsó tagozatban. Néhányan az írásbeli ellenőrzést is elvégezték próba formájában.

Nagy vonásokban ezek az észrevételeim, melyek a verseny pozitív oldalát jelentik.

A hibákkal kissé részletesebben szeretnénk foglalkozni, egyúttal azok kiküszöbölésére javaslatomat is megteszem.

Az első, ami figyelmemet magáravonta, az alsó és felső tagozat közötti nívó-különbség. Kevés iskola volt, ahol az alsó és felső tagozat eredménye, átlaga nagyjából egyenlő volt. A legtöbb iskolánál a felső tagozat átlaga 2—8 tizeddel alacsonyabb az alsóénál. Az alsósok logikai gondolkodás szempontjából is jobbak.

Mi ennek az oka? — Hiszen a felső tagozat tanulójának 55,6%-a szakosított oktatásban részesül. Már nem egy helyen a tanulóotthonok és tanulószobák nevelői is nagy segítséget nyújtanak tanulóinknak munkájuk eredményessé tétele érdekében. Mégis elmaradnak az alsó tagozattal szemben.

Nem látom még teljesen ennek az okát, de szakfelügyelő kartársaimmal célul tűztük ki e jelenség tanulmányozását, okának felderítését és a javítás módjának megkeresését.

Míg a feladatmegoldás technikai oldala kielégítőnek bizonyult, addig a szöveges feladatok megoldásánál igen gyenge készséget mutatott a tanulók tekintélyes része. Mihelyt a szöveg természete egy kis gondolkodásra készítette őket, megállt a tudományuk. Nem képesek mennyiségi összefüggéseket felfedezni a szöveg soraiban, várják a mankót, amit a nevelők beavatkozása jelent számukra.

Oka ennek az, hogy nevelőink nem engedték, nem hagyták önállóan dolgozni a tanulókat. Türelmetlenségükben — ha a tanuló beszámolójában megakadt — kérdésekkel zaklatják, nem kényszerítik teljes önállóságra. Nem is várhatunk tehát versenyeink alkalmával tőlük önállóságot.

Feladataink a jövőre vonatkozólag: sok, a gyakorlati élettel összefüggő szöveges feladat megoldatása a tanulók teljes önállóságának biztosításával. Egy-egy feladat kombinálása igen élesen mutat rá a logikai készség mozgékonyására. A geometriai szöveges feladatok is nagy problémát jelentettek. Több életet kell a mértanba vinnünk, szemléletet és szerkesztést mellé sokszor több számítás feladatot.

A mankó nélküli elindulástól való félelem oka szerintem az, hogy a tanulóknál nincs rendszeresítve egy-egy feladat megoldásánál a megoldási terv készítése. A megoldások során megmutakozó tanácstalanság, kapkodás, áthúzások erre engednek következtetni.

Követeljük meg minden egyes feladat megoldása előtt a terv készítését akár szóban, akár írásban. Írásbeli dolgozatoknál minden esetben írják is le a tanulók elgondolásait.

Megoldási terv készítésének hiányában a tanulók nem látják globálisan a feladatot. Ennek egy másik következménye is van, ami szintén megmutakozott a verseny folyamán. Mivel a feladatmegoldásban csak részletekkel foglalkozik a tanuló, a végső kifejtés a kérdésre való felelet is gyakran elmarad. Néha van felelet, de nem arra, amit a feladat kérdez.

Tanulóink nagy részénél fel sem tűnik olyan „kis“ fogyatékoság, mint a felelet elhanyagolása és egészen jogosnak tartják a gyengébb osztályzatért a reklamációt. Több precizitást a nevelők részéről is! Ne hanyagolják el a táblán végzett feladatmegoldásnál sem a felelet feltüntetését. A példa majd követésre serkent.

Meg kell említenem, hogy a tanulók írnak le olyan eredményeket számolásaikban, melyek a reális eredménytől alakban alig, de rendben, helyi értékben nem egyszer ezrekben különböznek. Mindennek az az oka, hogy nem vált még bevett szokássá a műveletek helyességének akár becsléssel, akár próbával való ellenőrzése.

Javasolnám, hogy rendszeresítsük már alsó tagozatban is a műveletek várható eredményeinek becslés útján való közelítő megállapítását. A műveletek elvégzése során kapott eredményt hasonlítsuk össze a becsült eredménnyel. A helyiértékekben való tévedés azonnal szembetűnővé válik. Becsültezzünk sokat! A kapott eredmény helyességének ellenőrzését pedig egy esetben sem szabad elmulasztani, mert felelőtlenségre neveljük akkor a tanulókat.

Végül sok a kívánnivaló a megoldások kivitelezési formája körül is. Nincs szépírás, nincs elrendezés, nincs egyenes vonal, mihelyt számtanra kerül sor, nincsen helyesírási szabály a szövegírásnál, nincsen esztétika.

Több igényességet, több ellenőrzést, nagyobb lelkiismeretet nevelőink részéről is! Maguk a nevelők legyenek munkájukban olyanok, akik adnak a szép táblai elrendezésre, a szép számalakításra, egyenes aláhúzásokra, stb. A tanulók nagy részében

megvan a szép iránti érzék és fogékonyság, csak fel kell keltetni bennük. Ennek első módja a személyes példa.

Kirívó jelenségeket emelve csak ki, ezek voltak észrevételeim és javaslataim.

Remélem, hogy mind szélesebbé váló versenymozgalom is segít a matematika-tanításban meglévő eredmények és hiányok felmérésében, s lehetővé teszi a fogyatékosok fokozatos megszűntetését.

Eles Kálmán

III. A felszabadulási verseny eredménye iskolánkban

I. Verseny az iskolai mulasztások ellen.

A verseny-felhívás után nevelőtestületünk összeült. Megvizsgálta egyenként és gondosan a versenypontokat és megállapította, hogy amit a verseny előír, nem kíván erőn felüli munkát s minden egyes pont végeredményképpen iskolánk oktató-nevelő munkáját kívánja jobbra, eredményesebbé tenni. Éveken keresztül ez volt nevelőtestületünk célja is. Éppen ezért örömmel — és hozzátehetem, hogy nagy lelkesedéssel — határoztuk el, hogy a versenyfelhívást nemcsak elfogadjuk, de vállaljuk a fokozottabb, felelősségteljesebb munkát az oktató-nevelő munkánk jobbátétele érdekében. Ifjúságunk is örömmel fogadta. A tennivalókat felosztottuk nevelők és munkaközösségek között. A legnagyobb feladat az Osztályfőnöki Munkaközösségre hárult. Hetenként tartott ülést.

Az iskolai hiányzások minimálisra való csökkentése érdekében beszéltünk az ifjúsággal. Megfogadták, hogy betegségen kívül nem hiányoznak. Szülői értekezleteken a szülők segítségét kértük. A Szülői Munkaközösség vállalta, hogy családlátogatással, meggyőző beszéddel segítségükre lesz. A párt és a helyi tanács is minden támogatást megígért és meg is adott.

A nevelők minden reggel háromnegyed-nyolckor osztályukat ellenőrizték. Kilenc órai szünetben a nyolcadik osztály hiányzási felelőse futotta végig az osztályokat, a hiányzókat azonnal jelentette osztályfőnököknek, igazgatónak. Igazgató mozgósította a hivatalsegédet, s az osztályfőnök, ha lyukas órája volt, még délelőtt, ha nem, akkor délután ott volt a Szülő Munkaközösség tagjaival a hiányzó tanulónál. Így azután tanulók, szülők rövidesen rádöbbenek, hogy csak komoly betegség esetén lehet hiányozni. Üttörőink az *utcariasztó rendszerrel* siettek a verseny támogatására. Az utca minden tanulóját riasztották reggel és együtt jöttek az iskolába. A sokoldalú biztosítás meghozta a várt eredményt. Az elmúlt tanévben az *évvégi hiányzási átlag: 6*, az idei tanév végén, a verseny hatására, az *egy tanulóra eső átlag: 2,1* nap volt. A múlt tanévben a sok hiányzás miatt nem volt elbírálható 3, addig az idén minden tanulót osztályozhattunk. Napokban kifejezve a verseny a következő eredményt hozta: Az elmúlt 1953—54. iskolaévben a tanulói ifjúság 1876 napot hiányzott, az idei tanév végén az összes hiányzás — bár ragályos betegség is volt — mindössze 558 napot tett ki. A legjobb eredményt a VIII. osztály érte el, ahol 29 tanuló közül 21 tanuló (75 %) egyetlen napot sem hiányzott évvégéig.

Iskolánk 294 tanulója közül évvégén 80 tanuló kapott jutalmat, mert egyetlen napot sem mulasztott.

Nevelők, tanulók, szülők, a párt, a tanács és a tömegszervek összefogása a közös ügyért, minimálisra csökkentette a hiányzást. Ezzel nagyban hozzájárult a munkafegyelem javításához és a jobb tanulmányi eredmény eléréséhez.

II. Tanulmányi színvonal emelése.

A jól szervezett versenynek nagy nevelő, serkentő hatása van. Havonta az ifjúsági nagygyűlésen számoltunk be a verseny eredményeiről. Nagy öröm volt, amikor járásunk Oktatási Osztályának lapjában a Fáklyában közölt félévi versenyértékelést ismertettük tanulóinkkal. Az értékelés szerint az első volt iskolánk a járásban. Olaj

volt ez a tüzre. Hátra volt még a tanulmányi verseny. Mindannyian tudtuk, hogy iskolánk 80 %-a németanyanyelvű tanuló és nekünk ettől függetlenül kell összemérni erőnket más, magyar anyanyelvű iskolák tanulóival. Nem csüggedtünk. A IV. és VIII. osztály nevelőiben olyan nagy volt a lelkesedés, hogy a két osztályt reggel 7—8-ig, délután 3-tól 4 óráig korrepetálták a magyar nyelvből és a számtanból. A gyengébbeket jobb tanulók segítették és kialakultak a tanulópárok. Nevelők sűrűben végezték a családlátogatásokat azzal a céllal, hogy a szülők biztosítsanak megfelelő időt, helyet és nyugodt légkört az otthoni tanulásra. A Magyar Módszertani Munkaközösség tervet dolgozott ki a tudatos helyesírás biztosítására. A IV-ik és VIII-ik osztály magyar nyelvi tudását úgy mélyítették el, hogy Nagy Gábor kartárs reggel korrepetálta, 7-től háromnegyed 8-ig az alaktant, Görög Jolán kartársnő a mondattani elemzést, László Géza kartárs a szóteni elemzést gyúrta a tanulókkal. Kiki legjobb tehetsége, tudása szerint. A gyenge tanulókkal a nevelők külön is foglalkoztak. Délután a napköziben szaktanárok segítettek. Szébb lett az íráások külalakja és javultak a helyesírási dolgozatok. Az Osztályfőnöki Munkaközösség terve szerint végezte minden nevelő az ismétlést, hogy így biztosítsák a szilárd tárgyi tudást. A VIII. osztályos magyar és számtan anyag minden egyes tételéből minden tanulónak felelnie kellett. Így kapott a nevelő tárgyilagos képet egyes tanulók évvégi, összefoglaló tudásáról. A VIII-ik osztály 80 %-a német anyanyelvű, akik most is inkább németül, mint magyarul beszélnek. A tanulni akarás, a küzdelem szép eredménye lett, hogy évvégén, amikor május 30-án a Pécsi Kertvárosi ált. iskola összemérte tanulmányi versenyben erejét iskolánkkal, a magyar nyelvből, ez a küzdelem döntetlenül végződött, amint ezt a tanulók által írt verseny-feladatok értékelése bizonyította.

Óbányai tagiskolánk segítése.

A két tanerős tagiskolánk az utolsó negyedévben egy tanerősre csökkent. A lelkesedés nevelőinkben olyan nagy volt, hogy vállalták az óbányai németanyanyelvű tanulók korrepetálását a magyar nyelvből és számtanból. László Géza magyarszakos, Krékity Lajos számtanszakos tanár felváltva korrepetálta, segítette a tanulókat. Mint a körzet igazgatója havonta több ízben is meglátogattam a tagiskola vezetőjét, hogy segítsem megnövekedett munkájában. A szülőkkel való beszélgetésünk alapján elértük, hogy az óbányai tanulók — minden kényszer nélkül — naponta bejártak az anyaiskolához és ott tevékenyen résztvettek az anyaiskola óráin. Ennek lett az eredménye, hogy a VIII-ik osztályosok vizsgáján — alapos és sokoldalú számonkérés után — egy-egy fokkal jobb osztályzatot érdemeltek a félelmi osztályzatukhoz viszonyítva Beilert Mária és Schifler Anna tanulók. Érdemes volt bejárniok a szaktanárok óráira, érdemes volt velük külön foglalkozni, mert tudásuk nagyobb és biztosabb lett.

III. Jubileumi emlékünnepegyünk.

Hazánk felszabadulásának 10 éves évfordulóját méltóképpen kívántuk megünnepelni. Ezért egésznapos ünnepélyt rendezett április 3-án iskolánk Mecseknádasdon. Reggel zenésbresztót adtak úttörőink. Délelőtt megrendeztük a FELSZABADULÁSI KERÉKPÁRVERSENYT. Felavattuk iskolánk udvarán az új kézilabda és kosárlabdapályát. Délután a Kultúrházban ének, zene és táncsoportunk mutatott be művészeti számokat azokból a gyűjtésekből, amit nevelőtestületünk a helyi régi népdalokból, népijátékokból, népitáncokból és szokásokból gyűjtött. Este — hagyományaink méltó ápolására — felavattuk a nagy zeneköltő: Liszt Ferenc emlékképet annak emlékére, hogy a nagy művész iskolánk felső tagozatának épületében járt 1846 október 24-én. A prózai műsorszámokban méltattuk felszabadulásunk 10 éves alkotásait, szabadságunkat és megemlékeztünk a felszabadító Vörös Hadseregről.

IV. Helytörténeti monográfia készítése.

Elkészítettük a község és az iskola monográfiáját felszabadulástól napjainkig. A két kötetbe közel 200 drb nagyított fénykép tükrözi eredményeinket. A szöveget

az üzemek hiteles évkönyveiből, jegyzőkönyveiből, számadásaiból és jelentéseikből vettük. A község monográfiája a Szabad Föld Téli Nagypályázatán második díjat nyerte 23 000 pályázat közül.

A két monográfia a legbeszédesebb bizonyítéka, hogy 10 év alatt mennyit fejlődött, mennyit gazdagodott községünk s iskolánk. A monográfiák azokat az eredményeket is észrevették, amit eddig nap-mint nap láttunk, de nem vettünk észre.

V. Igazgató iskola és óralátogatása.

A verseny az igazgatótól kívánt elsősorban jó és példaadó munkát. Ezért minden óralátogatásomat a szokottnál is pontosabban végeztem. Előre felkészültem rá. Szaktárgyaimon kívül tanulmányoztam más tárgyak módszertanát. Gondosan átolvastam a Köznevelésben, nevelésügyi könyvekben eddig megjelent óralátogatási módszereket, szempontokat, hogy óralátogatásom ne csak látogatás, de az iskolám oktató-nevelőmunkájának segítője legyen. Arra törekedtem, hogy nevelőtársaim bennem ne csak a bírálót, hanem a nevelés ügyéért lelkesedő, harcoló segítőtársat, barátot lássanak.

Obányai tagiskolánkat havonta legalább egyszer, de több ízben is meglátogattam. Kis hegyi falu Obánya. Ősszel és tavasszal a sártenger teszi járhatatlanná az utakat, télen a hó. De nem állíthatott meg semmi. Látogatásaimra elvittem magammal azt a nevelőt, aki a tagiskolánk igazgató-tanítójának a legjobb módszert vagy nevelői tapasztalatot tudta átadni az oktató-nevelő munka sikere érdekében.

VI. Patronáló mozgalom.

A verseny hatására négy üzem vállalta iskolánk anyagi és erkölcsi támogatását. Erről a díszes kivitelű Patronálási Oklevél tanuskodik. A segítség milyenségét és nagyságát negyedévenként határoztuk el. A négy patronáló szerv anyagi támogatásának értéke kb. 50 000 Ft. Szinte versenyzett a négy patronálónk, hogy erejükhöz mértén, melyik tud többet, szebbet adni. Ami még ennél is értékesebb, segítettek a hiányzások csökkentésében, mert az üzemükhöz tartozó dolgozóiktól megkövetelték a tankötelesek pontos iskolába járatását.

VIII. Társadalmi munka.

Soha olyan nagy igyekezettel, jóakarattal nem segítettek iskolánkat, mint most. Rése van ennek abban is, hogy az iskolát segítő szervek, szülők, egyének tudták, hogy az egész megyében verseny folyik az iskolák támogatására. Élt bennük, hogy „A mi iskolánk sem lesz az utolsó”. Így bontakozott ki a verseny alapján a „Miénk az iskola”-mozgalom. Valóban építették, szépitették iskolánkat. Erről tanuskodik az évvégére 80 000 Ft értékre nőtt anyagi támogatás. Csak a főbket említve meg: 150 kocsis salakkal elkészült iskolánk udvarán az új kosár- és kézilabda-pálya. Az állami erdészet adta a fát, a Kádár szövetkezet kifaragta a kapufákat, a nyújtót, korlátot, felszerelte a gyűrűhintát. A Földműves Szövetkezet és a Termelőszövetkezet kocsifuvarral, sok száz forint értékű könyvjutalommal sietett segítségére iskolánknak. A Szülői Munkaközösség szekrényeket, asztalokat, székeket juttatott iskolánknak. A bányász szülők átadták ingyen 12 vagy 24 mázsás szénutalványaikat, hogy a hosszúra nyúlt télen meleg otthonuk legyen a tanulóknak.

A kapott támogatás értékelését a hivatalos árak alapján a KTSZ vezetősége végezte.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy iskolánk történetében, fejlődésében nem volt még olyan év, melyben az ideihez hasonló mélyreható és sokoldalú eredmények születtek volna. Nincs oktató-nevelő munkánknak olyan területe, amelyet ne érintett volna a felszabadulási verseny. Javult a tanulmányi színvonal, minimális lett a hiányzás, öntudatosabb lett a nevelők, tanulók fegyelme, a verseny sikere kialakította a jó nevelőtestületi kollektívát, de megteremtette a tanulóifjúsági közösségeket, minőségileg javult az igazgató óralátogatása, ennek következtében szakszerűbb lett a nevelők órára történő felkészülése és jobb lett a tanulmányi eredmény. Szaporodtak a családlátogatá-

sok s ezáltal megjavult iskola és a szülők közötti kapcsolat. A párt segítségével aktívizáltuk a verseny sikere érdekében a Szülői Munkaközösséget, a patronáló szervezetet, üzemeket, tanácsot, tömegszerveket. Így lett a nevelés ügye az egész község ügye.

A verseny megyeszerte véget ért. A következő feladatunk, hogy ami jó volt benne, azt az elkövetkező iskolaévben is hasznosítsuk oktató-nevelő munkánk még jobbátétele érdekében.

Nagy Lajos

Szemléltetés irodalmi órákon

A szemléltetés elfoglalta immár méltó helyét oktatásunkban. Évszázados harcokat vívtak haladó nevelőink, míg eljutottunk odáig, hogy manapság minden pedagógus tisztában van jelentőségével. Elsősorban azonban a természettudományos tárgyakra, kémiára, fizikára, biológiára gondolunk, ha szemléltetésről beszélünk. Ezek az ún. szemléltető, kísérletező tárgyak, s való, hogy tanításuk állandó szemléltetés nélkül nem érhetné el célját: elméleti ismeretek segítségével a gyakorlati életre nevelni a tanulókat. A közismereti tárgyakban, magyarban, történelemben leginkább képek bemutatását értik szemléltetésen, ez azonban csupán külső szemléltetés.

Mi az igazi szemléltetés célja irodalmi órákon? A költői egyéniség emberközelségbe hozása, a költői alkotások elmélyítése, a haladó hagyományaink iránt érzett megbecsülés elmélyítése, annak megéreztetése, hogy haladó multunkra, mint fundamentumra épült jelenünk, s ennek a múltnak határai tovább gyűrűznek kései századokban is. A cél megvalósulását nagymértékben elősegíti, ha megmutatjuk tanítványainknak, mikép láttak egy-egy kiemelkedő írói egyéniséget korabeli költőtársai vagy a kései költő-utódok. Ez egyébként a dialektikus szemléleti módot is fejleszti. A tanulók meglátják, hogy a dolgok az irodalomban is összefüggnek egymással, hogy az író, költőt nem lehet elszigetelten tárgyalni, hanem korával és az utókorral való összefüggésben.

Az alábbiakban arról lesz szó, hogyan próbáltuk élményszerűsíteni ilyen szemléltetéssel az irodalmi anyagot a pécsi Nagy Lajos gimnázium II. a. osztályában. Ebben a rövid írásban nem törekedtünk, nem is törekedhettünk teljességre, inkább az eljárási módot igyekeztünk néhány példán bemutatni. Mindjárt a tanév elején meg kell értetnünk a tanulókkal, hogy irodalmunk kezdeteivel ismerkedünk meg, az első lépésekkel, a járnitanulás nehézségeivel, azokkal az első próbálkozásokkal, amelyek nyilván olyan örömet jelentettek íróink számára, mint az anyának gyermeke első tévedező-botladozó lépései. Annak megéreztetésére, hogy milyen szemmel, milyen lelkülettel kell néznünk az írásos magyar irodalom első szárnypróbálgatásaira, felolvastam a tanulóknak Kaffka Margit: Petike jár c. költeményét. Egyes sorai nagyszerűen felhasználhatók a mi szempontunkból: „Hogy csetlik-botlik, mily tévedező“. A költő a jövőt is látja: „... erős lépés zaja hallik, jön egy daliás ifjú legény.“ Ilyenné fejlődött irodalmunk is évszázadok során. A vers és a hozzáfűzött beszélgetés hatására a tanulók legrégebb írásos emlékeinkre nem mint megmosolyognivaló furcsaságokra néztek, hanem azzal a meghatottsággal, amelyet a felnőtt ember érez, ha kisgyermekkori fényképét tartja ujjai között.

Mikor a Gellért-legendában említett munkadal került szóba, Kozma Andor: A magyarok szimfóniája c. költeményt olvastuk el, nem is annyira a történet volt fontos, mint inkább a költőnek a történethez fűzött reflexiója:

„Magam is, mintha ott lettem volna,
Amikor örült a lány dalolva,
Malomkőzúgás dalát kísérte,
Hallgattam én is, csakhogy én érte.

Mert amik titkok az idegenek,
Bennem a hangok visszazengnek,
Fel van húrozva szívem aképen,
Hogy az is úgy zeng, mint magyar népem.“

Íme, a magyar múlt élő és ható ereje! Bennünk régi hangok zengenek vissza, visszazeng őseink dolgos és harcoss élete: a nép hangja. A nemzedékek váltják egymást, átveszik és fejlesztik a szellemi örökséget:

Kilencszer múlt el száz év azóta,
Hogy ott az éjben zengett a nóta, —
S mi tovább zengjük világ fogytáig
Az ős magyar nép szimfóniáit.

Anonymus jelentőségét igen jól érezteti meg Juhász Gyula: Anonymus c. költeménye:

„... hiába száll fölé gót ívek éje,
Századok mély trombitája harsan
Győztesen a vén deák szavakban“

Igy igaz löbök közt azért is, mert a nép költői tehetségének nem egy termékét őrizte meg, s örökítette az utókorra a tudós író, aki tiltakozott ugyan az ellen, hogy a magyarság saját múltját csak a parasztság csacska meséiből ismerje, de megérezte az efféle történetekben rejlő igazságot és szépséget és fel is használta őket művében.

Hogy a kortársak milyen jól látják sokszor egy-egy költő értékét, arra jó példa Enyedi Adorjának Janus Pannonius halála után írt elégiája:

„... amiként Vergil volt mestere minden olasznak,
úgy mi neked köszöntünk mindenenek, magyarok.
Már sose félj, magyarom, hogy alulra maradsz e tusában,
annyi dicső költő énekel északon itt!
Versed, amely sose fél a felejtés Léthe vizétől,
versed, amely ragyogó, mindörök életet él.“

Janus Pannonius a magyar életről, a magyar valóságról írt, ezt értékeli benne nagyra a kortárs is. A vers természetesen latinul íródott, a mai műfordítás azonban híven megőrizte hangulatát. A fiúk is megérezték az őszinte nagyrabecsülés hangját előidező emberi és költői egyéniség nagyságát.

(A reneszánsz költőktől való összes szemelvény megtalálható az Új könyvtár sorozat 9. köteteként megjelent „A magyar renaissance költői“ c. kis kiadványban.)

Ugyanígy jártunk el Istvánffy Miklósnak Tinódi Lantos Sebestyénről írt költeményével, amely arról szól, hogy a hazáért halt magyar hősök hálával tartoznak Tinódinak:

„... mint ahogy ős görögök harcát elzengte Homeros
s Achillt, Ajaxot élteti,
úgy ha irigy végzet letarolt is, örökre
éltek Tinódi lapjain“

Voltak tehát kortársak, akik tisztán látták írói működésének jelentőségét, nem úgy, mint a várnagyok, kulcsárok, akik bűdös bort adtak Sebők deáknak, s akik miatt nem egy énekét „szerzé nagy búban egy pusztá kamarában“. Tinódi tárgyalásakor elkerülhetetlen, hogy egy-két rövidebb részletet fel ne olvassunk az „Egri csillagok“-ból. Ezekből a tanulók megismerhetik Tinódi előadó módszerét, s jól beleélhetik magukat a kor hangulatába. Gárdonyi közvetlen írói tónusa szinte behozza Tinódiékat a korrallal együtt a tanterembe. Ilyen részlet pl. Tinódi éneklése Zrínyi, a szigetvári

hős jelenlétében. Ez a részlet a később tárgyalandó „Szigeti veszedelem“ hőseit is egyszerre emberi közelségbe hozza:

„A terem elcsöndesül. A szolgálk elkoppantják az asztalon álló viaszgyertyák hamvát, s az ajtózúgba ülnek. Tinódi végigpöngeti a fiúrait. Egy kortyot nyel az előtte álló ezüstkupából, és mély lágy férfihangon kezdi az éneket:

Siralmát éneklek most Magyarországnak:
Vérrel ázott földjét mohácsi csatának,
Mint hullt el sok ezre nemzet virágának,
S lón gyászos elveszte az ifjú királynak.

Valami különös volt az éneklése. Inkább elbeszélés volt az éneke, mint dalolás. Néha végigénekelt egy sort, a másikat csak pusztán szóval mondta el, a kobozra hagyva a dallamot. Néha csak az utolsó sor végét fogta énekhangra.

Végül Tinódi a befejező vershez ért, és éneke inkább sóhajtás volt, mint éneklés:

Mohács mellett van egy kaszálatlan mező,
Az a világon a legnagyobb temető;
Egy egész nemzetre terül ott szemfedő...
Föl se támasztja tán az örök Teremtő

Zrínyi a kardjára csapott:
— Föltámasztja!

Es fölugrott. A jobbját fölemelte:

— Szent esküvést, urak, hogy életünk minden gondolata a haza föltámasztásának gondolata! Hogy addig nem aluszunk puha párnán, míg a török egy lábnyomot mondhat magának a haza földjéből!“

Ez a részlet, amelyet nem közöltem egészében, nagyon jól szolgálta a hazafias nevelést is, a tanulók szinte áhitattal hallgatták; érezni lehetett, hogy megérintette őket a kor levegője, s hogy Tinódi és Zrínyi merev, mozdulatlan szobrokból élő és mozgó emberekké elevenedtek. Sokszor a feleletekből is sugárzott az, hogy a magyar irodalmi múlt nagyjai emberré melegedtek a tanulók szívében.

Szkhárosi Horváth András tállyai prédikátor versét olvasván „A fősvenységről“, elővettük József Attilának „Holt vidék“ c. költeményét is, amelyet a tanulók az I. osztályban már tanultak. Szkhárosi a fősvenységben a kizsákmányoló urakat testesíti meg, s így ír:

„Néked fáradnak mind az szegény szántók,
Nagy éhen-szomjan te reád kiáltók,
Neked verejteznek az szegény kapások,
Tenedek fázódnak az szomjú halászok,
Neked sütköződnek az futó vadászok.“

József Attila 400 évvel később ugyanerről a helyzetről ír:

„Uraságnak fagy a szőlő,
Neki durrog az az erdő.
Övé a tó, a jég alatt
neki bújnak a jó halak
iszapba“.

Ez a röpke egybevetés egyrészt arról győzi meg a tanulókat, hogy a magyar költőknek még évszázadok múlva is a belső elnyomás ellen kellett küzdeniök az urak által mozdulatlan dermesztett országban, másrészt azt láttatja meg velük, hogy az igazi költők — bármilyen korban éljenek is — mindig a nép érdekeiért harcoltak.

Zrínyi Miklóst, a szigetvári hőst közel hozza a tanulókhöz a kortárs Debreceni Csorba Istvánnak 1566-ban írt sirató éneke (az eredeti persze latin nyelven íródott), amelyben szinte meglep, hogy milyen határozottan látja emberi nagyságát és halhatatlanságát:

„Ellenség fegyvere ha rajtad megtörött,
Mars istenként voltál fényes minden fölött;
sok rabot kimentél, kiknek láncra zörög;
hátat adott néked mennyiszér a török!

— — — — —
Jámborok holtával mégse kár elveszni,
ne is sirasson hát téged ezért senki:
Egy az élet, végén halálnak kell lenni;
jó, aki életét nem rosszul veszejt.

Sír-rí Magyarország: Nyakamon az ellen,
ha nem véd az isten, odavagyunk menten!
Ó, vajha hasonlók nőnének seregben,
s lenne országomban számos Zrínyi! Ámen“.

Zrínyi azért is közel jutott a tanulókhöz, mert a „Szigeti veszedelem“ tárgyalása előtt kirándultunk Szigetvárra, megnéztük a múzeumot, bejártuk a várat, régi dicső harcok színterét, s megilletődötten olvastuk a kapu mellett a valaha ott járt Vörösmarty szép epigrammáját.

„Honfi! ha föllépendsz düledék várára Szigetnek,
Sírva ne említs szót sajnos eleste felől:
Ott hős Zrínyi körül bátor daliái nyugosznak,
Gyöngé panasz szózat bántja nagy álmaikat.“

A kirándulásról egyik jótolú tanuló szép, meglehangú megemlékezést írt az osztálykrónikában, s ez is arról tanúskodott, hogy Zrínyi, a hazafiúi erények megtestesítője, a rettenthetetlen harcok forró élményé vált a tanulóknak.

Egyik számonkérő, rendszerező vagy ismétlő órán határos felolvasni Tóth Kálmán: Ki volt nagyobb? c. költeményét. A költő felsorakoztatja a dicső magyar múlt nagy alakjait (Botond, Árpád, Lehel, László király, Hunyadi János, Dugovics Títusz, Kont, Kinizsi Pál, Mátyás király és Zrínyi), s nem tudja megállapítani, hogy ki volt nagyobb közülük, de ez nem is fontos:

„Nem tudom, hogy ki volt nagyobb,
Csak áldom az istenemet,
Amért én is magyar vagyok.“

Helyes irányítással a sovínizmusnak még csak az árnyéka sem merülhet fel a tanulóknak a vers nyomán, annál inkább a jogos nemzeti öntudat, a büszke emlékezés a dicső múltra, amely a jelenben is fűti az ifjú szíveket.

Kazinczyról azt tanítjuk, hogy a magyar irodalom egyik legnagyobb vezéregényisége volt. Az ilyen megállapítások hidegen kopogó szavak maradnak csupán, ha szemléletes módon nem igazoljuk a tanulóknak, ha nem mutatjuk be, hogy ezt a kortárs-költők és az utódok egyaránt tisztán látták. Csokonai a börtönéből szabadult Kazinczyt a kor szellemének megfelelően, latinos műveltséget árasztó költeményben üdvözli őszinte nagyrabecsüléssel. Arról ír, hogy amikor Orpheus Pluto zordon országából kiszabadult

„Örültek a folyamatok,
Örült minden part és sziget
Örült hegy, völgy, mező, liget,
Örültek a vad állatok;

Főként Eumolpus, a tanítvány
Bús húrjait feligazítván
Zengette ötet énekén
És úgy örült, mint Néked én.

A szintén kortárs Ungvárnémeti Tóth László kétsoros epigrammájában remekül érzékelteti a nyelvész Révay Miklós és a nyelvújító Kazinczy jelentőségét:

„Hogy rosszul ne beszélj, olvasd a Révay könyvét,
Hogy szépen szólhass, erre Kazinczy tanít.“

Legnagyobb lírai költőnk, Petőfi szükségét érezte 1847-ben, hogy elzarándokoljon Széphalomra, a nagy irodalmi vezér sírjához. Ez is annak bizonyítéka, hogy Kazinczy valóban nagy, az ország egész irodalmi életére jótékonyan és termékenyítően ható egyéniség volt. Petőfi: Széphalmon c. költeményében felháborodottan rója fel, hogy a nemzet nem becsüli meg Kazinczy emlékét, mert a műzsák egykori hajlékában most egy haszonbérlet lakik, aki körül piszkos és nyávogó porontyai henteregnék. A gondozatlan kertet felverte a gaz, dudva; emlékoszlopot nem a haza emelt sírjára, hanem két árva gyermekével bajlódó özvegye:

„S miért tett volna oszlopot
Sírjához a haza?
Hiszen mit tett ő a hazáért?
Miatta hét esztendeig szívé csak
A börtönök dögvészes levegőjét
És csak félszázadig
Tartá vállán, mint Atlas az eget
A nemzetiségnek ügyét.
Magyar nemzet, most nem volnál magyar,
Ő akkor volt az, midőn senki sem volt,
Midőn magyarnak lenni
Szégyen vala.
És te, hazám, te így fizetted őt!
Míg élt: fázott és éhezett,
S most sírja olyan elhagyott,
Mint száműzötté,
Ki idegen földön vesz el.“

Petőfi kellő ok nélkül senkit sem dicsért, ezt a tanulók tudják már; hogy valakiről így írjon, arra komoly okának kellett lennie. Ebből a versből a tanulók élményszerűen ismerik meg, mert érzelmi világukra közvetlenül hat, Kazinczy vezéri egyéniségét és roppant áldozatvállalását, de megtanulják azt is — mégpedig Petőfitől! — hogy múltunk szellemi értékeit minden körülmények között meg kell becsülnünk.

Vajon a XX. század poétája is ilyen nagynak látja őt? Erről valljon Juhász Gyula verse:

„A szent előd ő — a fenkölt magyarság
Apostola, ki tömlőc éjjelén
Mint hálóját a pók, szövé a nagyság
Ábrándjait s éltette hő remény.

Hét esztendő váltotta sorra egymást
S ő bizton hitte a föltámadást,
A szép és új ígére lelkesen várt,
Mint az, ki a megnyílt egekbe lát.

Mert porkolábja a boldog vigasz volt,
Hogy majd a nemzet szebb lesz és dicsőbb,
Hogy kopogtatnak az újult idők.

Mert kilátása a gazdag tavasz volt,
Hol is a honi nyelv ezer virága
Pompázva tárja ékei világra.“

Ha így próbáljuk bemutatni Kazinczyt, a tankönyv szavai is élettel telnek meg, s a tanulók megértik, mikép lehet egy irodalmár harcos hazafi, hogyan dolgozhat, még hozzá milyen eredményesen dolgozhat a szebb magyar jövő előkészítésén! Így látják meg, hogy az igazi irodalom és a nemzet élete mennyire összefügg egymással.

Berzsenyi nagy és elismerésreméltó utat tett meg a nemesi világnézet hirdetésétől a felvilágosodás eszméinek hirdetéséig, erről feledkezett meg a kortárs Kölcsey, s ezért volt bírálata igazságtalan. A költőutódok már tisztábban látták fejlődésének jelentőségét. Tóth Árpád és Juhász Gyula is a magyar élet elmaradottságával harcoló, a magyar nemesi világ ellen az óda érces hangján küzdő magányos óriásnak mutatják.

Vulkánszived nehéz lávája ellep:
Villámaid tüzétől csillagozva
Erőt tanul a halk utód koboza,
S hallom zihálni sziklatömbű melled.

Berzsenyi élete — magányosságában is — erőt sugároz és tette serkenti az utódokat. A magányosságba kényszerített erőt, s a vele természetesen társuló, mert éppen belőle fakadó szomorúságot tökéletesen kifejezik a vers jelzői is: zord énekes, alélt idők rémlő kolossza, setét orom, szittyá bú, nehéz láva, sziklatömbű mell, bús magyar szók. Tóth Árpád szerint Berzsenyi „setét orom, kin szittyá bú a felleg!” Páratlanul tömör és találó jellemzés ez a mondat!

A magányba szorítottság fájdalma különösképpen meg tudja érteni a kapitalista világ diszharmóniája elől magányba menekült XX. századi poéta, Juhász Gyula.

A tikkatag magyar nyár napja barnul
Bús homlokán és bágyatag szemén,
Konok szívében csöndes zivatar dül,
Elverve dús vetése: a remény!

Pipája füstöl és haragja lángol,
Eszébe jut bírása: Kölcsey
S felködlenek a római világbul
Komor lemondás zordon hősei

S boldog Horácra gondol, aki bölcsen
Borral, leánnyal megelégedett,
S kevély nyakán dagadnak kék erek.

Ki itt a költő és magyar, ha ő nem?
S míg döngő lépte mély homokba fül,
A szilvafán egy vén harkály gyalul.

A mondanivaló komorságát kitűnően érzékelteti s sok mély magánhangzó (l. első sort!), továbbá a jelzős kifejezések. Egyes jelzők meg is egyeznek Tóth Árpádéival (pl. zord, kevély, vén). A harmadik versszakból Berzsenyi világnézetének emelkedettségét ismerhetik meg a tanulók, a negyedikből pedig élete tragédiáját: a zseniális emberek gyönyörű kezdeményezései a mozdíthatatlan nemesi felfogás következtében mély magyar homokba fúlnak. Komor hangulatot fejeznek ki a költemény igéi is: barnul, dül, füstöl, lángol, felködlenek, fül stb. A tanulók amellett, hogy a vers alapján gondolkodó és érző emberré magasul szemlélben Berzsenyi, igen szép példát kapnak a versben a tartalom és forma teljes összhangjára is.

Az irodalomtanítás élményszerűsítését, elmélyítését, az összefüggések és élő hatások megláttatását belső szemléltetés útján célzó eljárás bemutatására ennyi példa talán elég. A továbbiakban egyszerűen felsorolom, hogy a régi magyar irodalom tanítása közben milyen hangulatkelző, látóhatár-szélesítő, élményesítő erejű szemelvényeket ismertek meg a tanulók. Zárójelben a szemelvény felolvasásakor tárgyalt irodalmi anyagrészt közlöm, ahol szükségesnek látszik:

- Kafka Margit: Petike jár (Irodalmunk kezdetei).
 Arany János: Rege a csodaszarvasról (eredetmonda).
 Juhász Gyula: Anonymus.
 Vörösmarty: A bűvár Kund (krónikaírók).
 Arany János: Zács Klára (krónikaírók).
 Enyedi Adorján: Elégia Janus Pannoniusról 1522.
 Bonfini Antal: Mátyás király budai palotájára.
 Piso Jakab: Mátyás király sírjára 1490.
 Ady Endre: Dózsa György unokája (Taurinus István eposza az 1514. évi parasztháborúról).
 József Attila: Holt vidék (Szkhárosi Horváth András).
 Istvánffy Miklós: Tinódi Sebestyénről.
 Gárdonyi: Egri csillagok (részlet).
 Arany János: Török Bálint.
 Arany János: Szondi két apródja.
 Vörösmarty: Részlet a Csongor és Tündé-ből (Árgius históriája).
 Ady Endre: Ilosvai Selymes Péter.
 Kisfaludy Károly: A sastoll (Toldi-monda).
 Kölcsey: Balassa.
 Balog János: Balassa Bálint halálára 1595.
 Tóth Kálmán: Ki volt nagyobb? (Összefoglaló órán).
 Debreceni Csonba István: Szigetvári Zrínyi Miklósról 1566.
 Juhász Gyula: Zrínyi, a költő.
 Aprily Lajos: Tavasz a házsongárdi temetőben (Apácai Csere Jánosné emlékének).
 Petőfi: Rákóczi.
 Arany János: Rákócziné.
 Lévy József: Mikes.
 Bessenyei György: Bessenyei György magához (részlet).
 Kosztolányi Dezső: Ének Virág Benedekről (XIX. sz. eleje).
 Petőfi: Csokonai.
 Fazekas: Csokonai Vitéz Mihály halálára.
 Ady Endre: Vitéz Mihály ébresztése.
 Csokonai: Kazinczyhoz.
 Ungvárnémeti Tóth László: Révay és Kazinczy.
 Petőfi: Széphalmon.
 Juhász Gyula: Kazinczy.
 Csokonai: Főhadnagy Fazekas úrhoz.
 Kölcsey: Rövid részlet bírálatából és akadémiai emlékbeszédéből.
 Tóth Árpád: Berzsenyi.
 Juhász Gyula: Berzsenyi.
 Petőfi: Bánk bán.
 Juhász Gyula: Katona József sírjára.
 Vörösmarty: Kisfaludy Károly sírjára.

Ez a gyűjtemény korántsem teljes, a kutató sok alkalmas szemelvényt találhatna még, de az olvasóban így is felmerül bizonyára a probléma: mindez szép, de mikor lehet lebonyolítani az előírt nagy irodalmi anyag mellett. Kétségtelen, hogy nem könnyű a megvalósítása. Csakis nagy önfegyessel, az idő lehető leggazdaságosabb kihasználásával oldható meg. Nem is mindegyik szemelvényt iktatjuk be az új anyag tárgyalásakor. Összefoglaló vagy ismétlő órák is nagyon alkalmasak lehetnek egy-egy ilyen szemelvény bemutatására, 1—1 váratlan helyettesítési óra szintén nagy segítséget jelenthet. Sokmindent meg lehet valósítani, ha nagyon akarjuk, ha meg vagyunk győződve arról, hogy érdemes munkát végzünk. Az ilyen szemléltetésre fordított energia előbb-utóbb megtérül, mert a tanulók irodalomszemlélete kitágul, az összefüggések meglátására rányílik a szemük, s már jóelőre ismerőseik lesznek olyan költők, akikkel alaposabban csak később fognak megismerkedni. A dolog természetéből követ-

kezik, hogy a negyedik osztályban pl. Juhász Gyulára egészen más szemmel fognak nézni, mint akkor, ha csupán egy nevet jelentett volna addig számukra.

Persze azt is jól meg kell választanunk, hogy mikor mutatjuk be az illusztráló szemelvényt. Egyiket hangulatkeltés kedvéért a költő életének, munkásságának meg tárgyalása előtt (pl. Petőfi: Csokonai) mutatjuk be, a másikat tárgyalás közben (Fazekas: Csokonai Vitéz Mihály halálára), a harmadikat a tárgyalás lezárása után (Ady: Vitéz Mihály ébresztése). Ady: Ilosvay Selymes Péter c. versét pl. csakis a tárgyalás után lehet bemutatni és csak irodalmilag fejlett osztályban. A fenti jegyzék természetesen nem felel meg az ált. gimnázium bármelyik osztályában, mert osztálya válogatja. Ugyanannak az iskolának párhuzamos osztályaiban is nagy különbségek lehetnek irodalmi érdeklődés és műveltség terén. A szóban forgó osztály orosz tagozatú, latint is tanul, a tanulók közül sokan szeretnek olvasni. Feltétlenül sok függ a tanár egyéniségétől is. A szuggesztív erővel rendelkező és előadni jól tudó tanár nagy előnyben van. A szemléltetésnek ezt a fajtáját erőltetni nem szabad. A tanárnak előbb magában kell eldöntenie, hogy mit bír el saját maga és osztálya. A bemutatás csak azért, hogy legyen bemutatás, nem hoz gyümölcsöt. Viszont a tanulókat lehet nevelni, s a szívos, fokozatos munkának előbb-utóbb meglesz az eredménye.

A szemléltetésnek ez a módja azt célozza, hogy tisztán látó, gondolkodni tudó és mélyen érző embereket neveljen, olyanokat, akik számára az irodalom, a jó könyv életszükséglet, s a jó könyvekből a maguk kis életénél sokkal nagyobb távlatokban ismerik meg az életet, a valóságot, embertársaikat, a művészi szépet. S mert látóköriük egyre szélesebb, emberismeretük egyre nagyobb, érzelmi életük egyre gazdagabb lesz, képesek lesznek arra is, hogy mind a maguk, mind embertársaik életét szebbé, boldogabbá tegyék.

Arató László

Egy fogalmazási év története (I. félév)

A fogalmazástanítás tervszerűségének két alapvető követelménye, hogy a sorra kerülő iskolai dolgozat *műfaját* előzetesen begyakoroljuk s témájának *szóincisét* összegyűjtsük.

Ennek biztosítására osztályonként *fogalmazási tervet* szoktam összeállítani. A táblázatszerű terv elkészítésének módja megtalálható folyóiratunk 1954. évi 1. számában.

A csökkentett tananyag lényegében változatlan, így nevelőtársaim a közölt példanyagot felhasználhatják. A műfaji eltérésekre utalni fogok. A szemelvényekkel csak a *középutat* tudom bemutatni; azt az eredményt, melyet falun, (teljesen osztott), közepes képességű osztályokban el tudtam érni.

Beszámolóim korlátozott terjedelme miatt csak az idei tanévben is felhasználható, szorosan vett fogalmazási munkákat (házi s iskolai fogalmazványok, szógyűjtés) ismer-tethetem. A teljességre nem törekszem.

A fogalmazásokat *külön munkafüzetbe* írják tanulóim. A gyűjtött szavakat állandóan kiegészítik.

Feldolgozások menete a következő: Először ismertetni fogom az egész évre tervezett műfajokat, majd pedig részletezem az elvégzett munkákat egy-egy negyedévre.

A műfajok sorrendje több és kísérletezésének eredménye. A tananyag sajátos-sága miatt a fokozatosság elvétől kis mértékben el kellett térnem.

VI. OSZTÁLY

Témakör:

Az elnyomott nép költészete,
Ludas Matyi
Arany, Toldi

A néma tartomány,
Az ember legyőzi a természetet
Ismétlés

Dolgozatműfaj:

I. elbeszélés
II. elbeszélés
III. elbeszélő leírás
IV. jellemzés
V. riport, dramatizálás
VI. természetleírás

AZ I. NEGYEDÉV RÉSZLETEZÉSE

Témakörök:

Az elnyomott nép költészete,
Ludas Matyi

Begyakorlandó műfaj:

I. elbeszélés (XI. hó 2. hét)

„Döbrögi a megpüfölés után“ címmel terveztem meg az első dolgot. Néhány beszámolósszerű elbeszélést, illetve részletet írtam tehát nyári élményekről (*Aratunk, A burgonyabogár nyomában, Félttem*), Rózsa és Ibolya c. népmese kapcsán „Dühöng a vasorrú bába“ címmel, majd pedig *Ludas Matyit* meg *Döbrögit* szóaltattuk meg élményeikről. Szógyűjtésünk is a témákhoz igazodott. Közös, majd irányított vázlat segítségével dolgoztak a tanulók.

A dolgozat szövege valamint előkészítésének módja megtalálható Kerékyártó-Lengyel: A fogalmazás tanítása c. könyvének 234. lapján.

Az ideai tanév útmutatója a népköltéssel kapcsolatban a *reproduktív jellemzés* gyakorlását írja elő. Véleményem szerint is a jellemzésnek a VI. osztályban még elbeszélésszerűnek kell lennie. Több év kudarca győzött meg arról, hogy a VI. osztályban nem lehet okoskodó, értekező jellegű jellemzést írni, mint a VII—VIII. osztályokban.

Zsember Zoltán VI. o. tanuló fogalmazványa talán megközelíti az élményszerű, elbeszélésszerű jellemzést.

MATYIT MEGVERIK

(Döbrögi elbeszélése)

„Tudod, barátom, egy makacs tacsóval találkoztam a vásáron. Képzeld el, nem süvegelt meg! A libáit rettentő drágán akarta adni; három máriást kért, én azonban ellenkeztem. Mondtam, adja fele áron. Ő még az apja lelkéért sem adta volna kevesebbet. Elvittem a kastélyba. Ott aztán volt nemulass! Deresre húzattam a bitangot, hogy a kacskaringós mennykő csapna bele! A haszontalan csirkefogó még meg mert fenyegetni, hogy ezt még ő visszaadja háromszor. Bezzeg a szolgálaim egy pillanat alatt kidobták az udvaromból.“

A tanulók kitűnően *jellemzi* Döbrögi érzelmi világát. (Érzelmi nevelés!) A földesurat pöffeszkedő hangnemben, becsmérlő szavakkal beszélteti, így annak alakja még visszataszítóbbá válik. Döbrögi szavai nemcsak saját személyére jellemzők, hanem Matyi egyéniségét is körvonalazzák.

II. NEGYEDÉV

Témakörök:

Arany János és Toldija

Dolgozatműfajok:

II. elbeszélés (XII. hó, 3. hét)
III. elb. leírás (II. hó, 1. hét)

A szegény jobbágy c. költemény tárgyalásánál az eszmei tartalmat szolgáló, a két társadalmi osztály ellentétét tükröző jelzős kifejezéseket gyűjtöttük össze (kajla sóre-

szürke ló, elkopott ostor — cifra ostor stb.). „A robotoló jobbágy“ címmel elbeszélő leírást is írtam.

Közös vázlata a következő volt:

I. A jobbágy robotol (elbeszélésszerű helyzetkép).

II. Milyen a jobbágy? (külsőjének leírása).

III. Miért bús az élete? (állásfoglalás).

A Toldi I. éneke alapján néhány soros fogalmazványt írtam „Nincs tenyérnyi zöld hely...“ (leírás), „Laczi s hada elámul“ (elbeszélés) címmel. A továbbiakban a *curva*, *búsul*, *részeg*, *tántorog*, *fut* rokonértelmű szavaival, „Valaki üldözött“ című rövid élménnyel közvetlenül a II. dolgozatot készítettem elő. A III. és V. ének közti eseményt kellett elképzelniük a tanulóknak „Miklós menekül“ címmel. (Szövegét lásd i. m. 236. o.)

A IV—VI. ének főleg az *átképzeltető elbeszélő leírások* gyakorlására adott alkalmat. Kádár József VI. o. tanuló a *nádas* kapcsolatban az alábbi kifejezéseket gyűjtötte: „A nádas susog, zizeg, megrörren. A nád rezzen, zörren, zissen. Hullámzó nádas, zúgó nádtenger. A patak csörgedezik, folydogál, csobog, morajlik. A szünyogok nagy rajokban zümmögve szállnak. Farkasok üvöltöznek. Csörtetve rohannak a töretlen nád közt. Hápogó vadkacsa, kereplő gólya, kuruttyoló békák, sziszegő kígyó, surranó gyík.“

A kifejezéseket fogalmazványában is felhasználta.

A NÁDASBAN

(Elbeszélő leírás)

Vázlat:

- I. Miklós bolyongása a nádasban.
- II. A nádas és környezetének leírása.
- III. Miklós és Bence találkozása.

Szédülten roskadt le Miklós a tikkadt melegben a legázolt zombékra. Lelkiismerete szörnyen fűrdalja. Azon töri a fejét, mit is tegyen, mihez kezdjen.

A nádas halkán susog a lágy, meleg szellőtől. Itt-ott megrörren a nádas, elötünik egy vad, körülnéz merev szemével, majd elenyészik a töretlen nád között. Miklós lábánál csörgedezve folydogál egy patak, amelyet benőtt a sás, és csak néha bukkan ki csillogó, tiszta vize. Megriadva röpködnek fészkeik fölött a madarak, ha farkasok csörtetnek tanyájuk körül. Tikkasztó a hőség. Néhány toportyán lihegve szaladgál a vízet keresve a környéken. Később a vörösen ragyogó égálja mutatja a közeledő alkonyt. Lassan besötétedik, és sűrű szünyograjok lepik el a nádas. Hamarosan elül az állatok üvöltése. A felriadt madarak is nyugodtan szállnak fészükre. Csend van. Csak a nádas zizegő hangját lehet hallani.

Miklós két napig barangolt a nádasban. A harmadik napon a nád megrörrent megetté: Bence volt, a hű szolgál, aki már három napon át hiába kereste kiscgazdáját.

Ugyancsak epikus keretben írtuk le a *nádas* éjjel közös vázlat, illetve anyaggyűjtés alapján:

- I. Miklós álomra hajtja fejét.
- II. Milyen a nádas éjjel?
(Zaj: szünyog, zizegő nád, vad, üldözők, elkésett madarak. Holdfény, Árnyak: felhők, nád, távoli fűzek.)
- III. Miklós elszunnyad.
Miklós izgalmas elbeszélése („Elbántam a farkasokkal“) után került sor a III. dolgozat megírására. Három címet adtam. Ezek egymásutánja kerek történetet adna. „Az alvó György“ című elbeszélő leírás közös vázlatát idézetekből állítottuk össze:

- I. „Minden alszik.“
- II. „Györgyből... hortyog ki s be a lehellet...“
- III. „No, megölnétek...“

Molnár Ilona dolgozatában Gyögyről ilyen jelzős kifejezéseket találunk: „Eltorzult arc, gonosz tekintet, kidülledt szem, ráncos arc, mogorva tekintet, durva kéz, szétkuszált haj.”

A tanulók tehát megértették a költő szándékát. György alakját ők is gonosznak, visszatartóznak ábrázolták.

A következő téma az előbbi folytatása ugyancsak a VI. ének alapján. „Györgyék felriadnak” címmel a történetet György egyik vitézével beszélgettük el időrendben (kutyavöltés, riadalom, a hajsza megindulása).

A kudarcba fulladt sereg hazatéréséről Bence számolt be:

AZ ÁZOTT SEREG

(Bence elbeszélése)

Közös vázlat:

- I. Vihar utáni reggel.
- II. Milyen György és serege?
- III. Gonosz tervük nem sikerült.

„Felébredtem én is a nagy kiabálásra. Nagy sár mindenütt, tócsákban állt a víz. Még szitált az eső; látszott, hogy nagy vihar volt az éjjel.

Kinéztem az ablakon, láttam, hogy György és serege jön. Elöl György, utána a serege; egytől-egyig sárosak. Mint egy nagy részeg menet, úgy jönnek. Az egyik ló sánta, a másik ágaskodik, mint az őrült; gazdája alig tudja fékezni. György lova alig dög, a rajta ülő gazdája épp oly sáros, mintha a sárban hempergett volna, mint a gyerekek szoktak. Látom, hogy két katona vállán összekötözött lándzsákat visz, és rajta fekszik valaki. Később megtudtam, hogy egy katona volt, akit agyonújtott a villám. Így lucskosan és sárosan nagy nehezen hazakerültek.

Boldogan néztem az ázott sereget; örültem, hogy Miklóst nem tudták elkapni. Lám, lám a gonoszság nem győz soha.” (Markovics Vera.)

A tanuló a bevezetés első mondata után az előzményeket vázolja, s csak utána folytatja a beszámolót. A sereg fáradtságát, levertségét az életből vett egyszerű hasonlatokkal érzékelteti. A befejezésben együtt örül Bencével, hogy a gonosz terv nem sikerült. (Érzelmi nevelés!)

Mivel a tanulóknak igen tetszettek a megírt témák, a VII. ének tárgyalásánál megírtuk a hiányzó eseményrészt is, Miklós üldözését előzetes szógyűjtés után (átkozódik, bosszús: a vihar hangjai). Zsember Zoltán az alábbi fogalmazványt készítette:

HAJSZA A VIHARBAN

(Elbeszélő leírás)

Vázlat:

- I. Kezdődik a hajsza.
- II. Viharban.
- III. Gonosz tervük nem sikerült.

I. Amint vágattak a nagy mezőn, hirtelen elsötétedett a világ. A holdat felhők takarták el.

II. A sereg még észbe se kapott, már csattogott a villám. Zúgott a szél, zuhogott a zápor. Nagy zűrzavar támadt a seregben. Volt olyan, akinek a lova hátán kifordult a nyereg, és zsupsz, fejfelé beleesett egy pocsolóba. A sereg haza akart menni, de György szörnyen káromkodott, és nem engedte őket. Amint ezt kimondta, hirtelen nagy világosság keletkezett, majd egy rettenetes jajkiáltás. A villám egy hajdut csapott agyon. Erre már György se vette tréfának a dolgot, hogy az istennyila feje fölött forgott. Összekürtöltette hát kőszá népét, s hazafelé indult.

III. György úr olyan volt, mint egy ugrását tévesztett tigris. Végre a sereg kifáradva és leverve hazaért. Miklós tehát megmenekült.

Kitűnő átélés, hangfestő stílus, élénk fordulatok, némi túlzás jellemzik a tanuló munkáját. A költő sorait ügyesen használja fel. A történet végén erkölcsi elégtétellel állapítja meg, hogy féltett hősünk megmenekült.

A Toldi további énekeivel kapcsolatban fokozatosan áttértünk az *írásbeli jellemzés* elsajátítására. Közben az V. dolgozat távolabbi előkészítése céljából a *párbeszéd* gyakorlása is sorra került.

VII. OSZTÁLY

Témakör:

Ady
Tanácsköztársaság, Móricz
József Attila
Harc a fasizmus ellen
Szabad Ország
A szocializmus országa. Ismétlés

Dolgozatműfaj:

I. elbeszélés
II. jellemzés
III. elbeszélő leírás
IV. levél, riport
V. dramatizálás
VI. értekezés (verselemzés)

I. NEGYEDÉV

Témakör: Ady

I. dolgozat: elbeszélés (VI. hó, 1. hét)

A legkönnyebb műfajjal, az *elbeszéléssel* kezdtük az évet. Irányított, majd egyre önállósuló vázlattal dolgoztunk. „*Ady útja*“ A téli Magyarország nyomán a költő benyomásait, mondanivalóját tükrözte, „*Ady közénk jött*“ c. fogalmazványunkban pedig a költő prózában mondotta el a Történelmi lecké-t fiúknak. Az Értől az Óceánig című vers nyomán olyan élmény-részletet írtam, melyben a dacos akaraterő csodás eredményt gyümölcsözött. (Címe: „*Akartam...*“)

Ismeretes, hogy a Dózsa György unokája c. vers egy középkori parasztfelkelés mozzanatait, a felkészülés, előzőnlés s körülzárás pillanatképeit eleveníti fel. A vers megbeszélése közben Derkovits metszeteinek robusztus alakjait tanulmányoztuk. Ezzel az élményanyaggal átképzeltetés útján megszövegeztük az egyes pillanatképeket.

„DÓZSA NÉPE RETTENETES, NAGY DÜHVEL ÖZÖNÖL...“

... Az úton meneteltek. Nem, ezt inkább özönlésnek lehet mondani. Ezer és ezer kemény öklű, erős jobbágy vonult, arcán vad elszántsággal. Kiegyenesített kaszák csillantak meg a napsütésben. Nagy, nehéz dorongok tüntek fel itt is, ott is.

Elöl a vezér. Kemény, tagbaszakadt férfi. Kardja különböztette csak meg a többiektől. Döngött a föld lába alatt.

Hirtelen egy csodás nemesi várkastély tűnt fel a kanyarban. A jobbágyok szemében vad tűz villant. Rohanni kezdtek. Megkezdődött a csata.

(Nyéki Erzsébet VII. o. tanuló).

Horvatovich Sándor munkája mintegy folytatása az előbbi képnek.

DÓZSA NÉPE ROHAMOZ

A hatalmas öklökben megvillantak a kaszák. Legelől a kapudöngetők rohannak hatalmas szálfakkal a kezükben. A kapu dübörögve szakad be a sok szálfá irtózatosságotól. Ugyanakkor a jobbágyereg „hajrá haj!”-kiáltással tör be.

De az urak seregei sem tétlenkednek. A parasztok ordításával összekeveredik az ágyúk dörgése és puskák ropogása. Töméntelen ágyúgolyó, puskagolyó hull a parasztok közé. A megdühösödött jobbágyokat azonban nem lehet feltartani. Még egy erőfeszítés, és győztesként vonulnak a belső várba is.

A tanulók lelkes együttlérése érződik soraikon. Az első kép inkább a nyugodt epikus tüzetes megfigyelése, a második azonban egyetlen lélegzetvételnvi drámai rohanás. A Derkovits-metszetek hatása könnyen felismerhető.

Az Ady-versek összefoglalása után *dolgozatként* önként kínálkozott egy tűzvész (A grófi szérún) vagy egy régi emlék (A föl-földobott kő nyomán) feldolgozása. A témák szökincsét előzetesen összegyűjtöttük.

Közlöm Fúri IboIya*dolgozatát (1952-ből).

TŰZVÉSZ

(Egyéni élmény elbeszélése)

Vázlat:

- I. A tűz jelentősége.
- II. Riadalom.
- III. A tűzvész oka.

I. A tűz az ember számára hasznos, sőt nélkülözhetetlen, de gondatlan kezelés esetén veszélyessé is válhat.

II. Bizonyára mindenki látott már nagy tüzet. Én a Mohácsi-szigeten voltam éppen nyaralni, mikor egyszer alkonyatkor a szomszéd gazda szénája meggyulladt.

Bizony nagy volt a riadalom! El lehet gondolni, hogy a szigeten, ahol csak itt-ott látni egy-egy házat, milyen nehéz tüzet oltani.

A kazal égett. Szürke füstfelhő borította az eget. A pirosló lángoszlopok félelmetesen lobogtak, és bevilágították az alkonyuló tájat.

A közeli tanyákból rémülten futott a lakosság a veszedelem színhelyére, és ki hogy tudott, segített az oltásban. A közeli kutak vizét már sárosra húzták, amikor végre megérkezett a fecskendő. De hiába, a kazal már nem sikerült megmenteni!

III. Mindezt a kárt egy pajkos kisfiú haszontalan játékának köszönhatték. Tanul-ság belőle: Ne vegyél kezembe gyúlékony tárgyat játszás közben, mert ezzel virágzó és épülő hazád kárára lehetsz!

A dolgozat egy vizuális típusú gyermek költői megfigyelése. Az elbeszélést drámai erő hatja át. Érdekes szerkezeti saját-sága, hogy a drámai hatású tárgyalást az I. és III. rész gondolkodtató, általános igazságokat, tanulságokat tartalmazó monda-tok veszik körül.

Mindezek a témák — az új előírásnak megfelelően — átalakíthatók *faliújság-cikké*.

II. NEGYEDÉV

Témakörök:

A Tanácsköztársaság, Móricz
József Attila

Dolgozatműfajok:

II. jellemzés (XII. hó, 2. hét)
III. elb. leírás (II. hó, 1. hét)

Móricz úti jegyzetei kapcsán egy mai *tévesz-tagot* szólaltattunk meg riportszerű elbeszélés keretében.

A *jellemzést* a tárgyi anyag és a bizonyítás nyelvi kifejezéseinek gyűjtésével, részfeladatok („Egyik ismerősöm“, „Egy kupec“ — Csuli alapján) megoldásával, illetve a „naccsága“ jellemének (főlényeskedő, hanyag, lelkiismeretlen) bemutatásával gyakoroltuk. Mindezekben a tanulók kemény ítélete nyilatkozott meg a társadalom kizsákmányolóiról.

II. *dolgozatként* Csuli, Árvácska vagy Dudásné jellemzését jelöltem ki. A tanulók, érthető okból, a szemelvények legjobban jellemzett alakját, Dudásnéét választották.

Nyéki Erzsébet dolgozatát azért közlöm, hogy a jellemzés műfajai megoldására is példát lássunk.

Vázlat:

- I. Miről szól a szemelvény?
- II. Dudásné tulajdonságai:
  1. Kétszínű.
  2. Hazug.
  3. Kizsákmányoló.
- III. Gondolataim.

I. Móricz „Árvácska“ című regényében a lelenc-gyermekek sorsát örökíti meg. Egyik szereplője Dudásné, Csöre „kedvesanyám“-ja ellenszenves asszony. Nézzük meg, milyennek mutatja be az író?

II. 1. A „naccsága“-nak hangos „kezit csókolom“-mal köszön, barátságosan vezeti be a tisztaszobába, de közben magában folyton szidja. Csöréről még a ruhát is lehúzza, üti, veri, dolgoztatja, s csak durva szavakkal illeti. Ez mind kétszínűségre vall.

2. Dudásné ezenkívül még hazug is. A kislányra ráfogja, hogy „kis buta az, kis hülye.“ Pedig Csöre okos, éleleszü, csak ő nevelte félősnek, hogy ne merjen panaszkodni rossz sorsáról.

3. A lelenc-gyermekek csaknem ruhátlanul járhatja, s még iskolába sem engedi. Jó példa a kizsákmányolásra az is, hogy amikor a „naccsága“ elmegy, ráparancsol Csörére, amíg ő a faluban jár, mosogasson el és takarítson ki.

III. Hát bizony ilyenek voltak a lelencgyermek nevelői, a „kedvesanyám“-ok régen: Kétszínűek, hazugok, kizsákmányolók.

A tanuló igyekszik értékező hangnemben, a bizonyítékok felsorolásával bemutatni Dudásné ellenszenves alakját. A jellemvonások megnevezését az egyes szakaszokban változatosan helyezi el. Az egyes részek összekapcsolására is ügyel. A kisértékezés átlagos műfaji követelménye szerintem nem lehet magasabb a VII. o.-ban.

Az új rendelet a fenti anyagrészekkel kapcsolatban a *kisértékezés*, illetve a *novellisztikus elbeszélések* gyakorlását írja elő.

III. *dolgozatként* a „Favágó“-t szándékoztam feldolgoztatni. Nyelvtan órákon a jelzővel foglalkoztunk, s téli idő lévén, apránként összegyűjtöttük a *téli táj* szépségeire vonatkozó kifejezéseket dolgozatunk természetfestő keretének megalkotásához. Közben a *jellemzést* is tovább gyakoroltuk („A gyermek József Attila“, „J. A., a diák“), majd „Anyám“ címmel mi is egy gyermekkori emlék felújításával fejeztük ki édesanyánk iránti szeretetünket.

A *téli tájra* vonatkozólag Horvátovich Sándor az alábbi kifejezéseket gyűjtötte:

1. *Téli színek* (jelzős kifejezések): Fehér táj, ólomszürke felhők, szürkés ég, halványvörös napfény, koromfekete éjszaka, sápadt holdfény.
  2. *Általános kifejezések* (folyamatos melléknévi igenévvel): Károgó varjú, didergő veréb, nyargaló felhő, szitáló köd, morajló szél.
  3. *Befejezett melléknévi igenévvel* (Elázott cinke, megfagyott pipiske, hófedte házak, behavazott udvar, bágyadt napfény.
  4. *Számjelzővel* (Egy-két varjú károg a jegenyén. Néhány veréb didereg az egyik ágon. A milliányi hópehelytől havas a táj.
  5. *Hó*. Havas táj. Hófedte határ. Csillogó, ragyogó, nyikorgó, olvadó hó.
  6. *Jég, fagy, zúzmara*: Csillogott-villogott a jég. Csípős fagy. A fákat fehér zúzmara borítja.
  7. *Szél* (Hangutánzó igék): Dúdol, dudorászik, búg, csattog, füttyül, süvít, süvölt, üvölt, tombol, bömböl.
  8. *Hideg* (kettős jelzők): Hideg, csípős levegő. Sötét, fagyos éjszaka.
  9. *A táj* (névszói állítmánnyal): kietlen, kopár, néma, havas, árva, puszta.
- A III. *dolgozatot* Berdál Emma a következőképpen fogalmazta meg:

Vázlat:

- I. Téli reggel az erdőn.
- II. 1. „Vágom a fát...”
2. „Amott is vág egy...”
- III. Felkelő nap.

I. Kora reggel ébred az erdő. Csillogó hópelyhek takarják a földet. Szinte vakít minden. A távolban egy fejsze csattog.

I. Egy favágót pillantok meg. A zúzmara ráhull zilált hajára, s körülötte apró forgácsok röpködnek. Derűs arcáról le lehet olvasni, hogy élvezi a munkát. Közben mintha dúdolná: „Vágom a fát hűvös halomba... Bársonyon futnak perceim...” Ugyanakkor fönn a dombtetőn egy másikat pillantok meg.

Oreg favágó már. Nehézkesen hajladozik, s dörmög közben: „Tövit töröm, s a gallya jut...” Néha fölemeli ősz fejét, mintha azt kérdezné: „Miért dolgozom én másnak?” Ekkor a költő mintha válaszolni akarna, odakiáltja: „Ejh, dönts d a tőkét, ne siránkozz!” — Eközben nagyot sújt a törzsre, s a fa recsegve-ropogva dől ki.

III. A nap ekkor bújik ki a domb mögül, megaranyozza a fejszét s az egész tájat. A fejsze mintha mosolyogna. Mintha jelképezni akarná, hogy a szegényeknek is felkél a nap egyszer.

A tárgyalásban a költő képeit, mondanivalóját kellett felhasználni, a keretet pedig tájleírásnak kellett képeznie. A tanuló saját személyének beleszövéssel élményszerűvé tette a leírást. A tárgyalás és befejezés utolsó mondataiban a költő szimboliztikus gondolkodásmódját igyekszik utánozni. A befejezés természeti képe már szerves hordozója a forradalmi mondanivalónak.

A szögyűjtés eredményeképpen a tanulóok szebbnél szebb *természeti képeket* rajzoltak a *bevezetésben*. Ezek közül is lássunk néhányat:

„Virrad. A nap feljön a hegyek mögül. Sugarai megvilágítják a havas erdőt. Ahogy nézem a tájat, szinte káprázik a szemem. Itt-ott egy korán ébredt varjú károg.” (Schneider Ede.)

„Virrad. A fákról zúzmara pereg a fagyos talajra. Az egyik fehér subába öltöztetett fán fekete varjú károg.” (Horvatovich Sándor.)

„Az erdőt fehér hólepel borítja. A fák ágain ezüstösen csillog a zúzmarás hó. Csipős hideg van.” (Fuchs Erzsébet.)

VIII. OSZTÁLY

Témakör:

A régi magyar irodalom
Felvilágosodás és reformkor
Petőfi, Arany, Jókai
Íróink a félféudalizmus s az ellenforradalmi rendszer ellen
Szovjet írók
Mai írók
Ismétlés

Dolgozatműfaj:

I. novellaszerű elbeszélés
II. leírás
III. szónoki beszéd
IV. dramatizálás
V. jellemzés
VI. értekezés
VII. vizsgadolgozat (értekezés)

A VIII. osztály szeptembertől decemberig tartó fogalmazási tervét az „Iskoláink-Nevelőink” c. folyóirat első száma, illetve „A fogalmazás tanítása” c. kézikönyv tartalmazza. Szemelvényanyag ugyanott található. (Az elmúlt tanév munkái lényegében hasonlóak voltak.)

Szükségesnek tartom azonban azonban közölni *II. dolgozatunk* második témájának egyik feldolgozását. A „Szép Ilonka” c. költeményen alapuló érzelmes leírást ugyanis nagyon kedvelik a leánytanulók; a fiúk ezzel szemben a harci témákat választják. A két nem egymástól eltérő érdeklődési sajátosságaira vegyes osztályokban ritkán szoktunk gondolni. Lássuk most Fűri Ibolya dolgozatát (1953-ból).

HULLÓ LOMBOK ALATT...

(Tájéleírás a „Szép Ilonka“ alapján)

Vázlat:

I. „A király jön...”

II. A pusztulás képe.

1. „...s áli a puszta házban.”
2. Hervadt sír.
3. Őszi erdő.

III. Bánkódás.

I. A lombhullató erdő ösvényén megzizzen a haraszt. Vajon ki zavarja az elhagyottság csendjét? A délceg vadász.

II. 1. Egy házhoz veszi útját, mely elhagyottan áll az erdő fái közt. Rozzant a tető, a vakolat hámlik; ajtó s ablak nyitva áll. S mint a kinyitott kalitkából a madár elrepül, eltávozott az élet e házból is.

2. A vadász nagy búsan az udvarra ballag, hogy ott enyhítse bánatát. Ott azonban még nagyobb szomorúság érte, mert két elhagyott sírhant tárult eléje. Elhagyott, virágtalan sír! A gyom szegélyezte csak, és a fák hullattak rá aranyesőt.

3. Az erdőre nyomasztó csend ült. A szél a fák ágai közt kergette a színehagyott faleveleket. Néhány félős őzike tévedt csak arra a tájra.

III. A király — mert hisz ő volt — szörnyen bánkódott. Egyre csak ez a kérdés zaklatta: Miért nem születtem én szegénynek? — s erre csak a süvítő szél moraja felelt a hulló lombok alatt...

A tájleírás képezi a tárgyalást, s — utasításomnak megfelelően — ezt foglalja egységbe, ennek képez szerkezeti keretet a király személye. A vers cselekményét ott folytattuk, ahol a költő abbahagyta. — A pusztulást s ezzel párhuzamosan a király érzelmeit híven tükrözi, illetve felnagyítja az őszi táj hangulata. A tanuló természetesen sorrendben, kitűnő stílussal festi le a visszatérő király szeme elé táruló pusztulást. A befejezés az eszmei mondanivaló hangulati megfogalmazása. Ennek lírai megoldása arra ad feleletet, hogy az akkori időkben a társadalmi különbségeket eltörölni nem lehetett.

A *szónoki beszéd* megírása még elemi fokon is komoly erőfeszítést jelentett a tanuló számára. A konkrét tárgyi anyagra támaszkodó témák általában jobban szoktak sikerülni, mint az ún. szabad témák (beszédok ünnepélyekre, úttörő-összejövelekre). Az utóbbiak gyakorlására tehát az egész tanév iskolai és mozgalmi megnyilvánulásait fel kell használni.

III: *dolgozatunk* egyik témájának megírásához azt a könnyebbséget adtam, hogy a tanulók a szónoki beszédet történelmi tárgyú novellisztikus keretbe illeszthették. Ilyen Pelle Olivér VIII. o. tanuló munkája.

SZONDI UTOLSÓ BESZÉDE

(Történelmi jelenet szónoki beszéddel)

Vázlat:

I. Az égő várban.

II. A beszéd:

1. Álljunk bosszút!
2. Vitézi hírünk fenntartása.
3. Csatára!

III. A hősi halál.

I. A vár falai üszkösen, ágyugolyóktól megszagatva merednek az ég felé. A vár piacán Szondi beszél maradék vitézeihez. A vezér látja, hogy nem tudják tovább tartani a várat, ezért vitézeit végső csatára buzdítja.

II. „Katonák! A török leégette várunkat. Az a török, aki elhurcolta a magyar nép legjobbait, asszonyainkat s ártatlan gyermekeinket; az a török, aki hazánk függetlenségére tört, hogy övé legyen hullámzó gabonatermő vidékünk, temérdek kincsbányánk. Rajtunk van hazánk reménykedő szeme. Válasszunk; megadjuk-e magunkat, vagy pedig harcolunk utolsó csepp vérünkig? (A szabályák megsillannak a katonák feje felett, s a vitézek egyhangúan zúgják: Bosszút!)

Igen! Bosszút! Bosszút!

Vitézek! Ha megadjuk magunkat, a török rabszíjra fűz vagy felnyársal. Ezzel elvesz becsületünk és vitézségünk. A végek dicső hírnevére mi így ráhágjunk? Készek vagytok-e a halálra? (A csapat keményen előre lép és felmorajlik: Készek!)

Fel hát a végső csatára, vitézek! A török már imádkozik, s ez azt jelenti, hogy kezdődik a végső ütközet.

III. A falakon kívül eldördülnek az ágyúk, s a nyilak ezrei zúdulnak a várra. A törökök „Allah“-kiáltással rohannak be a vár nyílásain. Szondi és vitézei kitörnek a főkapun, s addig harcolnak, míg utolsó csepp vérüket be nem issza a háza földje.

A keret hiteles történelmi kép. A beszédben a végvári vitézek hazaszeretete s az ellenség iránti gyűlölete izzik. A katonákra tett drámai hatását a tanuló — egészen egyéni módon — a zárójelbe tett színi utasításszerű megjegyzéseivel érzékelteti. A beszéd lelkesítő tartalmát szép kifejezőeszközök (ismételt megszólítás, kérdések, fokozás, körmondat) teszik hatásossá. A szerkesztés arányosságára azonban több gondot fordíthatott volna.

Hoffmann Ottó

Módszertani fogások a helyesírás tanításában

A helyesírás tanításának kérdése hosszú idő óta foglalkoztatja a nevelőket. A szaktanárok, bár a legtöbb időt és erőt fordítják a helyesírás elsajátítására, az eredmény mégis a legkisebbnek látszik. Ennek oka: a helyesírás tanítása hosszú és tervszerű munkát kíván tanártól éppúgy, mint a tanulótól. Nem elég a helyesírási szabályok mechanikus megtanulása, „bevágása“, állandó gyakorlásra is szükség van. Olyan készségnek, beidegződésnek kell kialakulnia, amely a fogalmazó tanulónak a figyelmét nem vonja el a fő feladattól, a gondolatok szabatos és magyaros kifejezésétől. Más-különbben elkerülhetetlenül bekövetkezik az a szomorú tény, amelyet gyakran tapasztalhatnak mind a középiskolai, mind pedig az általános iskolai nyelvtan tanításunkban: a tollbamondások biztató eredményei után íratott első fogalmazási dolgozatnál a tanulók helyesírási készség hiányában megdöbbentő hibákat követnek el. Az ok a tanulók munka közben fellépő megosztott figyelmében kereshető. A rossz jeggyel jár aztán a tanulók elkedvetlenedése, önbizalomcsökkenése.

A nem magyarszakos tanáraink nem, vagy alig törődnek a tanulók helyesírásával, a magyarszakosak pedig még ma is másodrendű, elhanyagolható területnek tekintik a helyesírás tanítását. Az ilyen tanárok inkább irodalmat, jobbik esetben nyelvtanf is tanítanak, de az állandó füzetjavítást, ellenőrzést, korrepetálást igénylő helyesírás tanítását „súlykolás“-nak, „favágás“-nak tekintik. Ezen a helyzeten pedig sürgősen segíteni kell!

A középiskolába jövő tanulók többségének tanulmányi eredménye nem értékelhető egységesen; befolyásolja azt a tanuló kora, lakhelye, iskolája tanítási rendje, nívója stb. A legtöbb iskolában éppen ezért szinte elképzelhetetlen egységes módszertani alapon tanítani a helyesírást. Meg kell találni azokat a helyes módszertani fogásokat, amelyek a tanulók helyesírási készségének kialakítására, annak fokozására alkalmasak.

Kétségtelen, hogy helyes módszertani elgondolások nélkül nem lehet nyúlni a helyesírás tanításához. Többféle módszeres eljárás szolgálja e cél érdekeit. Az általános gimnázium tantervéhez kiadott „Módszertani Útmutatás“ megállapítása szerint: „Helyesírás-tanításunk sikere vagy sikertelensége nagymértékben függ nyelvtan-tanításunk-

tól, különösen a nyelvtani elemzések rendszeres alkalmazásától. Azok a tanulók, akik a nyelvtani elemzésben járatosak, jó helyesírási készséggel is rendelkeznek.“

Nyilvánvaló ezért, hogy a helyesírástanításnak a nyelvtani órákhoz kell kapcsolódnia. A helyesírási szabály megállapítását és kifejtését azonban meg kell előznie a szemléltető szöveg tartalmi és alaki elemzésének, amelyet a nyelvtani magyarázat, majd a szabály elvonása követ. A jelentéviszonyokra rámutató magyarázat és elemzés után lehet szó tehát a formák vizsgálatáról. Ha eljutottunk a kifejtés során a helyesírási szabály megállapításához, ha minden oldalról megvilágítottuk a kifejtett helyesírási szabályt a tanulók előtt, akkor a tanulók gondolatvilágában nem kényszerképzet alapján szült helyesírási dzsungel lesz, hanem a nyelvtani szabályok alapján leszűrt, mindenkor indokolható helyesírási ismeret, pozitív helyesírási tudás. Fontos ezért, hogy mindjárt a tanév elején a helyesírási gyakorlatok alkalmával a tanulók megszokják a feléjük zúduló kérdéseket: „Miért kell ezt így írni? Milyen szabály alapján írjuk így ezt a szót?“ *Meg kell tehát követelnünk a nyelvtani szabályok pontos ismeretét!*

Előfordul mégis, hogy a nyelvtani szabályokat ismerő tanulók is követnek el helyesírási hibákat. Ennek oka: a felületesség. Ügyeljünk tehát arra, hogy a felületesség lábra ne kapjon osztályunkban! A nemtörődömségnek a forrása az, hogy a tanulók egyrésze az írásbeli dolgozat készítése közben csak a tartalomra gondol, s megfelelkezik a helyesírási szempontokról. Az ilyen felületességet a helyesírás alapján lerontott jegy gyakran megszünteti. Jó módszer az is, ha az iskolai dolgozatírásnál a befejezést csöngetés előtt 10 perccel előbb rendeljük el, s szigorúan ügyeljünk arra, hogy ezalatt az idő alatt a tanulók csak helyesírási szempontból nézzék át dolgozatukat.

Ugyanezt a célt szolgálja az is, ha a táblai tollbamondás után felhívjuk a tanulók figyelmét arra, hogy mielőtt az osztály a helyesírási hibákat kijavítaná, előbb a felíró maga nézze át gondosan az általa írt szöveget. Meglepő, hogy a másodszori átnézéskor mily sok hibát észrevesznek, s azonnal igyekeznek is kijavítani.

A helyesírási készség fokozása, kifejlesztése érdekében állandóan gyakorolni kell. A gyakorlás során a tanulókat fokozatosan emelkedő feladatok elé kell állítanunk. A helyesírástanítás eredményességének biztosítása érdekében általában a következő módszeres eljárásokat szokták alkalmazni:

a) *Másolás.* A régi idők Lay-féle módszere szerint a legtöbb helyesírási hiba a tollbamondásból, a legkevesebb a másolatásból ered. Ebből azt a következtetést sürte le, hogy a tollbamondás helyett a helyesírás gyakorlásának legjobb módszereként a másolatást kell gyakoroltatni a tanulókkal. E felfogás téves voltára, azt hisszük, felesleges rámutatnunk. Általános iskolában eleinte sikeresen alkalmazható a másolási munka, ha az a már előzetesen kifejtett helyesírási szabályok alkalmazására nyújt lehetőséget. Ilyenkor is kívánatos azonban, hogy céltudatosan összeválogatott szöveghez nyúljon a tanár, s ne elégedjék meg a mintaszöveg ütemes másolatásával, hanem együttal vonassa le a másolt szövegből azokat a törvényszerűségeket, amelyek alkalmazása végett a másolási feladatot előírta.

b) *Tollbamondás.* Nem feladatok megoldására alkalmas módszer, hanem a már elsajátított helyesírási készség alkalmazását teszi lehetővé. A feladatok megoldása bizonyos gondolkodási időt követel meg a tanulóktól, a tollbamondás ezzel szemben folyamatosan történik, tehát — miként *Kairov* mondja — „feltételezi a tanulók gyors, automatikus, ugyanakkor helyesen végrehajtott tevékenységét.“

Legcélszerűbb, ha a tollbamondásban bizonyos fokozatokat állítunk fel azzal a céllal, hogy előre megfigyeltessük a szöveg helyesírási sajátosságait, vagy csak egyes nehezebb helyesírási szavakra hívjuk fel a tanulók figyelmét, vagy minden előzetes figyelmeztetés nélkül diktáljuk a szöveget. Ez utóbbi esetben is fontos, hogy a tollbamondandó szavak között ne forduljon olyan elő, amelynek a helyesírását a tanulók még nem ismerik. Gyakori tanári hiba (régii tankönyveinkben is előfordult!), hogy a tollbamondott szövegekben erősen halmozzák a helyesírási nehézségeket, s ezzel megzavarják a gyengébb helyesírási tanulók pozitívnek ígérkező helyesírási készségét.

A tollbamondásnak többféle módszere van. Ezek közül szerintünk a legsikeresebbnek a következő ígérkezik: a tollbamondó szöveget először végig felolvassuk, aztán a mondatokat szavanként mondjuk tollba — mérsékelt időbeosztással. Helytelen a szavakat folyton ismételni, ehelyett a diktálás végén ismét elolvassuk a szöveget, hogy aki elhagyott belőle valamit, pótolhassa.

A tollbamondással kapcsolatosan nagy jelentőségű a *helyesírási verseny* alkalmazása is. A tollbamondás után állapítsuk meg a helyesírási hibák számát, s aszerint állítsuk fel a sorrendet! Verseny esetén azonban nagyon kell ügyelnünk arra, hogy a versenyzés azoknak se szegje a kedvét, akik több helyesírási hibát ejtenek. Minden haladást vegyünk észre, s jutalmazzuk elismeréssel!

Többféle felfogás alakult ki a nyelvtani órák megkezdésekor helyesírási célra használható *tízperces tollbamondások* alkalmazásával kapcsolatosan. Sokan arra hivatkoznak, hogy a szaktanárok kellő válogatás nélküli, gyakran ötletszerű, „ad hoc” szöveget mondanak tollba. Való, hogy az ilyen tollbamondások többet ártanak, mint használnak a tanulók helyesírási készségének kialakításában. Felmerül azonban a kérdés, nem célszerű-e hasznosítani azokat a percekkel, amelyeket a tanár a tananyag beírásával, a hiányzók, betegek bejegyzésével eltölt. Nagyon is kívánatos a percek felhasználásáért folytatott küzdelem! Ezeknek a tízperces tollbamondásoknak a nyelvtanórák megkezdése előtti alkalmazása rendkívül hasznos lehet, ha: 1. előbb már ismert nyelvtani, ill. helyesírási szabály begyakorlását célozza, vagy éppen a számonkérendő anyaggal kapcsolatos;

2. a tollbamondó mondatok száma nem több kettőnél;
3. a szaktanár előre leírja és az osztály valamelyik jó kiejtésű tanulójaival olvastatja fel;
4. a helyesírási megbeszélés mindig a szaktanár irányítása mellett folyik;
5. nemcsak mindig helyesírási, hanem néha nyelvhelyességi érdekességekkel teszszük változatossá e tízperceket.

Különösen értékesen hasznosítható ez az eljárás a gyengébb tanulókkal szemben, ha a szaktanár éppen azokat a hibákat pellengérezi ki, amelyeket a dolgozatban gyakran elkövetnek. Ebben az esetben a tanárnak pontosan kell tudnia, hogy a kihívandó tanuló helyesírási szabályok melyikében követ el gyakori hibát.

Ha az osztály még gyenge helyesírású, a tízperces helyesírási tollbamondást sikeresen alkalmazhatjuk szinte minden nap, ha a tanulók reggel $\frac{3}{4}$ 8-ra már az iskolában vannak.

c) *Nyelvtani elemzés.* A helyesírási szabályok tanítása tervszerű megfigyelésre, nyelvtani elemzésre épül. Tudjuk, hogy a magyar helyesírás szabályai szerint nemcsak a kiejtés, hanem sok esetben a származás dönti el a szó helyes leírását. A toldalékos (ragos, jeles, képzős) és az összetett szavakban többnyire feltüntetjük a szavak alkotóelemeit. Ezért igen sok esetben a szavak helyesírását vissza kell vezetnünk a nyelvtan hangtani, alaktani és mondattani törvényszerűségeire.

Nyelvtani elemzés alkalmazásakor fontos követelmény, hogy a kiválasztott irodalmi szöveg helyesírási szempontból kifogástalan legyen, ne legyen benne tájnyelvi sajátosság. Arra is ügyelnie kell a tanárnak, hogy a kiválasztott szöveg már előzőleg ismert helyesírási törvényszerűségeire nyújtson példát.

d) *Analog esetek felismerése.* A helyesírási szabályok felismerése érdekében a szaktanárok egyike sem hagyhatja figyelmen kívül az analog esetekből leszűrhető törvényszerűségeket. A tanulók sokkal könnyebben rögzítik az ismereteket, ha értelmükre hatva világosan kifejtjük előttük pl. a módhatározó ragjának (-an, -en) gyakorlati alkalmazását oly esetekben, amikor a szótó nem s-re végződik.

Ezeknek az analog eseteknek a megfigyelésével rájönnek a tanulók azoknak a sokszor nehéz nyelvtani szabályoknak helyesírási alkalmazására, amelyek előbb kevésbé voltak előttük világosak.

e) *Kiegészítés.* A módszeres eljárások során gyakran alkalmazzák a kiegészítést, amely abból áll, hogy egy hiányzó szóval kiegészíthetjük a mondat értelmét. Így pl.: Egészítsük ki a hiányzó szavakkal az alábbi mondatokat és a teljes mondatokat írjuk

le! „A Lánchíd Budát és Pestet köti..... A magyar küldöttség..... érkezett Moszkvából.“

f) *Átalakítás vagy helyettesítés.* A tanulók kifejező készségének, szókinccsének gyarapítására is alkalmas módszeres eljárás az átalakítás vagy helyettesítés. Így pl. szószerinti idézetnek átalakítása tartalomszerinti idézettel vagy fordítva; öt állító mondat átalakítása tagadó mondatra, stb. A helyettesítésre példa: Helyettesítsük a határozószó másik alakjával a következő mondatokban előforduló határozószókat: „Petőfi lent az Alföld tengersík vidékén érezte magát otthon. Szerinte télen bent a szobában szép az élet. Stb.“

g) *Szócsoportok gyűjtése.* Itt csak a feladat szempontjait közöljük a tanulókkal, de többféle megoldás lehetséges. Így pl. a *-val, -vel* vagy *-vá, -vé* rag gyakorlásakor az ilyen ragos szavak írásának különböző esteire gyűjtetünk példaszavakat. Az eredményhatározó ragjának gyakoroltatását még gondolkodóbbá tehetjük, ha kérdés alakjában rendeljük el az alkalmazását: Pl. „Mi mindenné lehet felhasználni a lisztet?“ Vagy: „Írjunk olyan állatneveket, amelyekben „ly“ fordul elő!“ stb.

h) *Helyesírási célzatú fogalmazások.*

A helyesírási célzatú fogalmazásnak több módszeres alkalmazási lehetősége van. Legkönnyebb megoldási módszernek látszik, ha a helyesírási nehézséget tartalmazó szavakat közöljük a tanulókkal a fogalmazás megírása előtt. Ezt a módszert akkor alkalmazzuk, ha a közölt nehéz helyesírású szavaknak nyelvtani értelmezéshez még nem jutottunk el a tananyagban, s így a tanulók zöme nem tudná helyesen alkalmazni a közölt szóanyagot. Ilyen szavak lehetnek pl.: keszkenő, kesztyű, kevésbé, ésszerű, higgyen, mindjárt, stb.

Ha már rögzítettük a tanulóknál a kívánt helyesírási törvényszerűségeket, akkor feleslegessé válik az azzal kapcsolatos helyesírási szavaknak közlése, hanem ehelyett csak elrendeljük a kifejtett helyesírási szabály alkalmazását. Erre vonatkozólag bőséges példátárat közölnek tankönyveink.

Feljebb helyesírási fokon, amikor a tanulók már önállóan tudnak fogalmazni, lehetőségessé válik a tanult helyesírási szabályoknak fogalmazványokban való feldolgozása. Ilyen esetben ügyelnünk kell arra, hogy a dolgozat tartalma lehetőséget biztosítson a kifejtett helyesírási tétel gyakorlására. Így pl.: Írjunk fogalmazást arról, milyen eszközökkel végzik a munkát az üzemekben! (Az eszközhatározó gyakorlására.) Vagy: Írjunk fogalmazást arról, hogy eddig milyen városban jártunk vagy melyikbe szeretnénk eljutni! (Helyhatározó gyakorlása.)

i) *A hibák javítása.* A biztos helyesírási készséget nagymértékben elősegíti a hibák elkövetésének megelőzése. E célkitűzés érdekében szolgálja a helyesírási hibák javítása is. Ügyelnünk kell azonban arra, hogy ez ne váljék a tanulók számára unalmas, lélekölő munkával. Nagyon helytelenítjük azt a helyel-közzel még ma is alkalmazott módszert, amely a súlyos hibáknak 50—100-szor történő leírását követeli meg.

A javítási óráknak az a feladata, hogy a tanár az osztály helyesírási készségéről kellő tájékozódást szerezzen, másrészt, hogy a tanár az egyes tanulók helyesírási hibáival is foglalkozzék.

Az osztály helyesírási fokát a nevelő az egyes dolgozatok gondos és rendszeres átnézésekor gyorsan megállapítja, ha *hibanaplót* vezet. A hibanaplóban a tanulók egyéni hibáinak csoportosítása után összegezi az osztály által többször elkövetett helyesírási hibákat. A gondosan vezetett hibanapló lesz iránymutatónk akkor, amikor a dolgozatok *kijavításának* vagy a házi füzetek *bírálatának óráját* tartjuk. A hibanapló alapján ismernie kell a tanárnak a tanuló leggyakoribb helyesírási hibáit! Ha a tanuló ezekből a hibákból másként nem tud levetkezni, az egyéni foglalkozás elő fogja segíteni a javulást.

Az iskolai dolgozatok hibáinak javítására többféle módszer alakult ki eddig. A legtöbbben igen hasznosnak tekintik az ú. n. „*tükör-javítás*“-t, amelynek lényege az, hogy az elkövetett hibát a dolgozat üresen hagyott jobb oldali részén a hibás szónak megfelelő sorban javítja ki a tanuló. Eltekintve attól, hogy ez a módszer nincs tekintettel a papírtakarékosság elveire, túl jónak sem mondható, mert a tanuló még így sem látja áttekinthetően a hibás és a kijavított szövegrészt.

Igen rossz az az iskolákban még mindig követett sablonos javítási mód, amely abból áll, hogy a hibás szövegrészt a tanulók közvetlenül a dolgozat befejezése után javítják ki. Ekként egy teljesen ellenőrizhetetlen javítási anyag torlódik össze, amelyben igen nehéz az eligazodás.

A harmadik, eddig általunk megvalósított és javasolt hibajavítási módszer az ún. *kombinatív-módszer*. Ennek lényege a következő: a) a tanuló a dolgozatában levő fogalmazási, nyelvhelyességi és súlyos v. igen gyakori helyesíráshibákat *szövegesen* javítja ki. (A javítás alkalmazásával kategorizálni lehet az előbb említett háromfajta hibát.)

b) a kisebb és ritkábban előforduló hibákat a tanuló sorrendben oszlopszerűen leírja és a helytelenül írt szó mellé írja a helyeset. Így két oszlop keletkezik. Az egyikben (a baloldalon) csak a helytelen szavak, a másikban (a jobb oldalon) csak a helyesen írt szavak lesznek.

Mi az előnye a kombinatív jellegű javítási módszernek?

1. Lehetővé teszi a fogalmazási, nyelvhelyességi hibák szöveges kijavítását. Eddig ezeket a hibákat csak „megbeszélték“ a javítás alkalmával, de nem javították ki.

2. A szöveges javítás a tanulót súlyos helyesírási hibák elkövetésétől távol tartja, gyakran előforduló hibáira a figyelmet felhívja.

3. A tanulót arra kényszeríti, hogy önkritikát gyakoroljon a saját dolgozata felett. *Gondolkodva köteles javítani a dolgozatát, mert a helyesírási hiba kijavításával kapcsolatosan kénytelen rámutatni a megsértett helyesírási szabályra is.*

4. A dolgozatjavítás is a tartalom és a forma egységében történhet, vagyis a helyesírás nem válik öncélúvá, hanem a tartalomhoz kapcsolódik.

5. A tanulót a helyesírási szabályzat tanulmányozására készíti.

6. A tanulót többletmunkára kényszeríti ugyan a szöveges javítás, de később helyesírási hibái eltörpülnek, s így jelentős időnyereségre tesz szert.

7. Az oszlopos javítási módszer alapján a tanuló azonnal látja a helytelen és a helyes szó közötti különbséget; az oszlopok gyakori átnézésével kikerülni igyekszik eddig elkövetett hibáit.

8. Az oszlopos dolgozatjavítási módszer lehetővé teszi, hogy a szaktanár azonnal észrevegye: a tanuló a helyesírás melyik területén követi el a legtöbb v. a legsúlyosabb hibát, ha erről netán a szöveges javítási részben megfelelkeznek említést tenni.

Ha a tanulóknak külön helyesírási füzetük van, célszerű a dolgozatok javítására 8–10 lapot a füzet végén különválasztani. Ekként a tanulóknak módjukban áll mindenesre helyesírási órák utánanézni a dolgozatírások során elkövetett hibákra.

Füzetakarékossági szempontból lehetséges ugyanilyen „hiba-leltár“ készítése közvetlenül a dolgozat szövege után is.

Hogy néz ki egy ilyenfajta dolgozatjavítás?

I. dolgozat javítása.

Keltezés.

A dolgozat címe.

Összes hibám száma:

Ebből fogalmazási hiba:

nyelvhelyességi hiba:

helyesírási hiba:

Érdemjegy:

Szöveges javítás:

1. *Nyelvhelyességi hibám:* nap mint nap — helyesen: nap nap után
fölvettem a harcot — helyesen: szembeszálltam.

2. a) *Súlyos helyesírási hibám:*

Helytelenül választottam el a *hazám-ért* szót, mert a két magánhangzó között levő egyetlen rövid mássalhangzót a következő sorba visszük át.
Helyesen: hazá — mért.

b) Gyakori helyesírási hibám:

Négyszer nem tettem ki a vesszőt az *és, s, meg, vagy* kötőszó elé, bár mellérendelő összetett mondatok tagmondatait kapcsoltam velük össze.

Rendes javítás:

Helytelen:
ossza (tő: oszt)
Gellért-hegyi
baranyamegyei

Helyes:
osztja
gellérthegyi
Baranya megyei

Bevalljuk, hogy ezt az új módszert alkalmaztuk eddig szakérettségis tanításban, s az eredmény sikeres volt. Eleinte bizonyos többletmunkát jelent ugyanis tanulóknak is, a tanárnak is, de később annál kevesebbet, mert *megszilárdul a tanulóban a helyesírási készség*. Eláruljuk azt is, hogy e módszer követésénél nem alkalmazkodtunk az 1950. évben kiadott ált. gimnáziumi „Módszertani Útmutatás” szövegéhez, amely az 58. lapon eltiltja — alig érthető okból — ezt a tanulók által is sikeresnek mondott, s az érettségi vizsgákon is bevált módszert: „Ne engedjük meg, hogy a tanuló mindkét alakot, tehát a hibás és a helyes alakot egymással szembeállítva írja le, mert így mindkét alak megmarad emlékezetében, és az eredmény újra csak intézményesített helyesírási bizonytalanság lesz.” Ennek a szillogizmusnak a felső tétele egészen helyesen állapítja meg, hogy ezzel a módszerrel, „mindkét alak megmarad emlékezetében” a tanulóknak, a záró tétele (conclusio) mégis elmarasztaló, holott ekként is levonhatta volna a következményt: „...éppen ezért könnyedén el tudja dönteni, hogy melyik a helyes alak.”

Általános iskolában lehetséges, hogy esetleg valóban még összecserélik a tanulók a kétféle alakot, de erre középiskolában még nem volt példa. Ha a tanulók önmaguk igyekeznek megállapítani az elkövetett helyesírási szabálysértéseket, akkor nemcsak nem káros ez a módszer, hanem éppen a legerősebben hozzájárul majd ahhoz, hogy a tanulóknak mindenkor rendelkezésükre álljanak a helyesírási szempontból számukra bizonytalan írású szavak. Ezzel a módszerrel tudjuk csak legerőteljesebben kiküszöbölni azt is, hogy a tanulók ne kövessék el csaknem minden dolgozatban ugyanazokat a hibákat. Megjegyezzük végül, hogy a legújabb helyesírási szabályzat (1954-es kiadás) a 17—21. lapokon ugyanígy állítja egymás mellé oszloposan az ejtés és az írás közötti eltérés megfigyelése végett a különböző szavakat.

A tárgyalt módszertani fogásokon kívül még csak egy-két szempontra hívjuk fel a figyelmet. Így különösen a *házi feladatok rendszeres ellenőrzésére*. A felelő tanulókat füzetét még felelés közben is átnézhetjük, s ha hibát fedezünk fel, az egész mondatot a táblára íratjuk. Fontos, hogy bizonyos időközökben (havonta legalább egyszer) szedjük be és osztályozzuk a helyesírási füzeteket. A kapott jegyet számítsuk a dolgozat-jegyekhez.

A helyesírási feladatok ellenőrzését megkönnyíti, ha az osztály helyesírásának feltérképezése után ú. n. *helyesírási csoportokat, brigádokat* alakítunk. Egy-egy brigádnak, amely 5—6 tanulóból áll, az egyik igen jó helyesírású tanuló lesz a vezetője. A brigádvezető kötelessége minden nyelvtan óra előtti reggelen közvetlenül a tanulás megkezdése előtt (ezért is fontos bevezetni a $\frac{3}{4}$ 8-as mozgalmat!) átnézni és kijavítani a hozzá beosztott tanuló helyesírási házi feladatait. A tanuló párok szerinti ellenőrzés részben nagyon elaprózza az ellenőrzést, részben sok helyesírási bizonytalanságra vezet.

Jó módszertani fogásnak bizonyult az is, ha néha egy-egy tanítási egység feloldozása után 5—10 perces *villámdolgozatokat* íratunk a tanulókkal. Ezeket osztályozzuk szigorúbban, és gondos javítás után adjuk csak vissza a tanulóknak! Az elégtelen osztályzatúak kötelesek az egész dolgozatot lemásolni, a többiek csak az elkövetett hibákat javítják.

Mindezek a módszertani fogások csak a helyesírási eredmény mielőbbi megjavítását célozzák. Legtöbbje eléggé ismert is a kartársak előtt. A teljesség kedvéért azon-

ban bizonyára nem volt haszontalan összegezni azokat. Még valamit! Ne feledjük el: a módszeres fogásokat a tanulók fejlettségi foka, helyesírási készségük minősége, a végzett nyelvtani anyag szempontjai szerint kell alkalmazni! Talán sehol sem érvényesül annyira a közmondás, mint a helyesírás tanítás terén: „*Varietas delectat!*“ (A változatosság gyönyörködtet.) Valóban, kísérletezzünk minél több módszeres fogással és a változatosság előbb-utóbb sikert arat!

Végül meg kell még jegyeznünk, hogy a helyesírási hibák csökkentésére irányuló törekvések meddőek maradnak, ha nincs meg a tervszerű együttműködés a tantestület mindenegybes tagja között. A másszakos kartársaknak is meg kell látniuk a tanulók füzeteiben mutatkozó helyesírási hibákat, amelyeket — ha durvák, vagy számok — azonnal közölni kell a magyart tanító kartárrsal.

Ha a tanulók állandóan érzik, hogy a tanárok — szakra való tekintet nélkül — egyöntetűen mennyire fontos harci kérdésnek tartják a helyesírást, ők is lelkiismereti kérdésnek fogják tartani, hogy biztos helyesírási készséget szerevezve kerülhessenek a főiskolákra, egyetemekre.*

Dr. Tóth István

A középiskolai matematika szakmai tanácskozás

A szakmai tanácskozást augusztus 29-én tartottuk Pécsen. Megjelent 28 matematikát tanító kartárs. A tanácskozás három részből állt. Első részében megvitattuk az Oktatásügyi Minisztérium Útmutóját. Az Útmutót a kartársak már előzően megkapták az iskolában, azt elolvasták. Az Útmutó értékelt a tantárgy helyzetét, majd megjelölte a következő tanév feladatait.

1. A tanulók biztos számolási készségét fejleszteni kell. A cél elérése érdekében eljárásokat ismertett.

2. Fejleszteni kell a tanulók önálló logikus gondolkodását. Igen fontos, hogy pontos, világos és rövid definiciókat adjunk. A tételeket, állításokat indokolnunk kell. Meg kell követelnünk a szabatos beszédet. A jól megértett anyagot a tanulóknak meg kell tanulniuk. A tanulók önálló bizonyítási készségét fejleszteniük kell. A tanárok módszeres eljárása legyen hibátlan.

A kartársak az Útmutó tartalmát nagy örömmel fogadták. A helyesen kitűzött cél eléréséhez szükségük van a tanulóknak pontos definiciókat nyújtó, tömör és szabatos nyelven beszélő tankönyvekre. A kartársak kívánsága, hogy rövid bizonyításokat adjanak a tankönyvek. Ne az érdekesség, különlegesség legyen a vezető elv, hanem a megérthetőség és megtanulhatóság.

A tanácskozás második részében a szakfelügyelet tapasztalatait ismertetem. Milyen hibákkal találkoztam az elmúlt tanítási évben? Hogyan lehet ezeket a hibákat megszüntetni? Hogyan tanítsunk jobban, eredményesebben?

Beszéltünk az óra jó és helyes megszervezéséről. Tervezzük meg, mit és hogyan fogunk számonkérni? Melyik elméleti ismeretét, a házi feladatot, vagy ismeretlen feladatot kérdezzük a felelőtől? A feladattal kapcsolatban milyen kérdéseket teszünk fel? Minden felelőhöz milyen ismétlő kérdést intézünk? Hogyan dolgozzuk fel az új anyagot? Milyen gondolatmenet mentén haladunk? Válasszuk ki előre a kidolgozandó feladatot vagy feladatokat. Hogyan foglaljuk össze a feldolgozott anyagot? Milyen házi feladatot tűzünk ki? Gondosan ügyeljünk arra, hogy óravezetésünk a kitűzött célhoz vigye a tanulókat. A tanár csak annyit mondjon, amennyi a világos megértéshez szükséges. Dolgoztassa és beszéltesse a tanulókat. Figyelmeztetése, intése se legyen terjengős. Rövid és határozott legyen. Kerüljünk minden vonatkozásban a tűnődést, tétovázást. A jól megszervezett óra fél siker. A tanulót leköti, nem engedi elkalandozni, mással foglalkozni.

* (A szerkesztőség a cikk írójával nem mindenben ért egyet. Kérjük a Kartársak szíves hozzászólásait!)

Igen fontos feladata minden tanárnak a tanulók önálló munkára szoktatása. Számonkérésnél engedjük a tanulót önállóan dolgozni. Ne avatkozzunk sűrűn a feleletbe. Ne javítsuk folyton. Kérdéseinket intézzük hozzá a felelet végén. Amikor hátranéz, ne jelezzük magatartásunkkal jó-e a munkája vagy nem. Ne olvashassa le arcunkról ítéletünket. Házi feladatait sokoldalúan ellenőrizzük. Mondassuk el vele, milyen gondolatmenettel oldotta meg feladatát. Készítsünk vele írásbeli feleletet. (Az első padban, gondosan ügyelve arra, hogy idegen segítséget ne kaphasson.)

Fordítsunk nagy gondot a helyes szakmai nyelv kialakítására. A tanulók hajlamosak a pongyola beszédre. Megtörténik, hogy a tanár érti, mit akar mondani a tanuló, a tanuló is érti, amit helytelenül mond különben. Ne legyen sajátunk ez az „én is értem, te is érted” elv. Fogalmazza meg a tanuló mondani- valóját úgy, hogy az mindenki által jól érthető legyen, és ne legyen félreérthető. Ne engedjünk egyéni terminológiát kialakulni. A hatvány nem „hatványos szám”. A +2 összevonás közben nem „pozitív 2”. Az osztásban nem szerepelnek tényezők. Tényezői a szorzatnak vannak. Mi magunk is igen gondosan ügyeljünk arra, hogy beszédünk magyaros, szabatos és mindig a tanárhoz illő legyen. Legyünk igényesek ezen a téren is tanítványainkkal szemben.

A tanulók számolástechnikájára legyünk nagyon kényesek. Szomorú jelenség, hogy érettségi dolgozatokban milyen primitív számolás technikával találkozunk. 6000 · 258 szorzást úgy végzik el többen, hogy a 6000-et szorozzák meg 258-cal. Írják feleslegesen a sok nullát. A tényezők sorrendjének helyes megállapítása elemi teljesítmény. Követeljük meg. A négyzetreemelést ne szorzással végezzék el. Külön problémát jelent a tizedestörttekkel végzendő osztás. Hallott valamit arról a tanuló, hogy itt valami különleges eljárás az illendő. Ezért a következő osztást: 0,56 : 28, így végzi 56 : 2800. Neki mindegy hol alakítja a tizedestörtöt egésszé. Így sem rossz! nyugtatja meg magát. Nem rossz, de nem helyes. És mi mindig a helyeset követeljük meg! A következő osztást 358 : 600 úgy végzi el, hogy az osztóban a nullákat meghagyja, hosszasan szorozza az osztót a hányadossal és vonja le a nullákat, ahelyett, hogy egyszerűsítene 100-zal.

Egyjegyű osztóval tudjon „levétel” nélkül osztani. $\frac{1}{2}$ -et és $\frac{2}{3}$ -ot tudjon fej-

ben összeadni. A következő összevonást: $10 - 2,5 + 2,5$ ne úgy végezze el, hogy először kivonja 10-ből a 2,5-et, majd a különbséghez hozzáadja a 2,5-et, hanem vegye észre a két ellentett szám összegét. A felsorolt hibák mind előfordultak nagy gimnazista vagy technikumi tanulók dolgozataiban. Nem túlzott kívánság, ha ilyen vonatkozásban a legegyszerűbb eljárást követeljük meg. Igen szigorúan követeljük meg a helyes és ügyes számolást, legyünk következetesek és sohasem legyünk hozzá fáradtak.

Felmerülő gondolat helyenként, hogy fontos az eredmény kiszámítása. Nem fontos, hogy milyen úton jutott el az eredményhez. Ma már nem szabad így gondolkoznunk. Nagyon is fontos, hogy milyen úton jut a tanuló a helyes eredményhez. Megszokott, sokszor megjárt út-e az, vagy rövid, ötletes, ügyes eljárással gyorsan eredményre vezető. Szoktassuk hozzá tanítványainkat, hogy ez utóbbi az értékesebb, és munkájukat ilyen értelemben értékeljük is. A jó meg-látásokra nevelnünk kell őket. Éppen ezért feladatmegoldásoknál beszéljük meg a többféle megoldást, és mutassunk rá a legügyesebbre. Számukra itt van sok újításra lehetőség.

Minden feladat megoldása előtt készítsünk a tanulókkal megoldástervet. Kezdetben bizony nehezen megy a tanárnak is! A tanuló meg éppen azonnal

számolni kezd. A feladat megértése, alapos megismerése után állítsuk össze azt a gondolatsort, amelynek kifejtése során a feladat elkészül. Ne csak az első lépést tervezzük meg. A teljes tervet készítsük el. Pl. Nézzük a felmérő dolgozat egyik feladatát: A szoba hossza 11,2 m. Hosszúságának aránya a szélességéhez 4:3. Mekkora a szoba területe?

A terv: 1. Az arány segítségével kiszámítom a szoba szélességét.

2. A hosszúság és szélesség ismeretében felírom a területét.

Vagy: Egy sındarab hosszának 72%-át levágták. A megmaradt darab súlya 52,5 kg. Mekkora a levágott rész súlya?

A terv: 1. Megállapítom, hogy a megmaradt darab 52,5 kg hány %.

2. Ha tudom, hogy a megmaradt 52,5 kg az egésznek hány %-a, következtetek arra, hogy 72%- hány kg.

A terv természetesen nemcsak két lépésből állhat. Lehet az hosszabb is. Pl. Egy négyzet alakú burgonyatábla oldala 732 m. Egy m²-en terem 4,5 kg burgonya. Mekkora a holdankénti termésátlag?

A terv:

1. A négyzet területe.

2. A négyzeten termett összes burgonya.

3. Hányszorosa a hold a négyzetnek.

4. Egy hold föld burgonya termése.

Ha a tanuló ezt a gondolatsort össze tudja állítani, nem jelent számára különös nehézséget a műveletek elvégzése.

A terv készítése kezdetben lassan megy. Sok időt igényel. Ne sajnáljuk ezt az időt, mert kellő gyakorlat után sokkal jobban fog menni a feladatok megoldása.

A biztos és jó tudás sok ismétlést igényel. Állandóan felmerülő kérdés: hogyan biztosítsam a tantervi anyag elvégzése mellett a szükséges ismétlést? Adjunk minden órára ismétlést tanítványainknak. Ne legyen ez sok, ne terheljük meg vele a tanulókat, de mindig legyen. Minden felelethez kapcsolódjék ismétlő kérdés is. A tanulók gyorsan megszokják és természetesnek találják, hogy nem csak az előző óra anyagát kéri tőlük számon, hanem minden esetben kapnak a korábban, esetleg az előző évben tanult anyagból is kérdést. Az ismétlő kérdés segítségével a tanuló tudását pontosabban le tudjuk mérni. Az állandóan visszatérő kérdésekre jól megtanulják a választ. Ezeknek a kérdéseknek nem kell túl rövideknek lenniük. Pl. Előjel szabály az összevonásnál, szorzás-osztásnál, hatványozásnál. A hatványozás azonosságai, a másodfokú egyenlet oldóképletének levezetése. Adjunk tanítványainknak rendszeresen ismétlő feladatokat is. Ezeket kérjük is számon, akár csak gondolatmenetében, akár felelet keretében a táblánál. Ha a feladat ismétlő, új lesz az elméleti kérdés, vagy fordítva. A folyamatos ismétlés (így nevezzük ezt az óráról-óra adott ismétlést), továbbá a minden felelethez kapcsolódó ismétlő kérdés igen sokat jelent az ismeretek mélyítése, tartóssá, biztossá tétele terén.

Alaposan megbeszéltük az iskolai dolgozatokkal kapcsolatos teendőket. Lehetőleg két csoportban írassunk. Még így is igen körültekintő gonddal tudjuk csak kiküszöbölni a „közös” munkát. Piszkozatot írni szigorúan tilos. Meg kell tanulnia a tanulónak azonnal és tisztán dolgozni a füzetbe. Ha elhibáz valamit, húzza egyszer és vékonyán át. Ne sátozzon, vakarjon a dolgozat füzetben. Áthúzni szabad. A számjegyeket átírni viszont nem szabad. Ha következetesen megkívánjuk a tiszta és rendes munkát, rendszeresen dolgoznak tanítványaink. A piszkozat a csalás melegágya. A dolgozat javítása a tanár részéről piros tintával történjék. A dolgozat okmány. A tanuló látja, hogy tanára is gonddal kezeli.

Ő is nagyobb tisztelettel nyúl hozzá. — Ne csak a hibás eredményt húzzuk alá. Keressünk meg minden hibát a dolgozatban. Ne hagyjuk abba a hibakeresést az első hiba után. Igaz, hogy a továbbiakban a feladat már helytelen, de a tanuló tudásának lemérése pontosabb, ha minden hibát megjelölünk. Nem történhetik meg, hogy a dolgozatban nincs semmi piros jelzés, mégis közepes vagy elégséges érdemjegyet kap. Ha az elkészített rész hibátlan csak kevés, azt is jeleznünk kell a dolgozaton. — Tegyük különbséget durva és kis hiba között. A durva hibát húzzuk kétszer alá. A feladat valamely korábban elkövetett hiba után helytelen, ha az első hiba után nem követett el a tanuló több hibát, akkor is. Az ilyen helytelen műveletsort hullámos, vagy szaggatott vonallal jelölhetjük. Jó, ha a tanuló munkáját megjegyzésekkel kísérjük. Lehet a megjegyzés elismerő is, elmarasztaló is. A gondosan íratott és ugyanolyan gonddal javított dolgozat számítson kellő súllyal a tanuló érdemjegyébe.

Megtárgyaltuk a szakkörök következő évi feladatait. Foglalkozzanak a képzetes és komplex számokkal, ismertessék a kombinatorika elemeit. Ezekre továbbtanuló tanítványainknak nagy szüksége van. Foglalkozzanak intenzíven feladatmegoldásokkal. Járássák a tanulók a Középiskolai Matematikai Lapokat.

A tanácskozás harmadik részében a kartársak beszéltek tapasztalataikról. Elmondták, hogyan ellenőrzik a tanulók önálló házi feladat-elkészítését. Kiszámítható rendszer nélkül reggel fél nyolckor bemennek egy-egy osztályba, ott sorra begyűjtik a tanulóktól a füzeteket. A hiányzó házi feladat következményrel jár, rendszerint elégtelennel. Ezt az ellenőrzést kiegészíti a feladatok gondolatmenetének elmondatása, részeredmények megmondása, a feladatok teljes táblai elkészítése.

Megegyeztünk abban, hogy az első órán minden kartárs tanácsot ad a matematika tanulására nézve. Megállapodtunk abban, mit tanácsoljunk a tanulóknak. Kezdzék a tanulást a matematikával, tanulják meg az elméletét, készítsék el a feladatokat, utána próbálják elmondani a megtanult anyagot, de közben ne nézzék sem a füzetet, sem a könyvet. Ezután tanulják meg a többi tárgyat, majd újra mondják el a matematikát. Jó, ha reggel újra elmondják a leckét. Papírral, ceruzával a kézben tanuljanak. Ne nézzék megakadás után azonnal a füzetet, törjék a fejüket, hátha eszükbe jut a helyes gondolat.

Összeállítottuk a felmérő dolgozat feladatait. Két sorozatot készítettünk, egyet az ismétlés előtt, egyet az ismétlés után íratnak meg a kartársak.

I.

1. $3,76 \cdot 1,084$

2. $23,4 : 0,032$

3. $2\frac{1}{2} + 3\frac{1}{5} + 1\frac{5}{6} - 6\frac{3}{4}$

4. $\frac{16}{17} : \frac{5}{9}$

5. Soroljuk fel a háromszögeket.

6. A derékszögű háromszög egyik szöge $62^{\circ}38'$, mekkora a másik hegyes szög?

II.

$210,64 \cdot 15,08$

$1,836 : 0,204$

$\frac{3}{4} : \frac{5}{6} + 2\frac{1}{2} \cdot \frac{2}{5} - 1$

A szoba hossza 11,2 m. Hosszúságának aránya a szélességéhez 4:3. Mekkora a szoba területe?

Egy sándarab hosszának 72%-át levágták. A megmaradt darab súlya 52,5 kg. Mekkora a levágott rész súlya?

Befejezésül határozatokat hozott a tanácskozás. Ezeket a határozatokat minden kartárs a legnagyobb mértékben megvalósítja tanításában. A határozatok a következők:

1. Logikus gondolkodásra nevelés.
2. A tanulókat önálló munkára szoktatjuk.
3. A feladatmegoldó- és számolásikészséget fejlesztjük. Megoldásterv.
4. A biztos és alapos tudás elérése érdekében folyamatosan ismételnünk.
5. Minden felelethez ismétlő kérdést kapcsolunk.
6. A dolgozatokat gondosan, alaposan javítjuk.
7. A matematika órákat jól megszervezzük.

A határozatokat a kartársakkal közösen hoztuk. Minden matematikát tanító kartársra kötelezőek. Lelkesen, szívesen végrehajtva a határozatokat, matematika tanításunk nagy lépésben fog előre haladni, tanítványaink tudása lényegesen javulni fog. Sok sikert a jó munkához!

Achátz Imréné

A világnézeti nevelés néhány kérdése a tőkés országok gazdaságföldrajzának tanításában

A világnézeti nevelés céljának eléréséhez sokrétű munkára van szükség és ezt a nevelő csak akkor tudja jól elvégezni, ha ideológiai, szakmai és pedagógiai téren állandóan gyárápítja tudását. A kellő mértékű továbbképzés hiánya éppen a gazdasági földrajz tanításánál igen gyakran eredményez bizonytalanságot. Előfordul, hogy a pedagógus nem tudja helyesen értékelni az egyes országok gazdaságföldrajzi viszonyait, túlbecsüli a tőkés országok termelő erőit, vagy ideológiai tévedéstől tartva lebecsüli azokat. Ném látja tisztán a különbséget a tőkés és szocialista országok gazdaságföldrajzi viszonyai között, és így könnyen az üres „átpolitizálás” területére csúszik át.

Ezt és az ehhez hasonló bizonytalanságokat elsősorban a politikai gazdaságtan alapfogalmainak tökéletes ismerete oszlatja el. Az ezzel kapcsolatos gondolatokat a következő szempontok szerint próbálom vázolni:

- a) termelő erők és termelési viszonyok összhangja,
- b) e termelési mód hatása gazdaságföldrajzi vonatkozásban,
- c) egyéb gyakorlati kérdések.

A gazdasági földrajz elsősorban a termelés főszereplőjével, az emberrel foglalkozik. Az ember a legfontosabb termelő-erő, hiszen megfelelő tudással felfegyverkezve az ember hozza létre és hozza mozgásba a munkaeszközöket, formálja a földrajzi környezetet. Mikor a népesség számáról, népsűrűségről, a népesség foglalkozási és területi megoszlásáról, műveltségéről van szó, rá kell mutatnunk erre a fontos tényre. Úgyszintén a termelő erőről beszélünk akkor is, amikor valamely ország technikai fejlettségét taglaljuk, hiszen a technikai fejlettség nem más, mint tudomány és a munkaeszközök fejlettségi foka.

A termelőerő pillanatnyi állapota azt fejezi ki, hogy milyen mértékben tartja hatalmában az ember a természetet. Azonban anyagi javak termelése során az emberek nemcsak a természettel, hanem egymással is kapcsolatba kerülnek. Ha meg akarjuk tudni, hogy ennek a viszonyoknak milyen a jellege, akkor meg kell néznünk, kik rendelkeznek a termelőeszközökkel. Meg kell vizsgálnunk a különböző társadalmi osztályok helyzetét a termelésben és azt, hogy ennek eredményeként milyen formában történik meg a termelt javak elosztása.

Az elosztás már gazdaságföldrajzi kérdés is. A munkásosztály abszolút és relatív elnyomódása a tőkés termelési viszonyok között azt jelenti, hogy a termelési eszközökkel a kizsákmányolt kisebbség rendelkezik. A magántulajdon tényéből következik, a termelőerők és a tőkés társadalmi viszonyok ellentéte. Ennek az összhanghiánynak egyik velejárója az is, hogy a termelőerők a kapitalista társadalomban nem tudnak folyamatosan, zavartalanul fejlődni. Mindez nagymértékben észlelhető a népesség szaporodásának számában (egyke) megoszlásában és a kulturális élet alacsony szintjében.

Természetesen az összhang hiánya nemcsak ebben a vonatkozásban érezteti káros hatását, hanem amint később más vonatkozásban még látni fogjuk, — a termelési eszközök fejlődését is fokozódó mértékben akadályozza. A gyarmati elnyomás alatt álló Britt, Guayana pl. bőségesen rendelkezik vízi energiával és baukszittal, mégis hiányzik itt az alumíniumipar. A bauxitot az angol és amerikai alumíniumipar dolgozza fel, mert ez a tőkés érdek.

A tőkés országok tanulmányozásánál tehát az egyik főfeladat annak megvizsgálása, hogy az illető országban mennyire fejlettek a termelő erők és milyen mértékben akadályozzák fejlődésüket a termelési viszonyok. Más szóval meg kell vizsgálnunk, hogy milyen az illető országban a termelési mód. A gazdasági földrajz törvényszerűségei szorosan igazodnak a termelési mód törvényszerűségeihez.

A gazdaságföldrajz alapvető kérdése a termelés területi elhelyezkedése. Kétségtelen, hogy ennek egyik feltétele a földrajzi környezet, amely morfológiai, klimatológiai, geológiai, hidrológiai, talajtani és néhány technikai tudományból eredő elemből tevődik össze. De — hogy hazai példát hozzak fel — felmerül a kérdés, hogy pl. Magyarországon az ipari termelés nagy százaléka miért éppen Budapesten és környékén tömörül, holott erre a földrajzi környezet máshol is lehetőséget nyújt, mindössze a rendelkezésre álló potenciális energiát kellett volna kihasználni? Ismerjük ennek okát és tudjuk a választ is: így volt kifizetődő a Magyarországon uralkodó, főleg külföldi tőkések számára. Évek óta éppen ennek a káros örökségnek felszámolásán fáradozunk.

A földrajzi környezet tehát nem döntő, nem meghatározó tényezője a termelés földrajzi elhelyezkedésének, végső soron ezt is a termelési mód határozza meg. Ez a felismerés az alapja a marxista gazdaságföldrajznak és ezzel egybe meg is jelöltük a gazdaságföldrajz feladatát: a termelés területi megoszlásának — mint a termelési mód függvényének — vizsgálata.

A termelési mód a népesség területi megoszlásánál is szabályozó szerepet tölthet be. Kirívó példa erre az a tény, hogy az USA-ban a gyapot és a gyapjúharc fokozatosan dél felé húzódik, minek döntő tényezője az, hogy az ottlévő tönkrement farmerek olcsóbb munkaerőt jelentenek.

A tőkés országok gazdaságföldrajzi tárgyalásánál óvakodnunk kell attól, hogy ideológiai tévedéstől való félelmünkben elferdítsük az objektív valóságot. Ha pl. erősen iparosodott, magas technikai színvonalon álló országról beszélünk (USA, Belgium, Svájc, stb.) feltétlenül rá kell világítanunk arra, hogy ennek az országnak termelő erői igen fejlettek, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy a termelő erő pillanatnyi mennyiségi túlsúlya nem döntő jelentőségű, hisz a tőkés termelési mód mellett a termelőerők fejlődése egyenletlen, az imperialista szakaszban, lassuló, a termelési viszonyok egyre növekedő mértékben akadályozzák a termelő erők fejlődését. Hogy csak egy példát említsünk a nehézipar a háborús konjunktúra megszűnte után rohamosan esik, ami súlyos következménnyel jár a termelés egész vonalán. Ha egy szocializmust építő ország termelő erőinek fejlettségi foka nem is érte el még egy erős kapitalista államét,

mégis előnyben van, mert a termelőerő és a termelési viszonyok összhangja lehetővé teszi az állandó, következetes, válságmentes, tervszerű fejlődést. Éppen így nem döntő jelentőségű a nagy népsűrűség sem.

Tőkés országok ismertetésénél a másik főfeladatot akkor tudjuk végrehajtani, ha rámutatunk azokra a lehetőségekre, melyeknek kiaknázását éppen a termelési mód akadályozza. Tehát a termőföld kimerítése a rablogazdálkodás, a kihasználatlan nyersanyagok és kihasználatlan területek, azután az a tény, hogy sokszor a konkurrencia akadályozza az egyes termelési ágak fejlődését (pl. az USA-ban a víziközlekedés fejlesztését a vasúttársaságok), hogy a profitérdek által irányított vízgazdálkodás nem komett jellegű és még sok tény nem más, mint a termelési mód ezerarcú vetülete.

Az alkotó embernek a természethez való viszonya tehát más a kapitalista és más a szocialista termelési mód keretei között. A szocialista termelési módra éppen az jellemző, hogy biztosítja a legfejlettebb technika maximális alkalmazásával a földrajzi adottságok minél tökéletesebb kihasználását. A technikai maximális kihasználását azt jelenti, hogy állandóan növekvő mennyiségi termelőeszközzel nagyobb eredményt képes felmutatni a tudomány, a földrajzi adottságok megfelelő kiaknázása mellett, mert termelését nem a profit irányítja (pl. elsivatagosodás az USA-ban és a termőterület kiszélesítése a Szovjetunióban.).

Összegezve tehát a tőkés országok gazdasági földrajzának tanításánál a következő feladataink vannak: fel kell tární a termelő erő és termelési viszony, illetőleg a társadalom és természet között fennálló ellentmondásokat és rá kell mutatni a termelési lehetőségekre.

Hogy munkánk eredményes legyen, minden adódó alkalommal, (de nem erőltetve!) állítsuk párhuzamba a tőkés és szocialista, illetve népi demokratikus országok termelését. Ilyen alkalom kínálkózik pl. nyersanyag szegény, de erősen iparosodott országok (Olaszország, Svájc stb.) tárgyalásakor a magyarországi iparosítás lehetőségeinek változására. Ez esetben mutassunk rá arra, hogy Magyarország iparosítására a K. G. S. T. révén még nagyobb lehetőség van, mint ezekben az országokban.

Befejezésül még egy gondolat. A tankönyvek gazdaságföldrajzi adatai nem tükrözhetik az állandó fejlődést, változásokat. Ez különösen a népi demokratikus országokra és a Szovjetunióra vonatkozik. Ezt a hiányt csak egy módon lehet pótolni, ha nyomon követjük az eseményeket a napi sajtóban, folyóiratokban, szaklapokban.

Ha ezt a néhány kiragadott gondolatot és szempontot átgondoljuk és továbbfejlesztjük, akkor a tanulók biztos tájékozottságra tesznek szert, nyitott szemmel, helyes kritikával fogják értékelni a politikai eseményeket, dialektikus földrajzi szemléletre tesznek szert, tehát világnézeti nevelésünk eléri a célját.

Szokolszky Oszkár

Politechnikai képzés az általános műveltséget nyújtó iskolákban

Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy az idei tanév két fő feladata az ifjúság világnézeti-politikai nevelésének eredményesebbé tétele és a politechnikai oktatás további fejlesztése. E két főfeladat sikeres megoldása rendkívül sokoldalú tájékozottságot kíván minden nevelőtől. Az általános tapasztalat azt mutatja, hogy főleg a második feladat helyes értelmezése során mutatkozik sok nehézség. Ezért mint megyénk kémia-biológia szakfelügyelője megkísérlem vázlatosan ennek elvi tisztázását. Ennek felépítése a következő:

1. A politechnikai képzés tudományos fogalmának történeti fejlődése és tisztázása.
2. A politechnikai képzés alkalmazásának szükségszerűsége szocializmusunk építésében.
3. A politechnikai képzés megoldása oktatásügyünk jelenlegi fejlődési szakaszában.
4. A jövő feladatai.

1. A politechnikai oktatás eszméjét tudományosan először Marx és Engels alapozta meg. Marx a nevelés fogalmi körébe sorolta a technikai oktatást is. Az ő értelmezése szerint a technikai oktatás olyan oktatás, amely az összes termelési folyamatok alapelveit ismerteti, egyúttal pedig megtanítja a gyermeket, vagy serdülőt arra, hogyan kell bánni az összes termelési ágak legegyszerűbb szerszámaival. Marx felismerte ugyanis, hogy a kapitalista termelésben a munkás foglalkoztatása rendkívül egyoldalú. Egész életén át a termelésnek csak egyik ágát, annak is egyik rész-gépét szolgálja. Ezzel függősége tökéletesen biztosított a tőkés számára.

A marxi nevelésfogalom csak a Szovjetunióban válhatott valósággá. A közösségi termelés megkívánja, hogy a társadalom minden tagja sokoldalúan fejlessze ki testi és szellemi képességeit, szabadon válassza foglalkozását és ne legyen rabja egész életén át egy munkakörnek. Sztálin szerint az általánosan kötelező politechnikai oktatás az egyik eszköz, amely ezt a célt szolgálja. Lenin ki is fejtette a politechnikai oktatás tartalmát. Szerinte meg kell ismertetni a tanulókat az elektromosság alapfogalmával és az ország villamosítási tervének jelentőségével, valamint az elektromosságnak a gépiparban és vegyiparban történő alkalmazásával. Ezenkívül azt kívánja még, hogy a tanulók ismerjék meg az agronómia alapfogalmait is. E feladatot megoldó iskolatípus az általános képzést nyújtó középiskola. A KP programja megadta már a szocialista forradalom idején az általános képzés ilyen irányú feladatait.

Kairov az elmúlt év decemberében a szovjet pedagógiatudomány helyzete és feladatai c. akadémiai beczámolójában rámutatott arra, hogy a szovjet iskola és pedagógusok egyelőre még keveset tettek a politechnikai oktatás megvalósítása érdekében. Így a „kézimunka bevezetése az I—IV. osztályban, műhelymunka az V—VII. osztályban, és elektrótechnikai és gépismereti gyakorlatok a VIII—X. osztályban”, — melyet az új tanterv ír elő — csak rendkívül szerény lépést jelentenek azon az úton, amelyen az általános képzést összhangba kívánjuk hozni a társadalmi fejlődés objektív követelményeivel. Ugyanekkor a Neveléstudományi Akadémia meghatározta az általános irányú, politechnikai iskola feladatait:

a) Az ifjúság tudományos világnézetének kialakítása, a természetre és társadalomra vonatkozó tudományos ismeretek, továbbá ezen ismeretek gyakorlati alkalmazását elősegítő módszerek elsajátításával.

b) A közép- és felsőfokú szakképzés elősegítése.

c) A kommunista társadalom sokoldalúan fejlett tagjainak kialakítása az általános irányú képzésnek és a politechnikai oktatásnak a termelő munkával való egybekapcsolása által.

A politechnikai képzés helyes értelmezése érdekében különbséget kell tennünk általános, szak, és politechnikai képzés között. Az általános képzés alapjául szolgál a politechnikai és szakképzettségnek. Ez ismerteti meg a természet és a társadalmi élet legáltalánosabb törvényeivel, amelyek révén az ember a valóságot megismeri és célszerű módon felhasználja.

A politechnikai oktatás tartalmába az általános képzés ama kérdései tartoznak, amelyek *a termelési folyamatok tudományos elveit ismertetik és amelyek alapján a tanulók sikeresen és tudatosan elsajátíthatják a legegyszerűbb munkaeszközök kezeléséhez szükséges készségeket.* Ilyenirányú tantárgy: fizika, vegytan, biológia, szerkesztő rajz. Az általános képzésnek vannak olyan területei, amelyek nem tartoznak bele a politechnikai oktatás tartalmába. Pl. történelem, irodalom, nyelv, stb.

A politechnikai oktatás nem azonos a szakképzéssel. Ugyanis ez utóbbi meghatározott szakma számára képez szakembereket a munka termelékenységét biztosító szakismeretekkel és készségekkel felruházva. A szakiskolák a tanulók politechnikai ismereteit és készségeit egy bizonyos területen szélesebb alapokra fektetik. Mindebből következik, hogy a politechnikai oktatásnak a tanulókat a termelés legfontosabb ágaival kell megismertetnie. Mint már említettük Lenin szerint ezek: villamosenergia termelés, gépi- és mezőgazdasági termelés. A szovjet pedagógia jelenlegi feladata az, hogy megállapítsa, a modern iparnak, mely tudományos ismeretek, jártasságok és készségek képezik az alapját és ezeket a természettudományos tárgyak tananyagának oktatásába és gyakorlatainak tematikájába beiktassa.

A politechnikai oktatás fogalmának további tisztázása érdekében meg kell jegyeznünk azt, hogy a mindennapi életben, sőt pedagógusok körében is gyakran összetévesztik a munkaoktatást a politechnikai oktatással. A munkaoktatás elsajátított készségek, jártasságok révén beletartozik a politechnikai oktatás körébe, de ugyanakkor tágabb jelentőségű is a politechnikai oktatásnál pl. a takarítás, ruhagondozás, főzés, nem politechnikai oktatás, mert nem termelési folyamat.

2. A fogalmi kérdések tisztázása egyben választ is ad arra, miért szükséges a szocializmusunk építésében a politechnikai képzés alkalmazása. A nevelés a felnövekvő nemzedék termelő munkára és társadalmi életre való előkészítése, s ezért az anyagi javak előállítására érdekének és részben a termelő erők fejlődése érdekének van alárendelve. A szocialista termelés alapja a nagyfokú gépesítés, ami azt jelenti, hogy a megerőltető munkát egyre nagyobb mértékben a gépek végzik és a munkás feladata, hogy a gépek munkáját ellenőrizze, a termelést állandóan javítsa, annak egyre jobb megszervezését alkotó módon tervezze. Ez megkívánja a munkástól a korszerű technika alapjainak ismeretét, amelyet általános ismeretrendszerbe ágyaz be. E követelményt igen szemléletesen fejezi ki Malutyin: „Sokoldalúan fejlettnak lenni annyit jelent, mint dolgozni tudni fejjel és kézzel, összekapcsolni a szellemi munkát a fizikaival, erősnek lenni testben és lélekben, emlékezőtehetségünket gazdagítani az emberiség által felhalmozott ismeretek gazdagságával, nem félni a nehézségektől és tudni leküzdeni

azokat, kifejleszteni a kommunista öntudatot és meggyőződést a kommunista erkölcs követelményeinek megfelelően”.

Mindezekből világosan kitűnik, hogy a tényleges politechnikai oktatás — a termelés tudományos elvei elméleti ismeretének és a munkakészség bírásának egysége — csak akkor valósulhat meg, ha az *oktatást összekapcsoljuk a termelő munkával*. A munkatevékenység gazdagítja a tanulók érzéki tapasztalatait, megköveteli az ismeretek elmélyítését és pontosá téételét, sokkal világosabbá és pontosabbá teszi a képzeteket, s gazdagítja a fogalmak tartalmát. Bikov akadémikus szerint a munka folyamatában végzett izommozgás igen nagyjelentőségű a szellemi tevékenység fejlesztése szempontjából. A kommunista erkölcsre való nevelés megkívánja azt, hogy az iskolás gyermekek vegyenek részt a termelő munkában, mert csak így alakulhat ki az elvtársiasság, szervezethez, öntudatos fegyelem, s a nehézségek leküzdéséhez szükséges szívósság és szilárdság.

A termelőmunkába való bekapcsolódás új feladatot jelent az általános műveltséget nyújtó iskolákban, tehát az általános iskolákban és általános gimnáziumokban. Ezek tanulóinak jelentős hányada nem folytatja tovább tanulmányait, hanem a termelésben helyezkedik el. Az iskola kötelessége az, hogy előkészítse őket a termelő munkában való helytállásra. Ezért az általánosan képző iskola múltbeli, egyoldalú intellektualisztikus szemlélet módját fel kell számolnunk, s tényleges politechnikai oktatást megvalósítanunk.

3. A megoldás oktatásügyünk fejlődésének jelenlegi szakaszában igen bonyolult kérdés. A politechnizálás nemcsak abból áll, hogy a tanulók laboratóriumokba, műhelyekben megtanulják az egyszerűbb munkaeszközök használatát, hanem abból is, hogy a gyakorlatban megismerkedjenek a termelés folyamatával, a korszerű gépek irányításával, a korszerű mechanizmusokkal. Ehhez nem elegendő a laboratóriumi foglalkozás az iskolában és a szemlélődő tanulmányi kirándulás az üzemekbe. Éppen úgy nem lehet megtanulni bányai a gőzkalapáccsal, ha nem dolgozunk vele saját kezünkkel, mint ahogy nem lehet írni megtanulni akkor, ha magunk nem írunk, csak másokat szemlélünk.

A kivitelezés megoldatlan ezideig a Szovjetunióban is. Kairov emlékezetes beszámolójában kétféle megoldást ismertet: az egyik javaslat szerint a termelőmunkát magában az iskolában kell megszervezni a legmodernebb gépekkel felszerelt műhelyek révén. Ez anyagilag egyelőre kivihetetlen. A második javaslat szerint az iskola csak saját keretei között, gyakorlatok beállításával biztosítja a szükséges politechnikai, gyakorlati készségeket. Az oktatás és a termelőmunka egybekapcsolása úgy oldható meg, ha a tanulókat az üzembe visszük, s közvetlenül részt vesznek azok életében, munkafolyamataiban. Hazai viszonylatunkban még nem gondolhatunk egyelőre az oktatás és termelőmunka párhuzamos megvalósítására. — Az új általános iskolai tantervtervezetben a kémia oktatásán belül a gyártástechnológiai ismeretek csak utalások formájában nyújthatók, mert e fejlettségi fokon mélyrehatóbb és eredményesebb technológia tanítás nem folyhat. Azonban igen nagy jelentőségű van a tanulókísérleteknek. Ezeknek számos megnevelési az új tanterv. Segítségükkel a tantervi követelményekben pontosan meghatározott gyakorlati jártasságok is megadhatók a tanulóknak. (Vegyszerekkel, hevítőeszközökkel, mérőeszközökkel való bánás, gázok előállítás, felfogása, bizonyos anyagok előállítás.) Igen értékes újítás az új tantervnek, hogy a környezet vegyészeti jellegű üzemeinek meglátogatására meghatározott óraszámot biztosít. — A biológia tanításnak az általános iskolában elő kell készíteni a tanulókat a mezőgazdaságban való gyakorlati tevékenységre. Ez azzal érhető el, ha megismerik a micsurini biológiai alapjait és annak gyakorlati felhasználását a szocialista mezőgazdaságban. Ennek érdekében a tan-

terv előír kötelező gyakorlatokat és kísérleteket a tanteremben (pl. virágszerkezet, magvak keményítő, fehérje, zsír tartalmának vizsgálata, stb.) és a gyakorló-kertben. Minisztertanácsi határozat biztosítja a 400 négyszögöles területet. Ezt kiegészítik azok a kirándulások, amelyet a nevelő a közeli TSZ-be, vagy ÁG-ba vezet. A gépesítés jelentőségét a tanuló gyakorlatban is megismerheti.

Az általános képzést adó gimnáziumok reátagozatába az OM idejében gyakorlati órákat iktatott be a természettudományos tárgyakból. A gyakorlati órák megszervezéséről, anyagáról a szakmai tanácskozások útmutatója tájékoztatást ad. Az abban közöltek egész évre érvényesek. Fontos szempont az, hogy a *politechnikai képzésnek egyelőre csak elemeit kell és lehet* tanításunkban megvalósítani. A gimnáziumok számára új tanterv készül, amely a mostani kísérletek tapasztalatait használja fel, s oktatásügyünkben új fejlődési szakaszt nyit majd meg. Addig is kémiában a technológiai alapelemeit meg kell ismerniök tanulóinknak. Ez azzal biztosítható, ha bemutatunk nekik néhány tipikus gyártási folyamatot a vegyipar legfontosabb ágaiból modellkísérlet, film, jó ábrák felhasználásával. Ismerniök kell a termelési folyamatok fázisait, és azok összefüggését. Tudniok kell milyen alapelvek szerint alkalmazzzák azokat a különböző fizikai és kémiai eljárásokat (nyomás, katalizátorok, optimális hőmérséklet), amelyek a reakciók optimális gyorsaságát és kitermelését biztosítják. Meg kell ismerniök a vegyiparban használatos tipikus készülékek és mérőműszerek kezelését. Gyakorlati jártasságaik és készségeik a laboratóriumi kísérletek során alakulnak ki. Igen hasznos továbbá azon ásványok és kőzetek gyűjtetése, amelyek az ipar számára fontosak. — A biológia oktatása során a mezőgazdasági munka alapvető gyakorlati jártasságait és készségeit kell megismerniök növendékeinknek. Így a talajművelés fő ágai, magvak előkészítése vetéshez, vetés, palántanevelés, mezőgazdaságilag értékes növények fejlődésének irányítása, továbbá gyümölcsfa ültetés, szaporítás, gondozás; mezőgazdasági haszonállatok gondozása, növényi és állati kártevők elleni harc, betegségek elleni védekezés. Mindez megkívánja a gyakorlókertek létesítését és tervszerű felhasználását. Az üzemlátogatások jelentősége fokozott mind biológia, mind kémia szempontjából. Igen fontos volna, ha az üzemek megkönnyítenék az iskolák látogatásait az *engedélyek helyi megadásával*. Megfelelő szervezéssel az üzemeket sem gátolhatnánk munkaütemükben. — A szakkörök munkája ugyancsak nélkülözhetetlen a politechnikai képzés szempontjából. Nagy előrehaladást jelent a cél elérése érdekében, ha egyes üzemek befogadják az iskolák szakköreit, s gazdag felszerelésükkel segítik munkájukat.

4. Az általános képzést adó iskolák csak akkor oldhatják meg a politechnikai képzéssel kapcsolatos feladataikat, ha megfelelő anyagi feltételeket biztosít számukra államunk. Nélkülözhetetlenek a modellek, műszaki készülékek, kisebb teljesítőképességű gépek, gépalkatrészek, gyűjtemények, sémák, ábrák, makettek, laboratóriumi felszerelések. A beszerzésben nagy segítséget nyújthat a Szülői Munkaközösség, a patronáló üzem, s a szakkörök szertárfejlesztő munkája. — Az anyagi feltételek biztosításán kívül döntően fontos a pedagógusok megfelelő felkészültsége. Minden természettudományos szakos nevelőnek idővel kötelessége lesz, hogy jól ismerje az általa tanított tudományos alapismeretek gyakorlati alkalmazását, értse meg a termelés tudományos alapelveit, legyen tájékozva a modern tudománynak és technikának szaktárgya körébe vágó eredményeiről. E követelmény új feladatot ró továbbképzésünkre is. Idejében ki kell dolgoznunk azon tervet, amely a leggyorsabban a legjobb eredményhez, a valóban sokoldalú ember kineveléséhez vezet.

(Tiborné Ispánky Emilia)

Az iskolai gyakorlókertek problémái

Az Oktatásügyi Miniszter 1955—56. tanévnívó rendeletében a politechnikai oktatásról szólva a biológiai tárgyakkal kapcsolatban a következőket mondja:

„Mezőgazdaságunk fejlesztése megköveteli, hogy ifjúságunk az iskolában bizonyos alapvető tájékozottságot szerezzen arról, hogy a biológia tudományos eredményei hogyan valósulnak meg a modern mezőgazdaságban s bizonyos gyakorlati készségekre is szert tegyen ezen a területen.“ A biológia oktatásunkban jelentkező új feladat megoldását a tanórákon, gyakorlókertben, üzemlátogatásokban, kirándulásokban jelöli meg: „Egyik legfontosabb feladat az *órák gyakorlatibbá tétele*“. „Különös gondot kell fordítani a tankönyvekben (ill. az ált. iskolák részére kiadott növény- és állattani tankönyvkiegészítésekben meglévő) technikai, technológiai és mezőgazdaságtani anyag-részek feldolgozására.“ A jártasságok és készségek kialakítása érdekében az órákon és a házi feladatokban a gyakorlati vonatkozású feladatok megoldását, a tanulóknak a kísérletezésbe, a gyakorlókerti munkába való bevonását rendszeresebbé és általánosabbá kell tenni.“ A továbbiakban a Rendelet kimondja, hogy az „ált. iskolákban és gimnáziumokban növelni kell a mezőgazdasági szakkörök számát“. Ezekben „az eddigieknél sokkal fokozottabban kell törekedni a politechnikai készségeket fejlesztő gyakorlati munkára“.

Az idézett rendeletrészek a gyakorlókertek feladatának megjelölése mellett meghatározzák a célját is, valamint a kertünk jelentőségét és helyét biológiaoktatásunk rendszerében. Ezért idéztem a Rendelet idevágó részét ilyen bő terjedelemben. Ezenkívül az idézett gondolatok nélkül nem tudjuk gyakorlókertjeink előállt problémáit sem helyesen megoldani.

A Megyei Tanács V. B. Oktatási Osztálya a járási oktatási osztályokon keresztül jelentést kért a működő iskolakertekről. A továbbiakban a jelentések feldolgozása során felvetődő problémákkal, valamint saját látogatásaim alkalmával szerzett tapasztalatokkal kívánok foglalkozni.

Az említett jelentések a f. évi augusztus havi állapotokat rögzítik. Azóta már sok kérdés tisztázódott a jelentések megírói előtt is. Ma már többen közülük másként láthatják a problémákat, mint akkor. Azóta a nevelők megismerték a Tanévnívó Rendelet, átmeneti tantervet és más segédleteket, melyek e téren való rendeződést célozzák.

Abból a tapasztalatból kiindulva, hogy az érdekelt nevelők egyrésze nem tanulmányozza kellő alaposan a megjelenő, vonatkozó kiadványokat, melynek eredménye az eltérő értelmezésben mutatkozik — szükséges az iskolakertek ügyét megyei lapunk nyilvánossága előtt is feltárni.

Megyénk iskolái nagyobb részben megkapták a helyi tanácsoktól az előírt földterületet. A juttatás azonban még nem fejeződött be. Több helyről jelentették, hogy az ősz folyamán kapják a kertet, vagy újabb végleges helyet jelölnek majd ki. A kertimunka a jelen tanévben meg fog indulni a kertekben is.

Az iskolakert juttatásával kapcsolatban felmerült az a kérdés, hogy csak alsótagozatú iskoláknak kell-e kérniük gyakorlókertet? A kert feladatából kitűnik, a Tanévnívó utal is arra, hogy a biológiai tárgyak elméletének tanításával kapcsolatban, az elmélet gyakorlati alkalmazására valók a kertek. Az alsó tagozatban még nem foglalkozunk rendszeres biológiai ismeretszerzéssel, így az alsótagozat nem is igényli a kertet. Kis létszámánál és a tanuló test adottságainál fogva sem tudják üzemeltetni az ilyen iskolák. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy az alsó tagozatban ne folyjék gyakorlati jártasság és készség elsajátíttatás. Erre az iskola közvetlen környezetének növényültetési, ápolási feladatai is megfelelnek. Ide sorolható az osztály elősarkának, virágdíszjeinek gondozása is. A felső tagozattal működő iskolák, természetesen egyaránt igénylik a gyakorlóterületet.

A juttatott területek egymásközt nagy eltéréseket mutatnak. A talaj minőségét kell első helyen említenünk. Találunk homokos, vályog, áradmányos talajokat. Az iskolától való távolságuk különböző: 100—1500 m, vagy talán még több is. Fekvésük általában sík, de van északi lejtőn, sőt árterületen is. Alakjuk a legtöbb esetben eltérő.

Ezek az eltérések sokszor a táj földrajzi adottságaiból adódnak, de előfordul, hogy inancsszerveink felületesen kezelve a juttatást, olyan földterületet jelölnek ki az iskola számára, melyet addig — talán már évtizedek óta — semmilyen mezőgazdasági művelés alá nem tudtak bevonni. Az ilyen megoldás egészségtelen. Sok példánk van arra, hogy a helyi tanács felismerte a gyakorlókert jelentőségét és még egyénileg gazdálkodó községben is megtalálta a megfelelő terület juttatásnak módját (csere). A terület kijelölése, de üzemeltetése is legkedvezőbb a termelőszövetkezettel rendelkező községben.

A egyes kertek egymástól eltérő állapotának lényeges okát az illetékes nevelőtestületben, a kertvezető nevelőnek a tárgyra vonatkozó felfogásában, mezőgazdasági ismereteiben is kell keresnünk. Már a két évvel ezelőtti szaktárgyi tanácskozásokon kimondtuk az iskolai szertárakra, hogy azok tükrözik a tárgyakat tanító nevelő tárgyszeretét, hivatásérzetét. Teljes egészében vonatkozik ez az iskolai gyakorlókertekre is. Szilvási István ócsárdi (pécsi járás) nevelő még nem is rendelkezett kellő juttatott területtel, de már szép és eredményes növénynevelés és technológiai kísérleteket végzett szakkörével.

Erdős József mohácsi nevelő eddigi eredményein túl virágház, gyümölcs- és szőlőnevelés telep létesítéséről, sőt disznóhízlalásról tervez. A Komló—Belvárosi iskola kertjében dr. Sedlmayer Kurt, Kossuth-díjas tudósunktól kapott magvakból tenyésztett cukorrépa díszleg. A szászvári iskola talajmintát küldött a villányi Mezőgazdasági Gépállomás laboratóriumába és a kapott tanácsok alapján javítják kertjük talaját. (Egyébként a kertek talajismerete általános szükség. A vizsgálat lebonyolítására a Megyei Okt. Osztály központilag fog intézkedni. A talaj tudományos vizsgálatának jelentőségét, a kapott tanácsok alkalmazását a talajtani ismeretek feldolgozásánál méltassuk.)

Az említett szép példák felsorolását még folytathatnám. Ezekkel csupán azt akarom szemléltetni, hogy ahol a nevelő látja a gyakorlókert oktató — nevelő jelentőségét — ott szép és bátor elgondolások, tettek születnek. A kert helyi lehetőségének eimélyült, komoly tanulmányozása, bátor kezdeményezés kell ott, ahol eddig megtorpantak a kezdeti nehézségektől. Az a feladat, amelynek megoldása nehéz — az nem megoldhatatlan, hanem szép és érdekes munka.

Az érdekelt nevelők egyrészenél fennáll a mezőgazdasági, — főleg gyakorlati ismeretekben való járatlanság. Oktatásügyi kormányzatunk a hiányosság pótlása érdekében irányítja a biológiai tárgyakat tanító nevelők figyelmét a szervezett, önkéntes továbbképzésben is a mezőgazdasági ismeretek bővítésére. A tanév folyamán tartandó továbbképző napok, a munkaközösségek, ankétok anyaga mind ilyen irányú kérdésekkel kíván foglalkozni. A januári továbbképzési nap javasolt témája: „Mezőgazdasági jellegű ismeretek tanításának tapasztalatai.“ Munkaközösségekben ajánljuk a következő témák feldolgozását: „A talaj és tanítása az ált. iskolában“, „Fő termesztett növényeink agróbiológiája és agrotechnikája“. Ankétokon kívánunk foglalkozni a gyakorlókertek nyári és őszi munkáinak tapasztalatairól stb.

Ezúton is kérem a biológiát tanító, kertvezető nevelőket, hogy a szervezés alatt álló továbbképzésben jelentsék be igényeiket a biológiai továbbképzésben való részvételre. Addig is tudatosan figyeljék és tanulmányozzák a biológia-oktatás gyakorlatibb tételének kérdéseit, hogy a továbbképzési rendezvényeken beszámolóikkal, tapasztalataikkal gyarapíthassák valamennyiünk ismeretét, hogy javulhasson mindannyiunk munkája.

Kertvezető nevelőink önképzését szolgálja a „Gyakorlatok és kísérletek az iskolai gyakorlókertben“ c. segédkönyv is. A járási okt. osztálytól minden iskolának meg kellett kapnia ezt a kézikönyvet. Az új helyen működő nevelők kérjék igazgatójuktól, hogy az abban foglaltak alapján mielőbb megkezdhessék felkészülésüket, munkájukat. Ha valahova mégsem jutott volna el, — közlöm a raktári számát: 9194. Megrendelhető a Tankönyvkiadónál Bp. Ára: 1.— Ft.

A 73 oldalas mű foglalkozik a gyakorlókert céljával, feladatával, a gyakorlatok vezetésével, a kert megtervezésével. A továbbiakban pedig alapos, tudományos, részletes leírásban — tankönyvi stílusban — tartalmazza a talajjelőkészítés, talajvizsgálat,

trágya kezelése, a kert eszközei leírását, valamint a végezhető kísérleteket és a fontosabb termesztett növényeink termelési eljárásait. Röviden összefoglalva: igen jó, tudományos igényű szakkönyv nevelőink számára.

A segédkönyv nagyon sok, eddig elhangzott kérdésre ad választ, vagy legalább ötletet a megoldáshoz. Pl. „A kerti szerszámok használatát is kellene tanítani a kerti foglalkozások során“, vagy „milyen kísérleteket végezzünk a kertben?“ stb. Mivel a segédkönyv minden érdekelt nevelő rendelkezésére áll, az abban megoldott kérdések további ismertetését nem tartom szükségesnek.

Csaknem általános problémának mondható a kertek anyagi ellátatlansága. Itt elsősorban a kerítés, valamint a legszükségesebb munkaeszközök beszerzése sűrű. A bekerítés hiányában sok gyakorlókertben meddők maradtak a beállított kísérletek, kárba veszett a befektetett munka, a felbuzdulás és lelkesedés nevelők és tanulók részéről lelohadt, mert baromfiak tönkretették a veteményeket, vagy még szomorúbb eset is történt: a termést ellopták.

Ezek valóban komoly nehézségek. Mégsem maradnak megoldatlanok. Sok szép példát látunk az önerőből, patronáló szervek segítségével történő bekerítésre. A mohácsi járásban a liptódi, lánycsóki, töttősi tanács, a mohácsi-belvárosi iskola kertjéhez, valamint a hidasi iskolához (pécsváradi járás) a helyi termelészövetkezet ad kerítésanyagot, vagy munkát is. Komló-belvárosi iskolakert kerítésanyagát a Szénbányászati Tröszt adta, a munkát pedig a nevelők, tanulók és szülők végezték. Élősövényültetést több helyen is találunk.

A patronáló szervek segítségén, a nevelők ötletességén és ügybuzgalmán túl számíthatunk oktatásügyi kormányzatunk komoly anyagi támogatására is. Ez kell is, mert sok iskolánk adottságából hiányzik a patronáló szerv, vagy annak megértő támogatása. Kormányzatunk szép összegeket kíván juttatni az iskolakertek fejlesztésére. A pénzbeli támogatás módja, végrehajtása folyamatban van. A rendelkezésünkre álló összegben benne van a kertvezetők díja is. Így megoldódik az a jogos panasz is, hogy a kertvezetés sok időt és munkát igényel az érdekelt nevelőtől, tehát anyagi támogatást érdemel érte. Ha ezek után is akadna biológus nevelő, akit rendeltetéssel kellene utasítani a kerti munkák vezetésére, — ahogy ezt egyik igazgatónk kérte, — akkor kétségbevonhatjuk az illető nevelő tárgy- és hivatásszeretét.

A központi pénzzuttatással kapcsolatban megegyezően kívánom hangsúlyozni, hogy a patronáló szervek segítségét továbbra is igényeljük! Különösen vonatkozik ez a terület talajmunkáinak elvégzésére, trágyázására, vetőmag beszerzésére.

Az eddigiekben nagyvonalakban vázoltam megyénk gyakorlókertjeinek főleg tárgyi jellegű problémáit. A következőkben néhány elvi, munkaszervezési, módszertani kérdéshez kívánok hozzászólni.

A kert szerepéről, jelentőségéről biológia-oktatásunkban való helyéről vallott felfogások sok esetben eltérést mutatnak. Egyik vélemény szerint a biológiai szakkör, működési területe. Mások szerint botanikus kertet, érdekes növények gyűjteményét kell benne létesíteni. A harmadik irányzat az iskola bizonyos pénzforrását látja benne, amit kirándulásokra stb. fel tud használni, stb. Végeredményben egyik gondolat sem elvetendő, mint káros. Mind a három idézett nézet megfér célkitűzésünkben. E felfogásokkal akkor van baj, ha az egyiket, vagy másikat önálló célként tűzzük magunk elé. De nem jól tesszük akkor sem, ha a három gondolatot együttléve írjuk fel kertünk bejáratára. E kérdésben a bevezetőmben idézett Tanévnyitó Rendelet idevágó sorai igazítanak el bennünket: „... ifjúságunk az iskolában ... bizonyos tájékozottságra, ... bizonyos gyakorlati készségekre tegyen szert...“ Erre való a gyakorlókert! Másként kézzelfoghatóbban ez azt jelenti, hogy a gyakorlókertben meg kell ismertetni a tanulókkal a talaj minőségét, életét, termőképességének megváltoztatási, javítási módjait, művelési eljárásait, ezek szükségességét és hatását, a növények igényeit talajjal, hőmérséklettel, fényvel, gondozással szemben, a növények főbb élet-tani megnyilvánulásait: vetés, növekedés, termésképzés, érés, betakarítás. A felsoroltak pedig nem egyéb, mint amit a növénytan tanterve — a tankönyvkiegészítő anyagával együtt előír. Tehát *akkor járunk el leghelyesebben, ha iskolakertünk vetés- és munkatervét tantervünk szolgálatába állítjuk, annak szellemében készítjük el ter-*

vünket. A tantervi ismereteket, készségeket a gyakorlatban a tanulókkal talajvizsgáló egyszerű kísérletek végzése közben; ásás, gereblyezés, kapálás, melegágykészítés, palántanevelés és ültetés, gyomirtás, — szemzés-oltás, élettani kísérletek, stb. munkák tanítása, gyakoroltatása közben sajátíttatjuk el. Minden munkánkat, ismeretetésünket állítsuk a nagyüzemi gazdálkodás lehetőségeinek keretében. Erre vonatkozóan pontos utalásokat tartalmaz fentebb megnevezett segédkönyvünk.

A kert jelentőségéről vallott eltérő felfogásokkal kapcsolatos gondolatokat a következőképpen zárhatjuk: a tantervi anyag következetesen jól történő végrehajtása eredményeként mennyiségileg és szép, pénzben értékesíthető termést kapunk. Ezt azonban, mint következményt, nevelésünk szempontjából fontos tény tekintjük. A most már jövedelemnek nevezhető összeget megfelelően felhasználhatjuk.

Iskolakertünkben ne törekedjünk botanikus kertet létesíteni!

Persze megférhet benne néhány új és érdekes növény. Ez kell is, mert érdeklődésre tarthat igényt, de nem lehet az egész kertünkre vonatkozó szempontunk.

Avval a gondolattal, hogy a biológiai szakkör munkaterülete-e csupán a gyakorlókert — áttérünk kertjeink üzemeltetése kérdéssorozatának tárgyalására. Természetesen, a szakköröknek munkaterülete az iskolakert. Olyannyira, hogy az a kívánatos, hogy a szakköri munkaterv az iskolakert munkatervével egyezzenek. Ahol eddig tanteremben különöző, válogatott élettani kísérleteket végeztek a szakkörben és van már kertjük, — térjenek át a mezőgazdasági tartalmú szakköri munkák végzésére. Erre vonatkozóan az az aggály, hogy nem jelent még meg a mezőgazdasági szakkörök számára útmutató. Ez igaz, de nem kétségbeejtő. Azért nem, mert, ahogy előbb már érintettem a kérdést, — az iskolakertnek egy gazdasági évre elkészített munkatervét kell végrehajtani. A kert munkatervét, az elvégzendő munkák egymásutánosságát a segédkönyv alapján könnyen összeállíthatjuk. Ezért nem is törekszünk tervséma külön kiadására. Szakköreink munkatervébe a téli időszakra, főleg ott kell elméleti anyagot felvenni, ahol nincs mód téli gyümölcsápolásra. Gyakorlati munka azért télen is akad: madárodú készítés, madáretető készítése, kirándulás a gépállomásra a téli gépkarbanhelyezések megtekintésére stb.

Visszatérve jelen gondolkörünk elejére: szakkör és a kert viszonyára — meg kell állapítanunk, hogy a gyakorlókert *nem csak* a szakköré. Mivel a kertben a felső tagozat tanulói általános, tantervi feladatot oldanak meg, így a kert a tantervi kötelezettségekből fakadóan minden tanulónak munkahelye. Így eljutottunk a következő kérdés megválaszolásáig: kötelezhető-e a tanulók a kerti munkára? Mivel kötelező tantervi feladatot oldanak ott meg — igen! Tudatosítsuk tanulóinkban, hogy a kerti munka — bár az iskola oktató-nevelő munkájában új jelenség — minden tanulóra, nézve kötelező. E ténymegállapításunkat azonban ki kell egészítenünk. A kötelező jelleg végrehajtását a tanórákon követelhetjük meg. Így a tantervben biztosított iskolakerti gyakorló órákon, valamint a szabadban — iskolakertben tartott órákon. Ilyen órát a nevelő anyaga tárgya szerint alkalmazhat. Pl. az V. osztályban a talajról szóló anyagrészeket tavasszal jórészt a kertben — munkával egybekötve tárgyalhatjuk. Ugyanígy ősszel a VI. osztályos növénytan talajtani ismereteit. A kötelező kerti munkaidő, foglalkozás meghosszabbítására az átmeneti tanterv utasítása oly módon is biztosít lehetőséget, hogy óracserével utolsónak tesszük a kívánt biológiai órát és ez esetben az óra bizonyos idővel meghosszabbítható. Ugyanígy, mint az ilyenmódon tartott rövid kirándulások.

Átmeneti tantervünk több nevelőnk elképzelése ellenére — kevés gyakorló órát biztosít a kerti foglalkozások számára. A tanterv által biztosított szűk lehetőségeknek is megvannak az okai. Az iskolák kertellátottsága még nem teljes. A tanterv felépítésében még nem lehetett általános adottságként számolni a kertekkel. A meglévő kertek anyagi ellátottsága hiányos, a bennük folyó munka szervezése és módszere sem alakult még ki. E hiányok pótlása az általános feladat az átmeneti években, hogy végleges tantervünk a kívánalmaknak megfelelő lehetőségeket biztosítson.

A tantervi keretek között a kert munkáit elvégezni nem lehet. Ezért jó, ha van lehetőség szakkör szervezésére és így önkéntes munkavállalással, aránylag korlátlanabb időmennyiséggel eredményesen egészíthetjük ki a kötelező órák munkáit. A

szakkör tagjai ugyanakkor megkapják azt a többletet is, amiért a szakkörbe jelentkeztek.

Gyakorlókertjeinkben végzendő munka megszervezése még kidolgozatlan. Sokféle gyakorlatot követnek nevelőink e kérdésben. Egyik helyen az egyéni felelősség elve szerint kisebb területekre osztják a kertet és ki-ki a maga területéért felelős. Mások munkacsoportokat, brigádokat alakítanak. A legegészségesebbnek az utóbbi látszik, kiegészítve avval, hogy a csapatok más-más jellegű munkát végeznek egy időben és időnként „forgószinpad” módra váltják egymást.

Némely helyen az egyéni felelősség osztogatásában odáig jutottak, hogy az egyéni területről az egyén értékesíti terményét, sőt mi több — az eladott áru árának csak 50 %-val köteles a tanuló elszámolni. Ez már túlzás és megszüntetendő eljárásnak kell minősíteni. A nevelő nem engedhet meg magának ilyen fokú kényelmet ebben a kérdésben, valamint azért sem helyes, mert a szocialista erkölcsi neveléssel ellenkezik.

A munkaszervezésben találunk olyan elgondolást is, hogy a terület felén (200 n. öl) termelészövetkezet módjára, a másik felén pedig egyéni gazda módjára „gazdálkodnak”. Cél, hogy bemutassák a szövetkezeti, nagyüzemi gazdálkodás fölényét a kisáru termeléssel szemben. — Első pillantásra tetszetősnek tűnik ez. De, ha arra is gondolunk, hogy ma már csaknem minden községben működik termelészövetkezet, akkor felvetődik a kérdés: miért kell létrehozunk új n. „játék tsz-et”? Csak el kell látogatni az „igazi”-ba és a tények valóságában meg lehet győződni fölényéről. 200 n. ölon nem is lehet előidézni azokat a körülményeket, amelyek a termelészövetkezeteket mozgatják, de nincs is szükség! Ez az elgondolás úglátászik megfélekedzik arról, hogy a termelészövetkezeteknek, mint mezőgazdasági nagyüzemnek a fölénye nemcsak a közös, szervezett, szakszerűen irányított munkájából adódik, hanem döntően a gépekkel való munkából. Már pedig a 200 n. ölon nem dolgozhatnak traktorokkal, kultivátorral, kombájnnal stb.

Előadódhat annál a szervezésnél az a fonák helyzet is, hogy a tanulók az „egyéni” parcellákkal többet törődve szebb eredményeket érnek el, mint a „tsz-ük”! Ki lesz a felelős ekkor a nevelési cél balsikeréért?!

A munkaszervezés és a munka folyamatosságának fenntartása szempontjából legégetőbb kérdés a kert nyári gondozása. A működő kertek egy része a nyári elhanyagolás miatt megy tönkre. Annak ellenére, hogy a nyárra főleg a gyommentesség biztosítása és a termények betakarítása marad, sok helyen nem tudják ezt a tanulókkal megoldani. Pedig egész évi munkánk, beállított kísérletünk csakis a betakarítás mérlegénél értékelhetők. E nélkül a tudományos tételek igazolása, meggyőző harása elmarad. Dolgozó parasztságunk körében még gyakran találunk kételkedőket a műtrágyák irányában. Ha a kertünkben beállított műtrágyás kísérleteinket nem tudjuk mérhető módon bizonyítani a terménymennyiségen, akkor tanulóinkban nem fog kialakulni a helyes meggyőződés. Annál inkább nem, mert esetleg odahaza éppen az ellenkezőjét hallják. A nyári munkák az iskolakertekben tehát semmivel sem alacsonyabbak, mint a tavasziak.

A helyes követelmény az lenne, hogy a tanulók a nyári szünetben is végeznék a tavasszal megkezdett munkát. Sajnos, ezt a szülők beleszólása megakadályozza.

Eppen ezért kitartó pedagógiai propagandára, felvilágosító munkára van szükség, hogy a gyermekek a gyakorlókertben is hasznos munkát végezzenek és pedig éppen az ő szempontjukból hasznosat. Megyénk több iskolája is beszámolt arról, hogy a szünetekben is eljárta a tanulók a kertbe. Ahol ezt nem tudták megoldani ott a nevelő, hivatalsegéd, szülő, vagy más gondozta a termények feléért. Persze ez kényszermegoldás és nem egészséges.

E kérdésben ismét csak a nevelők tárgy- és hivatalszeretetére appellálok; tegyék a kertét széppé, mutassanak eredményeket, akkor majd a falu előtt is felnő a becsülete ennek az új intézménynek, és a nyári munkák kérdése is könnyebben megoldódik.

A szaktárgyi tanácskozásokon hangsúlyoztuk, hogy kertjeinkben a táj növényeit termeljük. Nincs is különösebb baj e kérdésben. Sőt néhány jó példát kívánok erre felhozni: a Mohács-szőlőhegyi iskola kertjében a bári áll. kertészet terve szerint

dolgoznak, mert a tanulók zömmel ott fognak elhelyezkedni; Erdősmeckén (pécsváradai járás) főleg konyhakerti és gyümölcskertészettel foglalkoznak, mert ezek az ágak a faluban elhanyagoltak.

Iskolai gyakorlókertjeink főbb problémáit az elmondottakban mutattam be. A kérdések nagyobb részére egységre törekvő választ, megoldási javaslatot adtam. Több igen fontos kérdés továbbra is nyitott maradt. Ezek kertjeink fejlődésének mai szakaszában még kidolgozatlanok. Kertvezetőinkre vár az a feladat, hogy a kerttel kapcsolatban minden problémát tudatosan figyeljenek, keressék a nyitott kérdések megoldását és tapasztalataikról számoljanak be lapunknak. Indítson el ez a cikk termékeny vitát, amely előreviszi iskolakertjeink ügyét.

A tapasztalatcserék eleve nebbé, értékeesebbé tétele érdekében a megye területén több „mintakertet“ fogunk létesíteni, ahol kertvezetőink a gyakorlatot látva is cserélhetik tapasztalataikat. A kertvezetők önképzését akarjuk ezzel is elősegíteni.

Dobó Géza

Helyi adottságok felhasználása a biológiai gyakorlatban

A biológiai oktatás anyagát az élőlények és az azokon észlelhető életfolyamatok alkotják. Egészen természetes, hogy első sorban magukat az élőlényeket és az azokon észlelhető jelenségeket kell megfigyelnünk az élettudományi gyakorlatokon.

Ebből a szempontból a helyi adottságok nagyon különbözőek. A természetes növénytakaró, a vegetáció és az abból élő állatvilág, a fauna az nem mindenütt egyaránt gazdag. Az Alföldön óriási területekről majdnem teljesen eltűnt az ősi életvilág és helyét egyhangú, jórészt kozmopolita flóra és fauna váltotta fel.

Viszont sokfelé, így Baranyában és főleg Pécs környékén igen közel a nagy iparosodó városokhoz és településekhez szép flórát, vegetációt, faunát, fito- és zoocönózisokat lehet tanulmányozni. Ezeken a természetes adottságokon kívül rendelkezésére áll a pécsi és baranyai oktatóknak a Janus Pannonius Múzeum természettudományi osztálya, ahol az idei évben már két-két botanikus és ugyanannyi zoológus is működik. Itt nyert beosztást hazánk egyik legkiválóbb biofotografusa is. A Pedagógiai Főiskola pedig főleg az általános iskolai nevelők részére nyújt lehetőségeket a tudományos kutató módszerek megismerésére és tanulmányozására.

A pécsi egyetem elsőrangú orvosi karán az embertani ismeretek korszerű elsajátítására nyílik egészen kiváló lehetőség.

A Mecsekhegység és a Villányi Hegyvonulat, főleg pedig a Harsányihegy, — melyet szerencsés módon újra régi magyar néven Sársomlyónak hívnak — pozitív éghajlati anomáliája és különlegesen meleg mikroklímája folytán lehetővé teszi, hogy késő őszig viruljon a természet. Szeged és Békéscsaba mellett is a legkorábbi a virágfakadás. Így tehát egy-két hónap kivételével a szabad természet állandóan várja a biológiai megfigyelőket, kutatókat, tanárokat, nevelőket és tanulókat egyaránt.

Elsőrangú lehetőség kínálkozik Baranyában, főleg a Mecsekben és Sársomlyón a kőzet-talajtani és éghajlati adottságok és a növényzet közötti kapcsolat megfigyelésére. A Pécsi Mecsekben és Harsányhegyen mészköves talajon, déli kitettségekben meleg és csapadékos klíma mellett erősen mediterrán, azaz Földközi-tenger környékéről származó és egyéb délkeleti, így kontinentalis, atlanti, balkáni, közelebről nyugat-balkáni vagy illyr, Fekete-tenger környéki vagy pontusi és pontus-mediterrán fajok találhatók. Ezek alkotják itt a növény-

társulásokat felépítő fajok felét. A pécsi Mecsek déli szélén a szőlők felett és ugyanígy Sársomlyón is pusztafüves lejtőket (*Festuetum sulcatae*) találunk. Ezek a gyepek szorosan csatlakoznak a szőlőskertekhez és éles talajtani, sőt közettani, vegetációs, gazdaság- és településföldrajzi határt adnak. Ugyanis a szőlők csak a werfeni palából keletkezett talajon díszlenek és a szőlők felett Pécssett mindenütt megjelenik a triasz korú kagylós mészkő, melynek rendzina talaja, völgy nélküli geomorfológiai alkata, vékony termőföldje szőlőművelésre nem alkalmas, erdeit is föltétlenül véderdőnek kell megőrizni, ha el akarjuk kerülni a kultúrkarsztosodás veszélyét.

Ezek felett a hegyi gyepek mellett, miután a sziklák talaját a térkép-zuzmók meglazították, a mohák az első talajképződést megindították, a fűvek gyarapították, megjelenik a ritkán fás karsztbokorerdő, mely főleg molyhos tölgyből (*Quercus lanuginosa, pubescens*) és manna vagy virágos kórisból áll (*Fraxinus ornus*).

Nagyjából Lapis—Dömörkapu vonalától északra a karsztbokorerdő (*Querceto — Cotinetum*) átmegy a mészkedvelő tölgyesbe (*Querceto — Lithospermetum*).

Átjutva azután a Misina—Tubes gerincén a kagylós mészkőből keletkezett talajon kiterjedt gyertyános tölgyeseket (*Querceto — Carpinetum*) és hűvösebb, nyirkosabb, főleg északi és nyugati kietettséggű völgyekben bükkösöket (*Fagetum silvaticae*) találunk.

Itt egészen más világ vár reánk. A meleg, száraz mikroklímát hűvösebb és nyirkosabb lokál- illetve bioklíma váltja fel, ahol bőven akadnak középeurópai és cirkumpoláris elemek.

Ugyanekkor a Misinától keletre, mivel a talaj wengeni palából, rhäti homokkőből, valamint liasz palából és harmadkori, főleg homokos kavicsokból keletkezik, az uralkodó növénytársulás a cseres tölgyes (*Querceto — Potentilletum albae*), melyben a cserfát nálunk igen gyakran a kocsántalan tölgy (*Quercus petraea*) helyettesíti. Itt, mészkőrűlő talajon aránylag kevésbé gazdag a flóra, ellenben annál bőségesebb éppen úgy, mint az ugyancsak permi homokkőből felépülő Jakabhegyen a mohavegetáció.

Ebben a természetes környezetben, melynek a kialakulását megszabta a táj földtani felépítéséből következő közettani jellege és talaja, nem utolsó sorban pedig az éghajlata és élettörténeti multja, tehát ebben a környezetben található meg a híres és gazdag mecseki flóra és fauna, biológiai gyakorlataink kimeríthetetlen alapanyaga és forrása.

A Mecseken a mediterrán klíma miatt igen sokáig tart az ősz. Az elvirágzás után gyönyörű lombtanulmányokkal és lombvelélglyűjtéssel tölthetjük el késő novemberi, őszi biológiai gyakorlatokat. A lombok lehullása után még mindig megmaradnak a Mecsek bőséges örökzöld növényei (*Ruscus aculeatus, hypoglossum, Helleborus odorus, Hedera helix, Phyllitis, Polystichum setiferum, Asplenium-adiantum — nigrum, Juniperus, ültetett Pinusok*), a fák rügyei, a virágosak termései, a mohavilág, ami egészen karácsonyig tanulmányozható.

A hosszú téli szünet után alig egy hónapra megindul a Mecseken különlegesen gazdag és rendkívül korai virágfakadás. A Sársomlyón már januárban nyílik a magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*), Baranyában pedig mindenfelé a Mecsekkörnyéket jellemző és körülhatároló délkeleti balkáni flóraelem az illatos hunyor (*Helleborus odorus*).

Téli és esős időben pedig várja látogatóit a Janus Pannonius múzeum természetrajzi osztályának állandó kiállítása, ahol a felsorolt klimatikus biológiai adottságok tanulságos táblákon tanulmányozhatók a leggyakoribb növénytársu-

lások fitocönozist alkotó és helyileg jellemző, karakterfajokkal együtt préselt növényeken, fényképeken, festményeken, valamint jól sikerült növényföldrajzi térképeken. A gerinctelen állatvilág rendszertani sorrendben kerül bemutatásra a változó hőmérsékletű gerincesekkel együtt. Míg az állandó hőmérsékletűek: a madarak és néhány emlős természetes biotopokon belül, szép diorámákban tanulmányozhatók. Helyi jellegű anyaga a múzeumnak a jellemző baranyai emberfajták tipológiai fényképkiallítása is.

Az élővilág, főleg a növényzet kialakulásához olyan jelentős talajt adó kőzetekből is kaphatunk izelítőt a múzeum mecseki, helyi jellegű kőzettani kiállításai anyagában.

Az elméleti biológia mellett kiváló lehetőség nyílik Baranya fejlett agronómiájának és zootechnikájának a tanulmányozására is.

A nagy múltú és elsőrangú erdőművelés, rét- és legelőgazdálkodás, mint a gazdaságokban és technikai gyakorlókertekben és kísérleti telepeken folyó földművelés és szőlő- meg gyümölcstermesztés a konyha-, virág- és díszkertészet mellett mind-mind az elméleti biológiát kiegészítő lehetőségei az alkalmazott biológiára nevelő gyakorlati és megfigyelési lehetőségeknek.

Dr. Horvát Olivér

Gyógypedagógiai Intézet Baranyában

Szocializmust építő társadalmunk az embert a legfőbb értéknek tekinti. Ez a szemlélet a gyógypedagógia területén is komoly fejlődést hozott a felszabadulás óta. Államunk saját feladatának tekinti a fogyatékosokról való gondoskodást. A fogyatékosok ügye egész társadalmunk ügye. Szükséges tehát, hogy a gyógypedagógia felvegye a szorosabb kapcsolatot elsősorban az alsófokú oktatás területével. Szükséges, hogy a normálpedagógia területén működő kartársak közelebről megismerjék a gyógypedagógiai oktatás területét, célját, feladatait és az elért eredményeket. Ezután értékelhetik csak megfelelően az ott folyó munkát s ez teszi lehetővé a kölcsönös segítségnyújtást a nevelő-oktató munka végzésében. Csak így segíthetik elő az általános iskola pedagógusai — a gyógypedagógiai oktatás számára fokozottan fontos — *helyes közvélemény kialakítását.*

Mindenek előtt meg kell jelölni a gyógypedagógia területére tartozó gyermekanyagot.

A gyógypedagógia azoknak a gyermekeknek nevelésével-oktatásával foglalkozik, akiknél a II. jelzőrendszer teljesen hiányzik, vagy az I. és II. jelzőrendszer kapcsolatai hibásak.

Céljaink az általános pedagógia céljával azonosak: öntudatos, a szocialista társadalmat építeni tudó dolgozók nevelése. Csak speciális módszer biztosítja a kitűzött cél elérését. A gyógypedagógia tulajdonképpen nem más, mint gyógyítás pedagógiai eszközökkel. A fogyatékoság által létrejött állapot javítása, nevelése pedagógiai módszerekkel.

Amíg a fogyatékos, közelebről az értelmileg fogyatékos gyermek állapotát nem emeljük egy bizonyos nivóra, addig szó sem lehet iskolai oktatásáról. Ezt a munkát a gyógypedagógiai nevelőintézetek nevelő tagozatai végzik a pavlovi elméletre épült módszerekkel.

Feladatunk elsősorban a II. jelzőrendszer kiépítése, mert a beszéd és gondolkodás egymástól elválaszthatatlan. A beszéd a gondolkodásnak materiális

eszköze. A beszéd fejlődése a gondolkodás fejlődésével szorosan összefügg. Ezért van az, hogy nevelő-oktató munkánk gerincét a *beszéd fejlesztése képezi*.

A beszédfejlesztés alapvető kérdése nálunk az absztrakció kérdése, mert a szó és a beszéd csak akkor jelent II. jelzőrendszeri értéket, ha absztrakt jellegű. Az absztrakció folyamatát a nyelvi fogalmak és a színek kapcsolatával biztosítjuk. Ezenkívül aprólékosan kidolgozzuk az általánosítással összefüggő kérdéseket is. Mennyiségi ingeradással érjük el a minőségi ugrást.

Nevelő-oktatásunk speciális eszköze a *mozgás, a munka*. Utánzásból indulunk ki. Az értelmi fogyatékos gyermek utánozni-tudása határozza meg nevelhetőségét. Az az értelmi fogyatékos, aki mozgások utánzására nem képes, ápoló intézetbe kerül.

Az oktató tagozaton a szó kíséretében végzett munkafolyamat segítségével jutnak növendékeink az ismeretek birtokába. Munkával és munkára nevelünk. A nevelés-oktatás egész ideje alatt tervszerű és módszeres *munkára-előkészítés folyik*. Ezzel kívánjuk biztosítani az értelmi fogyatékos gyermekek munkába állítását. A munkába állítás nem könnyű feladatának megoldását — a már megszervezett s ezután megszervezendő — gyógypedagógiai foglalkoztató intézetek segítik elő.

Egész nevelési rendszerünk természettudományos létjogosultságát a pavlovi fiziológia biztosítja és ez magyarázza egyben az értelmi fogyatékosok mozgás-nevelésének kérgi hatását is.

Pártunk hazánkban maradéktalanul érvényesítette a SzUK Pártja Központi Bizottságának azt az irányelvét, amely szerint gyógypedagógiai oktatásra csak agyilag sérült gyermekek oszthatók be. Ezzel gyógypedagógiai oktatásunk területén megszűntek azok a hibák, amelyek nevelőoktatásunk komolyságát nem egyszer veszélyeztették. A párthatározat végrehajtása óta a gyógypedagógiai gyermekanyag kiválasztása a régi gyakorlattól eltérően, meghatározott szempontok szerint, a párthatározat szellemében történik. A szelekció helyes végrehajtása nemcsak a gyógypedagógiának, de az általános iskolának is igen fontos feladata. Sajnos a múltban, de még a közelmúltban is igen komoly hibák voltak ezen a téren, amelyek legtöbbször az alsófokú oktatás területén működő pedagógusok részvétlenségéből származtak. Az általános iskolai igazgatók és nevelők egy része a szelekcióval kapcsolatban reá háruló feladatot nem végezte lelkiismeretesen. Az idevonatkozó rendeletet figyelmen kívül hagyva küldte a Gyógypedagógiai Áttelepítő Bizottság elé az áttelepítésre javasolt gyermeket. Az áttelepítés előkészítése is sok esetben komoly hiányokat mutatott. A határidők betartását sokan mellőzték, az áttelepítésen nem jelentek meg s ezzel az Áttelepítő Bizottság munkáját hátráltatták s nem egyszer komoly nehézséget okoztak.

Az említett hibák mellett előfordult az is, hogy a szülők körében a gyógypedagógiai oktatással kapcsolatban olyan közvéleményt alakítottak ki, hogy a szülők idegenkedtek attól, hogy gyermeküket gyógypedagógiai oktatásban részesítsék.

A gyógypedagógia a hibás beszéd javítását is feladatának tekinti. A pécsi Gyógypedagógiai Iskolában már második éve tanfolyam működik erre a célra. Az elért eredmények nyomán egyre nő a tanfolyamon részt venni kívánó növendékek száma. Az egyes növendékek beszédproblémájának megoldásával az általános iskola munkája is eredményesebb lesz. Azt azonban tudni kell, hogy a logopáduş teljes munkát csak akkor tud végezni, ha a beszédhiba leküzdéséhez elengedhetetlenül szükséges szempontok a beszédhibás növendék iskolai életében is érvényesülnek. Ezért szükséges, hogy az általános iskolai kartársak

kapcsolatot tartsanak fenn azzal a logopédussal, aki hibásbeszédű növendéküket kezeli.

A pécsi Állami Gyógypedagógiai Iskola ez év szeptemberétől internátussal működő intézette fejlődött. A nevelőotthon befogadóképessége egyelőre 50 fő bentlakó értelmi fogyatékos gyermek. Ez a létszám a jövő évben fokozatosan 150 főre fog emelkedni.

Allamunk áldozatkészsége életre hívta ezt a nagy hiányt pótló intézményt, amely 150 Baranya megyei értelmileg fogyatékos gyermek beiskolázásával egyrészt a magyar gyógypedagógiai oktatás fejlődésében jelent újabb komoly lépést, másrészt pedig megoldja az évek óta nevelőintézeti elhelyezésre váró pécsi, illetve Baranya megyei gyógypedagógiai gyermekanyag problémáját.

Gyenge Andorné.

Javítsuk meg a középiskolai iskoláztatási munkánkat!

Általános- és középiskoláinkban az 1955/56. tanévi iskoláztatással kapcsolatban két fontos feladatot kellett végrehajtanunk:

1. megfelelő számú munkás- és dolgozó parasztszármazású tanulók biztosítása középiskolai felvételnél,

2. a szociális arányszámon belül a minőségi követelmények fokozása.

Most, mikor első osztályos középiskolás tanulóink az iskolapadokban ülnek, szükséges mérlegre tennünk végzett munkánk eredményeit, hibáit, hogy tanuljunk belőle, mit kell tennünk ebben az évben célkitűzéseink helyes megvalósítása érdekében.

Megyénk középiskoláiban a felvételi tervet 101 %-ban teljesítettük.

munkás	—	—	—	—	—	—	28,7 %
dolgozó paraszt	—	—	—	—	—	—	30,9 %
értelmiségi	—	—	—	—	—	—	12,0 %
egyéb	—	—	—	—	—	—	28,4 %

Rendőség szerint az I. osztályosok tanulmányi átlaga 4,21.

Bár kétségtelen, hogy a tanulmányi eredmények rendőség szerint való mérése az egyes általános iskolák osztályozásában mutatkozó igényességnek különböző volta miatt csak megközelítő jellegű, mégis megállapítható, hogy tanulmányi eredmény szempontjából a kellő minőséget beiskolázott tanulóinknál biztosítani tudtuk. Lemaradás mutatkozik azonban a szociális arányszám biztosításában a középiskolai felvételeknél. Tervfeladatunk e részének teljesítése érdekében meg kell vizsgálnunk azokat az okokat és eljárásokat, amelyeknek következményeképpen iskoláztatásunk helyzete így alakult.

Egyik ilyen tényező, hogy a munkás- és dolgozó parasztszármazású gyermekek *tanulásával és továbbtanulásával* az utóbbi években nem foglalkoztunk megkülönböztetett figyelemmel. Pártunk osztálypolitikájának jobboldali eltorzítása jelentkezett abban, hogy nem fordítottunk kellő figyelmet az osztályszempontok érvényesítésére.

Másik ok, hogy az OM. Utasításban lerögzített iskoláztatási tervirányzatok és a minőségi követelmények összevetéséből a szülők azt a téves következményt szűrték le, hogy nem érdemes az általános gimnáziumba járatni a gyermekeket, mert ez az iskola határozott életpályára nem készít elő. Viszont az egyetemi továbbtanulásra jelentkezés esetén a felvételi vizsga sikeres letétele sem mindig biztosíték a továbbtanulásra és a diploma megszerzésére. A szülők és a továbbtanulásra jelentkező gyerek nem látták világosan, hogy a középiskola útján megszerezhető általános műveltség ma már gyakorlati életben is feltétlenül szükséges, üzemeink, gyáraink tárt karokkal fogadják érettségizett tanulóinkat, mert szellemi felkészültségük a munkafolyamatok elsajátítását meggyorsítja számukra, sőt éppen érettségizett tanulóink fognak élenjárni a minőségi fizikai munka végzésében. Általános iskolai nevelőink részéről hiányzott, vagy alkalom-

szerűvé szűkült le a felvilágosító munka, elmaradt a minden kétséget kizáró meggyőzés a szülői értekezletek, családlátogatások során. E hibából adódott, hogy az egyes technikumokba és a pedagógusképző középiskolákba a jelentkezés a 250—400%-ot is elérte, viszont az általános gimnáziumokba való irányulás vonatottan haladt. Az ált. gimnáziumok tervszámai csak akkor töltődtek fel, mikor a célképesítésű iskolákból férőhely hiányában elutasított tanulók újrakezbeszélése megtörtént. Az 1955/56. tanévben e hibát kiküszöbölhetjük azzal, hogy nevelőink a felnövekvő nemzedékbe céltudatosan, tervszerűen oltják bele a nagyobb kultúra igényét és így készítik elő tanítványaikat szocialista társadalmunk építésére és védelmére, s egyben a szülői házig lebontva végeznek felvilágosító, meggyőző munkát az iskola és család nevelési célkitűzéseinek összehangolására.

Nem egy esetben volt tapasztalható az is, hogy egyes nevelők adminisztratív síkra tolták az iskoláztatási feladatok végrehajtását. Megelégedtek azzal, hogy a számszerűség elvét tartva szem előtt, a jobb tanulókkal kitöltessék a jelentkezési lapokat a megadott határidőre, és figyelmen kívül hagyták az iskoláztatás szociális arányszámára vonatkozó célkitűzéseket. Ennek volt a következménye az is, hogy több iskolában mechanikusává vált az Iskolabizottság munkája. A tervfeladatok lüktető menetű végrehajtása szükségessé tette, hogy az Iskolabizottság többször is összeüljön, s ez azt a kényelmes szokást honosította meg, hogy a pártot az iskola egyik párttag nevelője képviselte, az IB. összetétele nem volt teljes, mert hiányzott az SZM, vagy a JB. kiüldött, stb. Az alapos, részletes, kellő súllyal mérlegelő megbeszélés helyett rövid, lényegre nem mutató jellemzés vagy ismertetés alapján került rá a felvételre javasoló záradék a jelentkezési lapra, s a javaslatot a jelenlévő IB. tagok azonnal, a távollévők később véleménykülönbség nélkül megerősítették aláírásukkal. Ezzel a jellemzések minőségében támasztható követelményt adták fel nevelőink. A minősítésekben általában a tanítási órán megismert állandó vagy változó szorgalmú tanuló mutatkozott be, ki fejlődő tehetségével, úttörői ügybuzgalmával, jó modorú viselkedésével középiskolai tanulmányokra feltétlenül alkalmas. E megállapítások — néhány igen rossz növendéktől eltekintve — többé kevésbé minden tanulóval elmondhatók, éppen ezért általánosak. De igen nagy mértékben felszínesek is, mert a jellemzések nem térnek ki a tanuló iskolán kívüli magatartására, baráti körére, világnézetét alakító tényezőkre. Sőt, még megjegyzés formájában sem tesznek említést a szociális származást megállapító ellentmondásokra vagy kétségekre.

Nem tehető fel, hogy nevelőink ne ismernék továbbtanulásra jelentkező tanulóinkat, vagy az osztályfőnököknek ne lett volna módjuk nevelői munkájuk során tisztázni az alapvetően fontos káderanyagot, mégis azt kell látnunk, hogy a megadott jellemzések alapján osztályidegen származású tanulók más kategóriába minősítve bekerülnek középiskolába. Középiskolai iskolabizottságainknak nincs módja a felvétel idején alaposabb vizsgálatot folytatni néhány feltűnő esettől eltekintve, hanem az ált. iskolák kategorizálása és jellemzése alapján a szoc. arányszám és tanulmányi eredmény minőségi követelményeinek megfelelően felveszi a jelentkezetteket. Amikor beiratkozás után a személyi okmányok vizsgálatára kerül a sor, akkor kiderül, hogy igen sok munkás- és dolgozóparaszt kategóriákba sorolt tanuló az egyéb kategóriába tartozik: így a megfelelő szociális arányszám biztosítása nem tud megvalósulni.

E hibát az 1955/56. tanévben gondosabb, alaposabb előkészítő munkával ki lehet küszöbölni a jövőre vonatkozóan. El kell érnünk, hogy megyénk iskoláiból a jövő évben minden kitűnő, jeles, és jórendű munkás- dolgozóparaszt származású tanuló kérje felvételét középiskoláinkba, de fokozottabban kell foglalkoznunk azokkal a tanulókkal is, kiknek családi vagy egyéb körülményei még akadályozzák a középiskolai felvételhez megkívánt tanulmányi színvonal elérését. *Iskolaigazgatóink már e tanév elején vizsgálják felül a VIII. ált. iskolában végző tanulók szoc. származását, a kétséges eseteket vizsgálják felül a párt, a tanács és tömegszervezeteink segítségével. Tervszerű nevelő munkával el kell érni, hogy a továbbtanuló növendékekről készült jellemzések sokoldalúak legyenek, és a valóságnak mindenben megfeleljenek. Ehhez viszont szükséges, hogy nevelőink e tanév elején azonnal kezdjék meg a tanulóra vonatkozó, az egyéni lapokon feltüntetett adatok ellenőrzését és kiegészítését, s ne várják meg az iskoláztatási rendelet időpontját, amikor az évvégi halmozódó munka idején erre már*

nem érhetnek rá. Járási Tanácsaink Oktatási Osztályai, az ellenőrző apparátus már most az év elején nyújtson segítséget tanácsadásával, ellenőrzésével az iskolaigazgatóknak az iskoláztatási munka megjavítása érdekében. Kívánatos az is, hogy az iskolabizottsági tagok egy-egy iskolánál *állandó személyek legyenek*, és feladataik helyes végrehajtása érdekében kellő tájékozottsággal rendelkezzenek kötelességeikről, jogaikról, népi demokráciánk szocialista kultúrát építő feladatai közül azokról, melyekben véleményük és szavuk döntő és felelősségteljes. Meg kell szüntetni az IB. tagok delegálásának alkalmoszerűségét! Meg kell erősítenünk a delegált tagok felelősségérzetét. Általában az Iskolabizottságok munkájával se a Járási Tanácsok Oktatási Osztályai, se az Oktatási Állandó Bizottságok nem foglalkoztak kellő mértékben. Erre pedig éppen a fentiekből kifolyólag szükség van. Javaslom — s ez ne legyen a maximalizmus vádját kiváltó gondolat — hogy egy évben egyszer járási székhelyen a Pártbizottság, az Oktatási Állandó Bizottság, az Oktatási Osztály, a Szakszervezet, a Tömegszervezetek hívják össze a járás iskoláiba delegált IB. tagokat, hogy közös értekezleten vagy ankétón ismertetve teendőiket, munkájukat a jövő fejlődésünk érdekében az 1955/56. tanévben helyesen és jól végezhessék.

E rövid kis ismertetésben az iskoláztatási munka néhány problémáját vettem fel a középiskolai felvételek tükrében azzal a céllal, hogy eredményeinket, melyek eddig főleg a tanulmányi színvonal emelkedésében mutatkoztak meg, tovább fejlesz-
szük, és elsősorban a még fentálló hibák kiküszöbölésével, helyes szociális arányszámmal biztosítsuk pártunk iskolapolitikájának maradéktalan megvalósítását.

Dr. Kardos Lajos

Lendítsük fel az újtómozgalmat!

Minden tanítási órának az a feladata, hogy a tanulókat tudományos ismeretekkel gazdagítsa. Ebből folyik az órákra való felkészülés legfontosabb mozzanata: az óra anyagának feldolgozása. Ez a tervszerű felkészülésnek központi és alapvető feladata.

Amikor az órára készülünk, komoly figyelmet kell fordítani a módszer megállapítására. Hogyan, milyen úton-módon juttattam el az ismereteket a tanulókhoz, milyen szemléltető, illusztráló és bemutató eszközök segítségével valósítom meg Komenszki arany szabályát... „Mindent az érzékek elé kell állítani, amennyire csak lehet.”

Nem szabad elfelejteni, hogy oktatásunk elméletében a szemléletességnek nemcsak komoly pedagógiai jelentősége van, hanem egyúttal kifejezi az oktatás folyamatának materialista jellegét is.

Ha az iskola nem rendelkezik megfelelő szemléltető eszközökkel, az eszközök elavultak, régiek, vagy nehézkesek, túl komplikáltak, a nevelők készítsenek jobb, egyszerűbb, vagy éppen új eszközöket.

Itt kapcsolódik az újtási mozgalom az oktatás folyamatával, az oktató-nevelő munkával. Ahogy az iparban az új eljárások viszik előre a termelést, úgy a pedagógiában is a fejlődést az újabb módszerek, fogások, eszközök jelentik, s fokozzák a termelékenységet, a jobb, a biztosabb ismeretekkel rendelkező ifjúság kiművelését, akiknek nem okoz nehézséget helytállni a termelés bármely területén.

Nevelőink alkotókedvének, új iránti szeretetének egyik leghitelesebb mérceje az újtómozgalom fejlődése. Ez a fejlődés az 1954-es évhez viszonyítva bizonyos visszaesést mutat. Míg 1954-ben az újtási javaslatok száma megközelítette a 100-at, addig 1955. első felében csak 6 javaslat érkezett be s ez a szám a III. negyedében sem mutat emelkedést.

A visszaesésnek részben az volt az oka, hogy — szemben az 1954. évvel — az újító munkát nem irányítottuk, hiányzott a feladatterv. Ennek a hiánynak a kiküszöbölésére s az újítómozgalom fellendítése és tervszerű fejlesztése érdekében az alábbi tervet dolgoztuk ki:

1. Óvodai játékok tervezése.

Mint ismeretes, a játék az óvodai foglalkozás gerince. Fontos szerepet tölt be a gyermekeknek a számról, a nagyságról, a térről és időről alkotott fogalmak kialakításában. Bár fejlődés van ezen a téren, de nem kielégítő. Még sokkal több didaktikus és alkotó játékra, eszközre lenne szükség — s főleg egyszerű játékokra, hogy az óvodai foglalkozásokat érdekessé, vonzóvá és eredményessé tegyünk.

Számítunk óvónőink ügyességére, leleményességére, de főleg tervezőkészségekre, hogy sok új játékkal gazdagítsák óvodáink módszerét.

2. Alsótagozati szemléltető eszközök tervezése.

Az újítási mozgalom kezdeti szakaszában, főleg az alsótagozattal foglalkoztak újításaink. Azóta ez a nekibuzdulás alábbhagyott, noha a problémák nem nyertek teljes megoldást. Az elmúlt tanévben alig készült egy-két táblázat, eszköz. Viszont leszögezhetjük, hogy a tárgyak módszere fejlődött, tehát a régi eszközök avultságuknál fogva már nem segítik a tanítást, sőt néha vontatottá teszik. Ezen kívül sok a megoldatlan kérdés is. Pl. Az olvasási órák szemléletessé tétele megfelelő képekkel, rajzokkal. Hasonló fontosságú a fogalmazási tanítás. Kép- és rajzsorozatokra lenne szükség az egyes korosztálynak megfelelően.

A fenti 2 tárgy a legkidolgozatlanabb terület, ezekkel tehát újítóinknak feltétlenül foglalkozniuk kell. Ezek mellett azonban nem hanyagolható el a többi tárgy sem. Végeredményben az alsótagozatú tárgyak mindegyike gazdag területet nyújt újítóink számára.

3. Kisiskolások részére egyszerű, könnyen kezelhető, sok irányban használható eszközök készítése.

A kisiskolák szertári felszerelése nem biztosítja a szemléltető oktatást. Részben azért, mert hiányos még, részben azért, mert a meglévő eszközök túl komplikáltak, üzemeltetésük az osztott iskolák időbeli adottságainak felel meg. Kisiskolákban egyszerűbb, könnyebben kezelhető egyedi eszközök és összeállítható eszközsorozatok kellene, s főleg olyanok, amelyek egy-egy összeállításban több órán át használhatók.

A hiányok feltárása egyben megjelölte az újítások területét, amit a kisiskolák újító nevelőinek meg kell oldaniuk.

A kisiskolák fenti külön megjelölése és kiemelése nem jelenti azt, hogy az újítási tervet leszűkítettük az iskolák egy típusára, a nevelők egy csoportjára, hogy az osztott iskolák nevelői ne újítsanak. Ellenkezőleg: hasonlóan fontos az ő aktivitásuk is az egyes tárgyak területein, hogy a fokozott követelményeknek megfelelhessenek.

4. Ifjúság bevonása az újítómozgalomba.

Az újítási mozgalom tevékenysége nem volna teljes, ha figyelmen kívül hagynánk a tanulóifjúság kezdeményezését. Elsősorban a szakkörökben dolgo-

zókkel kell foglalkozni, figyelni, irányítani munkájukat. Ötleteiket felkarolni s a megvalósításig eljuttatni. Érdemes velük foglalkozni, mert közülük kerülnek ki a jövő újtói.

5. Terület: a régi jó módszerek, fogások felkutatása.

Sok jó módszer, kezdeményezés van iskoláinkban, de nem ismeri őket még sokszor a közvetlen környezet sem, mert nevelőink nagyrésze túl szerény. A bevált jó módszerek összegyűjtése hasonlóan fontos, mint új módszerek, eszközök készítése.

Az előbb megjelölt 5 terület csak nagy vonalakban jelölte meg az újítási tevékenység irányát. Részletes tárgyi és munkaterületi bontásban megkapja minden oktatási intézmény. Azonban így is leszögezhetjük, hogy a terv figyelembevett az oktatásügy jelenlegi helyzetét s a szertárak állagát.

A fenti terv megvalósítására mozgósítsa nevelőinket az a tudat, hogy az újító ma már nemcsak iskolájának megbecsült dolgozója, hanem nevét, munkásságát országsherte ismerik, hiszen újításával másutt is könnyebben, jobban dolgoznak.

Szegő Józsefné.

A gyermek- és ifjúságvédelmi községi tanácsadók feladatairól

A gyámügyi és gyermekvédelmi igazgatásnak, — a 2111/1954. MT számú rendelet alapján végrehajtott — átszervezésével a gyámhatósági és gyermekvédelmi feladatok ellátása az Oktatásügyi Minisztérium, illetve a tanácsok oktatási osztályainak hatáskörébe került.

Ne higgye azonban senki, se pedagógus, se gyámhatóság, se oktatási osztály, hogy a gyermekek gondozásából és neveléséből folyó feladatokat, beleértve a megelőzés nagy feladatát is, eredménnyel egymagában is meg tudja oldani. A gyermekek nevelése társadalmi feladat, melyet csak az egész társadalom együttműködésével lehet eredményesen megoldani.

Somberek községben például egy iskolás fiúgyermek a 8—12. évében a következő súlyos cselekményeket követte el:

- iskolai előadásokat mulasztott;
- késő esti órákban csavargott;
- az iskola torna- és játékszertárából jogtalanul játéktárgyakat vitt el;
- galambfészkeket fosztogatott;
- megdézsmálta a pedagógus éléskamráját;
- betört a gabonaraktárba;
- órák közben ellopta pedagógusának aranyóráját;
- megverte a rendkívül alacsony növésű apját.

Nem volna helyes ezt a kirívó és igen súlyos gyermeki magatartást, akár a mohácsi járásra, akár a megyére vonatkoztatva általánosítani. Ez a példa azonban igen helyesen, szemléltetően rávilágít arra, hogy mennyire szükséges az egész társadalom felelősségének, együttműködésének biztosítása, valamint arra, hogy az Oktatásügyi Minisztérium miért hívta életre a községekben a gyermek- és ifjúságvédelmi tanácsadói intézményt.

A gyermek a cselekmény idején nem volt még 12 éves, tehát nem felelhet személyében a súlyos cselekményeiért. De vajon ki a felelős ezekért? A szülők,

a dolgozó lakosság: rokonok és nem rokonok, szomszédok és nem szomszédok, pedagógusok és nem pedagógusok, az egész falu társadalma. Bontsuk egy kissé részleteire a gyermek cselekedeteit. Élelmiszerkamrába, raktárba tört be, galambfészkeket fosztott ki. *Ezek a gondozás elhanyagolására mutatnak!* Utcán csavargott. Késő este ólálkodott a községi tűzoltószertár körül, — üzérkedő játékot űzött az utcán, gyengén készült az iskolai előadásokra, iskolai előadásokat mulasztott, apját megverte. *Ezek a cselekedetei a felügyelet és a nevelés elhanyagolására vezethetők vissza!* Lopott: aranyórát, pénzt, stb. *Ezek viszont már mind a nevelés, mind a gondozás elhanyagolásának igen súlyos következményei!* Vajon nem maradtak volna-e el ezek a cselekmények akkor, ha a szülői munkaközösség, az MNDSZ, vagy a pedagógus a családlátogatás útján felhívta volna akár a községi tanács, akár a gyámhatóság figyelmét arra, hogy esetleg a szülők egymagukban képtelenek a gondozás és a nevelés feladatait megoldani. Vagy nem maradtak volna-e el ezek a cselekedetek, ha a szülők megbeszélték volna a gyermek pedagógusával a szükséges tennivalókat? Vajon, ha a falu dolgozói, a DISZ, az MNDSZ, az Oktatási Állandó Bizottság, a Szülői Munkaközösség, a rendőrség tagjai stb., a gyermek szülőivel foglalkoztak volna, nem maradtak volna-e el azok a hiányosságok, melyek igen súlyos bűncselekményekhez vezettek? Bizonyára igen! A gyermek születhez testi fogyatékkal, de jellembeli, erkölcsi hibával nem! Az utóbbi hiányosságokért mi szülők, pedagógusok és nem pedagógusok vagyunk felelősek.

A fenti példa is bizonyítja, hogy a gyermekek gondozásából és neveléséből folyó feladatokat a dolgozó lakossággal, állami és tömegszervezeteink legszorosabb együttműködésével lehet csak megoldani. Ezért az Oktatásügyi Minisztérium a gyámügyi eljárás szabályozásáról szóló 955—84/1954. OM számú utasításában a következőket rendeli el: „A kiskorúak érdekét szolgáló rendszeres tanácsadói tevékenység ellátására, az oktatási és egészségügyi szervekkel állandó kapcsolat tartására és az állandó bizottságok gyermek- és ifjúságvédelmi javaslatai elintézésének figyelemmel kísérésére, a községi tanács végrehajtóbizottsága, egy felelős személyt — lehetőleg pedagógust — köteles felkérni. (Tanácsok Közlönye, 1954. december 16-án megjelent 78-ik száma.) A fenti utasítás a tanácsadói intézmény életre hívásánál abból a megfontolásból indult ki, hogy a községi tanácsok végrehajtóbizottságainál sem gyámügyi, sem gyermekvédelmi előadói állás nincs szervezve, ennek következtében nem volt olyan szerv, amely a kiskorúak (fiatalkorúak) érdekében tanácsadói tevékenységet tudott volna kifejteni. E feladatokat a városokban és városi kerületekben a gyámügyi előadók látják el. A községekben, a végrehajtóbizottság elnökhelyettese és titkára foglalkozik csupán gyámügyi feladatokkal, s ők is csak nyilvántartások vezetésére és főfelügyeleti szerv, vagy a gyámhatóság, bizonyos előírt ellenőrzései végrehajtására szorítkoznak. Széleskörű igazgatási elfoglaltságuk miatt nem is tudnak behatóan foglalkozni a község dolgozóinak gyámügyi, vagy gyermekvédelmi kérdéseivel, s elsősorban a megelőzés problémáival. Ezért volt szükség a fenti rendelkezésre. Ezekből egyúttal nyilvánvaló az is, hogy a felkért pedagógus szerepe nem abban áll, hogy végrehajtóbizottsági apparátus államigazgatási feladatait elvégezze, de abban sem, hogy az állandó bizottság és az aktívahálózat társadalmi munkáját átvegye. Legfontosabb feladata, hogy a gyermekek védelmével, nevelésével, testi, szellemi és erkölcsi fejlődésével, továbbá szociális, anyagi ellátottságának biztosításával kapcsolatban felmerülő kérdésekben hozzáfordulónak — és szükség esetén azoknak is, akik nem fordulnak hozzá — felvilágosítást, útbaigazítást adjon. Szakszerű tanácsaival segítse elő, hogy amennyiben lehetséges, a felmerült problémák — még mielőtt megoldhatatlan,

vagy nehezen megoldható feladat elé állítanak az illetékes szerveket — a családon belül nyerjenek rendezést. E feladat lelkiismeretes, jó végrehajtása fogja jelenteni valóban, hogy a gyámügyi-, gyermekvédelmi munkában megvalósul, a gyakorlatban élővé válik, a megelőzés. Természetszerűleg ahhoz, hogy a felkért és a községi tanácsok által írásban megbízott tanácsadó pedagógusok az imént kifejtett feladatokat maradéktalanul meg tudják oldani, szükséges, hogy a járási tanácsok oktatási osztályai és a községi tanácsok adják meg részükre a kellő útbaigazítást, támaszkodjanak munkájukra, javaslataikat, kezdeményezéseiket vegyék figyelembe és lehetőség szerint valósítsák meg. Ezen túlmenően szükséges az is, hogy a pedagógusok megfelelő gyámügyi ismeretekre tegyenek szert. Ezért pedagógus tanácsadókat értekezleten, körlevélben és a helyszíni kiszállások alkalmával tájékoztatni kell egy-egy elvi és gyakorlati gyámügyi problémáról. A helyszíni ellenőrzések során a gyámügyi előadóknak meg kell keresni a tanácsadó pedagógust és meg kell beszélni velük a községben felmerült problémákat.

Ha az új községi ifjúság- és gyermekvédelmi tanácsadóink betöltik fontos feladatukat, akkor községükben felnövekvő nemzedék nevelése, és a gyermekvédelem valóban társadalmi feladattá lesz, amely alapvető feltétele a gyermekek megfelelő gondozásának és szocialista nevelésének.

Dr. Szalay Nándor.

Felújítási és beszerzési versenymozgalom

A Megyei Tanács Oktatási Osztálya ez év márciusában, a felújítási munkák időben történő; a beszerzési hitelek gazdaságos felhasználása érdekében, a járási oktatási osztályok között versenyt indított. A kitűzött cél az volt, hogy az új iskolaév megindításáig, a felújítási munkák teljes befejezést nyerjenek, a beszerzési hitelek teljes felhasználásra kerüljenek, hogy tanulóifjúságunk az új tanévet tiszta, rendes, kicsinosított, szépen bebútorozott iskolákban kezdhesse meg. A 3 legjobb járás részére, jutalomképpen egy-egy tanterem iskolabútorítottunk terven felül, ezenkívül a munkálatok irányítását végző gazdasági csoportvezetők számára pénzjutalmat tűztünk ki.

A versenymozgalom számokban is jól kifejezhető eredményeket ért el. Míg az előző költségvetési év befejezéséig 400 000 Ft hitelt nem használtak fel járásaink, az egész évi hitel 12⁰/₀-át, addig az idén, szeptember 10-ig, a szigetvári, pécsváradi járás 100⁰/₀-os, a mohácsi járás 92⁰/₀-os munkát végzett, a többi járás 60—90⁰/₀-ig teljesítette felújítási tervét.

1955. szeptember 10-ig, a járási oktatási osztályok, a felújítási hitelek 79⁰/₀-át használták fel, 2 307 000 Ft összegben. Ebből a hitelből 142 iskolát, 10 óvodát, 15 napköztiotthont, 1 gimnáziumot, 1 gyermekotthont, 3 üdülőt és 5 nevelői lakást hoztak rendbe.

A felújítási munkákkal több olyan tantermet és nevelői lakást is rendbe hoztunk, amelyek eddig romosságuk, vagy egészségtelen voltak miatt használaton kívül állottak.

A versenymozgalmat, a szigetvári és a pécsváradi oktatási osztályok szervezték meg a legjobban. Itt a gazdasági csoportvezetők, az iskolaigazgatókkal karöltve, — a költségvetések gyors elkészítésével, a kivitelező vállalatok időbeni lekötésével, a felújítási munkák iskolaév alatti megindításával — elérték, hogy a járás minden felújítási munkája a tanév kezdetére elkészült.

A felújítási munkák időbeni és gyors elvégzésében nagy segítségünkre voltak a járási VKG osztályok, mert vállalták, hogy a költségvetések felülvizsgálását és a végszámlák kollaudálását elvégzik és ezzel a munkák ütemét meggyorsítják.

A felújítási munkákhoz hasonlóan szépen halad a beszerzési (20-as rovat) hitelek felhasználása is. Az elmúlt években az volt a gyakorlat, hogy a költségvetési év végén, a megmaradt hitelek felhasználása ötletszerűen, tervszerűtlenül történt.

Az idén ez a kapkodás megszűnt. Járásaink az Iskolai Felszereléseket Értékesítő Vállalattal, már az év elejétől kezdve, negyedévenként kötnek bűtorra, szemléltető eszközre; a Könyvterjesztő Vállalattal könyvekre szerződést. Ez biztosítja, hogy december 31-ig az összes hiteleket tervszerűen és időben felhasználjuk.

Járásaink szeptember 10-ig a beszerzési hitelek 61%-át felhasználták és december 31-ig történő szállítással az IFÉRT-nél, az utolsó forintig lekötötték a hiteleket.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a járások gazdálkodása ebben az évben sokat fejlődött. A következő iskolévben még jobbra szándékozzuk tenni a járások ilyen irányú munkáját. Ezt célozza az is, hogy a jövő évi úgynevezett generál felújítási munkálatok terveit és költségvetéseit már ebben az évben megterveztetjük, hogy a következő év első alkalmas tavaszi napján a felújítási munkálatokat megkezdjük. Így elérjük, hogy szeptember 1-re minden iskola befejezve, készen várja a tanulóifjúságot.

Dr. Fekete Béla

A kovácshidai egy tantermes tanítói lakásos típus-iskola

FEJLESSZÜK AZ IFJÚSÁGI SZERVEZETEK MUNKÁJÁT!

Úttörőélet Palotabozsokon

Hazánk felszabadulásának 10. évfordulójára nevelőtestületünk és minden tanuló munkájának legjavát igyekezett nyújtani. Csak fokozta ezt a Megyei Tanács Oktatási Osztályának felhívása, mely versenyre szólított bennünket is, hogy az évforduló tiszteletére a tanulóifjúságunk tanulmányi eredményét növeljük, a mulasztásokat csökkentjük, iskolánk tárgyi feltételeit gyarapítsuk stb. Az Okt. Osztályok értékelő munkája nyomán született meg a legjobbak dicsérete és jutalma.

Azóta új tanévet kezdtünk. Az elmúlt tanév tanulságai alapján új célkitűzéseinkhez már kipróbált munkamódszereink is vannak.

Tanulóink, úttörő pajtásaink várják is, hogy a hétköznapoknak újra értelmet és tartalmat adjunk, megcsillogtassuk a „holnap örömét”. Ugyanis az előtűnik álló távlatok mozgatják majd az órsöket, rajokat és az egész csapatot újabb tettekre. Iskolánkban az elmúlt tanévben ismételtén bebizonyosodott, hogy azok az osztályfőnökök értek el nagyobb eredményt, akik jobban támaszkodtak az úttörő közösségre, a rajra. Az iskolán kívüli munka is ott volt a legjobb, ahol az osztályfőnök (rajvezető) megtalálta a rajával való együttműködés helyes útját.

Ezért még augusztusban rögzítettük legfőbb úttörő tennivalóinkat összehangolva az iskola munkatervével. A tapasztaltak alapján legfőbb feladatnak az úttörőaktívák helyes kiválasztását, a velük való rendszeres foglalkozást, állandó képzésüket emeltük ki. Szeptember folyamán végzett munkánk legfontosabb feladata ez volt. A tanulóközösségek önállóságának sértetlensége mellett úgy irányítottuk a választásokat, hogy azok nevelői célkitűzéseinknek megfeleljenek. Bevallom — ebben a tanévben — ez már könnyen ment. Az órsök a tanév első hetében alakultak meg, s azt követte a rajtanács megválasztása. Több vitára került már sor a cs. tanács megválasztása alkalmával. A rajok saját jelöltjeiket népszerűsítették a faliújságon. Javasataikat alátámasztották az illető pajtások elmúlt évi, s nyáron át végzett munkájával. Érveikkel harcoltak jelöltjeik mellett. Vita, izgalom után választottuk meg demokratikusan, a nevelőtestület jelenlétében — az új csapattanácsot.

Azóta már úgy érzi minden pajtás, hogy helyesen választott. Ezzel befejeződött a csapat újjászervezése. Csapattanács, öt raj, s azon belül 18 órs készült fel az idei tanév munkájára. Új tisztikar várta a feladatokat a velük egybeforró úttörő-hadsereggel, hogy azok megoldásán munkálkodjon. Néhány nap múlva nagyobb méretű „sátras-faliújságon” iskolánk folyosóján mindenki megláthatta díszes kivitelben a csapat új szervezetét. Egy-egy kis sátorban ott van 5—10

pajtás neve, akik egy órsbe tömörültek. Középen parancsnoki sátor, piros-fehérezöld zászlócskával, benne a csapattanács. Mellette „oszlopon” a felvont csapatzászló. Ilyen erdei sátor táborban többen is töltöttek az emült nyáron 2—2 hetet. Ez az alakulat vár „bevetésre” öt önálló rajban.

S most néhány szót arról, mit is tett a tanév másfél hónapjában, hogyan épített úttörőaktíváinkra a rajvezető a „legnehezebb” osztályban? Erről egy gyűlés alkalmával így számolt be a nevelő: — Kimondhatatlan idegenkedéssel vettem át ezt az osztályt. Sokan vannak, 42-en, közülük 9-en osztályt ismételnének. Rosszak, hangosak, verekedők. Nem tudtam velük megbarátkozni napokon át. Menekültem az osztályból. Így ment nap mint nap. Egy nagyon kínos óra után magam is beláttam, ez így nem mehet tovább. Rendet kell teremteni. Hogyan? Az úttörőszervezethez folyamodtam. Azokhoz, akik a gyermekek bizalmát megnyerték: az órsvezetőkhez.

Összehívtam a rajtanácsot, az órsvezetőket beszélgetésre. Mindenről szó esett, magatartás, tanulás, fegyelem. Nektek kell segíteni — mondtam. Akartok-e segítő társaim lenni? Akarjátok-e, hogy osztályunk, rajunk tanulásban, fegyelemben első legyen? Igen — volt a felelet. Az órsvezetők javaslatára órsök szert ültettem a pajtásokat. 4 órs 2—2 sorban. S az órsvezetők vállalták az órsi munka, az osztály életének megjavítását. Hittem nekik, s — ma azt mondhatom — nem csalódtam. Másnap reggel már faliújságcikkek jelentek meg. Többek között a rajtanácselnök felhívást intézett az órsökhöz. Verseny a „legjobb órs” címért. A lavina elindult. „Első forduló.” Legközelebbi osztályfőnöki órán az órsvezetők beszámolója hangzott el. Az eredmény várakozáson felüli volt.

Lekesedés — bírálat-önbírálat — egymás munkájának elismerése. Kemény harcot vívtunk mind a 42-en. Ki pajtásával, ki saját magával. Száz és száz akadályt kellett legyőznünk, de úgy érezzük, hogy megnyerjük a csatát.

Közös erővel, közös munkával a közös célért. Azóta már kibővítettük a „tisztikart”. De minden pajtás segít, mindenki dolgozik. Azóta már harmadszor hangzott el a rajtanácselnök szava: „Vigyázz-kész-rajta! — a harmadik fordulóra! Órsök előre az első helyért!”

Délutánonkint az órsök együtt szedték a vadgesztenyét és gyűjtötték a papírt, megszervezték a riadóláncot, s jelenleg a csapat sport-találkozójára készülnek, ahol majd eldől, ki iskolánk legjobb futója, ugrója, dobója stb.

A másik rajban a házi feladatát hanyagul végző pajtás mellé az órs tagjai heti váltással egy-egy társukat osztották be. Ezekkel délutánonkint együtt készül fel a pajtás a másnapi órákra. Ez az órs önálló elhatározása volt, hogy órsük becsületét visszaszerezzék.

A VII. o. rajtanácsa *díszes lapokra* nagyította fel az úttörő kötelességeit, jogait, a jelmondatot. Leírta, mit jelent úttörőnek lenni, miért köszönünk „előre”-vel. Ezzel elindult a rajok között az a mozgalom, melynek célja mielőbb megismerni szervezetünk *Működési Szabályát*.

Úttörőink igényeit ismerve — a DISZ KV XII. ülésének határozata nyomán — már eddig is igyekeztünk több játékot, elevenséget, romantikát vinni a csapat illetve a rajok életébe. A mi pajtásaink is szeretik az úttörőszervezet „katonásabb” formáit. A célra való mozgósítás — a késés elleni harc, a fegyelmezett magatartás, a vezetők aktivitásának — jó eszközt ismertük fel ebben.

Hétfőn a reggeli úttörő „parádénknak” nem egy felnőtt nézője akad. A csapattanácselnök határozott vezényszavaira rajonkint sorakoznak a pajtások. Az órsvezetők a rajtanácselnöknek, az pedig a csapattanácselnöknek teszi meg a jelentését. A csapatról szóló jelentést az ügyeletes nevelő fogadja. A zászlófelvonás és DIVSZ induló eléneklése után felolvassák a „Heti parancsot”. Ez

tartalmazza az új tanítási hét *jelszavát* (pl. 5. hét: Bartók B. évfordulóra írjátok össze a tanult népdalokat!) *dicséri* az elmúlt hét legkiválóbb örsét, raját, kijelöli az új hét *szolgálatosait*, (rendfelelős, oszt. ügyeletesek), s a munkaterv alapján röviden meghatározza a hét *úttörő-tennivalóit*. (Pl. szept. 28-án d. u. a rajok kirándulnak, közben növényeket, rovarokat gyűjtenek. Célnál megemlékezés Néphadsereg Napjáról. Felkészül az I. raj. (VIII. o.) Bevonuláskor számjáték.) A „heti parancs” felolvasása után kerül sor a *szolgálatátadásra*.

Úttörőegyenruhánk legegyszerűbb darabja a *vörös-nyakkendő*. Összetartozásunk legszebb jele. Az aktívák példáin keresztül elértük, hogy minden úttörő viseli a nyakkendőt és rosszul érzi magát, ha azt esetleg otthon felejtette. A „tisztikarnak” kijáró *rangjelzéseket* a kézimunka szakkörünk készítette el. A csapatgárdisták egytől-egyig büszkeséggel hordják karjukon a piroscsíkos jelvényt. S milyen büszkeség tölti el őket, amikor a látogatások során a látogató „örsvezető” címen szólít egy-egy tanulót magához. A csapatgárdisták tekintélyét csak emeli az, hogy az igazgató is őket hívja a nevelőszobába egy-egy osztály vagy pajtással kapcsolatos probléma megbeszélésére.

Kollektív és a pajtások egyéni előretervezésével már az elmúlt évben is jó eredményt értünk el az iskolai *takarékossági mozgalomban* (11 600). Ebben a tanévben már eddig is több mint 3000 Ft-ot gyűjtöttek a pajtások, ami — az iskola tanulóinak összlétszámát tekintve — 13 Ft-os átlagot jelent.

Helyesléssel fogadtuk, hogy az Okt. Osztály a csapat- ill. rajegészségügyi állomások felállításával az *ifj. vöröskereszt* munkáját is az úttörőcsapat szervezetén belül kívánja megoldani. Az állomás-parancsnokok kötelező beszámoltatása megerősíti a raj- és csapattanácsok munkáját.

Tervünk, hogy a Jubileumi Év során mi is méltóan készüljünk az úttörő-szervezetünk születésének *10. évfordulójára*. Az egész csapatot mozgósítja a tört. szakkör irányításával szervezett gyűjtő munka a *csapatörténet* feldolgozásához. (mikor alakult a csapat, kik voltak a tagjai, hol vannak, eredményeik, táborozások, képek, naplók.)

Biológus és testnevelő szakos nevelőink nyújtanak segítséget a pajtásoknak, hogy mielőbb a turisztika és természetkutatás *ifjú mesterei* lehessenek. Rendezik az eddigi ismereteiket, s tanulmányozzák a próbaanyagot.

Megnagyobbított *kísérleti kertünket* bekerítjük. Községünk a békekölcson részesedésből „*vidám parkot*” létesít. Az úttörők már most vállalták, hogy ezt a parkot rendbentartják, virágokkal díszítik, a felszerelést megvédik.

Különös gonddal foglalkozunk a *VIII. osztályosainkkal*, kiknek főfeladatuk megismerni a DISZ-t, és felkészülni a DISZ-be való belépésre. Közvetlen kapcsolatot teremtettünk az alapszervezettel (titkára nevelő), valamint az ÁMG jól működő DISZ-szervezetével. Üzemlátogatásunk s közös rendezvényeink során VIII. osztályos pajtásaink majd nagyobb betekintést nyernek az üzemi DISZ-szervezet belső életébe. Ezzel a meglévő személyes kapcsolatot kívánjuk elmélyíteni az ÁMG traktorista DISZ sztahanovistái, kiváló DISZ munkásai között. A VIII. o. úttörők kollektíven — munkatervünk nyomán — még a tanév elején előfizettek a Szabad Ifjúságra. Ezen keresztül még inkább megismerik a DISZ életét, problémáit. Meg is kedvelték ezt a lapot, hiszen azóta már egyéni előfizető is van.

Tervünk ennek során az, hogy a VIII. o. pajtásaink ne csak a DISZ- fiatalok életével, tetteivel ismerkedjenek, hanem foglalkozzanak a DISZ Szervezeti Szabályzatával is. A „*DISZ Híradó*”-n számoljanak be volt úttörőink mai életéről, akik közül jelenleg nem egy kiváló DISZ-dolgozó a gépállomáson, az alapszervezetben DISZ vezetőségi tag, középiskolai, sőt egyetemi hallgató.

A DISZ ilyen megismerését úgy irányítjuk, hogy a pártások még a tanév folyamán igényeljék az *iskolai DISZ-szervezet* megalakítását. Találkozókn ilyen irányú beszélgetésekkel is ezt segítjük elő. Ebben segítségünkre lesznek a rajban dolgozó fiatal diszista ifjúvezetők, kiknek személyén és élményein keresztül ugyancsak közelebb kerülnek úttörőink a DISZ-hez. Ilyen előkészülettel, 2—3 szervező kiemelésével az első félév végére életre kívánjuk hozni a VIII. o.-ban iskolánk DISZ-szervezetét. A munkát már az első lépéstől kezdve az igazgatóval, a VIII. o. osztályfőnökével közösen irányítjuk.

A DISZ tagjai a tanév végéig, de még nyáron át is iskolai úttörő életünk aktív részesei, irányítói maradnak, de szervezeti életünkben már DISZ-tagok lesznek. Munkájuk is már DISZ megbízatás.

Célunk, hogy tetteiket még nagyobb fegyelmezettség hassa át, tanulásban, kulturális-, fizikai (társadalmi) munkában, a sportban és a nyáron át végzendő munkában pedig példát mutassanak a DISZ szervezeti életet élő „legöregebb” diákjaink.

Tudjuk, hogy pedagógiai körütekintésre lesz szükség, de nevelőtársaimmal vállaljuk ezt a munkát, mellyel biztosítjuk, hogy úttörőink iskolánkat elhagyva nem kallódnak el, hanem szeptemberben megtalálják helyüket a különböző üzemek, iskolák, alapszervezetek DISZ életében.

Lantos József

Igazgató az úttörőcsapatról

Figyelmesen tanulmányoztam pártunk Központi Vezetőségének májusi határozatát „Az ifjúság közötti munka megjavításáról”.

Éppen ezért az iskola úttörőcsapatának további fejlesztését, az úttörőmunka megjavítását tűztem ki magam elé egyik legfontosabb feladatként. Nagy könnyebbséget jelent munkámban az, hogy az idei tanévben órakedvezményes csapatvezető működik az iskolánál.

Mindenekelőtt a hibákat vettük számba, s mit tagadjuk: akadtak bőven. A legfőbb hiba az volt, hogy az úttörőcsapat munkáját egyedül a csapatvezető végezte, a tantestület tagjai közönyt tanúsítottak az úttörőmunka iránt, nem támogatták a csapatot. Nem gondolkodtak azon, milyen eszközökkel és módszerekkel segíthetnék a csapatvezetőt felelősségteljes munkájában, s hiányoztak az osztályfőnökök egészséges, ötletes kezdeményezései is. Úttörőszervezetünk nem volt eléggé élő, a foglalkozások nem kötötték le a pártásokat, hiányzott az öntevékenység. Egy-egy foglalkozás szinte folytatása volt a délelőtti történelem- vagy földrajzórának. Nem volt meg az elevenség, játékoság, pedig ezt a gyermekek életkora megkívánta volna. Megfelelő, barátságos úttörőotthon híján a tantermekben zajlottak le a foglalkozások, s a szabadidő jó és hasznos felhasználására sem volt helyük a tanulóknak.

A hibák mellett azonban szép eredmények is születtek. Legkiemelkedőbb közülük a repülőgéppel való kirándulás Budapestre, mely ezideig egyedülálló kezdeményezés volt megyénkben, s talán országos viszonylatban is.

A számvetés után elhatároztuk, hogy iskolánk minden nevelőjét bevonjuk az úttörőmunkába, feladatot adunk az osztályfőnököknek, egyszóval: határozott követelményekkel lépünk fel velük szemben. Az osztályfőnöki munkaközösség első ülésén az úttörővezető ismertette az osztályfőnökök munkáját, feladatát a csapat életében. Magam pedig kötelezővé tettem számukra, hogy

mint rajvezetők állandóan irányítsák a rajok munkáját, osztályfőnöki órákon állítsák példaképpül a többiek elé jól dolgozó úttörőinket, s minden téren legyenek igényesebbek az úttörőcsapat tagjaival szemben. A nevelői értekezleteken osztályfőnöki munkájukkal párhuzamosan be kell számolniok a csapat életében végzett tevékenységeikről is. Az igazgatói értekezleteken pedig magam is ismeretem, hogy mit tettem csapatunk munkájának megjavítása érdekében, milyen eredményeket értünk el és milyen nehézségekkel küzdünk.

Az iskola úttörőcsapatának munkaterve úgy készült el, hogy alkalmat adjon az osztályfőnököknek, minden nevelőnek az úttörőmunkába való aktív bekapcsolódásra. Ennek bizonyítására leírom a munkaterv néhány érdekesebb részét.

A terv két nagy részt foglal magában: állandó jellegű és nem állandó jellegű munkákat.

Egyik állandó jellegű munka a turisztika. Ennek rajonkénti felosztása megfelel az életkori sajátosságoknak és a földrajzhoz is kapcsolódik. Például az ötödik osztály környékutató próbára készül, ezért megismerkedik lakása környékével, annak növény- és állatvilágával. Elkészíti Pécsvárad történetének vázlatát, megismerkedik a község középületeivel, hivatalaival, iparával, stb.

A hatodik osztály térképész próbát tesz, mert földrajzi anyagának ez felel meg legjobban. A hetedikes raj anyaga szakácspróba, a nyolcadik pedig táborverő és túravezető ismeretekkel foglalkozik.

A hazafiságra való nevelés ennél a munkánál kézenfekvő, hiszen a turisztika közben megismerkednek tanulóink községükkel, annak nevezetességeivel, de népével is.

Az öntevékenységre is tág tér nyílik azáltal, hogy a túrákat maguk tervezik meg, önállóan hajtják végre.

A nevelők, különösen a földrajzszakosok számára is jut munka, irányítják, segítik a pájtásokat feladataik végrehajtásában.

Nagy lelkesedéssel végzik úttörőink a történelmi szakkörön belül a néprajzi és történelmi gyűjtőmunkát. A munka célja egy történelmi és néprajzi múzeum létesítése. Az eddig gyűjtött anyag fényes bizonyítéka annak, hogy a gyerekek szinte játszva tanulhatják meg a történelmet megfelelő irányítás mellett. Megismerkednek Pécsvárad múltjával a régi, sárguló iratokból. Érdeklődéssel böngészik az egykori céhleveleket, öreg szerszámokat, a régi mesterségen vándorkönyvét, melyből kitűnik, hogy húsz különböző faluban és városban is dolgozott, míg végre a céhnek tagja lehetett.

A népművészeti tárgyak a község népének alkotókészségéről mesélnek a kis magyaroknak. A begyűjtött cserépmunkákról nevelői segítséggel kiderítették, hogy azt az egyetlen pécsváradai „gölontsér” Fischer Henrik készítette, akinek irataiból az is kiderül, hogyan sorvasztotta el a pécsi porcelángyár a kis- és kézműipart vagy háziipart.

A régi lakosság ízlését dicsérő háziszöttéseket, népviseleti ruhadarabokat is összegyűjtik úttörőink, azokat ügyesen csoportosítják, rendezik. Húsvét táján tojásgyűjteményt is szereznek, de felkutatják és megszerzik a népi mintákkal díszített tányérokat és egyéb cserépedényeket is. A nagyságuk miatt be nem gyűjthető tárgyakat (100 év előtti szőlőprés, szövőszék, stb.) lefényképezik és sajátkezüleg keretezik, üvegezik a múzeum számára.

A múzeum néprajzi része mellett gyarapítják a történelmi részt is, bár ez már nem egészen helyi vonatkozású. Rengeteg anyagot gyűjtöttek már össze a pájtások s ezzel elősegítik, hogy nevelőik a történelem tanítását szemléltetőeszközökkel is alátámaszthassák. Üveg alá kerül például Kossuth sajátkezü

írással készült lemondólevelének fényképmásolata, a világosi fegyverletétel előtti levelezései Görgeyvel, stb. Tablószerűen összeállítják a már begyűjtött anyagból az első magyarnyelvű nyomtatványokat a XVI. századból. Gyűjtik a fémpénzeket is, 1509-től a mai napig teljes sorozatot állítottak már össze, jelenleg pedig a tizennégyes világháború előtti papírpénzek után kutatnak nagy igyekezettel, kitaró szorgalommal és érdeklődéssel.

A csapat fotószakköre Pécsvárad építészeti emlékeit örökíti meg a múzeum számára, azonkívül a csapat minden ténykedését lefényképezi, hogy a tanév végén az egész csapatmunkáról egy albumot állíthasson össze.

A tárgyi gyűjtőmunka után sor kerül a szellemi termékek (népmesék, babonák, táncok, nóták) gyűjtésére is.

A csapat irodalmi szakkörének terve sem megvetendő. Sokszorosított folyóiratot akarnak szerkeszteni, melyben havonként beszámolnak a csapat életéről és az iskolában folyó munkáról. Tervüket minden eszközzel támogatom, mert életrevaló kezdeményezéseik elé nem szeretnék gátat emelni.

Egyik nevelőnk a csapat szervezett mozilátogatását biztosítja. Összekötést tart fenn a mozi vezetőségével és közösen megnézzük minden olyan filmet, mely igazi hazafiságra neveli ifjúságunkat.

A falu kulturális életének megalapozásából is ki akarjuk venni részünket. Havonként kultúrműsort adunk a lakosság részére a községi „hangosbemondón” keresztül. Ezzel kettős a célunk: egyrészt irodalmi műsort adni a község dolgozóinak, másrészt közelebb hozni a falu lakóit az iskolához.

A nemes szórakozásra tanítjuk meg úttörőinket azzal, hogy a közeljövőben táncanfolyamot szervezünk számukra az iskolában.

Most van alakulóban a csapat nyolcvan tagú énekkara, melynek célja kulturális rendezvényeink műsorának színvonalasabbá tétele.

A VII—VIII. osztályos rajok részére „Ismerd meg Baranyát” címmel kirándulásokat szervezünk. Ennek első mozzanata nemrég meg is történt, amikor Siklóst és Harkányt látogatták meg a pajtások. Megismerkedtek a siklósi várral, értékes fegyvergyűjteményt láttak a számszerijttől kezdve a 48-as szabadságharcban használt puskákig. Közben a helyszínen tanulták meg Siklós történetét. Harkányban pedig saját szemükkel láthatták, hogyan gondoskodik államunk a dolgozók egészségéről, sőt résztvettek egy — a DISZ által rendezett — ifjúsági találkozón is.

A fentiek mellett természetesen megismerkednek a pajtások az Úttörő Mozgalom működési szabályzatával, a Tanulói Szabályzattal és az iskola Házi rendjével is, hogy minél jobban megértsék a közösségi élet szükségességét.

Nem állandó jellegű munkaként szerepel a csapat munkatervében az ünnepekre való készülődés, különböző társadalmi munkák végzése, stb.

Egészen vázlatosan ezek lennének a pécsvárad általános iskola úttörőcsapatának tervei az idei tanévre. A tervek egy része már a megvalósulás felé halad. Bár komolyak és eléggé nehezek a tervek, megvalósulásuk elé mégis bizalommal tekintek, mert nevelőtestületünk minden tagja megértette a párt-határozatból folyó kötelességeinket, lelkesen és hasznosan segíti úttörőinket, szívvel-lélekkel dolgozik azért, hogy iskolánk úttörőcsapata valóban tartalmas, színes, változatos életet éljen és betöltse feladatát mint öntevékeny ifjúsági szervezet az ifjúság szocialista nevelésében.

Vezér Mátyás

Az úttörőcsapat két kirándulása

Az iskolai kirándulások céljainak megvalósítása a megelőző és a befejező fajtájú kirándulások által történik. A kérdés tanulmányozása végett vizsgáljuk meg tanulóinknak egy-egy ilyen, iskolai környezetben kívüleső, tevékenységét!

Az Országos Gyermeknapot a tanulók megjutalmazására szántuk, s ezért a Szülői Munkaközösség kihirdette, hogy vállalja egy egésznapos kirándulás összes költségeit, vagyis az útiköltséget és az étkeztetést. Ez tanulónként 15—20 forintnyi összeget jelentett, az egyes rajok előmértékezése szerint. Ezt a kirándulást a *csapat-tanács bevonásával* ugyanis már jó előre megterveztük és kidolgoztuk. A tanulók erre készültek, pénzt gyűjtöttek és számontartották azokat, akik nehezebb anyagi körülmények között éltek, és így támogatásra volt szükségük. A pénzt az iskolai takarékbélyegakció keretében gyűjtötték. Feladatunknak tekintettük azt is, hogy a tanulók szokják meg a reális gondolkodást arra az esetre, amikor maguk terveznek kirándulást családi körben, őrsi, vagy raj-kötelékben, illetve későbbi életükben munkatársaik körében. Közöltük a gyermekekkel, hogy kint tábori módra gulyást főznek részünkre, utána egy tölcsér fagyaltot kapnak. A vacsora felmelegített és besűrített gulyás lesz. Forrásvíz a helyszínen rendelkezésre áll, kenyeret hoznak magukkal, úgyszintén evőcsajkát, vagy egy félliteres lábost és kanalat, asztalkendőt, vagy konyharuhát. A felszerelésből az indulás előtti napon főpróbát tartottunk. Ezek után kitűztük a kirándulás általános céljait és tanulmányi tervét. Tudták, hogy a kirándulás napját megelőzőleg (egy héttel előbb) a helyszíni előkészítésre kiutazott az úttörő csapatvezető és egy segítő nevelő. A dologi ügyeket így álagosan tisztázva, a továbbiakban már egész figyelmünket a kirándulás eszmei részére összpontosíthatták.

A kirándulási terv egyes ágazatai a következők voltak: 1. Utazás MÁVAUT autóbuszokon Pécs-Kertvárostól Mecseknádasd községbe és vissza. (A különjáratú kedvezmény a kirándulást megilleti, minthogy Mecseknádasdnak nincs vasútállomása.) 2. Délelőtt: I.—II. osztály, III.—IV. osztály, V.—VII. osztály közszégnézés az életkori sajátosságok és tanulmányi színvonal szempontjainak figyelembevételével. VIII. osztályosok írásbeli és szóbeli tanulmányi versenye magyar nyelvből és számtanból, összemérve a mecseknádasdi VIII. osztályosokkal. Általában barátkozás a helybeli ált iskolásokkal. Utána harcjáték délig. Délben ebéd. 3. utána két óra pihenőpihenő, egyéni játék, látogatások a falusi pajtásoknál. Délután falunap, gyermeknap ünnepély. Sportjátékok és műsorszámok. Besötétedés felé táborfű-gyújtás, búcsúzkodás, beszállás az autóbuszokba és hazautazás.

Az egyes ágazatokon belül részletes tervet dolgoztunk ki, a ráfordítható óra és perc beosztásával és a működési helyek kijelölésével. Csak így tudtuk elérni, hogy a nagy korkülönbségek közepette (7—15 évesek), idegen gyermekekkel együttműködve, és a szokásos iskolai rendtől eltérő napirendben, mindenki jól érezte magát, munka, pihenés, szórakozás, szórakoztatás, a jó modor és kultúrált magatartás ténykedései szabályosan váltakozva követték egymást. Még így is fordultak elő zökkenők, amelyeket a következőkben már képesek leszünk elkerülni. Ezek azonban csekélységek voltak. A kirándulás tervszerint, jól és eredményesen folyt le.

A kirándulás fajtajellege szerint befejező volt, azaz a tanultak igazolása a valóságban. Minden tantárgy elméletileg és példái által rendszeresen foglalkozik a szocialista építéssel, épülő, szépülő hazánkkal. Ezt állítottuk az alapeszme tengelyébe.

Az indulásnál arra tereltük a figyelmet, milyen szép és felejthetetlen látvány, amint az iskola előtt, a Tánccsis Mihály utca hosszában várakozik ránk az autóbusz oszlop. Egyforma, szép, erős kocsik, izléses berendezés, biztonság, kényelem, — és hasonlítsuk össze szüleink gyermekkorával. Hosszu az oszlop, mint egy vasúti szerelvény. Egész napra a miénk, és alig fizetünk érte valamit. Kezdjük érezni, hogy immár egy tehető, majdnem gazdag nép gyermekei vagyunk, dolgozók államában.

A kirándulás főtémája a 6. számú országos főközlekedési útvonal, amely a múlt évben készült el. Barcstól Budapestig 380 km. Mi Pécstől Mecseknádasdig húzódó, mintegy 40 km-es szakaszát járjuk be, és közben kiszállunk az országos nevezetességű völgyhidaknál. Utazás közben már mindenki várja és figyel az előre jelzett érdekességeket: beton útburkolat; sok falut érint, de keresztül egyikén sem megy; a forgalom gyorsasága. Nincsenek sorompók, helyette vasúti hidak, mégpedig görgős alátámasztással, aluljárók. Bevágások, töltések, hatalmas földmunkák eredményei. Néhol még ott állnak a szovjet-rendszerű útépítő gépek. Felejthetetlenül szép tájak, és még szebbé teszi, hogy kultúrtájja fejlesztette a szocialista ember együttes munkája: messzire látni, hogyan kígyózik a gyönyörű útvonal fehér csíkja, és helyenként metszi a nagyfeszültségű villamos távvezeték karcsú vastornyokból álló vonala. Néhol közel fut az új út a régi mellett, a gyermekek mosolyogva nézik keskeny és gidres-gödrös felületét, összehasonlításokat tesznek. Hirtelen letérünk a régi útra, és lefutunk egy mély völgy aljára. Megállunk, kiszállás. Akkor veszik észre a két hegyorom között a magasban ívelő völgyhidat. Lenyűgöző, fenségség látvány! Elmélmulva nézik, azután megmásszák a meredek partokat és a hidról lenéznek a szédítő mélységbe. Felkeresik a közelben lévő másik völgyhidat. Összehasonlításokat tesznek. Az áthidalás technikai megoldása még érdekesebb, de nem olyan áttekinthető, mint az előbbi. Az útvonal utolsó szakaszában szemlélhették a különbséget: a régi út olyan meredek vezet fel és le, rajta keresztül annyi a veszélyes vízmósás, hogy Mecseknádasd egyáltalában nem tudott a forgalomba bekapcsolódni. Ennek a népes nagy községnek egyetlen autóbuszjárata sem volt, Pécs felé közlekedni nem tudott. Az új útvonal kígyózó szerpentin, olyan megoldásban, hogy még kerékpárral is fel lehet rá hajtani. A völgy felőli párkányzat egy vár bástyáira emlékeztet; élmény átutazni ezen a vidéken, és megérkezni a széles medencében elterülő Mecseknádasra.

Megérkezés, kiszállás, sorakozás és énekszóval bevonulás a községbe. A régi püspöki kastély ma iskola a felsőtagozatú osztályok részére. Minden osztályunk egy-egy tantermet kapott tanyázásra. Minden gyermek kapott egy padot, ahova leült, összehajtván otthagyhatta a nélkülözhető ruháját és tarisznyáját. Itt tízóraitkát.

Az iskolaudvaron történt a két csapat ismerkedése. A vendéglátó úttörőcsapat sorakozott és vele szemben a mi csapatunk. Mindkét csapat zászló alatt. Az ottani iskolaigazgató üdvözölte a vendégcsapatot és ismertette a napirendet. A nyolcadik osztályok átvonultak az úgynevezett „kisiskolába” és ott egy óra alatt lebonyolódott a tanulmányi verseny, ellenőrző tanárok kölcsonös közreműködésével. Többi tanulónk összekeveredett a helybeliekkel, és egy órai időtartamra csoportosan elmentek községnézésre 500 m sugarú környék kutatásra. Egyéni benyomásokat szereztek a község életéből. Megfigyelési szempontok voltak: házak és udvarok, növények, állatok; az emberek milyen nyelven beszélnek, hogyan öltözködnek, milyen jelvényeket hordanak, miféle foglalkozásokra lehet következtetni, feliratok az utcán, világítás, rádió, utcai hangszóró. Az utca forgalma, milyen járműveket látni, mit végeznek; látni-e egyenruhás embereket, miféleket; az odavaló pajtások ismerik-e a falu népét. Tudják-e melyik házban ki lakik, hol vannak élmunkások, sztahanovisták, melyik családban van bányász, zenész, énekes, sportoló; hol van harapós kutya, kapni-e a boltban képeslapot, hol van a párhelyiség, a posta, a sportpálya, a mozi, a kultúrotthon, az úttörő-játszótér, stb. A tanulók útinaplójukban nagyon sok és érdekes megfigyelést gyűjtöttek. Meglepte őket, hogy a falusi pajtások mennyire tájékozottak.

Az egy óra tanulmányi idő után autóbuszaink a helybelieket kivitték a Réka-völgybe, hogy ott az egyik magaslaton védőállást foglaljanak el. A pécsiek felső tagozata gyalogmenetben indult támadóállásba. Az alsó tagozat osztályai a sportpályán és a mellette emelkedő ritkás domboldalon foglaltak állást, és megkezdték játékaikat saját külön terveik szerint. Ezek kirándulása ebédidőig tartott.

Az úttörők harcjátéka megközelítőleg másfél négyzetkilométernyi területen folyt le. Kiindulás a Réka-völgyből és támadás változatos hegyoldalra, amely nemcsak felszíni formájában, hanem növényzettel való fedettségében is igen változatos volt. A haditerv az adottságok gondos mérlegelésével készült. Az előkészítő nevelők vezetésével egy mecseknádasdi úttörő-örs végrehajtotta a várható támadást, hogy a vé-

delemre jól felkészülhessenek. A harcjátékban leány-úttörők is résztvettek. Színes ruháik nem valami előnyösen illeszkedtek a környezetbe, de óvatos mozgásuk, buj-káló ügyességük és türelmes figyelőkészségük következtében végreis teljesen egyenrangú játszótársai lettek a fiúknak. A harcjátékhoz csatlakozott néphadseregünk néhány DISZ fiatalja is, és ezek a hadihelyzet hangulati aláfestése érdekében hajító puffancsokat alkalmaztak és tervszerű puskalövéseket tettek vaktöltényekkel.

A támadás nagy területen felvonuló örsönként történt, harci térképvezlatokra támaszkodva.

A fejlettebb örsök a nehezebb és fedettebb területen haladtak, és tájékozódásuk csak irányszög alapján volt lehetséges, mint hogy a nehéz terep miatt a főirányból mind úntalan le kellett térniök. Ezekhez egy-egy néphadseregbeli harcos volt beosztva, olyan fiatalok, akik az efféle feladathoz szükséges segédletekkel, mint óra, iránytű, térkép, irányzó, térképvezlat a hadi feladattal, nemcsak hogy jól tudnak bántani, hanem használatát tanítani is tudják. A még fejletlenebb örsök viszont útjeleket kellett, hogy kirakjanak és összeköttetéseket kellett fenntartaniok a szomszédos örsökkel. Mindez több időt vett volna igénybe, lassúbb haladást, mint amennyi idő rendelkezésre állt, mert az ebédet sem lehetett elhalasztani a délutáni program miatt.

Ebből az a tanulság, hogy az előkészítésnél mindig sok az idő, a végrehajtásnál kevés. Mégis, hogy az időbeosztás ne idézzen elő a műsorban vontatottságot, az ilyen nagyon mozgalmas játékokat alternatívákkal kell tervezni. Ha van idő, a nagyobbbat, ha kevés az idő, a kisebbet hajtjuk végre.

Lefúvás után, a gyülekező helyen a mecseknádasdi igazgató érdekes előadást tartott a Réka-vár történetéből és legendájából.

A csapatok együtt vonultak be a községte ebédre.

A tanyahelyen megmosakodtak, magukhoz vették evőkészletüket és rajonként a sportpálya mellett levő Népkertbe mentek, ahol a táborig konyhánk állt. Az örsvezetők azonnal felismerték a helyzetnek az otthoni állapotokhoz való hasonlóságát. Minden utasítás nélkül egysoros oszlopba állították a 10—12 tagú örsöket, és így közelítették meg szemközt, a kondérokkel már felkészült mamákat.

Ebéd után a nevelők vezetésével csoportosan felkeresték a gazdálkodás szocialista szektorait. Ekkor már beállt az ünnepi hangulat. A váltás után megérkeztek a bányászok, akiket megszólaltattak, és ezek ismertették az innen 5 km-re levő hidasi szénbányát, bányászéletüket, munkájukat, jövedelmüket, terveiket. Közvetlen beszélőktől értesültek arról, hogy mennyire fellendült a falu élete az út következtében: szállítás, gyümölcsértékesítés, idegenforgalom. Az irányított gazdálkodás, valamint a bánya megnyitása következtében. Megszólaltattak régi német nemzetiségű lakost, és a felszabadulás után betelepült embert. Ezeket már az előkészítés kérte fel és beszélt meg velük, hogy miről és hogyan szóljanak a tanulók okulására és a nevelés érdekében.

Fél 4-től 5-ig a fiúcsapatok között futball-mérkőzés, a leányoknál kézilabda-mérkőzés. Ez a sportpályán zajlott le. A sportpálya mellett nagyméretű úszómedence készült, kirándulásunk idején még nem volt benne víz. A nagy betonmedence alkalmas volt a további műsor megrendezésére. A nézők körben, a medence partján helyezkedtek el, innen jól áttekinthető volt az egész. A műsor majálisra való könnyű előadási darabokból állt, úgymint népitánc, zenés szabadgyakorlat, ritmikus táncgyakorlat, tréfás számok, szavalat, ének, stb. Az erre szánt idő 5-től 7-ig tartott, egy óra múlva a közönség beállt táncolni, a zenét a magunkkal vitt, és négy honvédből álló szalonzenekar szolgáltatta.

7-től fél nyolcig vacsoraosztás volt a délihez hasonlóan.

Fél nyolckor meggyújtottuk a tábortűzet, és a körötte felsorakozott csapatok előtt a kiránduló csapat igazgatója beszámolt az úttörőcsapatok magatartásának bírálatáról, tanulmányi és a sportverseny eredményéről, és kiosztotta erre a célra készített elismerő emléklapocskákat.

Nyolc órakor megkezdődött a tanyahely rendbehozatala, csomagolás, felszerelés, létszámegegyeztetés és fél kilenckor beszállás az autóbusz-oszlopba.

Fél kilenctől fél tízig utazás haza. Az iskolától különjárat hazavitte a Posta-völgyből és Nagypádról bejáró tanulóinkat. A Málomból bejárók hazaszállítása érdekében a málomi lótarató gazdák közül kocsioszlopot szerveztünk, akik az érkezés időpontjára pontosan megjelentek és a tanulókat hazaszállították.

A rákövetkező napokban a szaktárgyak keretében, de főleg a rajösszejöveleteken feldolgozták a kirándulás élményeit azzal a végső következtetéssel, hogy a falu és a város összetartozását közvetlen tapasztalatból megismerték, és hogy a munkás-paszrt szövetségen alapszik szocialista hazánk, Népköztársaságunk.

A nagyon változatos és minden testi, lelki szükségletünkre kiterjedő vidám foglalkoztatással meg voltak elégedve, volt minden, ami kellett, és nem fáraáltak el jobban, mint hétköznapiakon. Elismerték és meggyőződtek róla, hogy a nagy program felét sem lehetett volna elvégezni, ha a szervezéshez nem járultak volna hozzá teljes, és az önfeláldozásig menő odaadásukkal. Azt akartuk, és el is értük, hogy minden egyes úttörő külön-külön és együttesen azt érezze, hogy a saját személye és raja nélkülözhetetlenül fontos volt a rendezmény sikerében. A tanév kezdetén nem ezek az időszerű eszmék. A tanév végén az egész közeletet felvillanyozza a sportélet. A gyermekekben is fellángol a versenyszellem, vágyakozás, hogy egyénileg és csapatban hasznosítsa magát. Valamilyen tekintetben mindenki megtalálja feladatát.

A tanév kezdetével a megelőző kirándulásnak van helye. A megelőző kirándulásnál főgond a tanulók megfigyelésének helyes megszervezése a még ismeretlen és fel nem dolgozott tárgyra vonatkozólag. Evégett Szigetvárra utaztunk történelmi tanulmányútra.

Ezen csak a felsőtagozat osztályai vettek részt. Az utazás vonaton történt. Azok a tanulók, akik szüleik révén nem rendelkeztek vasúti kedvezménnyel féláron utaztak, minthogy négy teljes kocsit töltöttünk meg. Magukkal vittek tízóraira, ebédre és uzsonnára hideg élelmet. A napközi otthonunkban étkező tanulóinkról ennek megfelelően gondoskodtunk.

A kirándulás tulajdonképpen annak előkészítése volt, hogy milyen hangulatot fog kelteni ez a jelentős történelmi múlttal rendelkező város. A múzeum nemcsak régiségek és történelmi ritkaságok gyűjteménye, hanem a képzőművészet és az iparművészet olyan szép alkotásai várják ott a kirándulókat, hogy az emlékezetes marad egész életükre.

A benyomások újszerűsége, a városkának Pécshez hasonló, mégis jellegzetesen más hangulata mindjárt a megérkezéskor megragadta a tanulók érdeklődését, és látható várakozással tekintettek az elkövetkezendőkre.

Tanyahelyül az ottani úttörő-csapat átengedte technikai állomását, amely egy régi elhagyott kolostor falai között van. Az első út természetesen a várba vezetett. Az ilyen történelmi és irodalmi kirándulás lebonyolításánál rendkívül fontos a nevelő beszélgetése és elbeszélései, amelyekkel történelmi eseményeket és érdekes epizódokat a dicsőséges múlt hagyatékaihoz kapcsol, és azokat élő valósággá változtatja. Az ismertetés éppen ezért nem is jó, ha az az egész csapatnak szól. Legfeljebb egy osztályt lehet foglalkoztatni egy-egy helyen. A csapatot tehát rajokra osztottuk és a jellegzetes pontokon elhelyezkedett egy-egy nevelő, kellően felkészülve egy kiselőadásra. Ha megbeszélte egy rajjal mondanivalóit, a raj továbbment a másikhoz, és hozzá új társaság jött. Figyelemmel ezek életkori sajátosságaira és előtanulmányaikra, újra megtartotta kiselőadását. Látható, hogy efféle kirándulás nagyon alapos előkészületet és szervezést jelent a nevelők részére. Nem szabad sokat markolni, de amit megragadunk, az jól illeszkedjen be az egész kirándulás eszmekörébe. Ismertetések mellett az érzelmi nevelés döntő jelentőségű.

Levelek üveglapok között. Kossuth Lajosé. Érdekes, minthogy éppen százéves. De egy kis csoportban felolvasva, érzelmi hangulat kelthető. A szigetvári olvasókör felkéri, hogy vállalja el az elnökséget. Meghívja a „Torinói Remetét“, aki nem jöhet haza, mert itt a zsarnok elnyomó halálbüntetése várja. Terjedelmes levele megható, mégis bizalmat kelt a magyar jövő iránt.

Nemkevésbé fontos az esztétikai nevelés mozzanatainak megragadása. A múzeum berendezésének valamint a történelmi tárgyakkal, különösen a fegyvereknek,

vergeknek és céhládáknak iparművészete, nemkülönben a városban található festmények és szobrok művészeti jelentősége olyan nagy, hogy a tanulóktól fokozott figyelmet, az anyag megjegyzése komoly erőfeszítést, a fegyelem pedig szervezettséget követel.

A történelmi tárgyismeret szemléltetési anyagát nagy részben megtalálhattuk volna a pécsi múzeumban is, de az érzelmi és esztétikai nevelés itt közel sem lett volna olyan eredményes, minthogy az ehhez szükséges hangulat itthon, a megszóított helyen nem lehet olyan beható, mint egy távoli helyen.

A szigetvári kirándulás elősegítette az osztályonkívüli olvasás elmélyítését. A kirándulás anyagának feldolgozása arra irányult, hogy felébressze a történelemszépírodalmának megkedvelését. Hatására fellendült az ifjúsági könyvtári forgalom.

Haraszi Pál.

Levél egy DISZ-fiatalhoz

Megmondom őszintén, hogy az elmúlt években sokszor kellett összeszorulnia a szívemnek, amikor durva, hangoskodó, udvariatlan „neveletlen“ fiatalokat láttam. Azt is bevallom, hogy ennek ellenére, bizakodással tölt az a tudat, hogy a mi fiatalságunk mégis akar művelt, udvarias, „jólnevelt“ lenni. A faragatlan fiatalember nem a mi társadalmunk típusa és a könnyűfajsúlyú leányt sem tekintik leányaink eszményképünknek.

A legutóbbi hónapokban a sajtók hasábjain nem egy olyan cikk látott napvilágot, amelyekből minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy a mi fiatalágunk keresi a tapasztaltak kezét, eszményeket, iránymutatást vár, kéri, mutassuk meg az utat, amelyen haladnia kell. Az iskola azonban csak a tudás kapuit tárja ki. A munkában, a harcban szükséges és helyes politikai magatartás eszményeit megmutatja a Párt. De az életnek vannak „apró dolgai“ is, amelyek éppúgy hozzátartoznak a műveltséghez, mint a tudás elemei. Ezek előtt a kérdések előtt álltok tétován. Mi nevelők megértjük nehézségeiteket. A régi, hamis és sok esetben mondvascsinált polgári erkölcs, u. n. illemszabályait a maguk idejében sem mindenki ismerte el magára kötelezőnek, ma a megváltozott életkörülmények között pedig a legtöbbjük érvényét is veszítette.

De mi érvényes helyettük?

Az emberi érintkezés szabályai évezredek. Vannak közöttük olyanok, amelyek elmúlnak az idővel és vannak amelyek mindenkire kötelezők, mert a társadalomban élő ember egymáshoz való viszonyát szabályozzák. A „művelt magatartás“-nak ezekre a szocialista emberre is kötelező szabályaira szeretném felhívni a figyelmedet. Persze erre, nem elég egy ilyen levél, majd későbbi leveleimben találsz itt nem érintett problémákra is választ.

ALTALANOS MAGATARTÁS.

Viselkedésed legyen mindig természetes, ne légy mesterkéltné, ne légy „felvágós“, ne kényeskedj.

Kerüld az arc-fintorgatást.

Ne jártasd a szemed, ne less a szemed sarkából, ez a ravasz emberek szokása.

Természetesen járj, menés közben ne lógasd a fejed, karjaidat ne lóbáld természetellenesen. Egyenesen menj, ne rohanj, de ne is cammogj.

Ha valakivel vagy, alkalmazkodj az ő lépteivel.

Allás közben ne támaszkodj senkire.

Ülés egyenesen. Ülés közben lábaidat ne nyújtsd ki, de ne is csavard a szék lábára. Egyik lábadat se vedd a másik térdeden keresztbe.

Széken hintázni neveletlenség.

Asztalra sohase könyökölj, fejedet ne támaszd alá kezedd.

Ha fázik a kezed, húzz kesztyűt, zsebredugott kéz, a műveletlen ember magatartása.

Mások előtt nyújtózkodni sértés és illetlenség.

Az ásítást igyekezz fogaid összeszorításával elnyomni. Ha mégsem sikerül, ne ásíts feltűnő hangosan és ne ütögesd kezedd a kitért szád.

Körmödet, orrodát, füledet mások előtt ne piszkáld.

Ügyelj arra is, hogy kezed mindig tiszta legyen.

A köpködés visszataszító látvány, azért sohase köpködj. Ha beteg vagy, zsebkenőbe köhögj. Nagyon vigyázz arra, ne köhögj, vagy tüsszentés másokra. Ilyenkor mindig használj zsebkenőt. A tüsszentést ne kívánd senkinek „egészségére“.

Ne hangoskodj, ne kiabálj. Kamasz szokás mindenkit túlbeszélni.

Ha nevetsz, tedd ezt finoman.

Légy mindig udvarias. Vonaton, villamoson, autóbuszon azonnal add át helyedet gyermekes anyának, betegnek, idősebbnek.

Ne hallgatózz, ne leseledj. Általában a kíváncsiságot nem a művelt ember magatartása. Nyitott ablakon át ne bámulj be idegen lakásba. Nyitott ablaknál ne is öltözz, ne is vetkőzz. Gondolj arra, hogy lakásodba idegenek is beláthatnak.

Idegen ajtón, még ha nyitott is, csak kopogtatás után léphetsz be.

Erzelmeiden, indulataidon mindig uralkodj. Ne engedj nekik szabad folyást, kivált társaságban. Ha mégis elkövetted a hibát, távozz mielőbb.

Művelt ember kerül minden felesleges lármát. Beszédmódod ezért legyen mindig nyugodt.

Művelt ember az utcán nem füttyörész, nem dudorász. A füttyögetés szokatlan és illetlen.

Sügdolózni neveletlenség és sértés. Titkos közlendőidet négy szemközt mondd el.

Senkire se mutogass ujjal. Ne is dobolj a bútorokon.

Az ajtót mindenkor csendesen csukd be, ne csapkodd.

Rendszeresen és gyakran tisztálkodjál. Hetente legalább egyszer fürödj, vagy legalább tetőtől talpig mosakodj le. Gondozd a fejedet. Legalább 2—3 hetente nyíratkozz. Művelt ember azonban nem fogja haját kenőccsel, olajjal formába ragasztani, sem műhullámokkal fodrosítani. De nevetséges a szembelógó hajzat is.

Borosítás arccal társaságban megjelenni neveletlenség.

A száj és a fogak ápolása elengedhetetlen.

Ne illatosítsd magadat. Parfóm és kölni-felhőben úszó férfi visszataszító benyomást kelt.

A dolgozó embernek is kötelessége kezét ápolni.

BESZED ÉS EGYÉBEK.

Jellemes ember mindig igazat mond. Ezért légy egyenesbeszédű és őszinteszavú. A hazug ember előbb nevetséges, azután megvetés tárgya.

Társalgás közben légy csendesbeszédű. Ne hadarj, de a vontatott beszédet is kerülj.

Ne magyarázz kézzel-lábbal, ne fogdosd, ne böködd a mások testét, ruháját.

Akivel beszélsz, nézz a szemébe.

Más szavába vágni, neveletlenség. Ugyanez mondható, a tüntető érdeklődéshiányra is. Ha nincs is mindig időd valaki meghallgatására, vagy nem érdekel az, amit elmondanak, kérj bocsánatot és távozz.

Magadról, saját dolgaidról, sohase beszélj dicsekvőleg. Beszédedet felesleges becsület szóval erősítgetned.

A trágár beszéd, káromkodás durva lélek jele.

Olvass sokat, hogy szókinccsed legyen.

Kerüld a jász kifejezéseket, ilyenek: srác, haver, kaja, pia, zsuga, meló, stb.

Ilyen szavakat se használj: röhög, pofázik, fene, nyavalya, frász, marha, rohadt, hülye, stb.

Kerülendő az ilyen és hasonló kifejezések is: mondja már, sag schon, úgy is van, úgy éljek én, fiam, apukám, öregem, egy büdös vasam sincs.

Ne kérdezz így: mi? micsoda? mi bajod? Használd az általában elfogadott kifejezést: tessék.

Ne szőjj beszédedbe henyé, gondolatpótló kifejezéseket, mint amilyenek: ugye? izé, stb. szóval, hogysis hívják, mondom, hászen, aszongya, miazhogy, stb.

Ne csak a saját dolgaidról beszélj, igyekezz a másik érdeklődési köréből is témát keresni. Gondolj arra, hogy ami neked érdekes, másoknak unalmas lehet.

Ne mesélj semmit terjengősen, mert „sok beszédnek sok az alja“.

Vitában ne hangerővel akarj felülmáradni, hanem érvekkel.

Ne pletykáldokj, ne mondj hátamögött senkiről se rosszat.

A tudálékosság nevetséges. Ne érts mindenhez és ne is szólj ahhoz, amihez nem értesz. Tartsd magadat mindig a mondáshoz: „Ki sokat beszél vagy sokat tud, vagy sokat hazudik.“

Sajnálatra méltó ember az, aki szennyves vicceket gyűjtögetve mindenütt és mindenkor ezzel a tudományával áll elő. Vannak értékes és érdekes adomák, tréfák is, mesélj ilyeneket.

Ne bohóckodj. A feltűnés még nem népszerűség. Komolytalannak tartanak miatta.

Idegen szavakat lehetőleg ne szőjj a beszédedbe. Keresd meg a megfelelő magyar kifejezést, mert neveltségessé válhatsz, ha rosszul használod az idegen kifejezést.

Beszéd közben kerülj a túlzó jelzők használatát. Az ilyeneket: rémes, förtelmes, rettenetes, irtóztató, édes, angyali, cuki, vacak, stb. Nevetségesek. Az ilyen kifejezések sem eredetiek: borzasztóan finom, csuda jó, rémesen nagyszerű.

Ne elmélkedj minden áron. A szellemesség bántó is lehet, a keresett szellemesség meg bosszantó.

Oszinteségben ne menj el a goromba határig. A bírálat csak akkor helyes és jogos, ha építő és ha a hibák mellett az értékekre is rámutat.

Ha ismerősökkel találkozol, feltétlenül köszöntsd őket. Szabály, hogy fiatalabb köszön az idősebbnek, férfi a nőnek. Ha férfi ismerősöd nő társaságában van, mi köszönünk előre.

Kalapodat, sapkádát, ne a köszöntött felé eső kezeddal emeld meg, tanul meg mindkét kezedet használni.

Köszönéskor nézz szembe azzal, akit üdvözölsz.

Ha fedetlen fejjel vagy, csak főhajtással köszönj. Ilyenkor is nézz a köszöntött szemébe.

Köszöntést el nem fogadni, súlyos sértés.

Színházban, előadóteremben, távolabb ülő ismerőseidet barátságos fejbólintással, szó nélkül üdvözöld, sohase integess, sohase kiabálj.

Sétálás közben csak első alkalommal kell köszönnöd. További találkozásoknál nem.

Ha társaságodban levő valakit köszöntenek, neked is vissza kell köszönnöd, még akkor is, ha nem ismered a köszöntőt. Ha a társaságodban levő egyén köszönt valakit, ugyancsak köszönnöd kell kalapemeléssel vagy fejbólintással.

Kézfogásnál vigyázz. Fiatalabb az idősebbnek, férfi a nőnek, beosztott a felettesének ne nyújtsjon előre kezét, várja meg amíg neki nyújtanak. Kézfogásod legyen barátságos, ne ropogtasd meg a másik kezét, ne is nyújtsd nyeglén, lagymatagon.

Kesztyűs kézzel nyugodtan foghatsz kezét. Felesleges a kesztyű lerángatása.

Kezet csak édesanyádnak, édesapádnak csókolj.

Ha vendégsébe mégy, először a háziasszonyt, azután a jelenlevő nőket üdvözöld, ezek között is először az asszonyokat, azután a lányokat. A férfiak közül elsőnek a vendéglátó házigazdát köszöntsd s csak azután üdvözöld a többieket. Bemutatás a vendéglátó kötelessége.

Nagyobb társaságot általános meghajlással üdvözölhatsz, lehetőleg úgy, hogy tekintetedet mindenkin végighordozod.

Ha nagyobb társaságból távozol, úgy leghelyesebb, ha általános meghajlással köszöntöd a jelenlevőket. A háziaktól feltétlenül el kell köszönnöd.

A kezét csókolom köszönés-forma idegen és különben is idejét mulata.

Ertelmes ember nem márói, holnapra, tervszerűtlenül él, életcélokat tűz ki és ezeket rendszeres, tudatos munkával igyekszik meg is valósítani.

Eletcéljaidat már fiatal korodban meg kell választanod, hogy fiatalságod lendületével és építő munkájával azok megvalósításán munkálkodhass. Ilyen célok: mérsekletes élet, komoly termelő munka, elsőrendű szakismeret megszerzése, takarékoság, családalapítás, a szép otthon megteremtése. Hazád és az idegen országok (elsősorban a Szovjetunió és a demokratikus országok) tanulmányozása, esetleges művészi képességeid kifejlesztése.

Eletcéljaid megvalósítására, életrendet dolgozz ki. Fiatalságod éveit a tanulás, az önképzés és művelt emberhez illő szórakozás töltsd ki.

Megvalósítandó céljaidat évenként állapítsd meg és ne nyugodj, amíg azokat el nem érted.

Az évi életrend kidolgozása után csináld meg napirendedet. A tervszerűtlen, ötletszerű időtöltés könnyelmű és léha emberek „rendszere“.

Reggel korán kelj. Felkelés után pár percig tornázz, azután mosakodj meg derékig hideg vízben.

A reggeli órák igen alkalmasak szellemi foglalkozásra, tanulásra, önképzésre, azért használd ki ezeket.

A munkaidő beosztását az ember foglalkozása szabja meg. Fontos, hogy az időt jól használjuk fel, munkánk termelékeny, selejtmentes legyen. Ezért, ha diák vagy, szerezz széleskörű ismereteket, ha üzemben dolgozol, mutasd meg, hogy a munkát becsület és dicsőség dolgának tekinted.

Művelt ember szórakozásait is tervszerűen válogatja meg. Helyes szórakozásnak mondhatjuk a következőket: színház, mozi, hangverseny, zenetanulás, színjátszás, tánc, múzeumlátogatás, kertészkedés, bélyeggyűjtés, sakkozás, fényképezés, rajzolás, szakköri tevékenység, stb. A szempont: mindentől valamit, túlzást egyikben sem.

Az éjszakai órákat pihenésre fordítsd. Kifordított élet az: éjjel fenn lenni, nappal aludni.

Tévedsz, ha azt hiszed, hogy az iskolai bizonyítvány azonos a műveltséggel. A tudományok olyan szédületes iramban fejlődnek, hogy tudásunkat állandóan szélesítenünk és mélyítenünk kell, ezért az önművelés alól senki sem adhat felmentést magának, ha lépést akar tartani az élettel.

Az önművelésnek két faja van, a szakmai és az általános műveltség megszerzése. Szakmájában, foglalkozásában mindenki lemarad, aki nem vesz tudomást az új módszerekről, eljárásokról, új anyagokról. Önmagunk tökéletesíthetőségét a jobb, a korszerűbb, az eredményesebb munka kívánja meg. Képzett ember könnyebben találja meg a több, a jobb és olcsóbb termelés módjait.

Az általános műveltség fokozásának útja, iskolák, tanfolyamok hallgatása, szakkönyvek, folyóiratok, újságok olvasása, kiállítások látogatása, új eljárások megismerése, stb.

Olvass sokat. A magyar és világirodalom beláthatatlan szépségeket, elképzelhetetlen érdekességeket kínál. De ne válogatás nélkül olvass össze-vissza mindent, ami a kezud ügyébe kerül. A ponyva-irodalom, a detektív és kalandor regények olvasása csak időpocsékolás. Olvass gondolkodva és készíts magadnak jegyzeteket.

Meg kell ismerkedned a természet és társadalom fejlődésének törvényszerűségével, a termelés és technika legfontosabb vívmányaival. Érdeklődj azonban útleírások, művészeti könyvek, életrajzok stb. után is.

Ha van hozzá tehetséged, tanulj zenét.

A nyelv tanulás is hasznos lehet számodra.

Általában fejleszd képességeidet.

A szórakozás művelt ember számára nem lehet életcél, csak a felüdülés egyik eszköze. Néhány helyes és tartalmas szórakozási lehetőség a már felsoroltakon kívül: bélyeggyűjtés, modellezés, kézügyességek fejlesztése, rajzolás, festés, szönyegszövés, aqaristika, könyvkötés, rádiózás, fényképezés, lepke-, növény- és rovargyűjtés, sport, kirándulás, horgászás, stb.

Városunk, vidékünk történetének, emlékeinek ismerete is hozzátartozik az általános műveltséghez.

ÖLTÖZKÖDÉS.

Az öltözködés a természetes emberi és kultúr-szükséglet. Jegyezd meg, csinosan öltözködni kötelesség, feltűnően, izléstelenség. Ruházatod ezért sohase legyen elhanyagolt, rongyos, peccétes, vagy gyűrött, öltözködésedet azonban a jó ízlés törvényei irányítsák: anyagban, színben, formában kerüld a feltűnőt, az egyszerűt válaszd. Ne legyen rajtad semmi kiabáló, mert ez a műveletlenség jele, ú. n. jampec-stílus.

Táncesten, vagy bálban, kardigánban, kockás-ingben megjelenni, izléstelenség. Ilyen alkalmakkor világos inget, nyakkendőt, zakót illik felvenned.

Cipődre különös gondot fordíts, ügyelj arra, hogy mindig tiszta legyen.

Kalapodon ne hordj vadász sörtét, a létező és nem létező sportegyesületek jelvényeiből se rendezz fejedén kiállítást.

Zsebkendőd mindig tiszta legyen és hordj magaddal tartalék zsebkendőt is.

Ruháidat ruhaakasztón tartsd. Vigyázz nadrágod élére is. Ajánlatos a nadrágvasalást is megtanulnod. A hiányzó gombokat varrd fel magad. Kitömött zsebek rossz benyomást keltenek.

ÉTKEZÉS.

Étkezés előtt mindig moss kezet.

Terített asztalnál ne olvass se ujságot, se könyvet.

Étkezés közben keveset beszélj.

Az asztalnál egyenesen ülj, ne terpeszkedj, ne könyökölj.

Az evőeszközökkel ne zörögj.

Kezedet csak a csuklóig helyezd az asztalra, a könyöködet ne. Étkezésnél könyöködet zárd a testedhez, nehogy a szomszédodat zavard.

Azt vedd ki a tálból ami következik, válogatni nem illik.

Ne hajolj nagyon a tányér fölé, a kanalat, a villát vidd a szához, ne a száddal közelíts azokhoz.

A levesben lévő húst, zöldséget kanállal szedd szét. A kanalat jobb kezed három ujjával tartsd és a hüvelykujjad felül legyen. A forró ételt nem szabad fujdogálni, ha túlmeleg a leves, lassú kevergetéssel hűtsd.

Hangtalanul egyél, ne szürcsölj, ne csámcsogj. Az evőeszközöket ne nyald le.

A kést a jobb, a villát a bal kezében tartsd, a kést soha se emeld a szához és ne nyald le.

A hússzeletet előre ne aprítsd fel, mindig csak annyit vágj belőle, amennyit villádra szűrhetsz.

Amit kés nélkül, a villa szélével el lehet darabolni, ahhoz ne használj kést: tésztafélék, stb.

Nem illik a csontot kézbe venni. Főzeléket, körítést, burgonyát, rizst kanállal sohase edd. Villát használj ezekhez is.

Kenyeret, kalácsot, kiflit, zsemlyét sohase harapd, vagy vágd, apró darabokat törj belőlük.

A gyümölcsöt kézzel esszük, a megmosott almát ne hámozd le.

Ne egyél molhón, még ha éhes is vagy. Ne tömj egyszerre sok ételt a szádba és csukott szájjal rágj. Tele szájjal nem illik beszélni.

Ne kiabálj át az asztal túlsó végére. Beszélgetni mindkét szomszédoddal illik.

Ha valami nem ízlik, vagy nem szereted, ne fitymáld fennhangon, feltűnés nélkül hártsd el.

Asztalnál ne mondj soha izléstelen dolgot, kétértelmű, rossz viccet.

Az első töltés után addig nem ihatsz, míg a háziak pohár emeléssel erre jelt nem adnak.

Az „exelés“ vagyis a pohárnak fenéig való üritése a leitatás egyik formája. Ha ilyen alól udvariasan kivonod magad, senki sem sértődhet meg. Sörrel általában nem szokás kocintani.

Kávét, kakaót, teát inni szokás, nem kanalazni.

Sótartóba ne márts semmit. Sőt a kés hegyével végy.

Ne nyulkálj át más előtt. Ha szükséged van valamire, kérd meg szomszédodat, legyen szíves odaadni.

Etkezés után fogaidat körömmel, vagy ujjal piszkálni izléstelenség.

Ha még nem ismered az evőeszközök helyes használatát, akkor se jöjj zavarba. Figyeld meg azokat, akik helyesen esznek.

Ha már dohányzol, utcán, nyilvános helyen ne állíts meg senkit tűz kéréssel. A gyufa, cigarettavég elszórása, illetlenség.

Beszéd, vagy köszönés közben ne legyen cigaretta a szádban, nevetlen emberek szokása.

Ne dohányozz ott, ahol tilos a dohányzás: táncteremben, stb.

UTCAI VISELKEDÉS

Az utcán egyszerűen viselkedj. Ne rohanj, ne is ácsorogj. Kihívóan senkire se nézz, senki után ne fordulj. Nők után megfordulni, őket nyomon követni, megszólítani, sértő megjegyzéseket tenni rájuk, az aszfalt-betyárok magatartása.

Az utcán ne egyél, fagyaltot se nyalogass.

Szemtelenség, köpködés, a legnagyobbfokú nevetlenség jele.

A fákat, padokat ne faragd meg. Neved kezdőbetűit és az átdöfött szívet ne véd a fákra.

Az utcán ne rugdalj köveket, vagy más tárgyat.

A kapukon becsengetni és elszaladni, csintalan gyerekek és éretlen suhancok rossz szokása.

VISELKEDES A NŐK IRÁNT

A nőkkel szemben általános követelmény az udvariasság, a gyengédség. Különös kötelességed ez, ha azzal állsz szemben, aki iránt szerelmet érzel.

Érzelmeket sohase üsd dobra. Ne mutasd ki, ne hangoztasd, elég, ha az tudja, akinek tudnia kell.

Nem illik mással karonfogva járni, csak a menyasszonyoddal. Emberek előtt ne karold át, ne ölelj meg senkit. Ne szorongasd senki kezét „titokban“, rendesen mindenki észreveszi.

Ha udvarolsz, ne akard ponyvaregényedből vett bókokkal elkápráztatni választottadat.

Felelőtlenül, máról holnapra, szórakozásból ne udvarolj, ne hitegess senkit: ez az aszfalt-betyárok mulatsága.

Érzelmek kifejezésében légy mindig finom és választékos. Ügyelj arra, hogy ne ragadjon úgy el a szenvedély, hogy később megbánd amit tettél.

A szerelem ne vegye el az eszedet, ne hanyagold el a munkádat, ne bénuljon meg a tetterőd, ne járj úgy, mint a holdkóros.

Ha úgy adódik, hogy szakítanod kell valakivel, egyrészt ne vedd ezt túlságosan a szívedre, másrészt művelt emberhez illően intézd el. Felesleges a harag, megengedhetetlen a becsmélés, durva lélekre vall.

Aki lány ismeretlen embert nagyon megnéz, szemébe mosolyog, utána fordul, megjegyzésére válaszol, ne csodálkozzék, ha viselkedését felbátorításnak veszik. Azt a leányt, aki komolyan viselkedik, senki sem zaklatja nevetlenkedésével.

Az ú. n. utcai ismeretségek kétesértékűek és mindenképp kerülendők. A művelt, komoly fiatalember megtalálja a módját annak, hogyan közeledjék valakihez, aki tetszik neki.

A rendes, komoly gondolkodású fiatalember bár a munkában egyenrangú felet lát a nőkben, hozzájuk mégis mindig tisztelettel és megbecsüléssel közeledik. A leányok önmagukkal szemben való kötelessége, hogy ezt a tiszteletet helytelen viselkedéssel el ne játsszák.

Látnivaló, az illedelmes magatartás megtanulható. Mindenki magára vessen, ha elhanyagolja.

Szeretettel várom leveledet. Kérdéseidre szívesen válaszolok!

Öszinte barátod:
Molnár Péter

SAKSZERVEZETI MUNKA

Szakszervezetünk fő feladatai az új tanévben

Az új és valóban nagyjelentőségű tanév célkitűzései megvalósításának elősegítése érdekében előnyösnek és szükségesnek tartjuk már most a tanév elején, szakszervezeti munkánkkal kapcsolatos terveink, feladataink ismertetését.

Előljáróban vizsgáljuk meg, hogyan hajtottuk végre szakszervezeti munkánk fontosabb nyári feladatait. A Megyei Pártbizottság május 17-i aktíva értekezlete nyílt és építő szellemű bírálatának felhasználásával, új alapokra helyeztük területi bizottságunk munkáját. Elsőlépésként megjavítottuk, megerősítettük kapcsolatainkat a megyei pártbizottsággal, megyei és városi oktatási osztályainkkal. A kölcsönös, egymás munkáját támogató jó kapcsolat nagymértékben elősegítette, nyári feladataink eredményes megvalósítását. Ennek mérlegéről az alábbiakban számolunk be:

1. Június hónapban egész megyénk területén jól sikerült taggyűléseket szerveztünk. Ismertettük, megmagyaráztuk a Miniszter Tanácsnak komoly politikai jelentőségét. *Pedagógusaink lelkes hangulatának megteremtésén* túlmenően gondoltunk mozgalmunk népszerűsítésére és az ebből adódó feladatok határozott feltárására is.

2. Nagy gondossággal szerveztük meg nevelő társaink nyári üdültetését. Megyénk területéről 450 pedagógus üdültetését biztosítottuk. A múlt évi 48 pedagógus gyermek helyett idén már 70-et üdültettünk. Harkányi önköltséges üdülönkben lényegesen javítottuk az elhelyezési és étkezési körülményeket. 150 pedagógusunk számára biztosítottunk gyógyulási lehetőséget harkányi önköltséges üdülönkben. A lehetőséghez mérten az idén már a családtagok üdülését is lehetővé tettük. Turista állomásunkon az ország messze vidékeiről ideérkezett 220 kartársunk ismerkedett meg városunk, megyénk nevezetességeivel és gyönyörködött szépségeiben.

3. Sok segítséget adtunk az alsótagozatos nevelők és falusi körzeti igazgatók nyári kéthetes tanfolyama számára. Elősegítettük a hallgatóság élet- és munkakörülményeinek minél előnyösebbé tételét, kulturális és szórakoztatási igényeinek minél színvonalasabb kielégítését. Naponként érdeklődtünk kívánságaik iránt. A tanfolyam záró ünnepélyén — egyhangulag — a köszönet és elismerés hangján emlékeztek meg a hallgatók segítség adásunkról. Dunántúli nevelőtársaink „jó házigazda”-ként emlegetik munkahelyeiken szakszervezetünk nyári tevékenységét. A tanfolyam tapasztalatairól egyébként Pirisi Jánosné ibafai kartársnőnk a Nevelők Lapjában is beszámolt.

4. A megyei oktatási osztály a jövő évi ideológiai konferencia vezetők részére három napos tanfolyamot szervezett. A hallgatók elszállásolásáról szakszervezetünk gondoskodott. A szigetvári kéthetes, nyári ének- és karvezetői tanfolyam számára 600,— Ft-os pénzsegélyt utaltunk ki. Ezt a tanfolyam vezetősége kotta anyag beszerzésére, kulturális és szórakoztatási lehetőségek biztosítására fordította. A továbbképző rajztanfolyam hallgatói 31 aláírást tartalmazó levélben mondtak köszönetet segítő tevékenységünkért.

5. Fokozott mértékben figyelemmel kísértük a munkában elfáradt pedagógusaink nyugdíjazási ügyének időben történő intézését, a nyugdíjárulékok zavartalan folyósítását. Minta űrlapokkal felszerelt írásos tájékoztatót küldtünk a járási oktatási osztályokhoz, a járási elnökeinkhez a nyugdíjúgyek technikai, adminisztrációs munkái helyes végrehajtása elősegítéséhez.

6. A megyei pártbizottság kezdeményezésére és támogatásával társadalmi aktíváinkból hat tagú akció bizottságot szerveztünk a falura helyezett gyakorlóéves tanító és tanárjelöltjeink lakás és egyéb szociális ellátottságának helyszínen történő megvizsgálására. Kiküldött aktíváink számára részletes vizsgálati szempontokat dolgoztunk ki. Bizottságunk munkájának tapasztalatait — a Köznevelés szeptember 1-i számában ismertettük.

7. Hathatós segítséget adtunk pedagógusaink fizetésemelésével kapcsolatos besorolási munkák sikeres végrehajtásához Bérfelelőseink, járási elnökeink és aktíváink nyári szabadságukat is feláldozva lelkiismeretesen részt vettek a besorolási munka ellenőrzésében, ahol erre szükség volt, a besorolás munkájának elvégzésében is. Nyári feladataink végrehajtása során elért eredményeink további jó munkára lelkesítettek bennünket. A tanévnyitással egyidejűleg szakszervezeti választásokat tartunk. Felülvizsgáljuk, megerősítjük tagságunk sorait. A választási munkák alapos előkészítésével, megszervezésével és eredményes végrehajtásával tovább kívánjuk fokozni funkcionáriusaink aktivitását. *Az új tanévben a következőkben határozzuk meg szakszervezeti munkánk főbb feladatait:*

1. Nagy gondot fordítunk, a legfontosabb Párt- és Kormányhatározatok, valamint szakszervezetünk Központi Vezetősége határozatainak alapos megismerésére, szerveink vezetőivel történő megismertetésére. A helyi párt és állami szervek vezetőivel együttműködve, a helyi adottságok figyelembevételével dolgozzuk ki konkrét feladatainkat. A központi irányító-ellenőrző munka javítása érdekében a legszigorúbban érvényt szerzünk a határozatok pontos végrehajtásának. Fokozottabb követelményeket támasztunk járási, városi bizottságainkkal szemben. Meghatározott időközökben értékeljük a munkákat, bizottságaink vezetőit beszámoltatjuk a feladatok végrehajtásáról. Egyúttal elősegítjük, fejleszteni kívánjuk szervezeteink öntevékenységet, kezdeményezőképességét. A magunk és aktíváink mindennapos felvilágosító munkájával, öntudatos és példamutató munkavállalással mozgósítjuk tagságunkat a márciusi határozatból fakadó közoktatási feladataink minél eredményesebb végrehajtására.

2. Pedagógusaink eszmei, politikai, tudományos világnézeti nevelése érdekében ebben az évben fokozott tevékenységet fejtünk ki. A Nevelők Házát nevelőink politikai és kulturális nevelésének igazi központjává fejlesztjük. Ennek érdekében jól szervezett, magasszínvonalú tudományos világnézeti, kül- és belpolitikai előadásokat, ankétokat, vitákat szervezünk nemcsak Pécsen, hanem a járási székhelyeken és falusi körzeti központokban is. A tudományos világnézet, a dialektikus materializmus tételeinek megismertetése érdekében közérthető, de vulgarizálás mentes formában megfelelő alapossággal összeállított előadásokat dolgoztunk ki. Vállalkozásunkkal elősegítjük nevelőink marxista világszemléletének megalapozását, megszilárdítását. Kezdeményezésünk tovább fejlesztéseként bemutatjuk a tantárgyak tantervi anyagának helyes felhasználási módszerét, tanulóifjúságunk dialektikus materialista világnézeti nevelésének megalapozása érdekében. Természettudományos előadásokat szervezünk, egyéni megbeszéléseket folytatunk a vallásos, idealista beállítottságú nevelők átnevelése céljából.

3. A szervezett ideológiai továbbképzésre bevont nevelők számára irodalmi anyagot biztosítunk, tanulóköröket, konzultációkat szervezünk. Funkcionáriusaink feladatává tesszük eredményes viták kezdeményezését, erre felkészítjük őket. A múlt évi szakmai továbbképzés tapasztalatainak felhasználásával nagyobb körültekintéssel és felkészültséggel segítjük nevelőink szakmai továbbképzését. Pedagógusaink szakmai ismereteinek fejlesztése érdekében résztveszünk az oktatási osztályok következő évi továbbképzési terveinek összeállításában. Összehangoljuk a továbbképzéssel kapcsolatos feladatainkat. Szerveinken keresztül a továbbképzési rendezvényeken való rész-

vételre és felkészülésre mozgósítjuk tagságunkat. Segítjük állami szerveink továbbképzési munkáit, összegyűjtjük a továbbképzési munka tapasztalatait, és pedagógusaink igényeit. A városi pedagógusok továbbképzési rendszerének kialakítását a fővárosi módszer alapján javasoljuk megszervezni. A pesti jó tapasztalatokat tanulmányozzuk és ismertetjük a városi oktatási osztállyal. Falusi nevelőink részére a téli és a tavaszi szünetben két-három napos tanfolyamot szervezünk, kiváló elméleti felkészültségű és értékes gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező előadók biztosításával. Figyelemmel kísérjük a szakmai munkaközösségek munkásságát. A munkaközösségi munkában való tevékeny részvételre mozgósítjuk tagságunkat. Összegyűjtjük és értékeljük a tapasztalatokat, ezeket a munkaközösség vezetői részére szervezendő ankéton ismertetjük. A szocialista pedagógia kialakításának elősegítése érdekében népszerűsítjük és támogatjuk a „pedagógiai felolvasások“ célját szolgáló tanulmányok készítését.

4. Iskolai szakszervezeti bizottságaink legfontosabb feladatait a következőkben rögzítjük:

a) Egész évi munkánk igen fontos feladatának tekintjük iskolai szakszervezeti bizottságaink tartalmi, módszertani munkájának kialakítását, javítását.

b) A választások befejezése után az új bizottság elnökei és aktívai részére a megyei pártbizottsággal közös értekezletet szervezünk. Részletesen ismertetjük irányelveinket, megbeszéljük az iskolai munkát segítő feladatokat.

c) Iskolai bizottságaink elsőrendű feladatává tesszük, hogy tantestületeinkben segítsék elő a harcoss, pártos, politikai légkör kialakítását. A feladatok példás végrehajtására kezdeményezzék tantestületük összetartó, jól összeforrott kollektívájának kialakítását. Szakszervezeti elnökeink feladatának adjuk, hogy határozottan, kommunista nyíltsággal és következetességgel harcoljanak minden olyan káros jelenség felszámolásáért, mely gátolja a közoktatás ügyeinek előre haladását. Munkavégzés közben azonnal hívják fel a figyelmet, minden jelentkező hiányosság megszüntetésére. Segítsék igazgatóinkat a tantestületekre még több helyen jellemző világnézeti lagymatagság, opportunisták beállítottság felszámolásában. Igazgatóink értsék meg, hogy csak a szakszervezeti munka segítségével valósíthatják meg a fokozott követelményeket.

d) Iskolai bizottságaink szervezzék a mulasztások és a lemorzsolódások elleni harcot. Kezdeményezzenek ezen a téren iskolakörzetek közötti versenyt.

e) Iskolai bizottságaink példaadó munkásságukkal segítsék az igazgatókat a szilárd, öntudatos munkafegyelem megteremtésében. A helyi körülményekhez mérten naponként, hetenként beszéljék meg az iskola igazgatójával a tapasztalatokat állapítsák meg további feladatokat. Gondosan készüljenek fel a tantestületi értekezletekre. Ezeket részletesen ismertessék a szakszervezeti munka tapasztalatait, az újabb feladatokat.

f) Iskolai bizottságaink magyarázzák meg pedagógusainknak, hogy népi demokratikus kormányzatunk iránti hálájuk megnyilvánulásaként szívvel-leléssel vegyék ki részüket mezőgazdaságunk szocialista átszervezéséért folytatott meggyőző munkából, felüli DISZ szervezeteink segítségével.

5. Szakszervezetünk összes vezető funkcionáriusának és minden tagjának szakszervezeti megbízatásként adjuk az ifjúság között végzendő nevelő munka — DISZ, és áttörő munka — megjavításának előmozdítását. Lelkes, áldozat vállaló munkát kérünk és várunk tagságunktól a DISZ szervezetek tartalmi munkájának segítésében. Bizottságaink elnökeit személyükben is felelőssé tesszük a DISZ munka legmesszebbmenő segítéséért. Főleg a falusi kisiskolák nevelőinek figyelmét irányítjuk a falusi DISZ szervezetek munkájának állandó és tervszerű támogatására. Nevelők Napján előadás keretében ismertetjük pedagógusainkkal az ifjúsági szervezet tartalmi kérdéseit, sajátos feladatait, és módszereit. Figyelemmel kísérjük falusi pedagógusaink ilyen irányú tevékenységét, a jól dolgozókat — esetleg más megyék területéről is — meghívjuk módszereik ismertetésére. Járásai elnökeink feladataul adjuk fiatal pedagógusaink DISZ tagságra történő beszervezését. Felszólítjuk bizottságainkat, hogy támogassák a DISZ-t a „millió tagúért“ vívott harcában.

6. Szakszervezetünk érdekvédelmi feladatainak megfelelően mindenkör megvédjük becsületesen dolgozó nevelőtársainkat. Minden tevékenységünkkel érvényt szerzünk a Munka Törvénykönyvében és szakszervezetünk alapszabályaiban lefektetett elveknek. Szívós és kitartó harcot folytatunk a pedagógusaink erkölcsi és anyagi megbecsülteése érdekében.

7. Folyamatosan ismertetjük tagságunkkal szakszervezetünk alapszabályait. A tagsággal járó jogok tudatosítása mellett fokozott mértékben megköveteljük a tagsággal járó követelmények pontos teljesítését.

8. A fizetésemelések és a választások adta magyszerű lehetőségeket felhasználjuk tagságunk szervezetségi arányának emelésére. A választások befejezése utáni célkitűzésnek vettük megyeánk és városunk 100%-os szervezetségi arányának elérését. A továbbiakban megjavítjuk a tagdíjfizetési morált.

Az ismertetett feladatok eredményes megvalósításával ezévi munkánk fő célkitűzésének tekintjük: megyénkben és városunkban a szakszervezeti munka tekintélyének emelését, mozgalmi munkánk megbecsülésének fokozását.

Feladataink határozott feltáráásával segítséget kívánunk adni iskoláink igazgatóinak, tanügyi apparátusunk dolgozóinak az új tanév célkitűzései minél eredményesebb megvalósításához. A pártbizottsággal, a DISZ bizottsággal, az oktatási osztályokkal a megszorosabbban együttműködve, maximális segítséget kívánunk adni, megyénk, városunk ifjúsága szocialista szellemű oktatásához, neveléséhez.

Maróti György

A Nevelők Háza munkájából

Ha képet akarnék alkotni a pécsi Nevelők Háza életéről és ezt kartársaink elé vetíteni, sok-sok mosolygó arc, vidám, jókedvű pedagógus tekintet nézne reánk, a komoly elmélyült tanulni vágyó arcok mellett. Tanulás és vidámság jellemzi a Nevelők Házát.

Fő célkitűzésünk a politikai és köznevelési feladatok segítése, a pedagógusok és családtagjaik szórakozási lehetőségeinek előmozdítása. Az elmúlt tanévben 268 rendezvény közül 184 volt ismeretterjesztő és 79 táncos rendezvény. Joggal mondja tehát Krammer Pál a Szerzői Jogvédő Hivatal pécsi ellenőre: „ide a Nevelők Házába kell legtöbbet jönnöm, mert itt van a legtöbb rendezvény.” Igyekeztünk is megvalósítani mindazt amit kultúrprogramunk előír.

Az idei nyár folyamán, amíg a pécsi pedagógusok üdültek, ezalatt is élénk élet folyt a Nevelők Házában, csak most az ország minden részéből idesereglett üdülő és tanulni-vágyó tanfolyami hallgatók számára nyitottuk meg kapuinkat. Egy vidéki pedagógus úgy jellemezte idei nyári programunkat: „Ilyen hasznosan és kellemesen még egy nyáram sem telt el, mint az idei.” Komoly zenei estekkel szórakoztattuk a nálunk üdülő kartársakat, sok kirándulást rendeztünk Komlótól—Harkányig, Jakabhegytől a Zengőig. A nyári éjszakába nívuló klubestek a nyírségi óvónő, az alföldi tanítónő és a kapuvári tantestület vidámságától volt hangos.

A júliust két tanulmányúttal kezdtük, az egyiket Aggtelekre a másikat a Dunántúl megismerésére rendeztük. A két kiránduláson 70 pedagógus és két iskolaorvos vett részt. Hogy mennyire sikerültek ezek az országjárások, arra jellemző, hogy valamennyien kik velünk jöttek, mind-mind jelentkeztek a jövővire is. Megható volt az a meleg együttérző szeretet, pedagógus összetartás és egymás megbecsülése, ahogy Miskolcon, Kőszegen, Sopronban vagy Győrött fogadtak bennünket az ottani pedagógusok. És amikor a kőszegi „hauerek” vagy a soproni „poncihterek” udvarán egy-egy pohárka borkóstoló közben még melegebbé kovácsolódtak össze pedagógusaink, a villányiak a bácsalmásiakkal, vagy a soproniak a pécsiekkel éreztük, hogy egy nagy családhoz tartozunk.

Turistaszállásunkon 32 iskolai csoportot közel 1000 tanulóval szállásoltunk el, így mozdítva elő a tanulmányi kirándulások megvalósítását. Jól felszerelt turistaszállónk-

ban kényelmes elhelyezést tudunk biztosítani a kirándulócsoporthoz, így többek között a Központi Pedagógus Továbbképzési Intézet által rendezett földrajzi kirándulás résztvevőinek, sportolóknak, tanulóknak, akik igénybe vették 30 személyes turistaszállásunkat. Kényelmüket még fokozta, hogy fürdünk is állandóan rendelkezésükre állt. Vendégszobáink is telve voltak a nyár folyamán, így tettük lehetővé a vidéki pedagógusok pécsei üdülését.

Pedagógus teniszezőink jól felszerelt és gondozott tenispályánkon élvezték ezt a kitérő nyári sportot. Külön pedagógus gyermekcsoportot állítottunk be, gondoskodva a pedagógusgyermekek tervszerű edzéséről is.

A nyár folyamán fotó, képzőművész körünk, énekkarunk megszakitás nélkül folytatta munkáját, nyugdíjasaink pedig változatlan szeretettel jöttek össze a Nevelők Házába. Igen nagy látogatottságnak örvendett a „Gyermekrajz kiállítás“ amit felnőttek és gyermekek egyaránt érdeklődéssel nézegettek.

Feladataink az új tanévben:

Az új tanév, új feladatok elé állítja pedagógusainkat. A Nevelők Háza a párt-határozat megvalósítása érdekében segítséget kíván nyújtani a pedagógusoknak, úgy az ideológiai, mint a szakmai problémák megoldásában. Itt tartjuk ezirányú megbeszéléseinket, konferenciáinkat, itt nyílik alkalom a tapasztalatok megbeszélésére és jól bevált módszerek átadására.

A tanév folyamán politikai viták és világnézetű előadásokat rendezünk kiváló előadók bevonásával. A népi demokráciák megismertetésére: bolgár, lengyel, és délszláv klubestet szervezünk, hogy testvérnépeink megismerésével ezirányú iskolai munkánkat alaposabbá, népi demokráciánkról szóló tanításainkat élvezetesebbé tegyük. A Magyar Szovjet Társaság segítségével ukrán zenei est rendezését vettük tervbe november hó folyamán.

A politikai tanácsadó órák, viták, előadások mind pedagógusaink eszmei politikai fejlődését kívánják szolgálni a párt-határozat értelmében.

Achátz Imre a Nevelők Háza elnöke, az osztályfőnöki órák egyöntetűsége és helyes politikai irányvonalának biztosítása érdekében kéthetenként az osztályfőnökök számára kiváló előadók közreműködésével rendszeres megbeszélésorozatot szervez. Az előadások vázlatait az osztályfőnökök kézhez kapják.

A szakmai továbbképzés megszervezése érdekében, ahány tantárgy, annyi szakör elve alapján munkaközösségeket alakítunk.

A politechnikai nevelés célkitűzéseit előmozdító szertárfejlesztő szakköreinkből, tanszergyarat kívánunk létesíteni. Nagy segítséget jelent számunkra a Városi Tanácsnál kapott ígéret, mely lehetővé teszi a gáz és háromfázisú villanyvezeték beszerelését szertárfejlesztő helyiségünkbe. Üzemlátogatásokat szervezünk, megtekintjük a rádióleadóállomást, meteorológiai állomást stb. Tervszerű városnézést, múzeumlátogatást szervezünk a város-és a megye pedagógusai számára. Kirándulásokat tervezünk a Mecsek, a környék és egy TSZCS megismerésére. Országjáró csoportunk egy-egy hetes tanulmányutat rendez az elmúlt évekhez hasonlóan a Mátrába, esetleg Erdélybe is. Programunkban újszerű a nyelvtanfolyamok (orosz, német, angol, francia, olasz, bolgár) bevezetése.

Feladatunk a fotószakkör továbbfejlesztése, hogy ezzel is segítségére siessünk pedagógusainknak, akik nemcsak öncélú fényképezést folytatnak, hanem kitérő dokumentumanyagot szolgáltatnak az iskolák minden jelentősebb megnyilvánulásáról. Megőrkítik a tanulmányi kirándulásokon látottakat. A biológusnak értékes anyagot, tökéletes és élethű, reális szemléltetőeszközt szolgáltat a növény és állatvilág tárgyköréből. A táblára rajzolt vázlatot is megőrkítik. Az igazgató ügyesen összeállított albumban keresztmetszetét tudja adni iskolája egész évi munkálkodásának. Számot tud adni az ünnepélyekről és azok lefolyásáról, reális, a valóságot híven visszatükröző fényképek formájában. Ezeknek az albumoknak segítségével évek múltán valósággal történeti visszpillantást tud tenni iskolájának életére. (Részlet Szendrődy István a fotószakkör vezetőjének cikkéből, amit a Német Demokratikus Köztársaság

„Willhelm Knapp Verlag-Die Photographie“ c. fotólapja fogadott el közlésre a Nevelők Házától.)

Képzőművészkörünk a rajzottanító pedagógusoknak kíván ez-évbén nagyobb segítséget nyújtani, rendszeres foglalkozások formájában. Énekkarunk is várja a dalkedvelőket hetenként két alkalommal. Minden hó első szerdáján az óvónők tartják meg összejöveteleiket. Nem utolsósorban a hivatalsegédék továbbképzéséről sem felejtkezünk meg.

Fürdőnket gázfűtésre szereljük át, hogy zavartalanabbá tegyük a fürdési lehetőséget. Ebédlőnket kisebb asztalokkal szereljük fel, hogy otthonosabbá tegyük ezt is.

A pedagógusok szórakoztatásáról sem felejtkezünk meg. Ebben az évben is rendszeres klubesteket tartunk, ahol a pedagógusok meleg baráti kapcsolatát igyekszünk kialakítani. Kedvezményes színházlátogatásainkba a megye pedagógusait is bevonjuk, mivel elszállásukat is biztosítani tudjuk. A kollégiumokban és a város területén lakó vidéki pedagógusok gyermekeit időnként összehívjuk a Nevelők Házába és igyekszünk pótolni az otthon hiányát.

Ezek a terveink. — Az év folyamán az adott körülményeknek megfelelően több területen még bővülnek is.

Kérésünk a pedagógusokhoz, hogy szeressék a Nevelők Házát, tekintsék a magukénak, vegyenek részt megmozdulásaiban, közzöljék elgondolásaikat. Ha együtt-dolgozva, összefogva jómunkát végzünk, továbbra is kiérdemeljük. Pártunk és a Tanács bizalmát, remélhetjük támogatását.

Koltai Ferenc

Nyugdíjas pedagógusok

A pécsi Nevelők Házában hetenként két ízben kedden és szombaton, a délutáni órákban 200 nyugdíjas pécsi pedagógus közül többen megjelennek.

A kényelmesen berendezett társalgóban, olvasószobában adnak egymásnak tállalkozót nő- és férfi kartársak, ahol a pedagógiai, társadalmi és természettudományi folyóiratokban és napilapokban, valamint a könyvtárban mindig alkalmas témát találunk gondolataik kicseréléséhez. Vannak, kik kártyajátékkal szórakoznak, mások pedig a műsorok délutánokat készítik elő. A műsorok összeállítása nagy gonddal történik. Szeptemberben például a helybeli Tanítónőképző énekkara énekszámokkal kedveskedett. Különös figyelmet érdemelt a Vokál énekegyüttes szereplése. Lebilincselő hatást váltott ki a hallgatóság részéről dr. Gál Gyula, a pécsi Tudomány Egyetem nemzetközi jogtanárának előadása. „Az időszzerű nemzetközi politikai kérdésekről.“ A több mint félórás rendkívül érdekes fejtegetése igen értékes maradandó nyomatokat hagyott a hallgatóság lelkében. Végül, de nem utolsósorban nagyon szívesen emlékezünk meg arról, hogy Csókásy János Csajkovszky és Pappert cselő szerzeményeket adott elő nagy technikai készültséggel Bálinty Ottó zongora kíséretével. Hasonló élményünk marad az októberi műsoros délutánunk is. A műsort Csongor József a Nevelők Háza énekkarának karnagya nagy gondnal állította össze.

Szeretnénk kiszélesíteni kapcsolatunkat az aktív pedagógusokkal és az iskolákkal, egykori munkahelyeink színhelyeivel is. — Ezt a célt szolgálná az a felvetett gondolat is, hogy nyugdíjas pedagógusok évenként kétszer a pécsi általános iskolákban mesedélután tartsanak, arra alkalmas időben a négy alsó osztály számára.

Meggyőződéssel állítjuk, hogy a nyugdíjas pedagógusokban jelentékeny érték, tapasztalat szunnyad, amit hasznosítani lehet a gyermekek nevelése érdekében és mi ezeket a tapasztalatokat szívesen adjuk át fiatal kartársainknak. Hálásak vagyunk a Nevelők Házának, hogy ilyen keves lehetőséget nyújt a nyugdíjas pedagógusok szórakozására, felfrissülésére és társas érintkezésre. Nagyon megnyugtató annak a tudata, hogy gondolnak ránk, hogy nem vagyunk nyugdíjas éveinkben sem magunkra hagyott, elfelejtett öregek.

Ember György

KÖNYVEKRŐL — FOLYÓIRATOKRŐL

Tanuljunk a szovjet pedagógusoktól

A Magyar-Szovjet Társaság fenti című folyóirata immár IV. évfolyamában jelenik meg, de sajnálattal kell megállapítanunk, hogy gyakorló pedagógusaink nem ismerik eléggé. A rendszeres figyelemmel kísérését és felhasználását még az sem segítette elő kellő mértékben, hogy az O. M. rendelete a kötelezően megrendelő folyóiratok közé sorolta, mert sok helyen nem rendelték meg az előírás ellenére sem. Ahol pedig eleget tettek az utasításnak, ott sem olvassák eléggé. Pedig a folyóirat iskoláink gyakorlati problémáival, központi kérdéseivel foglalkozik és megfelelő elvi színvonalú, de a gyakorlat számára közvetlen segítséget nyújtó cikkeket közöl a szovjet és más népi demokratikus országok pedagógiai sajtójából. Hogy mennyire használható ez a folyóirat, az olyan iskolánál látszik, ahol ismerik. Az egyik középiskola igazgatója mondta el beszélgetés közben azt, hogy a nevelők egymást sürgetik az olvasásban, mert mindegyik szeretné minél hamarabb feldolgozni és hasznosítani a megjelent cikkeket. Igaz, itt az igazgató nézi át legelőször, majd a könyvtáros, alaposan és kezdetben szinte tantárgyak szerint kiosztották elolvasásra az egyes cikkeket. Mikor a nevelők a maguk példáján megtapasztalták, hogy konkrét segítségükre van e lap, azóta nem kell „ajánlgatni, kiosztani“ olvasásra az egyes számok cikkeit.

De mi is meggyőződhetünk arról, hogy valóban értékes cikkek jelennek meg e lapban, ha végigfutjuk csak az ez évben megjelent nagyobb cikkek címét és rövid problematikáját.

Az 1955. januári szám Az osztályfőnök munkája a diákközösség szervezése és nevelés terén és A közösségi nevelés problémái c. cikkekből több gyakorló pedagógus munkáját írja le, továbbá bírálja a burzsoa pedagógiai-szociológiai irányzatokat. Egy tanulmány a művelt magatartás készségeire és szokásaira való nevelés tartalmát, eszközeit, módszereit ismerteti.

A február-márciusi szám a januárban Budapesten a közösségi nevelésről tartott 2 napos Országos Pedagógus Konferencia rövidített jegyzőkönyvét közli, melyben elméleti pedagógusaink legjobbjai fejtik ki a pedagógusközösség, a tanulóközösség és az ifjúsági szervezet szempontjából a nevelési elveket s melyben az ország legjobb pedagógusai mondják el gyakorlati munkájukat.

Az áprilisi szám a munkáranevelésről közli Marx, Engels, Lenin, Sztálin legfontosabb idézeteit, Makarenkonak a munkáranevelésről írt két tanulmányát, és a Barátsági Hónapon nálunk járt Uszova elvtársnőnek „A nevelés és oktatás mai problémái a szovjet óvodában“ c. cikkét.

A májusi szám a nyári szünidő nevelési szempontból való hasznosításához ad értékes útmutatásokat „Egy pionirtábor munkájának tapasztalataiból“ c. cikkével és a szünidei játékok tervezék összeállításával, továbbá „A tanulók munkagyakorlatai a kollhoztermelésben“ tanulmánnyal.

Júniusban az erkölcsi nevelés kérdései (A gyermek erkölcsi tapasztalatai, A felsőosztályosok nevelése, A közösségi nevelés egy osztályban és a világnézetű nevelés, A vallás materialista értelmezése az újkori történelemórán, Erősítsük meg a tudományos, materialista nevelést a fizikai és csillagászat tanításában“) kapnak helyet a folyóiratban.

Ugyanígy sorolhatnám a további három szám értékes cikkeit is, de ezekből csak néhányat akarok kiemelni: a munkáraneveléssel osztályon és iskolán kívüli viszonylatban a júl.—aug. számban, ugyanebben a politéchnikai oktatásról, házi feladatokkal való túlterhelés megszüntetéséről, az igazgató, mint a nevelőmunka megszervezője témáról és Pavlov tanításainak a pedagógiában való alkalmazásáról találunk érdekes cikkeket. A hagyományok szerepe az iskola mindennapi életében is érdekes (okt. számban).

De nemcsak közvetlen haszon, azaz az oktató-nevelőmunka megjavítása származhat e folyóirat gondos tanulmányozásából, hanem az is, hogy gyakorló pedagógusaink meglátnák azt, hogyan lehet és kell leírni saját oktató-nevelőmunkájuk eredményeit, hogyan elemezzék ezeket és hogyan vonjanak le belőle általánosításokat, tehát az egyre sürgetőbb pedagógiai felolvasások, az egyre gyakrabban hirdett pedagógiai pályázatok kidolgozásához is jó segítséget adna.

Eppen ezért igazgatóinknak, szakfelügyelőknek, általános tanulmányi felügyelőinknek (megyénél, járásnál, városnál egyaránt) szintén rendszeresen kell olvasniuk e folyóiratot is és ajánlani, segíteni vele a pedagógusokat és érdeklődni arról is, hogy miért nem ismerik és hasznosítják.

Dr. Komlósi Sándor

40 éves szolgálat megjutalmazása

Nagy ünnepe volt Mecseknádasdnak szeptember 17-ike. Ezen a napon ünnepelték meg a község dolgozói és vezetői valamint az általános iskola nevelői, tanulóifjúsága Kiszler Henrik tanító 40 éves odaadó, becsületes munkáját.

Kiszler Henrik kartárs négy évtizede neveli, oktatja a mecseknádasdi fiatal-ságot.

A szép ünnepségen megjelent a megye, a járás oktatási osztályának képviselője. Gabriel József a pécsváradai oktatási osztály vezetője köszöntötte elsőnek Kiszler Henrik kartársat és átadta az okt. osztály értékes ajándékát, az egész havi fizetését; 1 600.— Ft-ot és külön 400 Ft jutalmat.

A becsületes munkát köszönték meg a község tanácsa, szülői munkaközössége nevében is. Megható volt, amikor az a három generáció állt az ősz mester elé, akiket tanított. Ott állt a nagyapa, mint első tanítvány, mellette a leánya és végül a 10 éves unoka, akit ugyancsak Kiszler kartárs tanított a szépre és jóra. Könnyek csillogtak a szemekben, amikor a nagypapák emlékeztek meg remegő hangú köszöntőjükben a régi tanítójukról, aki, most már az unokájukat is tanítja.

A járási okt. osztály ünnepi ebédet rendezett Kiszler Henrik tiszteletére. Amít a múlt nem adhatott meg, most a megérdemelt jutalmat és ünneplést megadta népi demokráciánk és a község felszabadult dolgozó népe.

Nagy Lajos

Kiszler Henrik tanítványai körében

HÍREK

MEGYÉNK ES PÉCS VÁROS ÚJ KITÜNTETETT PEDAGÓGUSAI

A Pedagógus Nap alkalmából a következő kartársak részesültek kitüntetésben:

„Munkáértrend“ kitüntetést kapott Rejtő János körzeti ált. isk. igazgató (Bezedek).

A „Szocialista munkáért érdemem“ kitüntetésben részesült Papp Imre a Megyei Párt-Végrehajtó Bizottság köznevelési felelőse.

„Kiváló tanár“ kitüntető címet Bán Lajos koll. igazgató (Mohács), Klug K. György tanítóképzői tanár (Pécs), Schmidt Edéné ált. isk. igazgató (Komló); „Kiváló tanító“ kitüntető címet Kuhn Béla ált. isk. tanító (Pécs) és Mecseki Júlia ált. isk. tanító (Siklós) kaptak.

Az „Oktatásügy kiváló dolgozója“ kitüntető címet kaptak: Andor Józsefné mintaóvónő (Pécs), Bernics Ferenc M. T. V. B. Oktatási Osztály isk. csoportvezető, Bedegi József körz. ált. iskola igazgató (Kétújfalu), dr. Boray Ákos szakérettségis tanf. igazgató (Pécs), Csaba István bányaiipari techn. tanár (Pécs), dr. Dávid Gyula járási gyámügyi előadó (Pécs), Donowald József ált. isk. tanító (Mecseknádasd), Ember Gyözöné ált. isk. tanító (Pécs), dr. Fábíán István szakéretts. tanár (Pécs), dr. Fekete Miklós gépipari techn. tanár (Pécs), Gábrriel József járási okt. oszt. isk. csoportvezető (Pécsvárad), Gyulavári Lászlóné ált. isk. tanár (Pécs), Gubritzky József ált. isk. tanár (Dunaszekcső), Gelencsér Mária óvónő (Mohács), Gyenge Andorné gyógyped. int. tanár (Pécs), Hoffmann Ottó ált. isk. tanár (Szederkény), Hámori Ferenc városi okt. oszt. isk. csoportvezető (Pécs), Hukker Tibor ált. isk. igazgató (Szalattnak), Jakabos Ibo-lya ált. isk. igazgató (Szigetvár), Jandó Jenő ált. isk. vezető (Csertő), Kasza

Emilné ált. isk. tanító (Villánykövesd), Kerekes Géza körz. ált. isk. igazgató (Görcsöny), Keserü Sándorné óvónő (Pécs), Kilyény Zoltánné ált. isk. tanító (Hidas), Kovács Menyhértné ált. isk. tanító (Mohács), Krivanek Vilmos ált. isk. igazgató (Pécsbányatelep), Lőrincz József koll. igazgató (Pécs), Molnár Imre koll. igazgató (Szigetvár), Péterfia Zoltánné ált. isk. tanár (Pécs), Pintér Mária ált. isk. tanító (Máriagyúd), Sipos Kornélia ált. isk. tanár (Pécs), Somogyi Géza építőipari techn. tanár (Pécs), dr. Szalay Nándor M. T. gyámügyi előadó, Széki Pál építőipari techn. tanár (Pécs), Szabó Istvánné ált. isk. tanító (Felsőmindszent), dr. Szücs Stefánia gimn. tanár (Pécs), Tantó István ált. isk. tanár (Pécs).

Papp Imre a Megyei Párt Végrehajtó-Bizottság köznevelési felelőse az „Oktatásügy kiváló dolgozója“ kitüntető címet kapta.

Eisemann Ferenc ált. isk. hiv. segéd és Zsírmon József ált. gimn. hiv. segéd „Kiváló dolgozó“ kitüntető címet kaptak.

A népművelési munkájuk elismeréséül „Szocialista kultúráért“ kitüntetéssel jutalmazottak: Gáti József ált. isk. igazgató (Magyamecske) és Miklósi Gyula ált. isk. igazgató-tanító (Pécsudvard). A népművelési miniszter emléklappal jutalmazta azokat a pedagógusokat, akik munkájukkal támogatták a múzeumokat. Megyénkben a következő kartársak részesültek ebben a kitüntetésben: Kövi László járási tanulmányi felügyelő (Pécs), Kelle Sándor tanítóképzői tanár (Pécs), Szigetvári Sándor ált. isk. igazgató (Becefa) és Jamblich Kázmér ált. gimn. igazgató (Szigetvár).

Iskoláink-Nevelőink szerkesztősége nevében 40 éves szolgálati jubileuma alkalmából Makk Antal (Szigetvár), Szőnyi Andor (Tóliú), Kiszler Henrik (Hidas), Vass

István (Csobokapuszta), Faluhelyi József (Gílvánfa), Ozorai Teréz (Pécs), Csekey Ilona (Pécs); 25 éves szolgálati jubileuma alkalmából Soós János (Mecsekjános), Révész István (Gordisa), Horn László (Szigetvár), Rajsl Sándorné (Almamellék), Szabó Balázs (Peterd), Borzsák Lajosné (Adorján), Bognoki Gézané (Hidas), Kőszegi Lajos (Püspöklak), Kovrig Anna (Püspöklak), Fóti Béláné (Szederkény), Rejtő Jakab (Töttös), Lengyeltóti János (Mozsgó), Várkonyi Antal (Erdőfű), Várad László (Siklós), valamint Pécsét szolgálatot teljesítő Csermák Margit, Szabó Judit, Fazekas István, Klencsár Béláné, Hall Árpád, Kádár Lajos, Zsabokorczy Jenőné, Svoy Ferenc, Baffi László, Hajnal Ernő, Tárkányi Ernőné, Partos Adél, Pető Lászlóné, Dobra János, Németh József kartársakat köszöntjük, további munkájukhoz eredményt, sok sikert, jó egészséget kívánunk.

60 éves születésnapj jubileumuk alkalmából Sebestyén Franciska (Radnódfa), Grófits Lajos (Vásárosbérc), Inkei Margit (Mohács), Józsa Dénesné (Mohács), Halász Antal (Dunaszekcső), Puskás Miklósné (Boly), Kiss Béla (Mohács) Kócz József (Mohács); 50 éves születésnapj jubileumuk alkalmából Tornyo Simonné (Töttös), Zabányi Alajos (Komló), Péter Józsefné (Szigetvár) kartársakat szerkesztőségünk azzal a kívánsággal köszönti, hogy további munkájukat erőben, egészségben folytathassák az ifjúság szocialista nevelése érdekében.

KÖSZÖNTJÜK NYUGDÍJBA MENT KARTÁRSAINKAT

Megyénkben és Pécs városában az elmúlt tanév végén több kartársunk több évtizedes fáradhatatlan munka után nyugdíjba vonult. Nagyszerű példáját mutatták a pedagógus hivatásteretnek, egész életük munkáseveit a pedagógus hivatásnak, a gyermekek oktatásának és nevelésének áldozták.

Végezték ezt a munkát olyan körülmények között is a felszabadulás előtt, amikor a tanító még a „nemzet napzámosa” s nem a felszabadult ország megbecsült, szabad tanítója volt. Az uralkodó osztályok bűnös iskolapolitikája következtében, mostoha körülmények között, sokszor magukra hagyottan kellett harcolniok a tudás terjesztéséért, a nép gyermekeinek tanításáért.

De tanítottak egy évtizedet a felszabadult ország iskolájában is. Részesei voltak azoknak a nagyszerű eredményeknek, amit Pártunk vezetésével a közoktatásban elértünk. Méltó befejezése ez a tíz év a közoktatás érdekében kifejtett munkájuknak.

Munkájukkal joggal érdemelték ki a nyugdíj és a pihenés éveit. Kormányunk lehetővé tette, hogy a június 1-vel nyugdíjba ment kartársaink már a szeptemberi pedagógus fizetésrendezés felemelt illetménye alapján kapják nyugdíjukat. Méltó elismerése és megbecsülése ez az eddig végzett munkájuknak.

Köszönjük áldozatkész munkájukat és kívánjuk, hogy hosszú nevelői szolgálatuk után a pihenés éveiben jó egészségnek örvendjenek. Hasznosítsák hosszú évek alatt szerzett tapasztalataikat, legyenek továbbra is a felnövekvő nemzedék szocialista nevelésének, a falu kulturális felemelésének támogatói!

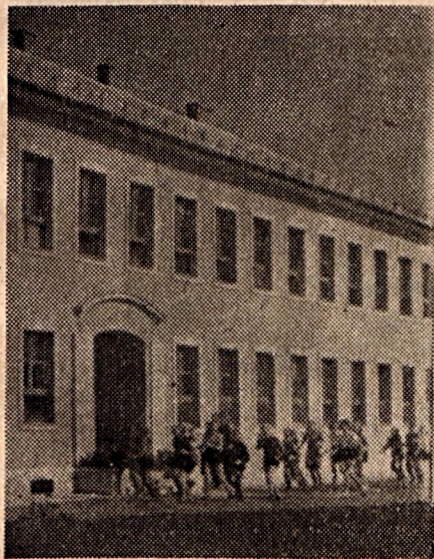
Ebben az évben nyugdíjba ment kartársaink:

Bogdán György (Pécs), Bóczi Antalné (Pécs), Csapó Lajos (Újpetre), Darázi Mihály (Máriakéménd), Erdős Mátyásné (Orfű), Faluhelyi József (Magyarmecske), Harka Sándorné (Szabadszentkirály), Hesz Károly (Erdősmárok), Horváth Mária (Pécs), Jurdik Aladár (Hásságy), Király János (Vólkány), Kiss Irma (Hidas), Léja Ede (Szárász), Magyar Mária (Pécs), Matusz Lajos (Kisjalkabfalva), Mátyás Viktória (Szalánta), Molnár Ernő (Egyházaskozár), Nagy Ferencné (Bogdása), Nagy Tiborné (Pécs), Németh Vince (Pécs), Nyers Jenőné (Pécs), dr. Péter Gyula (Bükkösd), Resch János (Szászvár. II.), Takács József (Majláth-puszta), Timina Erzsébet (Pécs), Tordai Márton (Vémánd), Tóth Mária (Kiskassa), Sass Dezső (Pécs), Schöbert Amália (Kisnyárad), Szalmási Sándor (Pécs), Szentirmai Ödöné (Görcsönydoboka), özv. Szopári Lajosné (Szentlőrinc), Vasenszki Ernő (Pécs), Zsolt Ádám (Olasz).

A Megyei DISZ V. B. 50 pedagógust pénzjutalomban részesített a Petőfi iskolán végzett jó propagandista munkájáért, a falusi DISZ szervezetek megsegítéséért. A jutalmakat szeptember hónapban a Megyei DISZ Bizottságon ünnepélyes keretek között nyújtották át.

Szeptemberben több fiatal jegyezték be a DISZ dicsőség Könyvébe, akik az aranykoszorús DISZ jelvényt is megkapták. Ebben a felemelő kiténtetésben részvett megyénkbeli *Lantos József*, a Palotabozsoki Általános Iskola csapatvezetője.

Sásdon, szeptember 25-én, ünnepélyes külsőségek között, a község dolgozóinak nagyszámú részvételével *avattuk fel a megye egyik legszebb, 870.000 Ft-os költséggel megépített, 6 tantermes, emeletes iskoláját*. Az ünnepi beszédek elhangzása után az iskola úttörői kultúrmozgatók adtak, majd az osztályok úttörő-rajparancsnokai egyenként vették át megőrzésre a tantermeket, az iskola butorzatát, a szeptárakat és a könyvtárat. Az ünnepséget és kultúrmozgatót a község dolgozóinak részvételével éjfélig tartó táncmulatság követte.

A sásdi négy tantermes iskola

Kovácsvidékén, október 9-én avattuk fel az 1 tantermes, tanítói lakásos új iskolát. A 300.000 Ft-os költséggel megépített új iskola a környék egyik legszebb iskolája. Az elkövetkezendő években több ilyen szép iskolát szándékozunk megépíteni a megye területén.

A sásdi nevelők öröme 240.000 Ft-os költséggel, 3x2 szoba-konyhas lakás készült el, amelybe a napokban fognak beköltözni. Ezzel a lakásépítéssel a sásdi

nevelők lakáskérdését lényegesen megjavítottuk.

A Megyei Tanács Vb. Oktatási Osztálya és a Megyei DISZ Bizottság a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának 37. évfordulója alkalmából pályázatot hirdetett az ált. isk. VII., VIII. oszt., valamint a középiskolák tanulói részére hat tétel közül választott dolgozat megírására. A pályázat célja a megyei munkásmozgalmat történetével való elmélyültebb foglalkozás, a helyi munkásmozgalmat hagyományainak felkutatása és összegyűjtése által pártunk küzdelmeinek megismerése, megszerettetése, a szocialista hazafiság elmélyítése. A pályázatokat a Megyei Tanács V.B. Oktatási Osztályára kell beküldeni. A beküldés határideje 1956. március 1. A pályázatok eredményeit 1956. március 21-én, a Magyar Köztársaság kikiáltásának 37. évfordulóján hirdetjük ki.

A Megyei Tanács V.B. Oktatási Osztálya a Jubileumi verseny tapasztalatait felhasználva és figyelembevéve a tanévnyitó utasításnak a tanulmányi versenyekről szóló mellékletét, versenyt indított a járási oktatási osztályok között, a járási oktatási osztályok pedig a körzeti általános iskolák között. A verseny az idei tanévben 4 területen folyik:

1. Felszabadulási tanulmányi verseny.
2. Verseny a mulasztások csökkentése érdekében.
3. Verseny az iskolák és óvodák patronálására és társadalmi segítésére.
4. Költségvetési terv teljesítési verseny.

Pedagógusaink Békekölcsonjegyzése. A VI. Békekölcsonjegyzésből megyénk pedagógusai lelkesen vették ki részüket. Az egyes járási pedagógusainak előirányzathoz viszonyított átlagjegyzése az alábbi:

1. Pécsváradi j.	116,9 %
2. Pécsi j.	116,8 %
3. Sellyei j.	112,8 %
4. Mohácsi j.	111,7 %
5. Villányi j.	109,3 %
6. Sásdi j.	107,9 %
7. Mohács város	107,0 %
8. Szigetvári j.	106,8 %
9. Komló város	101,7 %
10. Siklósi j.	100,0 %
<i>A megyei átlag</i>	109,3 %

A Megyei Tanács Végrehajtóbizottsága határozatlanul részesítette dicséretben a megye pedagógusait példamutató jegyzésükért és a békekölcsönjegyzés gyűjtésében végzett munkájukért.

A Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága és az Oktatási Osztály 1955. okt. 25-től nov. 10-ig a be nem iskolázott tankötelesek felkutatására és ált. isk. nyolcadik osztályát el nem végzett túlkoros tanulók beiratása érdekében a községi tanácsok útján a társadalmi szervek bevonásával „iskolázatási tanköteleseket felkutató kampányt“ szervezett. A kampány eredményei:

Mohácsi járás 9, sellyei járás 12, sikkói járás 16, szigetvári járás 12, Komló város 96 és sásdi járás 24 fő. Összesen: 169.

Nem kaptunk jelentést még Mohács városból, a pécsi járásból és a pécsváradi

járásból. Igen komoly segítséget adtak a tankötelesek felkutatásában a komlói MNDSZ és Szülői Munkaközösség aktívái.

Őszi Nevelők Napja megyénkben. 1955 november 19-e és december 12-e között rendezték az idei tanév első Nevelők Napját a Pedagógus Szakszervezet járási, városi bizottságai a járási, városi oktatási osztályokkal.

A Nevelők Napján az egész megyében egységesen a Központi Vezetőségnek „Az ifjúság között végzett munka megjavításáról“ szóló határozata végrehajtása érdekében az ifjúsági szervezetek munkájával való foglalkozás feladatait beszélték meg nevelőink. A kultúrmasort pedig Bartók Béla halála 10 éves évfordulója megünneplésének jegyében állították össze.

Szabad foglalkozás a Nagy Lajos gimn. diákközhelyén

A Magyar Szovjet Társaság Pécsi Pedagógiai Szakosztálya és a megyei és Pécs városi Oktatási Osztályok 1955. áprilisában pályázatot hirdettek a munkáranevelés és a kultúrált magatartásra nevelés témájából. A pályázat 1955. október 15-én járt le.

A Bírálóbizottság az I. díjat nem adta ki, viszont két második és két harmadik díjat osztott ki a páronként kb. egy szinten mozgó pályamunkák szerzőinek:

II. díj: „November 7“ Tóth Gáborné, a Ped. Főisk. Gyak. ált. iskola tanára.

II. díj: „Jellem és magatartás“ Dr. Wéber Mihályné, az Ovónőképző tanára.

III. díj: „Vagytok: a Ma, vagytok: a holnap.“ Arató László, a Nagy Lajos ált. gimn. tanára.

III. díj: „Legyetek igaz emberek!“ Bogár József, a Tanítóképző tanára.

Baranya megye az iskolai takarékbélyeg betétmozgalomban 1955. október havában országos viszonylatban az első helyezést érte el egy tanulóra eső 5.78 Ft-os átlagbetéttel.

**Az iskolai takarékbélyeg mozgalomban legjobb eredményt elért általános iskolák
Baranya megyében 1955. október hóban.**

Járás	I.		II.		III.	
	1—150 létszám		151—500 létszám		500 létszámon felül	
Mohács	Sárhát	26.27	Somberek	9.21	Belv. fiu	8.24
Pécs	Bogád	22.06	Bártfa u.	26.35	Egyetem u.	18.64
Pécsvárad	Kökcsöd	17.07	Palotabozsok	17.08	—	—
Sásd	Szalatnak	25.50	Csikóstöttös	11.60	—	—
Sellye	Csányoszló	19.41	Sellye	7.17	—	—
Siklós	—	—	Vajszló	12.27	—	—
Szigetvár	Somogyhárságy	13.40	—	—	Szigetvár	8.11
Villány	Villánykövesd	23.96	I. sz. Isk. Villány	5.26	—	—
Komló	—	—	Kenderföld	5.91	Belv. isk.	9.28

**Az ország legjobb három iskolája között a II. helyezést érte el
a pécsi Bártfa utcai iskola 26.35 átlagbetéttel**

**FEJLŐDIK A KÖZÉPISKOLÁSOK
SPORTJA BARANYÁBAN**

A Baranya megyei tanács oktatási osztálya még a múlt év szeptemberében Felzabadosi versenyt írt ki a megye középiskolásai részére. A nagy tömegeket mozgató sportmegmozdulás során 14 fiú-középiskola tíz, 13 leányközépiskola pedig kilenc sportágban mérte össze erejét. A többhónapos versenysorozat eredményeit nemrég értékelték. A fiúiskolák közül a pécsi Gépipari Technikum, a leányközépiskolák közül pedig a Leöwey Klára leánygimnázium szerezte a legtöbb pontot és nyerte el a DISZ megyei bizottságának serlegét. A versenyek során 1777 fiú és 1391 leány indult a különböző sportágakban. Legtöbben az atlétikai versenyekben vettek részt — 1097 fiú és 1040 leány — közöttük 129 III. osztályú, 386 pedig ifjúsági minősítést szerzett. Népes volt az úszóversenyek mezőnye is — 125 fiú és 41 leány indult — s közülük 18 II. osztályú, 57 III. osztályú és 19 ifjúsági minősítést ért el. Barányban egyre jobban fejlődik a középiskolások csoportja. Ezt a fenti eredmények is igazolják.

TANULMÁNYI KIRÁNDULÁSOK

A „Nevelők Háza“ országjáró csoportja a téli szünet alkalmával három kirándulást vett tervbe.

1. Egy hét a téli Mátrában. A mátraszentimrei pedagógus túristaállomáson sí kirándulás. Január 1—10-ig.

2. Szilveszter Lillafüreden. Egyhetes kirándulás Miskolc környékére. December 30—január 10-ig.

3. Öt vidám nap Budapesten. Kiállítás, múzeumlátogatás, színház, operalátogatás. Január 5—10-ig.

Részvételi díj kirándulásonként 280 Ft. Jelentkezni lehet december 1-ig a Nevelők Házában. Jelentkezési díj 50 Ft. amelyet a részvételdíjba beszámítunk.

TOVÁBBKÉPZÉS HÍREI

*Nyári továbbképzési tanfolyamok
megyénkben.*

A Központi Továbbképző Intézet szervezésében az összevont osztályú iskolák alsótagozati nevelői és körzeti igazgatói részére tartott kéthetes tanfolyamról az előző számunkban már beszámoltunk.

A Megyei Tanács Oktatási és Népművelési Osztálya Szigetváron 2 hetes alapfokú énekoktató és karvezetői tanfolyamot szervezett az általános iskolában éneket tanító nem szakos nevelők részére. A megye területéről 18 pedagógus vett részt a jólsikerült és igen eredményes tanfolyamon, melyen továbbképzésükhöz és szakmai önképzésükhöz útmutatást nyújtottak a tanfolyam előadói.

A jövő év nyarán újból szervezünk egy alapfokú és a most végzetek számára pedig haladó fokú tanfolyamot.

A rajzoktatók szakmai továbbképzését az alábbi módon szerveztük meg:

1. A Központi Pedagógus Továbbképző Intézet és a Pedagógus Szakszervezet közös rendezésében az ország öt városában — köztük Pécsen is — három hetes két-

váltásos nyári munkatelepet szervezett. Az első munkacsoport július 6—24-ig, a második július 27-től augusztus 14-ig működött a Nagy Lajos gimnáziumban, ahol a résztvevők étkezést és elhelyezést is kaptak. A munkatelep célja volt rajzoktatóink rajzi-festési készségének fejlesztésével, valamint rajzmódszertani képesséssel segítséget adni a rajztanításhoz.

A résztvevő 67 nevelő közül 12 volt Baranya megyei.

2. A kisiskolások nevelői részére rendezett kéthetes nyári tanfolyam 134 résztvevőjének a megyei rajzszakfelügyelő tartott egy délutánt kitöltő rajz-szakmai foglalkozást az összevont osztály-csoportok rajzoktatásának sajátos problémáiról.

3. A Nevelők Háza kollektív alkotóteremben megyei növendéki rajzkiállítást rendeztünk, melyet a vendégkönyv tanúsága szerint igen sok pedagógus és műbarát nagy elismeréssel szemlélte, a pécsi rajzpedagógusok pedig ankéton értékelték.

4. A Nevelők Háza kollektív alkotóteremben hetenként két alkalommal esti műtermi munka folyt, élő modell alapján, melyen a pécsi rajzpedagógusokon kívül néhány vidéki rajzoktató nevelő is résztvett alkalmanként.

*

A *Megyei Oktatási Osztály* augusztus 15—19-e között tanfolyamot rendezett a kémiát és fizikát tanító kisiskolai nevelők részére. A tanfolyamon 35 részbenosztott és kisiskolai nevelő vett részt.

A háromnapos tanfolyamon gazdag és változatos anyagot dolgoztak fel és főként az eleven gyakorlati problémákhoz adtak segítséget. A felmerült módszertani problémák kapcsán rámutattak arra, hogyan kell a gyakorlatban alkalmazni az elméletben tanultakat és hogy a tanár aktivitása, leleményessége hogyan pótolhatja a szertári hiányosságokat. Foglalkoztak az óratípusok kérdésével és kirándulások szervezésével, táblai vázlatmintákat és ismétlési terveket adtak az egyes anyagrészekből. A feldolgozott anyag szűkreszabott kereteken belül is további önképzéshez nyújtott módot, nemcsak a résztvevők számára, hanem reméljük és elvárjuk, hogy a résztvevők az itt nyert tapasztalataikat körzetükben is érvényesíteni fogják.

*

A *Megyei Oktatási Osztály* háromnapos tanfolyamot szervezett az ideológiai továbbképzés propagandistái részére. A tanfolyamon néhány elméleti kérdést, valamint a propagandista munka módszertani kérdéseit beszéltek meg.

Délszláv szülők látogatása a délszláv diákotthonban

Egerágon most folynak a nagyrészben társadalmi úton készült iskola bővítési munkái. A község dolgozói nagymennyiségű téglát, cserepet, tetőanyagot és 20.000 Ft értékű társadalmi munkát ajánlottak fel egy új tanterem építése céljára. A munkálatok komoly ütemben folynak és előreláthatólag hamarosan befejezést nyernek.

Napokban került átadásra a kovács-hidai iskola ikerpéldánya, a 400.000 Ft-os költségen megépült kisbesztercei 1 tantermes, tanítói lakásos általános iskola. Hosszú évek óta ebben a községben szűkségtanteremben folyt a tanítás. A község dolgozói mindent elkövettek, hogy a község új iskolát kapjon. Ebből a célból kb. 30.000 Ft-os társadalmi munkát és építőanyagot ajánlottak fel az új iskola építéséhez. Ennek a felajánlásnak a község dolgozói becsülettel eleget is tettek. Jutalmuk ez a szép iskola.

Okorágon a pécsi Ingatlankezelő Vállalat társadalmi úton 1 tantermet és 1 irodahelyiséget, 2 nagyablakos tanterem-mé alakított át.

Patronálási szerződést kötött a tormási iskola a budapesti Laboratórium Gyárral. A gyár vállalta, hogy megfelelő mennyiségű kísérleti eszközzel látja el az iskolát. Eddig már 20.000 Ft értékű kísérleti eszközt kaptak a tormási iskola növendékei. A gyár dolgozói a nyári szünetben megvendégelték az iskola diákjait, akik a jól dolgozók részére műsort adtak. A gyár dolgozói ígéretet tettek arra, hogy még ebben az évben ellátogatnak Tormás községbe.

A Baranya megyei általános iskolások vadgesztenye gyűjtésből, vashulladék és egyéb értékes anyagok összeszedéséből, értékesítéséből a tanév kezdete óta több mint 30.000 Ft értékű takarékbetétbélyeget vásároltak. Legszebb eredményt a Vasas-telepi II. sz. általános iskola

tanulói érték el 13 Ft 65 filléres átlagbetétjükkel. Nyomukban járnak a csányoszróiak, őket pedig a szalatnakiak követik, akiknek közel 10 Ft az átlagbetétjük.

Iskoláink a népek közötti barátságért.

Igen szép kezdeményezés indult megyénk néhány iskolájában. Levelezésen keresztül baráti kapcsolatot építettek ki a Szovjetunió és a népi demokratikus országok iskoláival, tanulóival, nevelőivel.

A vókányi állami általános iskola VIII. osztályos tanulói már egy éve leveleznek szovjet pionirokkal. Nyina Usztyinovájá nyolcadik osztályos tanuló legutóbb 10 darab levelet küldött Moszkváról, 1 levelezőlapot a Lomonoszov-egyetemről, ezenkívül egy húsz- és egy tíz-kopejkás pénzdarabot.

A szigetvári általános iskola pajtásai a nyár folyamán Balatonmárián üdültek és ott csehszlovák pajtásokkal ismerkedtek meg, barátságot kötöttek és azóta leveleznek. Levélben elmondják iskolájuk történetét, munkáját, beszámolnak tanulásukról, vidám úttörőleütközéseikről. Fényképeket, emléktárgyakat küldenek egymásnak. Leveleznek még a szigetváriak Budapesten tanuló koreai pajtásokkal is.

A mecseknádasdi általános iskola tanulói már egy éve leveleznek egyik kelet-németországi iskola tanulóival. Levelezésük távolabbi célja: iskolájuk, községük — fejlődésének kölcsönös megismerésén túl cserekirándulás szervezése. Sok sikert kívánunk kezdeményezésükhöz.

A Mohács-külvárosi általános iskola is baráti kapcsolatot létesített a kelet-németországi Lansberg, Beihalle-i 32 tanerős iskolával. A tanulók elmondják iskolájuk, osztályuk munkáját, eredményeit, a nevelők pedagógiai tapasztalatait cserélik ki. Már telefonon is beszélgettek. A baráti kapcsolatot legszebben doku-

mentálja, hogy meghívták a mohácsi iskola 25 tanulóját és 5 nevelőjét tanulmányi kirándulásra. Javasolták, hogy cseréljenek orosz-szakos nevelőt, így még jobban megismerhetik egymás munkáját, eredményeit. Fejlesszék továbbra is e kapcsolatot a népek közötti béke és barátság jegyében.

Buzdítson e néhány példa minél több iskolát — szovjet és népi demokratikus iskolákkal történő — hasonló baráti kapcsolatok létesítésére.

AMINEK NEM SZABAD MEGTÖRTENNIE.

Megyénkben október közepén még búza, illetve gabona volt az alábbi iskolák tantermeiben: Hetvehely egy, Szentkatalin egy, Kaposszekcső kettő, Egyházasbányai egy, Erzsébet kettő, Pécsudvard egy tanteremben. Bólyban és Véméndén a tornateremben is tároltak gabonát. A községi tanácsok nem tudták biztosítani a zavartalan tanévkezdést.

E szám munkatársai:

Achátz Imréné középiskolai szakfelügyelő (Pécs), Arató László gimn. tanár (Pécs), Dobó Géza megyei ált. isk. vezető szakfelügyelő, Ember György nyug. ált. isk. tanító (Pécs), Éles Kálmán megyei ált. isk. vezető szakfelügyelő, dr. Fekete Béla megyei okt. tály beruházási előadó, Garami László a Dunántúli Napló munkatársa, Gyenge Andorné gyógypedagógiai tanár (Pécs), Haraszti Pál ált. isk. igazgató (Pécs), Hoffmann Ottó ált. isk. tanár (Szederkény), dr. Horvát Olivér gim. tanár (Pécs), dr. Kardos Lajos megyei középisk. ált. tanulm. felügyelő, Koltai Ferenc a Nevelők Háza igazgatója (Pécs), dr. Komlósi Sándor ped. főisk. docens (Pécs), Lantos József ált. isk. tanár (Palotabozsok), Lemle Géza a Megyei Párt-Végrehajtó Bizottság Propaganda Osztályának vezetője, Maróti György a megyei Ped. Szakszervezet Területi Bizottságának elnöke, Molnár Imre diákotthoni igazgató (Szigetvár), dr. Molnár Péter városi oktatási osztályvezető (Pécs), Nagy Lajos ált. isk. igazgató (Mecsekknádasd), Papp Imre a Megyei Párt-Végrehajtó Bizottság Adminisztratív Osztályának vezetője, dr. Szalay Nándor megyei gyámügyi előadó, Szántó Lajos ált. isk. igazgató (Mohács), Szegő Józsefné megyei oktatási osztály tanulmányi felügyelő, Szokolszky Oszkár középisk. szakfelügyelő (Pécs), Tíbor Istvánné Ispánky Emília középisk. szakfelügyelő (Pécs), dr. Tóth István gimn. tanár (Pécs), Vezér Mátyás ált. isk. igazgató (Pécsvárad), Virág István gimn. tanár (Pécs), Vörös József megyei ált. isk. vezető szakfelügyelő.

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Papp Imre</i> : Minden a nevelőktől függ — — — — —	3
<i>Garami László</i> : Nemcsak mesterség... — — — — —	5
<i>Szántó Lajos</i> : A nevelőtestület marxista-leninista fejlődéséért — — — — —	7
<i>Molnár Imre</i> : Hazafias nevelés a szigetvári diákotthonban — — — — —	8
<i>Virág István</i> : Az öntudatos fegyelem és osztályközösség kialakításának kezdetei	11
<i>Lemle Géza</i> : Nevelőink a falu szocialista átalakításáért — — — — —	20

A Jubileumi Verseny tapasztalatai

<i>Vörös József</i> : A helyesírás és nyelvtani felmérés tapasztalatai — — —	24
<i>Éles Kálmán</i> : A matematikai verseny tanulságai — — — — —	30
<i>Nagy Lajos</i> : A felszabadulási verseny eredménye iskolánkban — — —	32
<i>Arató László</i> : Szemléltetés irodalmi órákon — — — — —	35
<i>Hoffmann Ottó</i> : Egy fogalmazási év története — — — — —	42
<i>Tóth István</i> : Módszertani fogások a helyesírás tanításában — — — — —	51
<i>Achátz Imréné</i> : A középiskolai matematikai szakmai tanácskozás — — — — —	57
<i>Szokolszky Oszkár</i> : A világnézeti nevelés néhány kérdése a tőkés országok gazdaságföldrajzának tanításában — — — — —	61
<i>Tibor Istvánné</i> : Politechnikai képzés az általános műveltséget nyújtó iskolákban	64
<i>Dobó Géza</i> : Az iskolai gyakorlókertek problémái — — — — —	68
<i>Horvát Olivér</i> : Helyi adottságok felhasználása a biológiai gyakorlatokban — —	73
<i>Gyenge Andorné</i> : Gyógypedagógiai Intézet Baranyában — — — — —	75
<i>Kardos Lajos</i> : Javítsuk meg a középiskolai iskoláztatási munkánkat — — —	77
<i>Szegő Józsefné</i> : Lendítsük fel az újtó mozgalmat — — — — —	79
<i>Szalay Nándor</i> : A gyermek- és ifjúságvédelmi községi tanácsadók feladatairól	81
<i>Fekete Béla</i> : Felújítási és beszerzési versenymozgalom — — — — —	83

Fejlesszük az ifjúsági szervezetek munkáját

<i>Lantos József</i> : Úttörőmunka Palotabozsokon — — — — —	85
<i>Vezér Mátyás</i> : Igazgató az úttörő-csapatról — — — — —	88
<i>Haraszi Pál</i> : Az úttörőcsapat két kirándulása — — — — —	91
<i>Molnár Péter</i> : Levél egy DISZ-fiatalhoz — — — — —	95

Szakszervezeti munka

<i>Maróti György</i> : Szakszervezetünk feladatai az új tanévben — — — — —	101
<i>Koltai Ferenc</i> : Nevelők Háza munkájából — — — — —	104
<i>Ember György</i> : Nyugdíjas pedagógusok — — — — —	106

Könyvekről—folyóiratokról

<i>Komlósi Sándor</i> : Tanuljunk a szovjet pedagógusoktól — — — — —	107
<i>Nagy Lajos</i> : 40 éves szolgálat megjutalmazása — — — — —	108
Hírek — — — — —	109
Kövessük példájukat — — — — —	115
Aminék nem szabad megtörténnie — — — — —	116

Megjelent: 800 példányban

Felelős kiadó: Takács Gyula

Pécsi Szikra nyomda 4686

F. v.: Melles Rezső

<i>Horvát Olivér</i> : Helyi adottságok felhasználása a biológiai gyakorlatokban — — — — —	júl.—okt. sz. 73. 1.
Hírek — — — — —	jan. sz. 52. 1. ápr. sz. 130. 1. júl.—okt. sz. 109. 1. jan. sz. 49. 1.
Hírek a továbbképzés rendezvényeiről — — — — —	
<i>Hites Ferenc</i> : A függvénytan tanítása a gimnázium IV. osztályában — — — — —	ápr. sz. 52. 1.
<i>Husztai Sándorné</i> : A VI. osztály mértan tanításának előkészítése az V. osztályban — — — — —	ápr. sz. 44. 1.
Iskoláink—Nevelőink elintézte — — — — —	jan. sz. 56. 1.
<i>Ispánki Emília</i> : Iskolánk névadója: Teleki Blanka — — —	ápr. sz. 113. 1.
<i>István József</i> : Ifjúsági mozgalmunk életéről — — — —	ápr. sz. 115. 1.
<i>Kardos Lajos</i> : Hazafias nevelés az órán és iskolán kívül — — — — —	jan. sz. 41. 1.
<i>Kardos Lajos</i> : Javítsuk meg a középiskolai iskoláztatási munkánkat — — — — —	júl.—okt. sz. 77. 1. jan. sz. 10. 1.
<i>Kerekes Géza</i> : Egy igazgató költségvetési feladatai — — — — —	
<i>Kisbalázs György</i> : Tanulás, munka és játék az úttörő foglalkozásokon — — — — —	jan. sz. 28. 1.
<i>Kolta János</i> : A „Baranya megyei lakóhelykutató munkaközösség” eddigi eredményei — — — — —	ápr. sz. 108. 1.
<i>Koltai Ferenc</i> : Nevelők Háza munkájából — — — — —	júl.—okt. sz. 104. 1.
<i>Komlói Sándor</i> : Tanuljunk a szovjet pedagógusoktól — — — — —	júl.—okt. sz. 107. 1.
<i>Komlói Sándorné</i> : Népművészeti nevelés óvodáinkban — — — — —	jan. sz. 28. 1.
<i>Koszér Géza</i> : A Falusi Pedagógusok Országos Konferenciája — — — — —	jan. sz. 7. 1.
Kövessük példájukat — — — — —	jan. sz. 55. 1. ápr. sz. 128. 1. júl.—okt. sz. 115. 1.
Köszöntjük megyénk kitüntetett pedagógusait — — — — —	jan. sz. 5. 1.
<i>Kresz József</i> : Iskolánk tíz éve — — — — —	ápr. sz. 9. 1.
<i>Krivánek Vilmos</i> : Az évvégi ismétlések megszervezése az általános iskolában — — — — —	ápr. sz. 31. 1.
<i>Krivánek Vilmos</i> : Igazgatók az iskolák patronálásáról — — — — —	jan. sz. 12. 1.
<i>Lantos József</i> : Úttörő munka Palotabozsokon — — — — —	júl.—okt. sz. 85. 1.
<i>Lemle Géza</i> : Mecseknádasd 10 éve. (Néhány szó egy községi monográfiáról) — — — — —	ápr. sz. 110. 1.
<i>Lemle Géza</i> : Nevelőink a falu szocialista átalakításáért — — — — —	júl.—okt. sz. 20. 1.
<i>Lengyel Emil</i> : Ötven éves a magyar gyermekvédelem — — — — —	ápr. sz. 11. 1.
<i>I. Brincz József</i> : A demokratikus és szocialista hazafiságról — — — — —	jan. sz. 35. 1.
<i>Nagy Lajos</i> : A felszabadulási verseny eredménye iskoláinkban — — — — —	júl.—okt. sz. 32. 1.
<i>Nagy Lajos</i> : 40 éves szolgálat megjutalmazása — — — — —	júl.—okt. sz. 108. 1.
<i>Maróti György</i> : Szakszervezetünk feladatai az új tanévben — — — — —	júl.—okt. sz. 101. 1.
<i>Marosszéki József</i> : Az iskolai biológiai gyakorlókert megszervezése és vezetése — — — — —	ápr. sz. 95. 1.
<i>Molnár Imre</i> : Hazafias nevelés a szigetvári diákotthonban — — — — —	júl.—okt. sz. 8. 1.
<i>Molnár Péter</i> : Levél egy DISZ-fiatalhoz — — — — —	júl.—okt. sz. 95. 1.
<i>Müller György</i> : Szakrendszerű oktatás a villányi járásban — — — — —	jan. sz. 14. 1.
<i>Oszipova</i> levele a pécsi pedagógusokhoz — — — — —	ápr. sz. 123. 1.
<i>Papp Imre</i> : Minden a nevelőktől függ — — — — —	júl.—okt. sz. 3. 1.
Pedagógusaink az Iskoláink—Nevelőinkről — — — — —	jan. sz. 32. 1.)
<i>Simon Béla</i> : Levél az alsószentmártoni cigány-iskola tanítójától — — — — —	jan. sz. 26. 1.
<i>Somjai József</i> : Egységes eljárások kialakítása — — — — —	ápr. sz. 28. 1.

<i>Stelcz István:</i> Aggteleki táborozásunk előkészítése — — —	ápr. sz. 92. 1.
<i>Szalay Nándor:</i> A gyermek- és ifjúságvédelmi községi tanácsadók feladatairól — — — — — — — — —	júl.—okt. sz. 81. 1.
<i>Szántó Lajos:</i> A nevelőtestület marxista-leninista fejlődéséért	júl.—okt. sz. 7. 1.
<i>Szegő Józsefné:</i> Lendítsük fel az újító mozgalmat — — —	júl.—okt. sz. 79. 1.
<i>Széky Sára:</i> Az iskolai gyakorlókert munkája — — — — —	ápr. sz. 93. 1.
<i>Szendrő Miklós:</i> Az általános iskolai rajzoktatásról — — —	ápr. sz. 70. 1.
<i>Szepes Lajos:</i> A készségek kialakításáról — — — — —	jan. sz. 23. 1.
<i>Szepes Lajos:</i> Hozzászólás a hazafias nevelés kérdéséhez —	jan. sz. 47. 1.
<i>Szirom Károly:</i> Néhány szó a német nyelvi oktatásról — —	ápr. sz. 70. 1.
<i>Szokolszky Oszkár:</i> A világnézeti nevelés néhány kérdése a tőkés országok gazdaságföldrajzának tanításában — —	júl.—okt. sz. 61. 1.
<i>Szücs Stefánia:</i> Ismertessük meg hazánkat ifjúságunkkal —	ápr. sz. 87. 1.
<i>Takács Gyula:</i> Sikerekben gazdag új évet! — — — — —	jan. sz. 3. 1.
<i>Takács Gyula:</i> Tíz esztendő szabad hazánk — — — — —	ápr. sz. 3. 1.
<i>Tavi József:</i> Embert nevelek, hazámat építem — — — — —	ápr. sz. 6. 1.
<i>Temesi Mihály:</i> Anyanyelvi kultúrával a nemzeti műveltségért	ápr. sz. 41. 1.
<i>Tibor Istvánné:</i> Politechnikai képzés az általános műveltség- nyújtó iskolákban — — — — — — — — —	júl.—okt. sz. 64. 1.
<i>Tóth István:</i> Módszertani fogások a helyesírás tanításában —	júl.—okt. sz. 51. 1.
<i>Varsányi László:</i> Az óvoda előkészítő munkája az iskolára —	ápr. sz. 75. 1.
<i>Végh István:</i> Pályaválasztás és politechnikai képzés az álta- lános gimnáziumban — — — — — — — — —	ápr. sz. 33. 1.
<i>Vezér Mátyás:</i> Igazgató az úttörőcsapatról — — — — —	júl.—okt. sz. 88. 1.
<i>Virág István:</i> Az öntudatos fegyelem és osztályközösség ki- alakításának kezdetei — — — — — — — — —	júl.—okt. sz. 11. 1.
<i>Vörös József:</i> A helyesírás és nyelvtani felmérés tapasztalatai	júl.—okt. sz. 24. 1.
<i>Wirth Aladár:</i> 40 év a tanügy szolgálatában — — — — —	jan. sz. 9. 1.